

รายงานการวิจัย

พระเจ้าศรีธรรมมาโคศราชกับรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตร
เพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

SRITHAMMASOKARAJA KING AND ADMINISTRATIVE MODEL OF
TWELVE ZODIAC SIGNS FOR GOOD GOVERNANCE

กัณฑ์กณ หนูทองแก้ว

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนวิจัยจาก
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การศึกษางานวิจัยเรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี 2. เพื่อศึกษารูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี 3. เพื่อบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารวิชาการ หนังสือ งานวิจัยต่าง ๆ รวมถึงหลักการจากพระไตรปิฎกและอรรถกถา ใช้แบบสัมภาษณ์ ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และเสวนากลุ่ม (Focus groups) จากผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านรัฐศาสตร์ การเมือง การปกครอง ด้านการบริหารจัดการ และภาวะผู้นำทางด้านการปกครอง ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของภาคใต้ จำนวน 15 รูป/คน ผ่านกระบวนการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า :

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี จะเป็นหลักการปกครอง หลักการบริหารจัดการ ที่ผนวกแนวคิดจากหลากหลายมุมมองของการปกครองและการบริหาร ซึ่งพบว่าการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชที่สามารถนำสู่การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นการปรับวิถีคิด วิธีการบริหาร ราชการของประเทศไทยใหม่ทั้งระบบ โดยกำหนดเจตนารมณ์ของแผ่นดินขึ้นมาเพื่อทุกคน ทุกฝ่ายในประเทศ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันจัดการ ร่วมกันรับผิดชอบ แก้ปัญหา พัฒนานำพาแผ่นดินนี้ไปสู่ความมั่นคง ความสงบสันติสุข มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและก้าวไกล ด้วยการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการดำเนินการเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการบ้านเมือง ในลักษณะที่พึงประสงค์ คือ มีการทำงานที่โปร่งใส มีส่วนร่วม ส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรม ความไว้วางใจในสังคม และทำให้เกิดการบริหารงานที่มีคุณภาพและเสมอภาค มีการใช้กระบวนการตัดสินใจร่วมกันของส่วนรวม และการนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติเพื่อการบริหารจัดการที่ดี โดยการใช้วิธีการ ทบทวน ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลง โดยให้มีเป้าหมาย 3 ประการ คือ 1. เกิดความผาสุกและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน 2. ความสงบและความปลอดภัยของสังคมส่วนรวม 3. ประโยชน์สูงสุดของบ้านเมือง

2. รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี จะมีแนวทาง คือ การกระจายอำนาจสำหรับการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการปกครองแก่พื้นที่ ซึ่งเป็นการถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจจากการบริหารระดับบนสู่ระดับล่างที่นำมาสู่การบริหารจัดการเป็นลำดับขั้นตอน ให้ประชาชนได้มีส่วนในการบริหารงานชุมชนท้องถิ่น ตามเจตนารมณ์ของประชาชนมากขึ้น สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการบ้านเมืองของรัฐในระบบประชาธิปไตย และรูปแบบการ

ปกครองสิบสองนักษัตร เป็นรูปแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ยึดหลักธรรมาภิบาล ผู้นำยึดหลักการปกครองโดยธรรม ใช้แนวทางในการจัดระเบียบเพื่อให้สังคมของประเทศ โดยใช้ระบบการมีส่วนร่วมทุกภาคภาคีเครือข่าย ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และตั้งอยู่ในความถูกต้องเป็นธรรม ตามหลักพื้นฐานที่สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยสิ่งที่เป็นรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร จะเป็นตัวอย่างที่ดีอย่างหนึ่งที่นำมาใช้สำหรับการปกครองเพื่อการบริหารจัดการที่ดีของประเทศต่อไป

3. บูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี คือ การผสมผสานแนวคิดการปกครองเพื่อการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล ผสมผสานกับหลักการตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ผสมผสานหลักคุณธรรม จริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนา มาบูรณาการกับหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร คือ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันจัดการ ร่วมกันรับผิดชอบ แก้ปัญหา กระจายอำนาจสู่ส่วนรวม เน้นความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของภาคภาคี ผ่านกระบวนการเรียนรู้ การจัดการ เพื่อนำสู่การปฏิบัติ ด้วยหลักความตระหนัก มีการรับรู้ และมีการตรวจสอบสิ่งที่ได้มา คือการทบทวน การปรับปรุง เพื่อนำสู่การเปลี่ยนแปลง (Reskill, Upskill, New skill) ที่ทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สังคม ประเทศชาติ เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งองค์ความรู้เกี่ยวกับ “พระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” ที่เรียกว่า “NAKSAD MODEL” คือ N = Network (มีส่วนร่วม) A = Assessment (ติดตามประเมินผล) K = Knowledge (การเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ) S = System analyst and Design (พัฒนาระบบอย่างต่อเนื่อง) A = Attribution (สนับสนุนสู่เป้าหมาย) D = Decentralization (การกระจายอำนาจ)

คำสำคัญ : 1. รูปแบบการปกครอง 2. การบริหารจัดการ 3. เมืองสิบสองนักษัตร

ABSTRACT

Research study on “Srithammasokaraja King and administrative model of twelve zodiac signs for good governance” The objectives of the research were as follows: 1. to study the theoretical concepts of government in the reign of Srithammasokaraja King for good governance. 2. to study the governance model of twelve zodiac signs for good governance. 3. to integrate the governance principles in the reign of Srithammasokaraja King and administrative model of twelve zodiac signs for good governance. This research study is qualitative research, research using analytical research methods, synthesize content from academic documents, books, and research works, including Dharma principles from the Tipitaka and commentaries. use the interview form in-depth interviews and focus groups from experts in political science, politics, government and management, leadership in government and expert on the history and culture in the South totally 15 persons through thematic analysis process

The results of the study indicated that :

1. Concepts and theories about government in the reign of Srithammasokaraja King for good governance would be the dominion principles of management that integrate concepts from various perspectives of governance and administration. It was found that the rule in the reign of Srithammasokaraja King could lead to good governance. It would be an adjustment to the way of thinking. The whole new way of administration of Thailand by establishing the will of the land for everyone. All parties in the country come together to think together, act together, manage together, jointly taking responsibility, solving problems, developing and bringing this land to stability peace sustainable and progressive development by applying the principles of good governance to operate in order to achieve the administration of the country in a desirable manner, namely there was a transparent work, participation, promotion of culture creation, social trust and resulting in quality and equal management. There was a collective decision-making process and the implementation of decision-making results for good management by using the method of review, improvement and change with three objectives: 1. to bring about the good life and well-being of the people. 2. peace and safety of society as a whole. 3. the highest benefit of the country.

2. The governance model of twelve zodiac signs for good governance would have guidelines as follows: decentralization for administration related to the administration of the area which was the transfer of decision-making power resources and tasks from the top

management to the lower levels that come to the management in a hierarchical manner to allow people to take part in the administration of local communities according to the wishes of the people more. This was in line with the government's governance strategy in a democratic system and model of twelve zodiac signs. It was a model of government affairs based on good governance. Leaders adhered to the principles of good governance. Implement guidelines for organizing the society of the country by using a system of participation from all sectors of the network. Sufficient and efficient use of available resources so that people can live together peacefully and in accordance with fundamental principles of righteousness and good governance by what is the form of government of twelve zodiac signs would be a good example to be used for governance for the good management of the country in the future.

3. Integrate the principles of government in the reign of Srithammasokaraja King and the administrative Model of twelve zodiac Signs for good governance, namely the integration of governance concepts for good management according to good governance principles combined with the principles of the royal decree on criteria and methods for the good administration of government and social affairs combining the principles of virtue, ethics, according to the Buddhist guidelines, integrated with the principles of government in the reign of Srithammasokaraja King and the form of government of twelve zodiac signs, namely think together, act together, manage together, share responsibility, solve problems, decentralize power to the public emphasis on transparency and participation of all parties. Through the process of learning, management brings to practice with the principle of awareness, recognition and examination of what has been obtained, namely review and improvement to lead to changes (Reskill, Upskill, New skill) that making people live together happily, societies and nations develop continuously. The body of knowledge about " Srithammasokaraja King and administrative model of twelve zodiac signs for good governance " known as "NAKSAD MODEL" N = Network (participation), A = Assessment, K = Knowledge, S = System analyst and design, A = Attribution and D = Decentralization.

Keywords: 1. Government Pattern 2. Management 3. Twelve Zodiac Signs

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จเรียบร้อยลงได้ด้วยความช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายฝ่าย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และขอกราบขอบพระครูสิริธรรมาภิรต, ผศ.ดร. รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช พระมหาฉัตรชัย สุนตตชโย, ผศ.ดร. และรศ. ดร. ศรีศักดิ์ สุนทรไชย ที่มีความเมตตากรุณา ให้ความรู้ ความเข้าใจตลอดจนคำปรึกษาต่าง ๆ ด้วยดีตลอดมา

ขอขอบคุณ คณะผู้ทรงคุณวุฒิและคณาจารย์ทุกท่านที่ได้อนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบสัมภาษณ์ พร้อมสนับสนุนองค์ความรู้ทั้งในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และเสวนากลุ่ม (focus groups) และได้ให้คำแนะนำอย่างดียิ่งในการกระบวนการองค์ความรู้ให้เกิดประสิทธิภาพที่นำไปสู่การต่อยอดเพื่อการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราชทุกท่านที่กรุณาให้การช่วยเหลือแนะนำในด้านการค้นคว้าข้อมูลงานวิจัย

ขอขอบคุณกลุ่มแกนนำการส่งเสริมพัฒนาภาคได้รวมถึงภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของการปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีของทุกภาคส่วนที่อำนวยความสะดวกด้วยดีในการดำเนินการในขั้นตอนของการลงพื้นที่เพื่อการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก พร้อมทั้งให้คำแนะนำต่าง ๆ ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย อันเป็นประโยชน์ในการจัดทำงานวิจัยเล่มนี้

คุณงามความดีและประโยชน์อันเกิดจากงานวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยขอใช้เป็นเครื่องสักการบูชาคุณพระรัตนตรัย พระคุณของบิดา มารดา ครูอาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ที่มีคุณค่ายิ่ง และขอแผ่คุณความดีนี้ให้แก่เพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ทุกหมู่ทุกนาม พร้อมทั้งเจ้ากรรมนายเวรในทุกภพทุกชาติด้วยเทอญ

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

หัวหน้าโครงการวิจัย

27 กุมภาพันธ์ 2566

สารบัญคำย่อ

สำหรับงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากพระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล 91 เล่ม ฉบับมหายานมหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2546 และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539

ในการอ้างอิงได้ใช้ชื่อย่อของคัมภีร์พระไตรปิฎกไว้ในเชิงอรรถของงานวิจัย ซึ่งคำย่อและคำเต็ม ชื่อของคัมภีร์พระไตรปิฎกและปกรณ์วิเสส มีดังต่อไปนี้

คำย่อ	คำเต็ม
พระสุตตันตปิฎก	
ที.ปา. (ไทย)	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค
อง.ติก. (ไทย)	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทิกนิบาต
อง.จตุกก. (ไทย)	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต
ขุ.ชา.อสีติ. (ไทย)	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาตก อสีตินิปาต
ขุ.อิติ. (ไทย)	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตก

สำหรับการอ้างตัวเลขที่อยู่หลังชื่อย่อคัมภีร์ ผู้วิจัยใช้แบบ 3 ตอน และ 2 ตอน ดังนี้

1. สำหรับตัวเลขที่อยู่หลังชื่อย่อของพระไตรปิฎกนั้นมีเลข 3 ตอน คือ เล่ม/ข้อ/หน้า ตัวอย่างเช่น อง.เอก. 20/59/10. หมายถึง พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกนิบาต เล่ม 20 ข้อ 59 หน้า 10
2. สำหรับตัวเลขที่อยู่หลังชื่อย่อของพระอรรถกถานั้นมีเลข 2 ตอน ตามด้วย อ. แล้วจึงตามด้วยเล่ม/หน้า ตัวอย่างเช่น ขุ.ขุ.อ. 1/17-18 หมายถึง พระไตรปิฎกอรรถกถาแปล ปริมาณโคตติกา ขุททกปาฐฎฐกถา เล่ม 1 หน้า 17-18 เป็นต้น

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญคำย่อ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญรูปภาพ	ฎ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหาวิจัย	2
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	4
1.6 ประโยชน์ที่จะได้รับการจากการวิจัย	5
2 แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองไทย	6
2.1.1 ความหมายและความสำคัญของการเมืองการปกครอง	6
2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง	7
2.1.3 วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย	13
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราช	27
2.2.1 ประวัติและความเป็นมาของการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราช	27
2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราช	31
2.3 รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร	38
2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี	48
2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	72
2.6 สรุปกรอบแนวความคิด	76

3	วิธีดำเนินการวิจัย	77
3.1	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	78
3.2	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	78
3.3	ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย	79
3.4	การเก็บรวบรวมข้อมูล	80
3.5	การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้	81
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	84
4.1	แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการ บริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี	84
	การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญประเด็น 4.1	86
	บทสรุปจากการการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญประเด็น 4.1	93
4.2	รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี	99
	การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญประเด็น 4.2	103
	บทสรุปจากการการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญประเด็น 4.2	111
4.3	การบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบ การปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี	115
	การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญประเด็น 4.3	120
	บทสรุปจากการการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญประเด็น 4.3	123
4.4	บทสรุปจากการเสวนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Focus Group Discussion)	125
4.5	บทสรุปจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	130
5	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	133
5.1	สรุปผลการวิจัย	133
5.1.1	แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช เพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี	133
5.1.2	รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการ บ้านเมืองที่ดี	138
5.1.3	การบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับ รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการ บ้านเมืองที่ดี	142

5.2	อภิปรายผลการวิจัย	147
5.3	ข้อเสนอแนะ	153
5.3.1	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	153
5.3.2	ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย	153
บรรณานุกรม		155
บุคลากร		158
ภาคผนวก		163
ภาคผนวก ก	สรุปพระราชประวัติพระเจ้าจันทรภาณุ (พระเจ้าศรีธรรมโศกราช)	164
ภาคผนวก ข	รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	175
ภาคผนวก ค	หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ	177
ภาคผนวก ง	แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเก็บข้อมูลการวิจัย	196
ภาคผนวก จ	ภาพถ่ายการลงเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในงานวิจัย	201
ประวัตินักวิจัย		206

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารกับบทสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี	98
ตารางที่ 4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารกับบทสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกประเด็นรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี	113
ตารางที่ 4.3 ตารางแสดงการบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี	116

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 แผนผังแสดงกรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี”	76
ภาพที่ 5.1 แสดงองค์ความรู้เกี่ยวกับ “พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี”	144
ภาพที่ 5.2 แสดงองค์ประกอบการบริหารจัดการขององค์ความรู้เกี่ยวกับ “พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี”	145
ภาพที่ 5.3 แสดงแบบจำลองหรือโมเดล (Model) ขององค์ความรู้NAKSAD MODEL	146

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นชนชาติใดจำเป็นต้องอาศัยการอยู่ร่วมกัน มีกฎ มีระเบียบ มีแบบแผนที่ต้องนำมาใช้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ลดข้อขัดแย้ง มีสันติภาพในการดำเนินชีวิต ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมาจากการบริหารจัดการและการปกครองที่ดี ในการปกครองของประเทศไทยมีรูปแบบการปกครองที่หลากหลายรูปแบบ แตกต่างกันไปตามบริบทของภารกิจงานและปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี มีหลักเกณฑ์ที่กล่าวไว้ในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วย “หลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน มีแบบแผน มีเป้าหมายการจัดการที่ชัดเจน ซึ่งเป็นเข็มมุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีต่อบ้านเมืองและสังคม เกิดประโยชน์สุขของประชาชนเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ฯ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2562, หน้า 2)

ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากการมีผู้ปกครองคนเดียว คือ พระมหากษัตริย์ หรือเรียกกันว่า ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยคณะราษฎรได้ยึดอำนาจ จากรัชกาลที่ 7 เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 การเมืองการปกครองไทยจึงได้้นำการปกครองแบบประชาธิปไตยมาใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 โดยเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบประเทศอังกฤษ ซึ่งมีการเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเรียกว่า รัฐธรรมนูญ และถือเป็นกฎหมายสูงสุด (สมภพ กระจับปักษ์, 2564, หน้า 205) ซึ่งการปกครองที่ผ่านมา สร้างระบบการบริหารจัดการบ้านเมืองให้เกิดความสมดุล และความมั่นคงแก่ประชาชน แนวทางการจัดการเหล่านั้นจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ จากการศึกษาประวัติศาสตร์การปกครองก็พบว่า รูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตร ในยุคของพระเจ้าศรีธรรมไตรราช ซึ่งเป็นการปกครองในรูปแบบที่หลากหลาย เป็นรูปแบบเชิงบูรณาการในการจัดการเมืองใหญ่ต่าง ๆ ในคาบสมุทรมลายู จำนวน 12 เมือง เรียกว่า เมืองสิบสองนักษัตร ที่มีการบริหารจัดการบ้านเมืองให้เกิดความสงบร่มเย็น ประชาชนมีสันติภาพในความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิต

จากสภาพการปกครองบ้านเมืองในยุคชีวิตวิถีใหม่ ที่มีการปรับเปลี่ยนแบบแผนการดำเนินชีวิต หลากหลายอย่าง มีผลกระทบในเชิงบวกและเชิงลบ (โกเมศ ขวัญเมือง, 2565, หน้า 557) การบริหารจัดการบ้านเมืองก็มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดสมดุลแห่งชีวิตของคนในสังคม การนำแบบอย่างการบริหารจัดการบ้านเมืองของเมืองสิบสองนักษัตร เป็นการบริหารซึ่งยึดหลักการบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ส่งผลให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของภาครัฐ และประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ เพื่อการดำเนินชีวิต

อย่างสันติสุข สิ่งเหล่านี้จึงเป็นจุดเด่นของการปกครองที่เอื้อต่อการพัฒนาให้ประเทศชาติมีเสถียรภาพ ในด้านการบริหารคน เงินและทรัพยากรต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน ที่สำคัญหากมีรูปแบบ การปกครองที่ดีมีคุณภาพ ปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ ก็จะลดน้อยลง มุมมองการพัฒนาก็จะมากขึ้น การ สร้างสรรค์คุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ก็จะดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการศึกษารูปแบบการ ปกครองของพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการ บ้านเมืองที่ดี จะเป็นการถอดองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับแผนปฏิรูปประเทศ แผนแม่บท ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายรัฐบาล ตามแนวพระราชกฤษฎีกาว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการ บริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546) ที่จะนำมาบูรณาการเพื่อนำไปใช้สำหรับการให้บริการ ประชาชน และการพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้สามารถปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ครอบคลุม ทันสมัย สอดคล้องกับระเบียบกฎหมายและบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าในการดำเนินการเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ของการ บริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งสิ่งนี้ถือเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบันที่ เรียกว่ายุคชีวิตวิถีใหม่ ที่สามารถตอบโจทย์ในการแก้ปัญหาของบ้านเมือง และเป็นแนวทางในการ พัฒนาคน พัฒนาสังคม พัฒนาเศรษฐกิจ ให้เกิดผลลัพธ์เชิงบวกที่สร้างสรรค์ประเทศชาติให้เกิดการ ดำเนินการที่ต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษา เรื่อง พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการ ปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี โดยจะเป็นการบูรณาการหลักการปกครอง ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นการบริหารจัดการที่นำสู่การพัฒนามาเป็นแนวทางในการนำเสนอองค์ความรู้ เกี่ยวกับ “พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการ บ้านเมืองที่ดี”

1.2 ปัญหาวิจัย

1.2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการบริหารจัดการ บ้านเมืองที่ดีเป็นอย่างไร

1.2.2 รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีเป็นอย่างไร

1.2.3 การบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมือง สิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีเป็นอย่างไร

1.2.4 องค์ความรู้เกี่ยวกับ “พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร เพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี”เป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

1.3.2 เพื่อศึกษารูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

1.3.3 เพื่อบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และเสวนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรงตามประเด็นการวิจัย สำหรับการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีจากแนวทางการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.4.1.1 ขอบเขตด้านเอกสาร

สำรวจข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary sources) คือ หนังสือตำนานเมืองนครศรีธรรมราช พระไตรปิฎกภาษาบาลีและพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและเอกสารทุติยภูมิ (Secondary sources) คือ งานวิจัย ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ตำรา หนังสือบทความ งานเขียนจากหอสมุดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและจากหอสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ รวมถึงสื่อสารสนเทศต่าง ๆ โดยเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

1.4.1.2 ขอบเขตประเด็นที่ศึกษา

การวิเคราะห์ สังเคราะห์ บูรณาการเกี่ยวกับหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ประเด็นศึกษา ได้แก่ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี และนำองค์ความรู้ที่ได้มาบูรณาการสำหรับนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับ “พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี”

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากร

ในการศึกษาครั้งนี้กลุ่มประชากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษางานวิจัยมีจำนวน 15 รูป/ คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และเสวนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งเป็นรูปแบบเจาะจงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ “พระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านรัฐศาสตร์ การเมือง การปกครองและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการและภาวะผู้นำทางด้านการปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของภาคใต้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเป็นผู้รอบรู้ มีประสบการณ์ในประเด็นที่สัมภาษณ์ เป็นบุคคลที่รู้รายละเอียดในประเด็นที่สัมภาษณ์ สามารถให้รายละเอียดข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงคือเป็น Key Informants เพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงให้ได้อย่างลึกซึ้ง เพื่อสนับสนุนข้อมูลให้มีความน่าเชื่อถือ

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ดำเนินการศึกษาวิจัยพื้นที่ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ชุมพร สงขลา ปัตตานี พังงา พัทลุง ตรัง และระนอง

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ มีศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยและเพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยจึงได้ให้คำจำกัดความไว้ ดังนี้

รูปแบบการปกครอง หมายถึง ลักษณะของแนวทางการปกครองที่นำไปใช้ในการบริหารจัดการบ้านเมืองให้เกิดการพัฒนาที่นำสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และเป็นแบบแผนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่ก่อให้เกิดข้อตกลงใจ รวมทั้งมีอำนาจบังคับให้บุคคลที่อยู่ในสังคมให้ต้องปฏิบัติ

การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการหรือแนวทางที่นำมาใช้เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย จากหลากหลายองค์ประกอบร่วม อาทิเช่น การทำงานร่วมกัน โดยใช้บุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ หรือเป็นกระบวนการวางแผน ออกแบบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นและรักษาสภาพแวดล้อมที่มีคุณภาพให้คงอยู่และมีกาพัฒนาต่อยอดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมืองสิบสองนักษัตร หมายถึง การปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราช ซึ่งมีการตั้งชื่อเมืองต่าง ๆ ทางภาคใต้ของไทย จำนวน 12 เมือง ตามสัญลักษณ์ตามนักษัตร ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1. เมืองสายบุรี ใช้ตราหนู (ชวด) 2. เมืองปัตตานี ใช้ตราวัว (ฉลู) 3. เมืองกลันตัน ใช้ตราเสือ (ขาล) 4. เมืองปาหัง ใช้ตรากระต่าย (เถาะ) 5. เมืองไทรบุรี ใช้ตรารูใหญ่ (มะโรง) 6. เมืองพัทลุง ใช้ตรารูเล็ก (มะเส็ง) 7. เมืองตรัง ใช้ตราม้า (มะเมีย) 8. เมืองชุมพร ใช้ตราแพะ (มะแม) 9. เมืองบันทายสมอ ใช้ตราลิง (วอก) 10. เมืองสะอูเลา ใช้ตราไก่ (ระกา) 11. เมืองตะกั่วป่า ใช้ตราสุนัข (จอ) และ 12. เมืองกระบี่ ใช้ตราหมู (กุน)

1.6 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1.6.1 ทำให้ทราบแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคตรราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

1.6.2 ทำให้ทราบรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

1.6.3 ทำให้ทราบแนวทางการบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคตรราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

1.6.4 ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ (Model) เกี่ยวกับ “พระเจ้าศรีธรรมมาโคตรราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี”

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้เป็นการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมไตรราชและเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีเป็นอย่างไร รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีเป็นอย่างไร เพื่อที่จะนำข้อมูลและองค์ความรู้ไปบูรณาการเพื่อให้เกิดองค์ความรู้สำหรับการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีที่เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป โดยมีรายละเอียดการศึกษาตามหัวข้อดังนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองไทย
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมไตรราช
- 2.3 รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร
- 2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี
- 2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 สรุปกรอบแนวความคิด

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองไทย

การปกครองเป็นการใช้อำนาจอธิปไตยตามกฎหมายในการบริหารและจัดการประเทศ การปกครองมีหลายรูปแบบ เช่น การปกครองแบบประชาธิปไตย และการปกครองแบบเผด็จการนอกจากนี้ การปกครองยังมีได้หลายระดับ เช่น การปกครองส่วนกลาง การปกครองส่วนภูมิภาค และการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้ได้ศึกษารายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการปกครองที่จะนำมาบูรณาการเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี โดยมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1.1 ความหมายและความสำคัญของการเมืองการปกครอง

การเมืองเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิธีการได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดินและการใช้อำนาจที่ได้มาเพื่อสร้างความผาสุกให้แก่ประชาชนส่วนการปกครองเป็นการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งจะดำเนินการตามกฎหมายและนโยบายที่รัฐมอบให้ดำเนินการ โดยมุ่งที่จะสร้างความผาสุก ความเป็นระเบียบความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นในสังคมภายใต้รูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยและรูปแบบแบบเผด็จการ ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2554, หน้า 16) ได้กล่าวไว้ว่า การปกครอง หมายถึง การใช้อำนาจอธิปไตยตามกฎหมายในการบริหารและจัดการประเทศ การปกครองมีหลายรูปแบบ เช่น การปกครองแบบประชาธิปไตย และการปกครองแบบเผด็จการ นอกจากนี้การปกครองยังมีได้หลายระดับ เช่น

การปกครองส่วนกลาง การปกครองส่วนภูมิภาค และการปกครองส่วนท้องถิ่น คำจำกัดความของการเมืองที่ชัดเจนและรัดกุมมากที่สุดเป็นเรื่องเกี่ยวกับรูปของรัฐและการจัดระเบียบความสัมพันธ์ภายในรัฐระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง

ชลธิศ อีระฐิติ (2551, หน้า 278-280) ได้กล่าวไว้ว่า การเมืองในความหมายที่ผูกติดกับระบบการเมืองและหรือรัฐการเมือง หมายถึง การจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าหรือทรัพยากร โดยมีอำนาจที่เป็นที่ยอมรับกันมาทำให้เกิดการปฏิบัติตาม หรือการเมืองเป็นเรื่องของการที่มีคนกลุ่มหนึ่งใช้อิทธิพลต่อคนอีกกลุ่มหนึ่ง เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่มีคุณค่าทางสังคม การเมืองจึงเป็นกิจกรรมและกระบวนการที่เกิดขึ้นในระบบการเมืองโดยมีเป้าหมายเพื่อให้สังคมบรรลุถึงข้อตกลงทางผลประโยชน์ร่วมกัน นั่นก็คือ เป้าหมายในการจัดสรรทรัพยากร และสิ่งที่มีคุณค่าร่วมกันในสังคม ซึ่งเป็นมิติหนึ่งของพฤติกรรมความสัมพันธ์หรือสถาบันของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม การใช้สิทธิพล การใช้อำนาจและอำนาจหน้าที่ภายในระบบการเมือง

ธเนศวร์ เจริญเมือง (2550, หน้า 16) ได้กล่าวไว้ว่า ระบบการเมืองการปกครอง หมายถึง แบบแผนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่ก่อให้เกิดข้อตกลงใจรวมทั้งมีอำนาจบังคับสมาชิกในสังคมให้ต้องปฏิบัติตาม การเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับวิธีการได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดินและการใช้อำนาจที่ได้มาเพื่อสร้างความผาสุกให้แก่ประชาชนหรืออาจมีความหมายว่าเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพื่อที่จะกำหนดแนวทางข้อบังคับหรือนโยบายให้คนในสังคมปฏิบัติตามและอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข

จากความหมายของการเมืองการปกครองที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ระบบการเมืองการปกครอง เป็นแบบแผนเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันโดยมีกฎเกณฑ์ระเบียบและแนวทางปฏิบัติและใช้ชีวิตร่วมกันของผู้คนในสังคม และเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิธีการได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดินผ่านการเลือกตั้งเป็นเรื่องเกี่ยวกับรูปของรัฐและการจัดระเบียบความสัมพันธ์ภายในรัฐระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง โดยเมื่อสังคมมนุษย์ยังมีความจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ผู้ที่ทำหน้าที่บังคับกับผู้ถูกบังคับเสมอโดยใช้อำนาจเพื่อสร้างความสุขแก่ประชาชนโดยมีการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่เพื่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าสูงสุดแก่สังคม การเมืองจึงเป็นกิจกรรมและกระบวนการที่เกิดขึ้นเพื่อให้สังคมบรรลุถึงข้อตกลงทางผลประโยชน์ร่วมกัน

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

ระบบการเมืองการปกครองเป็นเรื่องของการใช้อำนาจแบบสองทางระหว่างฝ่ายที่เป็นผู้ปกครอง และฝ่ายผู้ถูกปกครอง เป็นเรื่องเกี่ยวกับรูปของรัฐและการจัดระเบียบความสัมพันธ์ภายในรัฐระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง โดยเมื่อสังคมมนุษย์ยังมีความจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เป็นสถาบันทางการเมืองที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ เพื่อใช้อำนาจในการปกครองประเทศ ระบบการเมืองการปกครองเป็นแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมก่อให้เกิดข้อตกลงรวมทั้งมีอำนาจในการ

บังคับสมาชิกในสังคมให้ปฏิบัติตาม ซึ่งการเมืองการปกครองจะมีระบบการเมืองการปกครองที่อธิบายรายละเอียดไว้ดังนี้

1. ระบบการเมืองการปกครอง เป็นแบบแผนที่เกิดข้อตกลงเพื่อให้มีผลบังคับใช้กับสมาชิกในสังคม เพื่อความสงบและเป็นระเบียบเรียบร้อย ทั่วโลกมีรูปแบบการปกครองอยู่ 2 แบบ คือ การปกครองระบอบประชาธิปไตย และระบอบเผด็จการ ทั้งสองระบอบนี้มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน สำหรับประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจผ่าน 3 องค์การ อันได้แก่ นิติบัญญัติผ่านรัฐสภา บริหารผ่านรัฐบาล และตุลาการผ่านศาล ซึ่งประชาชนทุกคนมีสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคเท่าเทียมกัน แต่ต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย

2. รูปแบบการเมืองการปกครอง ระบบการเมืองการปกครอง หมายถึง แบบแผนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่ก่อให้เกิดข้อตกลงใจ รวมทั้งมีอำนาจบังคับสมาชิกในสังคมให้ต้องปฏิบัติ ในปัจจุบันรูปแบบของระบบการเมืองการปกครองที่รัฐหรือประเทศต่าง ๆ ในโลกที่เด่นชัดมี 2 ระบอบ คือ ระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย และระบอบการเมืองการปกครองแบบเผด็จการ

2.1 ระบอบประชาธิปไตย คือ ระบอบการปกครองตนเองของประชาชน โดยผ่านการเลือกสมาชิกผู้แทนราษฎรไปบริหารและดูแลเรื่องกฎหมาย เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ และโดยการตรวจสอบควบคุมดูแลของประชาชนโดยตรงหรือการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน เช่น การยื่นเสนอหรือแก้ไขกฎหมาย การยื่นถอดถอนนักการเมืองที่ประพฤติมิชอบ การแสดงความคิดเห็นในการทำประชาพิจารณ์ การออกเสียงในการทำประชามติ โดยระบอบประชาธิปไตย ระบอบนี้มีลักษณะเด่นอยู่ ที่การแข่งขันอย่างเสรีระหว่างกลุ่มหรือพรรคการเมืองต่าง ๆ เพียงเพื่อให้ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนส่วนมากในประเทศให้เป็นรัฐบาล ทำหน้าที่บริหารกิจการต่าง ๆ ของประเทศตามนโยบายที่กลุ่มหรือพรรคนั้นได้วางไว้ล่วงหน้า ลักษณะเด่นดังกล่าวนี้จะดำรงอยู่ได้ตลอดไปถ้ากลุ่มหรือพรรคการเมืองนั้น ยึดหลักการประชาธิปไตยเป็นหลักในการต่อสู้แข่งขันทางการเมืองการปกครอง

หลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย หลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยยึดหลักการต่อไปนี้ คือ

1. หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน กล่าวคือ ประชาชนทุกคนเป็นเจ้าของอำนาจอิสระสูงสุด ในการตัดสินใจในกิจการต่าง ๆ ร่วมกัน
2. หลักอำนาจอธิปไตยโดยปวงชน กล่าวคือ ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการเลือกตั้งตัวแทนของตนเข้าไปทำหน้าที่ในรัฐสภา
3. หลักอำนาจอธิปไตยเพื่อปวงชน กล่าวคือ ผู้ปกครองหรือผู้มีอำนาจในการบริหารประเทศต้องปกครอง เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนส่วนใหญ่มิใช่เพื่อหมู่คณะของตนเอง

4. หลักเหตุผล ระบอบประชาธิปไตยจะต้องมีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายอย่างกว้างขวาง

5. หลักเสียงข้างมาก เมื่อมีการอภิปรายแสดงข้อคิดเห็นกันแล้ว การหาข้อยุติต้องเกิดจากการออกเสียงลงคะแนนเสียง มติของที่ประชุมเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายต้องยอมรับ

6. หลักความยินยอม เป็นการได้รับฉันทานุมัติจากปวงชนเจ้าของอำนาจอธิปไตยให้เข้ามาเป็นตัวแทนใช้อำนาจของประชาชนภายในระยะเวลาที่กำหนด

7. หลักประนีประนอม เมื่อเกิดข้อขัดแย้งไม่มากนัก ก็อาจมีการประนีประนอมโดยยึดผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นเกณฑ์ โดยไม่ต้องมีการลงคะแนนเพื่อหาข้อยุติ

8. หลักความเสมอภาค ประชาธิปไตยให้ความสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ถือว่ามนุษย์ที่เกิดมามีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน ทุกคนต้องได้รับการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเสมอภาค

9. หลักเสรีภาพ ประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะต้องให้เสรีภาพแก่ปวงชนภายใต้ข้อบังคับของกฎหมาย เช่น เสรีภาพในการพูด การเขียน การชุมนุม การศึกษาอบรม การรวมตัวกันเป็นสมาคม

10. หลักการปกครองตนเอง เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลในชุมชนหรือท้องถิ่นได้มีโอกาสปกครองตนเอง เพราะประชาชนในท้องถิ่นย่อมสามารถรู้ถึงปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาของตนเองได้ดีกว่าบุคคลอื่น

ประเภทการเมืองในระบอบประชาธิปไตย อุดมการณ์ทางการเมืองแต่ละประเทศแตกต่างกันทั้งเป็นผลมาจากวิวัฒนาการหรือภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของแต่ละประเทศและสภาพแวดล้อมอื่น ๆ อุดมการณ์ทางการเมืองมีส่วนกำหนดรูปแบบ และพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลแต่ละเชื้อชาติแต่ละชนชั้นให้แตกต่างกันออกไป อุดมการณ์ทางการเมือง แบบประชาธิปไตย จะกระตุ้นให้ประชาชนสนใจเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอุดมการณ์ทางการเมืองแบบชาตินิยมจะส่งเสริมให้ประชาชนรักชาติมีความศรัทธาเชื่อฟังผู้นำอุดมการณ์ทางการเมืองเผด็จการมีอิทธิพล การสอนให้ประชาชนเชื่อฟังปฏิบัติตามคำสั่งผู้นำ ผู้ใดฝ่าฝืนไม่เชื่อฟังไม่ยอมรับอำนาจก็จะถูกลงโทษอย่างรุนแรงระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แบ่งได้ 3 ประเภทดังนี้ (สุชุม นวลสกุลม, 2550, หน้า 14-15)

1. การปกครองแบบรัฐสภา
2. การปกครองแบบประธานาธิบดี
3. การปกครองแบบกึ่งประธานาธิบดี

การปกครองแบบรัฐสภา ระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา (Parliamentary System) คือ การมีเฉพาะผู้แทนราษฎร เพียงสภาเดียวหรืออาจมี 2 สภาก็ได้ มีทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาซึ่งเป็นสภาของผู้ทรงคุณวุฒิส่วนมากสมาชิกได้มาจากการแต่งตั้ง แต่สมาชิกวุฒิสภาในบาง

ประเทศก็มาจากการเลือกตั้งและมีอำนาจบริหารในการ ให้ความเห็นชอบหรือจัดตั้งรัฐบาลจาก สมาชิกสภากลุ่มหรือพรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมากสนับสนุนจะได้สิทธิ ในการจัดตั้งรัฐบาลเพื่อทำ หน้าที่บริหารบ้านเมือง แต่รัฐบาลจะต้องอยู่ในความควบคุมของสมาชิกรัฐสภา ซึ่งข้อดีและข้อเสียของ การปกครองแบบรัฐสภา (สุชุม นวลสกุลม, 2550, หน้า 16) กล่าวคือ

ข้อดีของระบบรัฐสภา ตามทฤษฎีแล้วในระบบรัฐสภานี้ รัฐสภามีอำนาจมากกว่ารัฐบาล แต่ในความเป็นจริงพบว่า หากรัฐบาลมีความมั่นคงก็จะสามารถควบคุมรัฐสภาได้จากการที่ฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติมาจากแหล่งเดียวกันคือรัฐสภา ด้วยเหตุนี้ในการปฏิบัติงานของรัฐบาลจึงมักดำเนิน ไปได้อย่างราบรื่น เช่น รัฐบาลของประเทศไทยในปัจจุบันคุมเสียงข้างมากในรัฐสภาได้ ดังนั้นไม่ว่าจะ เป็นกฎหมายต่าง ๆ ที่มาจากนโยบายของพรรครัฐบาล เช่น พระราชบัญญัติบริษัทสินทรัพย์แห่ง ประเทศไทย แนวนโยบายในการปราบปรามยาเสพติด หรือนโยบายประกันสุขภาพของประชาชนก็ สามารถผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาได้อย่างไม่ยากเย็นเกินไปนัก เพราะรัฐบาลคุมเสียงข้างมากใน รัฐสภาดังที่กล่าวไปแล้ว นอกจากนี้ระบบนี้ยังป้องกันไม่ให้อำนาจเกินขอบเขตด้วยการที่ รัฐบาลต้องรับผิดชอบการปฏิบัติงานของรัฐมนตรีหากรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งรัฐบาลกระทำการเกิน ขอบเขตรัฐสภาสามารถตั้งกระทู้ถามความบริสุทธิ์ของรัฐมนตรีคนนั้น ๆ ได้เสมอ

ข้อเสียของระบบรัฐสภา ข้อจำกัดของระบบรัฐสภานี้เกิดมาจากการที่ระบบรัฐสภานี้ เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ ซึ่งพรรคการเมืองมีความเข้มแข็งมาก หากนำระบบนี้ไปใช้ในประเทศที่ พรรคการเมืองไม่มีความเข้มแข็งคือ หัวหน้าพรรคการเมืองไม่สามารถคุมสมาชิกพรรคการเมืองได้ อย่างที่เรียกว่ามีหลายความคิดเห็น ทำให้เกิดความยุ่งยากในการจัดตั้งรัฐบาล ทำให้รัฐบาลที่ได้ไม่ มั่นคงเพราะเป็นรัฐบาลผสมแต่ละพรรคจึงพยายามที่จะรักษาผลประโยชน์ของตัวเอง นำไปสู่การยุบ สภาครั้งแล้วครั้งเล่า การบริหารประเทศก็ไม่เกิดสัมฤทธิ์ผล

การปกครองแบบประธานาธิบดี (Presidential System) ระบบการปกครองแบบ ระบบประธานาธิบดี เป็นการใช้ระบบการแยกอำนาจระหว่าง ฝ่ายนิติบัญญัติ (รัฐสภา) ฝ่ายบริหาร (ประธานาธิบดี) และฝ่ายตุลาการ (ศาล) ให้แต่ละฝ่ายมีอำนาจและความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ ของตนโดยรัฐสภาและประธานาธิบดี ต่างฝ่ายต่างมาจากประชาชนประธานาธิบดีจะอยู่ในตำแหน่ง จนครบวาระและมีอำนาจแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี โดยการปกครองแบบประธานาธิบดีมีข้อดีและข้อเสีย อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

ข้อดีของระบบประธานาธิบดี

1. ประธานาธิบดีมีสิทธิเด็ดขาดในการเลือกคณะรัฐมนตรีของตัวเอง ดังนั้นประธานาธิบดี จึงสามารถเลือกผู้ที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน เพื่อดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ เช่น รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เป็นต้น

2. รัฐมนตรีมีเวลาเต็มที่ในการปฏิบัติภารกิจ เพราะไม่ต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภาจำเป็นต้องประชุมสภา หรือเสียเวลาในการตอบกระทู้ถามของรัฐสภา ซึ่งทำให้คณะรัฐมนตรีมีอิสระเต็มที่ในการบริหารกระทรวงตามที่ได้รับมอบหมายจากประธานาธิบดีโดยไม่ต้องหาเสียงจากสมาชิกรัฐสภา

3. หากเกิดวิกฤตการณ์ฉุกเฉินประธานาธิบดีมีอำนาจอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเด็ดขาดเพราะเป็นอิสระปราศจากการควบคุมของรัฐสภา

ข้อเสียของระบบประธานาธิบดี หากประธานาธิบดีสังกัดพรรคการเมืองที่เป็นคนละพรรคกับพรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมากในรัฐสภา ประธานาธิบดีอาจจะไม่สามารถบริหารประเทศอย่างราบรื่นได้โดยเฉพาะเมื่อต้องการที่จะออกกฎหมายฉบับ

การปกครองแบบกึ่งประธานาธิบดีและกึ่งรัฐสภา (Semi-presidential and Semi-Parliamentary System) เป็นการปกครองที่ประกอบด้วย 3 สถาบัน คือ (คณิน บุญสุวรรณ, 2542, หน้า 23) สถาบันนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ เป็นการระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ประกอบด้วย ประธานาธิบดีเป็นประมุขของรัฐและประมุขฝ่ายบริหาร บริหารประเทศร่วมกับนายกรัฐมนตรี รัฐสภามีอำนาจหน้าที่ในการออกกฎหมาย ควบคุมการทำงานของฝ่ายบริหาร นายกรัฐมนตรี ซึ่งการปกครองแบบนี้จะมีข้อดีและข้อเสีย สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

ข้อดีของระบบกึ่งประธานาธิบดีและกึ่งรัฐสภา ระบบกึ่งประธานาธิบดี เป็นอีกประการหนึ่งที่เป็นลักษณะพิเศษของระบอบนี้ก็คือ การแยกอำนาจทางการเมืองและอำนาจบริหาร ทำให้ประธานาธิบดีไม่ต้องทำงานบริหารแบบงานประจำ เช่น การลงนามลงชื่อในงานประจำทั้งหลาย การแต่งตั้งโยกย้ายเจ้าหน้าที่ของรัฐ ฯลฯ ประธานาธิบดีในระบอบนี้ได้ใช้เวลา ในการปฏิบัติงานด้านการเมืองอย่างเต็มที่ เช่น การเสนอนโยบาย วิเคราะห์และวางแผนทางการเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศ

ข้อเสียของระบบกึ่งประธานาธิบดีและกึ่งรัฐสภา ความไม่เท่าเทียมของอำนาจรัฐ นายกรัฐมนตรีต้องรับผิดชอบต่อทั้งประธานาธิบดีและรัฐสภาเนื่องจากนายกรัฐมนตรีได้รับการแต่งตั้งจากประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรีจึงต้องรับผิดชอบต่อประธานาธิบดีแต่ในขณะเดียวกันก็ต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภาด้วย

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าคณะรัฐมนตรีในระบอบกึ่งประธานาธิบดีนี้ค่อนข้างปฏิบัติงานด้วยความยากลำบากมากกว่าคณะรัฐมนตรีในระบอบประธานาธิบดีหรือคณะรัฐมนตรีในระบอบรัฐสภาเพราะต้องรับผิดชอบต่อทั้งประธานาธิบดีและรัฐสภา และยิ่งหากประเทศใดที่มีพรรคการเมืองจำนวนมากแล้ว รัฐสภาก็อาจจะไม่มีเสถียรภาพหรือหากประธานาธิบดีไม่มีบารมีจริง ๆ ก็อาจจะควบคุมคณะรัฐมนตรีหรือ ประสานงานกับรัฐสภาไม่ได้ ความวุ่นวายก็ตามมา

2.2 การปกครองแบบเผด็จการ ระบอบเผด็จการ เป็นระบบการปกครองที่ตรงข้ามกับระบอบประชาธิปไตย ผู้ปกครองจะมีอำนาจสูงสุดในการปกครอง โดยไม่สนใจสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การได้มาของการเป็นผู้นำในระบอบเผด็จการ มักจะเกิดจากการปฏิวัติหรือรัฐประหาร

หลักการสำคัญของการปกครองแบบเผด็จการเป็นไปในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. อำนาจอธิปไตยอยู่เหนือประชาชน ไม่ยินยอมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ แต่ต้องปฏิบัติตามที่รัฐกำหนด ไม่มีสิทธิคัดค้านหรือโต้แย้ง
2. เป็นการแก้ปัญหาโดยการใช้อำนาจ แก้ปัญหาโดยใช้ความรุนแรง เด็ดขาดใช้อำนาจทำลายล้างฝ่ายตรงข้าม หรือผู้ที่มีความคิดเห็นขัดแย้งต่อรัฐ
3. ปกครองประเทศโดยมุ่งเน้นประโยชน์ของภาครัฐมากกว่าสิทธิ เสรีภาพของประชาชน
4. เน้นการเชื่อผู้นำพาชาติก้าวหน้า เพื่อสร้างศรัทธาและบารมีของผู้นำ
5. มีการรวมอำนาจปกครองไว้ในที่แห่งเดียว ศูนย์กลางในการสั่งการ คือ ตัวผู้นำซึ่งจะรวมทั้ง 3 สถาบันอยู่ในการปกครองของตนเพียงคนเดียวหรือกลุ่มเดียว

ข้อดีของการปกครองแบบเผด็จการ

1. รัฐบาลสามารถดำเนินการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายใน หรือภายนอกประเทศได้อย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ โดยผู้นำมีอำนาจ ไม่ต้องฟังเสียงสนับสนุน หรือคัดค้านจากประชาชน
2. รัฐบาลสามารถแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน รวมทั้งภัยในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับประชาชนจำนวนมากได้ดี เพราะรัฐเป็นผู้ดำเนินการ
3. ทำให้ประชากรในประเทศเกิดวินัยในสังคมมากขึ้น

ข้อจำกัดของการปกครองแบบเผด็จการ

1. อาจเกิดความผิดพลาดจากการบริหารประเทศชาติ เพราะประชาชนไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นโต้แย้งหรือคัดค้าน ดังนั้น หากผู้นำบริหารผิดพลาดย่อมส่งผลเสียหายต่อประเทศและประชาชนอย่างร้ายแรง
2. ประชาชนไม่มีสิทธิ เสรีภาพ ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว เพราะหากฝ่าฝืนจะต้องมีความผิดและรับโทษ
3. การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จะเป็นไปตามนโยบายของพรรคการเมืองที่คุมอำนาจการบริหารประเทศเพียงพรรคเดียว ประชาชนส่วนรวมไม่มีอำนาจโต้แย้ง คัดค้าน หรือได้ร่วมกำหนดนโยบายรัฐจึงต้องคอยสอดส่องติดตามความเคลื่อนไหวของผู้คัดค้าน ไม่เห็นด้วยรวมทั้งลงโทษบุคคลที่เป็นปฏิปักษ์อย่างรุนแรงอยู่ตลอดเวลา

ประเทศที่ใช้ระบบการเมืองการปกครองแบบเผด็จการนี้ มักจะเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมทางการเมืองภายในประเทศ รวมถึงประเทศกำลังพัฒนาประเทศที่ได้รับเอกราช มักจะ

ประสบกับปัญหามากมาย เช่น ความแตกแยกในระหว่างกลุ่มผู้นำ ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ รัฐขาดสถาบันทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพ (ชาญชัย แสวงศักดิ์, 2553, หน้า 33) ระบบราชการเต็มไปด้วยพวกพ้องเป็นระบบอภิสิทธิ์ชน ไม่รับผิดชอบต่อความทุกข์สุขของประชาชน ความปั่นป่วนวุ่นวายจะเกิดขึ้นเมื่อประชาชนรวมกลุ่มกันทวงสิทธิ์ที่พวกตนควรจะได้รับ เผด็จการในการทำรัฐประหารยึดครอง ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของเผด็จการทหารสาเหตุที่บรรดาเผด็จการทหารมักจะอ้างในการทำรัฐประหาร ยึดอำนาจเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับแนวคิดของการเมืองการปกครอง สรุปได้ว่า การเมืองการปกครองเป็นเรื่องของการใช้อำนาจแบบสองทางระหว่างฝ่ายที่เป็นผู้ปกครองและฝ่ายผู้ถูกปกครอง เป็นเรื่องเกี่ยวกับรูปของรัฐและการจัดระเบียบความสัมพันธ์ภายในรัฐระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง โดยเมื่อสังคมมนุษย์ยังมีความจำเป็นที่จะต้องมีการควบคุมดูแล การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมทางการเมืองประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน การแสดงออก การดำรงชีพ อย่างเสมอหน้ากัน โดยผู้ปกครองไม่สามารถใช้อำนาจใด ๆ ถิรถอนเพิกถอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ และผู้ปกครองไม่สามารถใช้อภิสิทธิ์อยู่เหนือกฎหมาย หรือเหนือกว่าประชาชนคนอื่น ๆ หากประเทศมีการจัดระเบียบการปกครอง สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง

2.1.3 วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย

ความเป็นรัฐชาติ หรือรัฐประชาชาติ (Nation State) หมายถึงรัฐที่มีอำนาจอธิปไตยเหนือพรมแดน อาณาเขตที่แน่นอน ประชาชนในรัฐมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความรู้สึกภาคภูมิใจที่เป็นสมาชิกของชุมชนเดียวกัน ทั้งนี้แบบแผนอุดมคติของรัฐชาติหรือรัฐประชาชาติประกอบไปด้วยประชากร ดินแดนที่แน่นอน รัฐบาล และอำนาจอธิปไตย การพัฒนาความเป็นรัฐประชาชาติของไทยเริ่มนับจากสมัยสุโขทัยมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ แต่ทว่าในช่วงยุคแรกเริ่มความเป็นเอกภาพของอำนาจอการปกครอง ของพระมหากษัตริย์ไทยยังไม่ปรากฏชัดเจน พัฒนาการความเป็นรัฐชาติมาปรากฏเป็นรูปธรรมชัดเจนในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 มีปัญหาและอุปสรรคขัดขวางมิให้พระอำนาจของพระมหากษัตริย์ขยายไปทั่วพระราชอาณาเขต ประกอบกับปัญหาการขยายตัวของลัทธิจักรวรรดินิยม พระองค์จึงมุ่งสร้างความมั่นคงเป็นปึกแผ่นให้กับประเทศชาติโดยการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางทำให้พัฒนาการการเมืองการปกครองของไทยสมัยนี้นำไปสู่การสร้างชาติเป็นกระบวนการทางการเมืองที่ทำให้ไทยเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองจากระบบการเมืองแบบราชาธิปไตย มาเป็นการปกครองในรูปแบบรัฐชาติตามแบบอย่างยุโรป โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของชาติ ทั้งนี้การปฏิรูปการเมืองในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นจุดเริ่มต้นในการปกครองในรูปแบบรัฐชาติ โดยมีรัฐบาลบริหารประเทศที่นครหลวงเพียงแห่งเดียว มีอำนาจปกครองดินแดนทั่วราชอาณาจักรอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกัน ประชาชนมีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์พระองค์เดียว นับว่าเป็น

การสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับชาติในขณะที่ต้องเผชิญหน้ากับภัยจากลัทธิจักรวรรดินิยมตะวันตก (สมภพ กระจับปักษ์, 2564, หน้า 208-210)

1. การเมืองการปกครองของไทยในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์

ประเทศไทยมีการบันทึกประวัติศาสตร์เป็นลายลักษณ์อักษรตั้งแต่สมัยสุโขทัย ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของไทยก็เริ่มตั้งแต่สมัยสุโขทัยเช่นกัน การเมืองการปกครองสมัยสุโขทัย (1781- 1921) อาณาจักรสุโขทัยมีการแบ่งการปกครองออกเป็น 3 ยุค คือ ยุคแรก ปกครองแบบพ่อปกครองลูก คำนำหน้าพระนาม พระมหากษัตริย์จะมีคำว่า “พ่อขุน” นำหน้า ลักษณะเด่นมีพลเมืองน้อยปกครองง่าย มีความใกล้ชิดกันระหว่างประชาชนกับพระมหากษัตริย์ ยุคกลาง ปกครองแบบจักรพรรดิ คำนำหน้าพระนามของ พระมหากษัตริย์จะมีคำว่า “พญา” นำหน้า ลักษณะเด่น มีประชากรเพิ่มมากขึ้น ผู้ปกครองมีอำนาจเด็ดขาด มากขึ้น ยุคปลาย ปกครองแบบธรรมราชา คำนำหน้าพระนามของพระมหากษัตริย์จะมีคำว่า “พระมหาธรรมราชาที่” นำหน้า ลักษณะเด่นนำเอาหลักธรรมของศาสนา พุทธในเรื่องการเป็นผู้นำผู้ปกครองมาใช้ควบคุมพฤติกรรมพระมหากษัตริย์ คือ “ทศพิธราชธรรม”

ประเทศไทยเป็นชาติที่เก่าแก่และมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานชาติหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้การศึกษาประวัติการเมืองการปกครองของไทย จึงเริ่มตั้งแต่ที่ไทยได้ตั้งอาณาจักรที่มั่นคงขึ้นในปี.ศ.1781 โดยอาณาจักรแรกของไทย คือ อาณาจักรสุโขทัย ซึ่งสถาปนาขึ้นโดยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ซึ่งเป็นต้นราชวงศ์พระร่วง การเมืองการปกครองของไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 เป็นการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งเป็นการ ปกครองที่อำนาจสูงสุดเป็นของพระมหากษัตริย์แต่เพียงพระองค์เดียว ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์การเมืองการปกครองของไทย แบ่งออกได้ 4 สมัย ดังนี้

1. สมัยสุโขทัย (พ.ศ. 1792 - พ.ศ. 1981) ในสมัยสุโขทัย การปกครองเป็นแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เนื่องจากอำนาจสูงสุดในการปกครอง รวมอยู่ที่พ่อขุนพระองค์เดียว โดยพ่อขุนไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบต่อประชาชน ในสมัยสุโขทัยได้มีการจำลอง ลักษณะครอบครัวมาใช้ในการปกครอง ทำให้ลักษณะการใช้อำนาจของพ่อขุนเกือบทุกพระองค์เป็นการใช้อำนาจแบบให้ความเมตตาและให้เสรีภาพแก่ราษฎรตามสมควร

ลักษณะทางการเมืองการปกครองในสมัยสุโขทัย พ่อขุนแห่งกรุงสุโขทัยทรงเป็นประมุขและทรงปกครองประชาชนในลักษณะ “บิดาปกครองบุตร” การจัดการปกครองอาณาจักรสุโขทัยซึ่งมีกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีหรือเป็นเมืองหลวงอำนาจในการวินิจฉัยสั่งการจะอยู่ที่เมืองหลวง ซึ่งเป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัยทรงดำเนินการปกครองประเทศด้วยพระองค์เอง โดยมีพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่เป็นผู้ช่วยเหลือในการปกครองต่างพระเนตร

พระกรรมและรับผิดชอบโดยตรงต่อพระองค์อาณาจักรสุโขทัยได้ขยายอาณาเขตออกไปอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในสมัยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ที่พระองค์ได้ทรงรวบรวมหัวเมืองน้อยใหญ่เข้ามาไว้ในปกครองมากมาย จึงยากที่จะปกครองหัวเมืองต่าง ๆ เหล่านั้นด้วยพระองค์เองได้อย่างทั่วถึง การปกครองเมืองต่าง ๆ ในสมัยสุโขทัยอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การปกครองส่วนกลาง โดยส่วนกลาง ได้แก่ เมืองหลวงและเมืองลูกหลวง เมืองหลวง คือ สุโขทัย อยู่ในความปกครองของพระมหากษัตริย์โดยตรง เมืองลูกหลวง เป็นเมืองหน้าด่านที่อยู่รายล้อมเมืองหลวงทั้ง 4 ทิศ เมืองเหล่านี้ พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้ง ให้พระราชโอรสไปปกครอง ซึ่งได้แก่ ทิศที่หนึ่ง คือ ทิศเหนือ เมืองศรีสขналัย (สวรรคโลก) ทิศที่สอง คือ ทิศตะวันออก เมืองสองแคว (พิษณุโลก) ทิศที่สาม คือ ทิศใต้ เมืองสระหลวง (พิจิตร) และทิศที่สี่ คือ ทิศตะวันตก เมืองกำแพงเพชร (ชากังราว) ในสมัยสุโขทัยเรียกเมืองหลวงและเมืองลูกหลวงรวมกันว่า ราชธานี

2. การปกครองหัวเมือง โดยหัวเมือง หมายถึง เมืองที่อยู่รอบนอกอาณาเขตของเมืองหลวง ซึ่งมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ

2.1 หัวเมืองชั้นนอก หัวเมืองชั้นนอกเป็นเมืองที่อยู่ห่างไกลกรุงสุโขทัย หรืออยู่รอบนอกอาณาเขตของเมืองหลวง

2.2 หัวเมืองประเทศราช หัวเมืองประเทศราชเป็นเมืองภายนอกพระราชอาณาจักร เมืองเหล่านี้มีกษัตริย์ของตนเองปกครองแต่ยอมรับในอำนาจของกรุงสุโขทัย พระมหากษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัยเป็นเพียงเจ้าคุ้มครอง โดยหัวเมืองเหล่านี้จะต้องส่งเครื่องราชบรรณาการมาถวาย และส่งทหารมาช่วยรบเมื่อทางกรุงสุโขทัยมีคำสั่งไปร้องขอในสมัยพ่อขุนรามคำแหง กรุงสุโขทัยมีหัวเมืองประเทศราชจำนวนมาก เช่น เมืองเช้า น่าน เวียงจันทน์นครศรีธรรมราช ยะโฮร์ หงสาวดี เป็นต้น

ในสมัยสุโขทัย นอกจากจะมีความสัมพันธ์อันดีกับเมืองอิสระทางเหนือแล้ว ยังมีการค้าขายติดต่อกับต่างประเทศด้วย เช่น จีน มอญ มลายู ลังกา และอินเดีย สมัยสุโขทัยจึงเป็นสมัยที่เริ่มมีชาวต่างประเทศเข้ามา ประกอบการต่าง ๆ เช่น ชาวจีนเข้ามาทำเครื่องสังคโลก และเป็นสมัยที่มีการสนับสนุนการค้าโดยไม่เก็บภาษี ศุลกากร หรือ “จกอบ” เพื่อเป็นแรงจูงใจสำหรับการค้าขายระหว่างประเทศมากขึ้น นอกจากนี้ พ่อขุนรามคำแหงยังทรงศรัทธาในหลักปฏิบัติที่เคร่งครัดของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา นิกายหินยานที่มีความเจริญรุ่งเรืองอยู่ในประเทศลังกา โดยได้ทรงนิมนต์พระภิกษุสงฆ์ลัทธิลังกาวงศ์มาประจำที่กรุงสุโขทัย เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาลัทธิใหม่ และในเวลาไม่นานนัก พระพุทธศาสนาลัทธิลังกาวงศ์ก็มีความเจริญในสุโขทัย ประชาชนพากันยอมรับนับถือและกลายมาเป็นศาสนาประจำชาติไทยในที่สุด ซึ่งการนำพระพุทธศาสนาเข้ามา และพ่อขุนรามคำแหงได้ทรงทำตัวอย่าง ให้ประชาชนเห็นถึงความเคารพของพระองค์ที่มีต่อพระภิกษุและหลักธรรม ทำให้ศาสนา กลายเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ก่อให้เกิดศีลธรรมจรรยาและระเบียบวินัยแก่ประชาชน ทำให้มีความ

สามัคคีปรองดองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง เพราะทั้งพ่อขุนและประชาชนมีหลักยึดและปฏิบัติในทางธรรม

พระมหาธรรมราชาลิไทย พ่อขุนของสุโขทัยในสมัยต่อมา ได้ทรงนิพนธ์หนังสือไทยเรื่องเกี่ยวกับศาสนา ชื่อ “ไตรภูมิพระร่วง” และในหนังสือเรื่องนี้เอง ได้กล่าวถึง “ทศพิธราชธรรม” อันเป็นหลักธรรมของ พระมหากษัตริย์ไทยตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ตำนานต่างๆช่วยให้ผู้ศึกษาทราบว่า ผู้นำของอาณาจักรสุโขทัยมีลักษณะร่วมที่สำคัญ (วิไลเลขา ถาวรธนสาร, 2539, หน้า 42-46) ดังนี้

1. เป็นสมบูรณาญาสิทธิราชย์
2. มีอุดมการณ์ธรรมราชา
3. มีอุดมการณ์พ่อปกครองลูก

อาณาจักรสุโขทัยมีความเจริญรุ่งเรืองสูงสุดในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ต่อมาก็ค่อย ๆ เสื่อมอำนาจโดยบรรดาหัวเมืองประเทศราชต่าง ๆ เริ่มแยกตัวเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อสุโขทัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหัว เมืองเฝ้าไทยทางใต้ คือ กรุงศรีอยุธยา ได้แผ่อำนาจเข้ามามีอิทธิพลเหนือกรุงสุโขทัย ในที่สุดอาณาจักรไทยยุคสุโขทัยก็ต้องอยู่ภายใต้อิทธิพลของกรุงศรีอยุธยาในที่สุด

2. การสถาปนาอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา กรุงศรีอยุธยาก่อกำเนิดขึ้นเป็นราชธานีเมื่อวันศุกร์ที่ 4 มีนาคม พ.ศ.1893 ตรงกับศักราชขึ้น 6 ค่ำเดือน 5 ปีชาลป พ.ศ.1893 แต่มีข้อถกเถียงกันมากกว่า การถือกำเนิดของกรุงศรีอยุธยานั้น มิได้เกิดขึ้นอย่าง ปัจจุบันทันด่วนเสียทีเดียว มีหลักฐานว่าก่อนที่พระเจ้าอู่ทองจะสร้างเมืองขึ้นที่ตำบลหนองโสน บริเวณนี้เคยมีผู้คนอาศัยมาก่อนแล้ว วัดสำคัญอย่าง วัดมเหยงค์ วัดอโยธยาและวัดใหญ่ชัยมงคล ล้วนเป็นวัดเก่าที่มีมาก่อน สร้างกรุงศรีอยุธยาทั้งสิ้น โดยเฉพาะที่วัดพนัญเชิง วัดที่ประดิษฐานหลวงพ่อดโต พระพุทธรูปปูนปั้นขนาดใหญ่ แบบอู่ทอง พงศาวดารเกาละบุว่า สร้างขึ้นก่อนการสร้างพระนครศรีอยุธยาถึง 26 ปี วัดเหล่านี้ตั้งอยู่ตามแนวฝั่งตะวันออกของแม่น้ำป่าสัก นอกเกาะเมืองอยุธยาที่มีการขุดพบคูเมืองเก่าด้วย ทำให้เชื่อกันว่า บริเวณนี้น่าจะเป็นเมืองเก่าที่มีชื่ออยู่ในศิลาจารึก

กรุงสุโขทัยว่า อโยธยาศรีรามเทพนครอโยธยาศรีรามเทพนคร ปราภกฐิชื่อเป็นเมืองแผด ละโว้อโยธยา มาตั้งแต่ช่วงราวปีพ.ศ.1700 เป็นต้นมาและเหตุปัจจัยที่เอื้อต่อการสถาปนา กรุงศรีอยุธยา อันเนื่องมาจากสาเหตุ (วิทยา สุจริตนารักษ์, 2536, หน้า 3) คือ พื้นฐานทางด้าน เศรษฐกิจ พื้นฐานทางด้านยุทธศาสตร์ พื้นฐานทางด้านวัฒนธรรม พื้นฐานด้านกำลังคน

ครั้นก่อนปี พ.ศ.1900 พระเจ้าอู่ทองซึ่งครองเมืองอโยธยาอยู่ก็ทรงอภิเษกสมรสกับพระราชธิดาของกษัตริย์ทางฝ่ายสุพรรณภูมิซึ่งครองความเป็นใหญ่ อยู่อีกฟากหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยา หลังจากที่พ่อตาของสมเด็จพระเจ้าอู่ทองเสียชีวิต สมเด็จพระเจ้าอู่ทองก็ได้เป็นผู้ครองอาณาจักรสุพรรณภูมิแทน ทั้งที่ขุนหลวงพระจั่ว ซึ่งเป็นน้องชายของพ่อตาก็ยังอยู่ ทำให้อโยธยาและสุพรรณภูมิ จึงรวมตัวกันขึ้น โดยอาศัยความสัมพันธ์ทางเครือญาติ

ครั้งเมื่อเกิดโรคระบาด พระเจ้าอู่ทอง จึงอพยพผู้คนจากเมืองอโยธยาเดิมข้ามแม่น้ำป่าสัก มาตั้งเมืองใหม่ที่ตำบลหนองโสน หรือที่รู้จักกันว่า บึงพระรามในปัจจุบัน กรุงศรีอยุธยาจึงก่อเกิดเป็น ราชธานีขึ้นใน ปี พ.ศ.1893 พระเจ้าอู่ทอง (เดิมชื่อ “ราม” เป็นชื่อที่พ่อขุนรามคำแหงพระราชทานให้เมื่อ ครั้งไปร่วมรบกับเมืองนครศรีธรรมราช) เสด็จฯ เสดวยราชย์เป็นสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ปฐมกษัตริย์ แห่งกรุงศรีอยุธยา รัชสมัยของพระองค์นับได้ว่าเป็นยุคของการก่อร่าง สร้างเมืองและวางรูปแบบการ ปกครองขึ้นมาใหม่ ทรงแบ่งการบริหารราชการออกเป็น 4 กรม ประกอบด้วย เวียง วัง คลัง และนา หรือที่เรียกกันว่า จตุสดมภ์ ระบบที่ทรงวางไว้แต่แรกเริ่มนี้ปรากฏว่าได้สืบทอดใช้กันมา ตลอด 417 ปี ของกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี

3. สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น รูปแบบการปกครองของกรุงศรีอยุธยาคงใช้อยู่เรื่อยมา จนถึง สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จนกระทั่งใน สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 จึงได้ มีการปฏิรูปการปกครองขึ้น อย่างไรก็ดีตาม อาจกล่าวได้ว่า การปรับปรุงระเบียบแบบแผนการปกครอง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการวางแนวรากฐานเตรียมพร้อมสำหรับการ ปฏิรูปมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 โดยพระองค์ได้ทรงสนับสนุน ให้มีการศึกษาอารยธรรมตะวันตก เป็นเหตุให้ได้รับทราบถึงความเจริญก้าวหน้าในหลักการปกครอง ของชาติตะวันตกและน มาปรับปรุงการปกครองของไทย (วิไลเลขา ถาวรธนาสาร, 2539, หน้า 45)

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้ทรงดำเนินนโยบายทางการทูตเพื่อมิให้ประเทศ มหาอำนาจฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถือเป็นข้ออ้างในการยึดครองประเทศไทย โดยการเร่งพัฒนาประเทศให้มีความเจริญ ในด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว และศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจในภาษา วัฒนธรรม และ สถานการณ์ต่าง ๆ ของชาติตะวันตก อันจะทำให้การเจรจากับประเทศเหล่านั้นดีขึ้น พระบาทสมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีแนวความคิดที่มีประโยชน์ต่อการปกครองอย่างยิ่ง 2 ประการ คือ

1. การศึกษาภาษาต่างประเทศ เพื่อแสวงหาความรู้ให้สามารถเข้าใจภาษาต่างประเทศ จะได้ ไม่เสียเปรียบชาวต่างประเทศ

2. การบริหารราชการแผ่นดิน พระองค์ทรงจ้างผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศมาช่วยราชการ ด้านต่าง ๆ เช่น ครูฝึกทหาร ครูสอนภาษาอังกฤษ ผู้จัดการท่าเรือ ผู้อำนวยการศุลกากร เป็นต้น เพื่อ พัฒนาให้ประเทศไทยมีความเจริญในด้านต่าง ๆ ขณะเดียวกันก็ฝึกให้ข้าราชการไทยได้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติราชการต่อไปด้วย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิรูปการปกครอง เพราะทรงเห็นว่าเป็น หนทางหนึ่งที่จะรักษาเอกราชของบ้านเมืองไว้ได้ในช่วงการขยายลัทธิจักรวรรดินิยมของชาติตะวันตก การปรับปรุงการปกครองให้ทันสมัย ทำให้ชาวต่างชาติเห็นว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่เจริญแล้ว สามารถปกครองดูแลพัฒนาบ้านเมืองได้ นอกจากนี้ยังทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น ประเทศชาติมีรายได้ในการทำนุบำรุงบ้านเมืองมากขึ้น ทำให้สายตาของชาวต่างชาติมองประเทศไทย

ต่างจากประเทศเพื่อนบ้านอื่น ๆ และด้วยการวางวิเทศব্যทางการทูตกับชาติตะวันตกอย่างเหมาะสม ยอมรับว่าชาวยุโรปเป็นชาติที่เจริญให้เกียรติและยกย่อง พร้อมกับเปลี่ยนแปลงวิถีปฏิบัติบางอย่าง เพื่อให้เห็นว่าไทยไม่ใช่ชนชาติป่าเถื่อน เช่น ให้ข้าราชการสวมเสื้อเวลาเข้าเฝ้า นอกจากนั้นยังยอมผ่อนปรนอย่างชาญฉลาด แม้จะเสียผลประโยชน์ หรือดินแดนไปบ้าง แต่ก็เป็นส่วนน้อยยังสามารถรักษาส่วนใหญ่ไว้ได้ คงความเป็นชาติที่มีเอกราชมาได้ตลอดพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีแนวความคิดในการปฏิรูปการปกครองอยู่ 3 ประการ คือ(สมภพ กระจ่างบุษย์, 2564, หน้า 211)

1. การรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ชาติตะวันตกอ้างเอาดินแดนไปยึดครองอีก ถ้าอำนาจของรัฐบาลกลางแผ่ไปถึงอาณาเขตใดก็เป็นการยืนยันว่าเป็นอาณาเขตของประเทศไทย

2. การศาลและกฎหมายที่มีมาตรฐาน จากการยอมเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตในรัชกาลที่ 4 เป็นเพราะประเทศอาณานิคมอ้างว่าศาลไทยไม่มีคุณภาพ ไม่ได้มาตรฐาน ดังนั้นรัชกาลที่ 5 ทรงพระราชดำริที่จะปรับปรุงการศาลยุติธรรมและกฎหมายไทยให้เป็นสากลมากขึ้น

3. การพัฒนาประเทศ พระองค์ทรงริเริ่มนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาใช้เพื่อพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ เช่น สร้างถนน ขุดคลอง จัดให้มีการปกครอง ไฟฟ้า ไปรษณีย์ โทรเลข รถไฟ เป็นต้น

การเมืองการปกครองสมัยรัชกาลที่ 6 เป็นสมัยของการวางรากฐานประชาธิปไตย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว การวางรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยถึงแม้ว่าจะจัดการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ทรงให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนอย่างมาก พระองค์ได้วางแผนให้ข้าราชการของพระองค์รู้จักการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยจัดสร้างนครจำลองขึ้น เพื่อฝึกฝนให้ข้าราชการบริหารของพระองค์ ให้ได้รู้จักและเข้าใจการปกครองระบอบประชาธิปไตยในวันข้างหน้า

การเมืองการปกครองสมัยรัชกาลที่ 7 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ทรงเตรียมการที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ประชาชน เพราะทรงเห็นว่าคนไทยมีการศึกษาดีขึ้น มีความคิดอ่าน และสนใจทางการเมืองมากขึ้น เมื่อเสด็จกลับมาพระองค์ทรงมอบให้พระศรีวิสารวาจา ที่ปรึกษากฎหมายกระทรวงการต่างประเทศ และนายเรมอน สตีเวนส์ ที่ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศ พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญขึ้น แต่ดำเนินการไม่ทันแล้วเสร็จ ก็มีการปฏิวัติขึ้น เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 โดยคณะราษฎรได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย

2. การเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475

การเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทย มีความคิดและความเคลื่อนไหวเพื่อการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย เริ่มปรากฏให้เห็นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ ร.ศ. 103 (พ.ศ. 2427) และมีเหตุการณ์อื่นอันเป็นแรงผลักดันมากขึ้น สืบสานความคิดมาเป็นการยึดอำนาจการปกครอง ของประเทศในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475

ความคิดและความเคลื่อนไหวเพื่อการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย มีมาจากประชาชนในยุโรปและอเมริกา ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 23 การปกครองของอังกฤษซึ่งค่อย ๆ ดำเนินไปสู่ระบบรัฐสภาแห่งเสรีประชาธิปไตย โดยไม่ต้องมีการปฏิวัติเสียเลือดเนื้อ การเรียกร้องสิทธิในการปกครองตนเองของอเมริกาจากอังกฤษใน พ.ศ. 2319 (ค.ศ. 1776) และการปฏิวัติในประเทศฝรั่งเศสใน พ.ศ. 2332 (ค.ศ. 1789) หลังจากนั้น ความคิดแบบประชาธิปไตยก็แพร่ขยายไปยังประเทศต่าง ๆ ประเทศไทยก็ได้รับแนวความคิดเรื่องการปกครองประเทศระบอบประชาธิปไตยด้วยการติดต่อกับประเทศในยุโรปและอเมริกา

การติดต่อกับต่างประเทศในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เริ่มตั้งแต่มีพระราชไมตรีทางการค้ากับประเทศอังกฤษ เมื่อ พ.ศ. 2367 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อมาพวกมิชชันนารีจากประเทศสหรัฐอเมริกาเข้ามาเผยแผ่คริสต์ศาสนาในประเทศไทย คนไทยเริ่มศึกษาภาษาอังกฤษ ศึกษาวิทยาการต่าง ๆ โดยเฉพาะพระภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎ กลุ่มพระบรมวงศานุวงศ์และกลุ่มข้าราชการก็ศึกษาวิชาการต่าง ๆ ด้วย ดังนั้น สังคมไทยบางกลุ่มจึงได้มีค่านิยมโลกทัศน์ตามวิทยาการตะวันตก

3. การเมืองการปกครองไทยภายหลังการเปลี่ยนแปลง 2475 (วิไลเลขา ถาวรธนาสาร, 2536, หน้า 46)

นับแต่วันที่ 27 มิถุนายน 2475 มีพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว 2475 มีบทบัญญัติทั้งสิ้น 39 มาตรา ถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทยและได้เชิญพระยามโนปกรณนิติธาดา มาเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกของประเทศไทยหลังจากนั้นสภาผู้แทนราษฎรก็ได้ทำการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร ขึ้นมาจนสำเร็จในวันที่ 2 ธันวาคม 2475 รวมทั้งสิ้น 68 มาตรา

วันที่ 10 ธันวาคม 2475 วันพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับถาวร ซึ่งจัดเป็นพิธีที่ยิ่งใหญ่ ณ บริเวณลานพระบรมรูปทรงม้า ตั้งแต่นั้นมาจึงถือว่าวันที่ 10 ธันวาคมของทุกปีเป็นวันรัฐธรรมนูญของไทย พ.ศ. 2476 ได้มีการเลือกตั้งทั่วไปเป็นครั้งแรก

พ.ศ. 2478 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสละราชสมบัติ และเสด็จประทับที่ประเทศอังกฤษจนกระทั่งสวรรคต ต่อมาพระยาพหลพลพยุหเสนาเป็นนายกรัฐมนตรีประมาณ 5 ปี 5 เดือนเศษ พ.ศ. 2481-2487 จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี มีนโยบายรัฐนิยม เน้นการรักษาดีสร้างเอกลักษณ์ไทย ต่อต้านชาวจีน เป็นมิตรกับญี่ปุ่น สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อสงครามโลกสิ้นสุดลง ญี่ปุ่นแพ้สงคราม จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงเสียตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมีการตั้งขบวนการเสรีไทย โดยการนำของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช และนายปรีดีพนมยงค์เพื่อช่วยเหลือประเทศไทยทางอ้อม ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยมีให้ฝ่ายสัมพันธมิตรเข้าใจว่าประเทศไทยสนับสนุนฝ่ายอักษะ (ญี่ปุ่น)

การเมืองไทยช่วง พ.ศ. 2516-2520 การเมืองไทยยุคที่เรียกว่าประชาธิปไตยเฟื่องฟู สรุปได้ดังนี้

1. หลังวันที่ 14 ตุลาคม 2516 จอมพลถนอม กิตติขจร ลาออกและลี้ภัยทางการเมืองไปอยู่ต่างประเทศพร้อมครอบครัว
2. มีพระบรมราชโองการแต่งตั้ง นายสัญญา ธรรมศักดิ์เป็นนายกรัฐมนตรี
3. เป็นยุคที่ประชาธิปไตยเบ่งบานมาก ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพสูงจนเกินขอบเขต มีการเดินขบวน มีการประท้วงอย่างกว้างขวาง
4. มีรัฐธรรมนูญที่ค่อนข้างเป็นประชาธิปไตยสูงกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ
5. มีพรรคการเมืองมาก ประมาณ 56 พรรค ที่เข้ามาต่อสู้กันบนถนนของการเลือกตั้ง
6. พ.ศ. 2518 ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรีประมาณ 9 เดือน 29 วันเกิดปัญหาในสภา จึงต้องประกาศยุบสภา
7. มีการเลือกตั้งใหม่เดือน เมษายน พ.ศ.2519 มีม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรีแต่ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา ไม่ผ่านการเห็นชอบจากรัฐสภา จึงทำให้นายกรัฐมนตรีต้องลาออกในสภา
8. วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เกิดการนองเลือดที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยกลุ่มนิสิตนักศึกษาได้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองต่อเนื่องมาตั้งแต่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 และถูกแทรกแซงจากพลเรือนนอก ผู้นำทางการเมืองขณะนั้นกำลังกังวลกับลัทธิคอมมิวนิสต์ ขบวนการของนิสิตนักศึกษาจึงถูกปราบปรามอย่างรุนแรงในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519
9. มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าให้ นายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรีซึ่งก็เป็นรัฐบาลที่ไม่มีอำนาจอย่างแท้จริง แต่มีอำนาจของฝ่ายทหารแฝงอยู่เบื้องหลัง จึงได้รับสมญาว่า “รัฐบาลหอย” หรืออาจเรียกว่าเป็นเผด็จการโดยพลเรือน มีนโยบายขวาทกขอบเป็นเหตุทำให้ประชาชนเกิดความไม่พอใจมาก
10. วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2520 รัฐบาลจึงถูกปฏิวัติโดยพลเรือเอกสัจด์ ชะลออยู่ และต่อมาได้แต่งตั้งให้พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์เป็นนายกรัฐมนตรีต่อมาเป็นเวลา 1 ปี 3 เดือนเศษ

การเมืองไทยช่วง พ.ศ. 2520-2540 การเมืองไทยในยุคประชาธิปไตยครึ่งใบ (โกเมศ ขวัญเมือง, 2565, หน้า 77-78) พอสรุปดังนี้

1. คณะนายทหารภายใต้การนำของ พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้ร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ.2521 ขึ้นมาใช้
2. รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้ใช้นโยบายทางการเมือง นำการทหารโดยได้ตั้งพวกที่ฝักใฝ่และสนับสนุนลัทธิคอมมิวนิสต์ที่เป็นนักศึกษาที่หนีเข้าป่าไปตั้งแต่ ตุลาคม พ.ศ.2519 ให้เข้ามอบตัวโดยไม่เอาผิดหรือลงโทษ ให้เรียกว่า “เป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย” ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี 66/2523 และ คำสั่งที่ 65/2525 ซึ่งก็เป็นนโยบายที่ดีที่ให้โอกาสกับคนไทยด้วยกัน ซึ่งอาจมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกันได้

3. พ.ศ. 2524-2531 พลเอกเปรม ติณสูลานนท์เป็นนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นช่วงที่มีการปรับคณะรัฐมนตรีหลายครั้ง และในปี พ.ศ. 2527 ก็เป็นปีที่เศรษฐกิจไทยตกต่ำจนต้องประกาศนโยบายลดค่าเงิน บาทเกิดการขาดดุลการค้า และดุลการชำระเงินมาก รัฐบาลจึงต้องให้กองทุนเงินกู้ระหว่างประเทศ (IMF) เข้า มาช่วยเหลือ

4. ระบบราชการมีอำนาจครอบงำทางด้านการเมืองมาก หรือเรียกว่า “รัฐข้าราชการ”

5. สมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์เป็นนายกรัฐมนตรีนั้น มีการสนับสนุนจากพลังทางการเมืองทั้งพลังการเมืองในระบบ และ พลังอำนาจจากสถาบันกษัตริย์ จึงทำให้ดำรงตำแหน่งอยู่นานและประกอบกับสามารถเข้ากับสื่อมวลชนได้ดีและไม่มีประวัติต่างพรรอย

6. เดือนสิงหาคม พ.ศ.2521 พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีเป็นรัฐบาลที่ประชาชนคิดว่าเป็นประชาธิปไตยมากกว่า สมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เนื่องจากพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกที่มาจากการเลือกตั้งและเป็นหัวหน้าพรรคเสียงข้างมากจัดตั้งรัฐบาลแต่ต้องเป็นรัฐบาลผสมหลายพรรค ซึ่งก็มีปัญหาในการบริหารคณะรัฐมนตรีมากพอสมควร

7. ภาพลักษณ์ของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นกันเองกับประชาชนและสื่อมวลชนมากและมีคำพูดติดปากจนเป็นเอกลักษณ์คือ “ไม่มีปัญหา” (no problem)

8. การเมืองมีลักษณะเป็นธุรกิจการเมืองมากกว่ายุคใด มีกลุ่มนักธุรกิจเข้ามาสนับสนุนทางการเมืองและเข้ามาเป็นนักการเมืองมากขึ้น (วณิชยธิปไตย) เนื่องจากการเลือกตั้งมีการซื้อสิทธิ์ขายเสียงมาก

9. มีการเล่นพรรคเล่นพวกมาก มีการคอร์รัปชันสูง (Corruption) มีการแสวงหาประโยชน์เพื่อพรรคพวกและกลุ่มของผู้นำและข้าราชการระดับสูงอย่างกว้างขวาง จนทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์มาก

10. ข้าราชการการเมืองเข้าแทรกแซงข้าราชการประจำมาก เช่น เรื่อง การโยกย้ายตำแหน่ง

11. ในด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจขยายตัวมากกว่าจนเรียกว่า เศรษฐกิจแบบพองสบู่ ราคาที่ดินสูงมากมีการเล่นหุ้นมาก ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ขยายตัวมากกว่าความต้องการของผู้บริโภค มีนโยบายการเงินแบบเสรีหรือการกู้เงินจากต่างประเทศในอัตราดอกเบี้ยที่ถูกมากเข้ามาขยายการลงทุนจนมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ ของประเทศไทยในระยะยาวในเวลาต่อมา

12. คนจนขายที่ดินในเมืองใหญ่ มีฐานะดีขึ้นจนกลายเป็น "เศรษฐีใหม่" ดังมีคำกล่าวที่ว่าคนจนเล่นหวยคนรวยเล่นหุ้นนายทุนเล่นที่ (ที่ดิน) เศรษฐีนี้เล่นทอง(ทองคำ) ส่วนข้าราชการที่ไม่มีอสังหาริมทรัพย์กลายเป็น “คนจนรุ่นใหม่”

จากที่กล่าวมาข้างต้นเกี่ยวกับวิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย สรุปได้ดังนี้ ประเทศไทยมีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้มีความเคลื่อนไหวจากกลุ่มข้าราชการและประชาชนให้มีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ความคิดที่จะให้มีการปกครองแนวประชาธิปไตยได้รับอิทธิพลจากชาวตะวันตก สืบเนื่อง จากประเทศ

ไทยได้มีการติดต่อกับชาวตะวันตกตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้น การติดต่อกับต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศทางยุโรป นับว่าเป็นความจำเป็นมหาอำนาจตะวันตกได้ แข่งขันกันแสวงหาอาณานิคมในเอเชีย โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านของไทยได้ตกเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษและฝรั่งเศส ดังนั้น พระบรมวิเทศบายของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงเน้นหนักไป ในทางผูกมิตรกับมหาอำนาจตะวันตกและประเทศในยุโรปอื่น ๆ พร้อมกับเร่งศึกษาวิทยาการของชาวตะวันตก เพื่อจะได้ปรับปรุงประเทศให้เป็นแบบอารยประเทศ จากการได้ศึกษาวิทยาการของชาวตะวันตก ทำให้กลุ่มข้าราชการและประชาชนได้รู้เรื่อง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ด้วยความรักชาติและประสงค์จะให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรืองเหมือนประเทศที่ได้ปรับปรุงการบริหารประเทศแล้ว เช่น ประเทศญี่ปุ่น กลุ่มข้าราชการและประชาชนที่ได้รับการศึกษาหรือได้ไปศึกษาความรู้วิทยาการแบบตะวันตก จึงกราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขอรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายปกครองประเทศ นอกจากข้อเสนอ คำกราบบังคมทูลของกลุ่มเจ้านาย ข้าราชการ ใน ร.ศ. 103 แล้ว ยังมีหนังสือพิมพ์คือ เทียนวรรณ ได้เสนอความคิดและอุดมการณ์ประชาธิปไตย ในหน้าหนังสือพิมพ์ เห็นว่าควรมีรัฐสภา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริเห็นด้วยกับการที่จะมีการปกครองแบบรัฐสภา และมีรัฐธรรมนูญแต่ต้องค่อยเป็นค่อยไป ทั้งนี้ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจเรื่องรัฐสภาและรัฐธรรมนูญ แม้แต่ข้าราชการของพระองค์บางกลุ่มก็ยังไม่ได้แสดงว่าเข้าใจในระบอบการปกครองประชาธิปไตยนั้น ถึงแม้ว่าพระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังทรงปกครองประเทศชาติด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ก็ได้ทรงปรับปรุง เปลี่ยนแปลงการบริหารราชการแผ่นดินสอดคล้องกับการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศในยุโรป

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีแนวพระราชดำริในเรื่องการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เหมือนกับสมเด็จพระบรมชนกนาถ จึงเป็นเหตุให้กลุ่มนายทหารบกชั้นผู้น้อยทำการปฏิวัติการปกครอง แต่ไม่สำเร็จ จึงได้รับสมญานามว่า กบฏ ร.ศ. 103 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราโชบายเน้นหนักทางลัทธิชาตินิยม ให้รักชาติ มีความสามัคคี โดยเฉพาะเน้นในเรื่องการจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงแม้ว่าพระองค์จะยังไม่ทรงเห็นด้วยที่จะให้ประชาชนมีการปกครองตนเองตามระบอบรัฐธรรมนูญ แต่พระองค์ทรงทราบในพระราชหฤทัยดีว่า ถึงเวลาที่จะต้องพระราชทานรัฐธรรมนูญเพื่อเป็นการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยขึ้น หนังสือพิมพ์ใช้ถ้อยคำรุนแรง เมื่อพูดถึงเจ้าซึ่งมีฐานะเหนือประชาชนธรรมดาพระองค์จึงทรงเตรียมการให้ผู้ที่มีความสามารถต่างรัฐธรรมนูญ และทรงตั้งพระราชหฤทัยว่าจะพระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนชาวไทยในวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นวันครบรอบ 150 ปี ของการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีจากการที่คณะอภิรัฐมนตรีเห็นว่าควร ยึดระยะเวลาการพระราชทานรัฐธรรมนูญออกไปอีก เพราะประชาชนยังไม่พร้อมที่จะอยู่ใน

การปกครอง ระบอบรัฐธรรมนูญ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงยับยั้งการพระราชทานรัฐธรรมนูญไว้ การที่พระองค์ทรงลี้เลพระราชนิพนธ์ จึงทำให้คณะราษฎรซึ่งได้เตรียมการไว้แล้ว ปฏิวัติยึดอำนาจปกครองในวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2475

สถานการณ์ทางการเมืองนับแต่หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 เป็นต้น จึงเป็นการเมืองในระบบตัวแทน (Representative) การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองส่วนใหญ่มาจากการรัฐประหารปกครอง ด้วยทหาร แม้จำนวนทหารจะเป็นผู้ปกครองน้อยกว่าพลเรือน แต่มีระยะเวลาครองอำนาจยาวนานกว่าฝ่ายพลเรือน การต่อสู้ทางการเมืองเพื่อให้ได้มาความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงต้องแลกมาด้วยเลือดเนื้อและชีวิต นับแต่การเรียกร้องให้มีรัฐธรรมนูญ เรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีมาจากผู้แทนราษฎร และให้ส่วนที่เป็นการเมืองมีความยึดโยงกับประชาชน แต่หลังจากการมีการยึดอำนาจเมื่อ 19 กันยายน 2549 แนวคิดทางการเมืองของคนบางกลุ่มกลับเรียกร้องให้มีรูปแบบการปกครองที่ได้มีการยึดโยงจากประชาชน จะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญฉบับ 2550 ได้ออกแบบโครงสร้างทางการเมืองแบบการแต่งตั้งหรือการสรรหาและในปัจจุบันก็ได้มีการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมือง จนนำไปสู่ความวุ่นวายทางการเมืองอย่างไม่สามารถที่จะปรองดองกันได้ เพราะต่างคนต่างคิดและต่างคนต่างทำโดยไม่สนใจกับหลักการที่แท้จริง แม้แต่นักวิชาการก็พยายามอธิบายตามความรู้สึกส่วนตัวที่เลือกข้าง

4. การเมืองการปกครองของไทยปัจจุบัน

ประเทศไทยมีการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ฐานะและพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ กล่าวคือ ทรงเป็นประมุขของประเทศ เป็นจอมทัพไทย และเป็นที่เคารพสักการะของชาวไทย โดยพระราชอำนาจของกษัตริย์ไทย ทรงใช้อำนาจ กล่าวคือ การใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา การใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี และการใช้อำนาจตุลาการทางศาล พระมหากษัตริย์จะทรงลงพระปรมาภิไธยในร่างพระราชบัญญัติที่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา และนายกรัฐมนตรีจะเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการทุกครั้ง ศาลจะเป็นผู้พิจารณาคดีในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ พระราชอำนาจในการเลือกและแต่งตั้งประธานองคมนตรีและองคมนตรี ประธานรัฐสภาจะเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการในการแต่งตั้ง และประธานองคมนตรีจะเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งองคมนตรีคนต่อไป (โกเมศ ขวัญเมือง, 2565, หน้า 74)

หน้าที่ขององคมนตรี คือการถวายคำปรึกษาและความเห็นในพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ มีการใช้อำนาจอธิปไตยและการใช้อำนาจอำนาจนิติบัญญัติ คือ อำนาจสูงสุดในการออกกฎหมายโดยสถาบันรัฐสภา ในรัฐสภามี 2 สภา คือ

1. สมาชิกผู้แทนราษฎร มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ในอัตราส่วน 1 : 150,000 มีวาระ 4 ปี
2. วุฒิสภา มาจากการแต่งตั้งของพระมหากษัตริย์ มีสมาชิก 2 ใน 3 ของสมาชิกผู้แทนราษฎร มีวาระ 4 ปี

หน้าที่ของรัฐบาล คือ 1. ทำหน้าที่ออกกฎหมาย 2. ทำหน้าที่คัดเลือกรัฐบาลเข้ามาบริหารประเทศ 3. รัฐบาลควบคุมการปฏิบัติงานของรัฐบาล 4. วุฒิสภา หรือวุฒิสมาชิกทำหน้าที่กลั่นกรองพิจารณาร่างกฎหมาย

บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือ ส.ส. คือ 1. เลือกคณะรัฐบาลเพื่อบริหารงาน 2. เป็นสื่อกลางระหว่างรัฐบาลกับประชาชน 3. ร่วมกันเสนอแนะ ปรับปรุงและรักษาการปกครองแบบประชาธิปไตยในสังคมให้ดีขึ้น 4. ร่วมกันตรากฎหมาย แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ข้อบังคับของสภา 5. ควบคุมการทำงานของรัฐบาล 6. อนุมัติงบประมาณของแผ่นดิน

อำนาจบริหาร คือ อำนาจในการนำกฎหมายไปบังคับใช้หรือบริหารประเทศโดยรัฐบาล อำนาจและหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี คือ 1. ถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ว่าจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต 2. อุทิศเวลาให้แก่การบริหารราชการแผ่นดิน 3. รับผิดชอบร่วมกับสภาผู้แทนราษฎร 4. มีสิทธิเข้าประชุมสภาผู้แทนราษฎร 5. มีสิทธิขอให้รัฐบาลเปิดอภิปรายทั่วไป 6. มีสิทธิเสนอร่างพระราชบัญญัติ 7. มีอำนาจขอกราบบังคมทูลให้ยุบสภาผู้แทนราษฎร 8. มีอำนาจกราบบังคมทูลแต่งตั้งหรือถอดถอนข้าราชการฝ่ายทหาร พลเรือน ปลัด กระทรวง อธิบดี 9. มีอำนาจกราบบังคมทูลขอให้พระมหากษัตริย์ ประกาศกฎอัยการศึก และพระราชทานอภัยโทษแก่นักโทษได้

อำนาจตุลาการ คือ อำนาจในการตัดสินคดี โดยสถาบันศาล ซึ่งศาลแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา ผู้พิพากษาและตุลาการ มีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย คณะกรรมการตุลาการ มีหน้าที่แต่งตั้ง โยกย้าย ถอดถอน เลื่อนตำแหน่ง เลื่อนเงินเดือน การลงโทษทั้งทางวินัยแก่ข้าราชการตุลาการ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่วินิจฉัยว่าบทบัญญัติของกฎหมายอื่นใดขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ถ้าขัดแย้งกฎหมายนั้นจะนำมาบังคับใช้ไม่ได้ และพิจารณาคุณสมบัติของ ส.ส. วุฒิสภาและรัฐมนตรี

การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ประกอบด้วย

1. การบริหารราชการส่วนกลาง ประกอบด้วย สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม
2. การบริหารราชการส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย จังหวัด อำเภอ
3. การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล

พรรคการเมือง กล่าวคือ การปกครองของประเทศไทย มีพรรคการเมืองหลายพรรค ทำให้เกิดรัฐบาลผสม การเลือกตั้ง กระบวนการในการเลือกตั้งของประเทศไทย มีลักษณะเป็นแบบผสม ทั้งแบบแบ่งเขตและแบบรวมเขต คือ จังหวัดใดที่มีผู้แทนได้เกิน 3 คน ใช้วิธีการแบ่งเขต แต่จังหวัดใดที่มีผู้แทนได้ไม่เกิน 3 คน จะใช้แบบวิธีรวมเขต

จากที่กล่าวมาการเมืองการปกครองของไทยปัจจุบัน จะมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและมีระบบการบริหารจัดการแยกตามพื้นที่ในการดูแล และใช้การปกครองในระบบประชาธิปไตยแบบ

รัฐสภา ที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกเสียงเพื่อการเลือกตั้งผู้บริหารประเทศ และในยุคปัจจุบันที่กล่าวว่าเป็นยุคชีวิตวิถีใหม่ เป็นยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งจากกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นสิ่งที่ทำให้สังคมไทยสามารถรับรู้ และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประเทศอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น (วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์, 2552, หน้า 18) การที่ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ นั้น ทำให้ประชาชนสามารถศึกษา และเข้าใจระบบการเมือง การปกครองของประเทศอื่น ๆ ได้อย่างง่ายดาย เกิดการเรียนรู้ และมีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เหมาะสมกับสังคมไทย คงต้องยอมรับว่ารูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นรูปแบบที่ประชาคมโลกต่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นการปกครองที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง เพราะเป็นรูปแบบที่ชาติต่าง ๆ ใช้ในการปกครองมากที่สุดในปัจจุบัน สังคมไทยจึงได้รับประโยชน์จากกระแสโลกาภิวัตน์นี้ กล่าวคือ ทำให้เกิดการเรียนรู้และพลวัตมาในเรื่องของระบอบประชาธิปไตยมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันโดยหลักการต้นแบบของประชาธิปไตย แนวคิดประชาธิปไตยได้บรรจุอุดมคติทางการเมืองที่สำคัญ ๆ ของมนุษย์ไว้ 5 ประการด้วยกัน คือ

1. มีรัฐบาลที่มาจากความเห็นชอบของประชาชน (Government by consent) หรือถ้ากล่าวอีกแบบหนึ่ง คือ ประชาชนเป็นผู้ถืออำนาจอธิปไตย กล่าวคือ อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ดังนั้น ย่อมจะสามารถแต่งตั้งและถอดถอนรัฐบาลได้โดยผ่านกระบวนการที่ตกลงกัน ซึ่งในยุคปัจจุบันมักแสดงความยินยอมผ่านระบบการเลือกตั้งตัวแทนของประชาชนเข้าไปเป็นผู้ตัดสินใจแทนประชาชนส่วนรวม

2. มีระบอบการปกครองที่รับฟังเสียงข้างมาก (Majority's Rule & Minority's Right)

3. มีการปกครองโดยกฎหมายที่สามารถให้ความยุติธรรมได้อย่างเสมอหน้าโดยไม่ผันแปรไปตามผลประโยชน์และเจตนารมณ์ส่วนตัวของผู้ใด (Rule of Laws)

4. มีหลักประกันสิทธิมนุษยชนของประชาชน (Human Rights)

5. มีการเปลี่ยนผ่านอำนาจจากรัฐบาลหนึ่งไปสู่อีกรัฐบาลหนึ่งโดยสันติ (Peaceful succession or transition of Power)

หลักการทั้ง 5 ประการนี้เป็นหลักการที่ทฤษฎีประชาธิปไตยยึดถือ แต่ก็ไม่เคยมีกฎหมายอันใดบอกไว้ว่า หลักการดังกล่าวจะปรากฏเป็นจริงโดยผ่านระบบพรรคการเมือง การเลือกตั้งและสภาผู้แทนราษฎรเพียงอย่างเดียว เพราะฉะนั้นมันคงไม่ใช่เรื่องเบี่ยงเบนไปจากจุดหมายที่จะทบทวนการนำหลักการเหล่านี้มาใช้ในประเทศไทย เพื่อจะค้นหาโครงสร้าง กระบวนการ สถาบันและความสัมพันธ์ทางการเมืองใหม่ ๆ ที่อาจช่วยให้ความเป็นประชาธิปไตยปรากฏจริงมากกว่าเดิม เพราะเป้าหมายที่แท้จริงของระบอบการปกครอง อยู่ที่ สันติสุข มิใช่อยู่ที่ “ประชาธิปไตย” สำหรับการเลือกใช้เงื่อนไขและแนวทางประชาธิปไตยนั้น ก็เพราะเห็นว่า ประชาธิปไตยจะนำไปสู่สันติสุข โดยเฉพาะประชาธิปไตยที่กำหนดไว้ในกฎหมายสูงสุด ซึ่งก็คือ รัฐธรรมนูญ

สังคมโดยรวมมีความเชื่อมั่นว่า อาวุธสำคัญที่จะทำให้ประเทศเราอยู่รอดปลอดภัย ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์หรือชีวิตวิถีใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงมากมาย คือกระบวนการประชาธิปไตย ความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดของประชาธิปไตยกับการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภายใต้ระบบทุนนิยมเสรีที่ใช้ระบบประชาธิปไตยเป็นหลักในการขับเคลื่อนให้ประชาชนมีบทบาทสำคัญในการร่วมพัฒนาประเทศ ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ในอนาคตจึงมิใช่เป็นเรื่องของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งแต่เป็นเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกระดับตั้งแต่ระดับรากหญ้าถึงกลุ่มชน ทุกชนชั้นของประเทศ สังคมไทยจึงต้องเป็นสังคมแห่งประชาธิปไตยที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในสังคมในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเพราะประชาชนจะได้รับหลักประกันเรื่องสิทธิเสรีภาพทำให้ผู้ปกครองเกิดแรงจูงใจทางการเมืองที่ต้องรับฟังปัญหาความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชนทำให้เกิดเวทีในการร่วมแสดงความคิดเห็น โดยไม่จำเพาะเจาะจงเฉพาะในสภาผู้แทนราษฎรเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่เปิดกว้างในทุกเวทีเพื่อให้เกิดการโต้แย้ง ถกเถียง แลกเปลี่ยนข้อมูลกันอย่างกว้างขวางอันจะนำไปสู่การก่อให้เกิดระบบการให้คุณค่า (values) ต่าง ๆ ในสังคมมากขึ้น (ชลธิศ ชีระฐิติ, 2551, หน้า 63) รวมถึงก่อให้เกิดการจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนในการพัฒนาประเทศร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อให้ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่เหมาะสมทัดเทียมกับนานาประเทศที่มีเสถียรภาพในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ตรงกับประโยคที่ว่า “การปกครองโดยประชาชน เพื่อประชาชน แห่งยุคโลกาภิวัตน์หรือยุคชีวิตวิถีใหม่” อย่างแท้จริง

สรุปได้ว่าพัฒนาการทางการเมืองการปกครองไทยยังไม่มีการพัฒนาในสิ่งที่ควรจะเป็นไปตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย เพราะพรรคการเมืองยังไม่ได้ทำหน้าที่ผู้แทนปวงชนที่แท้จริงเป็นแต่เพียงข้ออ้างว่า เป็นผู้แทนประชาชน แต่ระบบการเมืองการปกครองที่ทำให้เกิดการพัฒนาสำหรับประชาชนในสังคม พบว่า การมีส่วนร่วม การใช้อำนาจอันสมควร การมีระบบการเชื่อมต่อขององค์กรหลากหลายภาคส่วนเป็นจุดสำคัญที่ก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศ การส่งเสริมการศึกษา การส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมมีผลต่อการพัฒนาประเทศทั้งสิ้น และที่สำคัญ การยึดเหนี่ยวใจประชาชนให้มีหลักคุณธรรมประจำใจ รวมทั้งผู้ปกครองใช้หลักธรรมในการบริหาร สิ่งเหล่านี้คือสิ่งสำคัญในการเมืองการปกครองที่ทำให้เกิดความสงบสุขในบ้านเมือง และมีการพัฒนารอบด้านทั้งคน งาน และปัจจัยแวดล้อมรอบด้าน

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช

การปกครองเป็นเรื่องราวที่มีมาทุกยุคทุกสมัย เมื่อมีกลุ่มชนที่มาอยู่ร่วมกันย่อมต้องเกิดการปกครองขึ้นเพื่อให้เกิดสันติสุขของสังคม ซึ่งการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช เป็นยุคหนึ่งที่มีความน่าสนใจในมุมมองของการปกครองซึ่งมีแนวคิดและหลักการที่สามารถทำให้เกิดความสามัคคีและการพัฒนาที่ต่อเนื่อง จากข้อมูลที่กำลังกล่าวมาผู้วิจัยได้ศึกษาและอธิบายรายละเอียดไว้ดังนี้

2.2.1 ประวัติและความเป็นมาของการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช

ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช มีที่มาจากกษัตริย์ผู้สถาปนาอาณาจักรศรีธรรมราช (จังหวัดนครศรีธรรมราช) คือ พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช จากหลักฐานที่พบจดบันทึกไว้ในสมุดข่อยโบราณในหอสมุดแห่งชาติ มีชาวนครศรีธรรมราชท่านหนึ่งซึ่งสนใจศึกษาวิชาโหราศาสตร์ ได้ค้นคว้าพบดวงชะตาเมืองนครศรีธรรมราช สถาปนาขึ้นเมื่อวันพฤหัสบดี แรม 12 ค่ำ เดือน 3 ปีเถาะ จุลศักราช 649 ตรงกับพ.ศ. 1830 ซึ่งเป็นการสถาปนาหลังจากอาณาจักรศรีวิชัยได้ล่มสลายไปแล้ว เนื่องจากอาณาจักรศรีวิชัย มีอายุอยู่ในช่วง พ.ศ. 1000-1800

พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช มีพระอนุชา 2 พระองค์ องค์แรกพระนาม พระเจ้าจันทรภาณุ และพระเจ้าพงษาสุระ พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช ทรงสถาปนา พระนามฐานันดรตำแหน่งพระมหาอุปราช ให้พระเจ้าจันทรภาณุ เป็นพระมหาอุปราช เมื่อพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช พระเชษฐาสวรรคต องค์รองพระเจ้าจันทรภาณุ ขึ้นสวดยราชย์แทน เป็นที่น่าสังเกตว่า หลังจากพระมหากษัตริย์แห่งอาณาจักรศรีธรรมราช พระองค์ก่อนสวรรคต กษัตริย์พระองค์ต่อมาก็เป็นพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชแทน ดังเช่นเมื่อพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช พระองค์พี่สวรรคต พระเจ้าจันทรภาณุ ก็ได้รับพระนามว่า พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช เช่นเดียวกัน แต่คนทั่วไป ก็มักจะเรียกจนติดปากว่า พระเจ้าจันทรภาณุ หรือในบางตำราใช้ พระเจ้าจันทรภาณุ ศรีธรรมมาโคกราช (วิณณสาสน์ นุ่นสุข, 2564, หน้า 237-238)

ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช หรือราชวงศ์ปัทมวงศ์ เป็นราชวงศ์หนึ่งของสยามประเทศที่เคยมีอำนาจปกครอง อาณาจักรศรีธรรมราช ซึ่งปกครองเมืองใหญ่ต่าง ๆ ในคาบสมุทรมลายู จำนวน 12 เมือง เรียกว่า เมืองสิบสองนักษัตร เมื่อสมัยสุโขทัยเรืองอำนาจ เป็นอาณาจักรไทยทางภาคเหนือและภาคกลาง อาณาจักรศรีธรรมราช ก็มีอำนาจรุ่งเรืองทางภาคใต้ อาณาจักรศรีธรรมราชเป็นมิตรที่ดีต่ออาณาจักรสุโขทัย มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมโดยเฉพาะพระพุทธศาสนา มีการส่งพระสงฆ์ไปยังอาณาจักรสุโขทัย เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนา ปรากฏหลักฐานเป็นที่แน่ชัดว่า อาณาจักรศรีธรรมราชยอมเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งกับอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา ในสมัยราชวงศ์สุพรรณภูมิที่มีราชธานีกรุงอโยธยาศรีรามเทพนคร เริ่มสถาปนาราชวงศ์ พ.ศ. 1913 - 1931, 1952 - 2112 ราชวงศ์สุโขทัย พ.ศ. 2112 - อาณาจักรนครศรีธรรมราช สมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชที่มีพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช เป็นพระมหากษัตริย์ หลังทรงประกาศเอกราชจากอาณาจักรศรีวิชัยใน พ.ศ. 1773 ทรงสถาปนาเมืองหลวงแห่งใหม่แทนกรุงตามพรลิงก์ (เมืองพระเวียง) คือ นครศรีธรรมราชมหานคร ใน พ.ศ. 1830

ราชวงศ์ศรีธรรมโศกราช (ปทุมวงศ์) ปกครองอาณาจักรนครศรีธรรมราชอยู่ร้อยละยี่สิบกว่าปีก็ได้ล่มสลายลงจากโรคห่าระบาดและสงครามกับพวกขวา สมัยท้าวอุทองแห่งอโยธยาที่ได้สถาปนาเป็นพระญาติกับพระเจ้าศรีธรรมโศกราช ได้ส่งพระราชโอรสและไพร่พลจากเมืองพริบพริมาพื้นเมืองเมืองนครศรีธรรมราชและเมืองบริวารใหม่ และได้สถาปนาราชวงศ์ศรีธรรมโศกราชมาอีกครั้งที่มีเชื้อสายจากท้าวอุทองแห่งอโยธยา (วัฒนสาสน์ นุ่นสุข, 2564, หน้า 239) ในต้นพุทธศตวรรษที่ 19 สมเด็จพระไชยราชาธิราช ราชวงศ์สุพรรณภูมิ โดยสมเด็จพระไชยราชาธิราชเจ้า ทรงมีพระราชบิดา สมเด็จพระรามธิบดีที่ 1 ราชวงศ์พระร่วง พระราชมารดา ราชวงศ์สุพรรณภูมิ สมเด็จพระไชยราชาธิราชเจ้า พระองค์มีพระมเหสี 4 พระองค์ มีตำแหน่ง ท้าวศรีจุฬาลักษณ์ ราชวงศ์พระร่วง ท้าวศรีสุดาจันทร์ ราชวงศ์อุทอง ท้าวศรีอินทรมหาเทวี ราชวงศ์ศรีธรรมโศกราช ท้าวอินทสุเรนทร ราชวงศ์สุพรรณภูมิ หนึ่งในนั้นคือพระมเหสีมาจากราชวงศ์ศรีธรรมโศกราช ซึ่งเป็นธรรมเนียมปฏิบัติตั้งแต่สมัยโบราณ ที่จะให้อาณาจักรของตน มีความสัมพันธ์กันกับอีกราชอาณาจักรหนึ่ง เพื่อเป็นหนึ่งเดียวกันจะได้เกื้อหนุน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในสมัยราชวงศ์สุพรรณภูมิแสดงให้เห็นว่าอาณาจักรนครศรีธรรมราชได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอยุธยาแล้วแต่ยังสามารถปกครองตนเองอย่างเบ็ดเสร็จ และต้องถือน้ำพิพัฒน์สัตยาต่อพระมหากษัตริย์ของอาณาจักรอยุธยาด้วย

พระเจ้าศรีธรรมโศกราช เป็นปฐมกษัตริย์เป็นต้นราชวงศ์ปทุมวงศ์ แห่งอาณาจักรตามพรลิงก์ เป็นผู้สร้างเมืองนครศรีธรรมราช จากชุมชนเดิมซึ่งมีชื่อเรียกว่า ตามพรลิงก์ บนหาดทรายแก้ว (บริเวณตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชในปัจจุบัน) เมื่อปลายพุทธศตวรรษที่ 17 จนกลายเป็นนครรัฐหรือเป็นอาณาจักรใหญ่ในคาบสมุทไทย ก่อนที่จะเข้าร่วมอยู่ในราชอาณาจักรไทย สมัยกรุงศรีอยุธยาในต้นพุทธศตวรรษที่ 20 พระนามกษัตริย์ พระองค์นี้ ปรากฏอยู่ในหลักฐานประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหลายชิ้น เช่น ตำนานเมืองนครศรีธรรมราช และจารึกดงแม่นางเมือง (ฉัตรชัย สุระกาญจน์, 2554, หน้า 31)

ตามตำนานของจังหวัดนครศรีธรรมราชได้กล่าวเล่าขานกันว่า พระเจ้าศรีธรรมโศกราช ทรงพระนามเดิมว่า “อโศก” เป็นชาวอินเดียที่มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา เมื่อได้มาสร้างบ้านเมืองใหม่ขึ้น ทรงสถาปนาอาณาจักรนครศรีธรรมราชขึ้น เถลิงพระนามว่า พระเจ้าศรีธรรมโศกราช แปลว่า พระเจ้าอโศกผู้ทรงธรรม พระองค์ได้นำเอาพระพุทธศาสนา นิกายเถรวาท ลัทธิลังกาวงศ์เข้ามา นอกจากนั้นยังได้นำเอาลัทธิความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์เข้ามาด้วย แต่เนื่องจากวิธีการปฏิบัติทางโลกมากกว่าทางธรรมจึงทำให้พิธีการของพราหมณ์ซึ่งเป็นทางโลกส่วนมาก อาทิเช่น นิติประเพณี ราชเพณี ฯลฯ เข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในดินแดนนี้มาก จึงทำให้ภาษาสันสกฤตซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในศาสนาพราหมณ์เป็นที่แพร่หลายในดินแดนนี้ด้วย พระเจ้าศรีธรรมโศกราชได้สร้างเมืองนครศรีธรรมราชขึ้นราว ๆ พ.ศ. 1098 ในขั้นแรกคนทั่วไปไม่ได้เรียกว่า “นครศรีธรรมราช” อย่างเช่น

ในคัมภีร์บาลีเรียกว่า “พลิง” แต่ในชื่อเดียวกันนี้ ในศิลาจารึกเมืองไชยาจะเรียก “ตามพรลิงก์” มาตั้งแต่อดีตและเรียกขานจนมาถึงทุกวันนี้

พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช ทรงเป็นปฐมกษัตริย์ของนครศรีธรรมราชโบราณ และได้เป็นผู้สร้างบ้านแปลงเมืองให้เป็นอาณาจักรสำคัญในแหลมอินโดจีน ได้ทรงสร้างเมืองนครศรีธรรมราชขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 1098 โดยสร้างกำแพงป้อมปราการโดยรอบทั้งชั้นนอกชั้นใน ด้วยพระปรีชาสามารถของพระองค์ ทำให้นครศรีธรรมราชเป็นมหานครใหญ่และมีอำนาจมาก มีเมืองขึ้น 12 หัวเมืองเรียกว่า 12 นักษัตร ตั้งอยู่โดยรอบพระราชอาณาเขต โดยกำหนดให้ใช้สัตว์ประจำปีเป็นตราเมืองแต่ละเมืองได้ ทรงสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ขึ้นบนหาดทรายแก้ว ซึ่งนับเป็นปูชนียสถานอันสำคัญในสมัยต่อมาตราบาจนปัจจุบัน

“ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช” เป็นราชวงศ์หนึ่ง ของไทยที่เคยมีอำนาจปกครอง อาณาจักรนครศรีธรรมราช ซึ่งปกครองเมืองต่าง ๆ ทางภาคใต้ของไทย จำนวน 12 เมือง เรียกว่าเมืองสิบสองนักษัตร ดังนี้ (วัฒนสาสน์ นุ่นสุข, 2564, หน้า 242)

เมืองสายบุรี ใช้ตราหนู เมืองสายบุรีเป็นเมืองเก่าบนฝั่งแม่น้ำสายบุรี ประกอบด้วยชุมชนเกษตรกรรมบนพื้นราบริมทะเลหลายแห่ง จัดเป็นหัวเมืองที่ 1 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราหนู (ซวด) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันมีฐานะเป็นอำเภอในจังหวัดปัตตานี

เมืองปัตตานี ใช้ตราวัว เมืองตานีเคยเป็นเมืองท่าสำคัญในภาคใต้ฝั่งตะวันออกซึ่งรู้จักในหมู่พ่อค้า ต่างชาติช่วงพุทธศตวรรษที่ 10-18 ในชื่อ "ลังกาสุกะ" จัดเป็นหัวเมืองที่ 2 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราวัว (ฉลู) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันคือจังหวัดปัตตานี

เมืองกลันตัน ใช้ตราเสือ เมืองกลันตันเป็นชุมชนเก่าแก่ทางตะวันออกของคาบสมุทรมลายู แต่เดิมประชาชนนับถือศาสนาพุทธและฮินดู ในราวพุทธศตวรรษที่ 21 จึงเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลาม จัดเป็นหัวเมืองที่ 3 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราเสือ (ขาล) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันมีฐานะเป็นรัฐหนึ่งของประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย

เมืองปาหัง ใช้ตรากระทาย เมืองปาหังเป็นชุมชนทางตอนล่างของแหลมมลายู ติดกับไทรบุรีหรือเกดะห์ จัดเป็นหัวเมืองที่ 4 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตรากระทาย (เถาะ) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันมีฐานะเป็นรัฐหนึ่งในประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย

เมืองไทรบุรี ใช้ตรางูใหญ่ เมืองไทรบุรีเป็นชุมชนเก่าทางฝั่งตะวันตกของแหลมมลายู พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบและบึงตม เดิมประชาชนนับถือพุทธศาสนา ล่วงถึงพุทธศตวรรษที่ 20 จึงเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลาม จัดเป็นหัวเมืองที่ 5 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตรางูใหญ่ (มะโรง) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันมีฐานะเป็นรัฐหนึ่งในประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย ชื่อว่า "เกดะห์"

เมืองพัทลุง ใช้ตราลูก เมืองพัทลุงเป็นชุมชนเก่าแก่แต่ครั้งพุทธศตวรรษที่ 11-13 ได้รับอิทธิพลทางพุทธศาสนาจากนครศรีธรรมราชอย่างต่อเนื่องทุกยุคสมัย จัดเป็นหัวเมืองที่ 6 ในทำเนียบสิบสองนักษัตร ถือตราลูก (มะเส็ง) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันคือจังหวัดพัทลุง

เมืองตรัง ใช้ตราม้า เมืองตรังเป็นเมืองท่าชายฝั่งทะเลตะวันตก ตัวเมืองเดิมตั้งอยู่ที่ควนธานี ต่อมาได้ย้ายไปที่กันตังและทับเที่ยงตามลำดับ จัดเป็นหัวเมืองที่ 7 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราม้า (มะเมีย) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันคือจังหวัดตรัง

เมืองชุมพร ใช้ตราแพะ เมืองชุมพรเป็นชุมชนเกษตรและท่าเรือบนคาบสมุทรขนาดเล็ก มีประชากรไม่มากนักเนื่องจากดินฟ้าอากาศไม่อำนวยให้ทำมาหากิน จัดเป็นหัวเมืองที่ 8 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราแพะ (มะแม) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันคือจังหวัดชุมพร

เมืองบันทายสมอ ใช้ตราลิง เมืองบันทายสมอสันนิษฐานว่าเป็นเมืองไชยา ซึ่งเป็นชุมชนใหญ่มาแต่พุทธศตวรรษที่ 10 เป็นอย่างน้อย มีร่องรอยความเจริญทางเศรษฐกิจและศาสนาพุทธนิกายหินยานและมหายาน รวมทั้งศาสนาฮินดูนิกายไวษณพและนิกายไศวะจำนวนมาก จัดเป็นหัวเมืองที่ 9 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราลิง (วอก) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

เมืองสะอูเลา ใช้ตราไก่ เมืองสะอูเลาสันนิษฐานว่าเป็นเมืองท่าทองอุแทหรือกาญจนดิษฐ์ ซึ่งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าทอง และลุ่มคลองกะแดะ เคยมีฐานะเป็นเมืองลูกหลวงชั้นเอกและเป็นแหล่งเพาะปลูกสำคัญของนครศรีธรรมราช จัดเป็นหัวเมืองที่ 10 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราไก่ (ระกา) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันคืออำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เมือง ตะกั่วป่า ใช้ตราสุนัข เมืองตะกั่วป่าเคยเป็นเมืองท่าสำคัญทางฝั่งทะเลตะวันตก เป็นแหล่งผลิตดีบุกและเครื่องเทศมาแต่โบราณ จัดเป็นหัวเมืองที่ 11 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราสุนัข (จอ) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันคืออำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

เมืองกระบี่ ใช้ตราหมู เมืองกระบี่เป็นชุมชนเล็ก ๆ บนฝั่งแม่น้ำกระบี่ ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นป่า และภูเขาสลับซับซ้อน จัดเป็นหัวเมืองที่ 12 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราสุกร (ขุน) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันมีฐานะเป็นอำเภอในจังหวัดระนอง

เมื่อสมัยสุโขทัยเรืองอำนาจ ของอาณาจักรไทยทางภาคเหนือและภาคกลาง อาณาจักรนครศรีธรรมราช เองก็มีอำนาจรุ่งเรืองในภาคใต้ อาณาจักรนครศรีธรรมราชเป็นมิตรที่ดีต่ออาณาจักรสุโขทัย มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมโดยเฉพาะพระพุทธศาสนา มีส่งพระสงฆ์ไปยังอาณาจักรสุโขทัย เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ยังไม่ปรากฏหลักฐานเป็นที่แน่ชัดว่า อาณาจักรนครศรีธรรมราชยอมเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทยในปัจจุบัน ตั้งแต่ในสมัยใด แต่จากการสันนิษฐานคาดว่า อาณาจักรนครศรีธรรมราชคงเป็นประเทศราชของอยุธยาและสุโขทัยตามลำดับมาตั้งแต่ ประกาศเอกราชจากศรีวิชัย เนื่องจากประวัติศาสตร์ของสองนครนั้นกล่าวว่านครศรีธรรมราชเป็นประเทศราชของ

ตนในช่วงต่อเนื่องกันพอดี และต่อมากงได้มีเอกราชอยู่สักระยะหนึ่ง จึงเข้ามาเป็นประเทศราชของ อาณาจักรไทยอีกครั้งในสมัยอาณาจักรอยุธยาในประมาณ ต้นพุทธศตวรรษที่ 20 ที่ปรากฏในหลักฐาน ที่เด่นชัดที่สุดคือในสมัยสมเด็จพระไชยราชาธิราชพระองค์มี พระมเหสี 4 พระองค์ หนึ่งในนั้นคือพระ มเหสีจากราชวงศ์ศรีธรรมมาโคก ซึ่งเป็นธรรมเนียมที่นิยมปฏิบัติในสมัยโบราณ ที่จะให้อาณาจักรของตน มีความสัมพันธ์กับกับอีกราชอาณาจักรหนึ่ง เพื่อเป็นมิตรกันจะได้เกื้อหนุน ช่วยเหลือกัน

อาณาจักรนครศรีธรรมราชรุ่งเรืองอยู่ได้ในพุทธศตวรรษที่ 18 และ 19 โดยอาจเป็น ประเทศราชของอยุธยาและสุโขทัยตามลำดับก็ตาม แต่ก็คงมีช่วงที่เป็นเอกราช สร้างสรรค์วัฒนธรรม ที่เรียกว่า "ไทยถิ่นใต้" ตามเขตแดนปัจจุบันนั่นเอง

2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช

ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชเป็นราชวงศ์เก่าแก่ราชวงศ์หนึ่งที่เคยมีอำนาจปกครองกำกับดูแล “นครศรีธรรมราช” ในยุคที่มีฐานะเป็นนครรัฐหรืออาณาจักรอิสระบนคาบสมุทรไทย ในช่วงพุทธ ศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา ก่อนที่จะเข้าร่วมอยู่ในราชอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาในต้นพุทธศตวรรษที่ 20 ชื่อราชวงศ์นี้มีปรากฏอยู่ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหลายอย่าง เช่น ตำนานเมือง นครศรีธรรมราช ตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราชและจารึกหลักที่ 24 (พ.ศ. 1773) เป็นต้น

โดยรากศัพท์ คำว่า “ศรีธรรมโคกราช” น่าจะเป็น “ศรีธรรมมาโคกราช” เพราะเป็นคำสนธิ ระหว่างคำว่า “ธรรม + โสโคก” (เท่ากับ ธรรมาโคก) แต่ในเอกสารบางฉบับ สระ “อา” หายไป เหลือเพียง “ศรีธรรมโคก”

ก่อนจะมามีฐานะเป็นนครรัฐหรือเป็นอาณาจักรอิสระบนคาบสมุทรไทยนั้น นครศรีธรรมราชมีอายุความเป็นชุมชนยาวนานและต่อเนื่องมากกว่าชุมชนใดในภาคใต้ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกว้างขวางมานาน หลักฐานทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในปัจจุบัน ยืนยันได้ว่า ชุมชนนี้มีกำเนิดมาแล้วตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 7 เป็นอย่างน้อย ในชื่อต่าง ๆ เช่น ตามพรลิงค์ กะมะลิง ตั้งมาหลัง โลแค็ก สิริธรรมนคร และศรีธรรมราช เป็นต้น หลักฐานความเป็นชุมชนที่ปรากฏเริ่มมา ตั้งแต่ยุคหินกลาง ต่อเนื่องมาจนถึงยุคหินใหม่และยุคโลหะอันเป็นช่วงสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เรื่อยมาถึงสมัยประวัติศาสตร์อันเป็นช่วงเวลาที่คนในชุมชนแห่งนี้เริ่ม รู้จักใช้ตัวอักษรเพื่อสื่อสาร จนกระทั่งรุ่งเรืองไพศาลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองและการศาสนา กว่าเมืองใด ในภูมิภาคนี้ รวมอายุความเป็นชุมชนกว่าพันปี (วิณณสาสน์ นุ่นสุข, 2564, หน้า 242-243)

หากจะกำหนดนับอายุของนครศรีธรรมราชที่มีพัฒนาการจากความเป็นชุมชนริมฝั่งทะเลแล้ว อาจกำหนดยุคของเมืองนี้ได้อย่างกว้าง ๆ เป็นสามยุค ยุคที่ 1 คือ ยุคตามพรลิงค์ ซึ่งมีอายุตั้งแต่พุทธ ศตวรรษที่ 8-17 ยุคที่ 2 ยุคนครศรีธรรมราช ซึ่งมีอายุตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 18-23 และยุคที่ 3 คือ ยุคปัจจุบัน ซึ่งมีอายุตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 24 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน “ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช” เป็น

ราชวงศ์ที่เข้ามาปกครองนครศรีธรรมราชในยุคที่สอง อันหมายถึง ยุคนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นช่วงที่ แคว้นหรือนครรัฐนี้มีความเจริญสูงกว่าแคว้นอื่นในภูมิภาคเดียวกัน

1. ยุคตามพรลิงค์ ช่วงเวลาของ “ยุคตามพรลิงค์” น่าจะเริ่มตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 8 จนถึงที่ 17 ในเวลานั้นที่สภาพที่ตั้งของตามพรลิงค์มีสภาพเหมาะแก่การค้าทางทะเลกว่าชุมชนอื่น เพราะอยู่กึ่งกลางระหว่างมหาสมุทรอินเดียกับทะเลจีนใต้ เวลานั้นชาวจีนและชาวอินเดียที่นิยมติดต่อค้าขายและเผยแผ่ศาสนาได้แวะพักหลบ มรสุมที่ดินแดนแห่งนี้ เป็นผลให้วัฒนธรรมอินเดียเข้ามาสู่ชุมชนแห่งนี้ไปโดยปริยาย ตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 8 เป็นต้นมา มีร่องรอยความแพร่กระจายของศิลปวัตถุเนื่องในศาสนาพราหมณ์ลัทธิไวษณพนิกาย และลัทธิไศวนิกายมีปรากฏร่องรอยให้เห็นชัดเจน โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอสิชลและอำเภอท่าศาลาปัจจุบัน ยิ่งไปกว่านั้นหลักฐานศิลาจารึกหุบเขาช่องคอยซึ่งมีอายุในช่วงพุทธศตวรรษที่ 11-12 ก็ปรากฏตัวอักษรอยู่ (อักษรปัลลวะ) อันแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลภาษาสันสกฤตและศาสนาพราหมณ์ที่เข้ามามากพอควรแล้ว จนเป็นที่รู้จักในชื่อแคว้น “ตามพรลิงค์” คาดหมายว่ามีแหล่งการค้าขายของชุมชนอยู่ที่ “บ้านท่าเรือ” (ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชในปัจจุบัน)

ตามพรลิงค์เจริญเติบโตมาโดยลำดับในฐานะเป็นชุมชนริมทะเล พัฒนามาเป็นสถานการค้าที่อยู่ระหว่างมหาสมุทรอินเดียและทะเลจีนใต้ ต่อมาก็พัฒนามาเป็นเมืองท่าแห่งคาบสมุทรไทยหรือแหลมมลายู จนกระทั่งถึงกลางพุทธศตวรรษที่ 16 แคว้นตามพรลิงค์และเมืองท่าหลายแห่งในแหลมมลายูทะเลได้ถูกรุกกองทัพของ ราชชนกโจฬะโจมตีจนเสียหายยับเยิน นับแต่นั้นมาแคว้นตามพรลิงค์ก็ค่อยหมดบทบาทลงส่งผลให้อิทธิพลได้เข้ามาครอบคลุมดินแดนแถบนี้แทนอิทธิพลอินเดียอยู่ระยะหนึ่ง ชุมชนเดิมที่กระจายอยู่ในแคว้นตามพรลิงค์ก็เริ่มหมดความสำคัญลงตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเสื่อมสลายของแคว้นตามพรลิงค์ตามไปด้วย

2. ยุคนครศรีธรรมราช ช่วงเวลาของ “ยุคนครศรีธรรมราช” น่าจะเริ่มตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 18 ทั้งนี้พิจารณาจากตำนานเมืองนครศรีธรรมราชและตำนานพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช ที่ได้กล่าวถึงชนกลุ่มใหญ่ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในแคว้นตามพรลิงค์ภายหลังจาก การโจมตีของโจฬะ คือกลุ่มชนที่มาจากลังกา โดยเฉพาะกลุ่มชนและภิกษุสงฆ์ที่ย้ายถิ่นฐานมาจากดินแดนในคาบสมุทร (ในตำนานเมืองกล่าวว่ามาจากเมืองหงสา) และเขามารวมกันกับกลุ่มซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ดั้งเดิมได้แก่ชนพื้นเมือง ชนเชื้อสายอินเดียที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานแต่เดิม ชนสามกลุ่มนี้ได้ผสมผสานกันโดยมีพุทธศาสนาลัทธิลังกาวงศ์เป็นแกนกลาง

ชุมชนกลุ่มที่มาจากลังกาได้รับการยอมรับสูงกว่าอีกสองกลุ่ม เพราะในช่วงเวลานั้นกษัตริย์แห่งลังกาคือพระเจ้าวิกรมพาหุที่ 1 (พ.ศ.1654-1675) เป็นอุปัฏฐากสำคัญของพระพุทธศาสนาประกอบกับผู้คนเชื่อมั่นว่าความ ศักดิ์สิทธิ์และความบริสุทธิ์แห่งพุทธศาสนาอยู่ที่เกาะลังกามากกว่าในชมพูทวีป รูปแบบความเชื่อของผู้คนในแคว้นตามพรลิงค์จึงคล้อยตามไปทางลังกาเป็นส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็น

รูปแบบศิลปกรรม สถาปัตยกรรมและการบันทึกตำนาน โดยมีศูนย์กลางชุมชนบนหาดทรายแก้วในบริเวณที่เป็น "เมืองพระเวียง" (ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชในปัจจุบัน)

ส่วนชุมชนเดิมที่เกิดขึ้นจากการที่ชาวอินเดียเข้ามาตั้งสถานีการค้า ตั้งสถานที่อยู่อาศัยและศาสนสถาน ร่องรอยทางโบราณคดีที่พบในเขตอำเภอสิชล อำเภอท่าศาลา อำเภอพรหมคีรี และอำเภอเมือง นครศรีธรรมราชในปัจจุบันโดยเฉพาะบริเวณตำบลท่าเรือ เมื่อถูกโจมตีจากโจฬะในกลางพุทธศตวรรษที่ 16 ชุมชนดังกล่าวยังคงอยู่สืบเนื่องต่อมาและคงอยู่ในสภาพที่ต่ำต่ำทางเศรษฐกิจและการเมือง ภายหลังจากนั้นได้เกิดชุมชนแห่งใหม่บริเวณเมืองพระเวียงในการเลือกทำเล ตั้งเมือง ตำนานเมือง และตำนานพระบรมธาตุกล่าวว่า มีการโยกย้ายหาที่ใหม่เหมาะสมหลายครั้งด้วยเหตุผลเรื่องการเกิดโรคระบาด ซึ่งตำนานเมืองและตำนานพระบรมธาตุนครศรีธรรมราชเรียกว่า “ไข่มบน”

กำเนิดพระเจ้าศรีธรรมโศกราช พระเจ้าศรีธรรมโศกราช หรือพญาศรีธรรมโศก ถือได้ว่าเป็นผู้นำชุมชนยุคที่สองที่สร้างบ้านแปงเมืองขึ้นบนหาดทรายแก้ว บริเวณซึ่งเป็นที่ตั้งเมืองพระเวียง (ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชปัจจุบัน) แต่กำเนิดหรือที่มาของกษัตริย์หรือผู้นำองค์นี้มีหลักฐานแตกต่างกันเป็นสามสาย (สุเทพ สุนทรเกสซ์, 2526, หน้า 82-83) คือ

สายที่หนึ่ง มาจากท้องถิ่นภาคใต้หลักฐานที่กล่าวถึงเรื่องนี้ชัดเจนก็คือตำนานเมืองนครศรีธรรมราช ในบรรทัดที่ว่า “...ก็ตรีกันจะตั้งเมืองแห่งหาดทรายโพน...ปีนั้นพญาศรีธรรมโศกราชสร้างสถานหาดขายนั่นเป็นกรุงเมือง ชื่อเมืองนครศรีธรรมราช” “...ได้แต่งสำเภาพวงพานหินมาเถิงหาดทรายแก้วทะเลรอบตั้งอยู่...” และเมื่อมาถึงก็ “...เกลี้ยกล่อมผู้คนซึ่งอยู่ป่าเข้ามาประชุมกันเป็นอันมาก...” และ “...ให้จัดเอาคนในช่องห้วยช่องเขานั้นแล” นอกจากพวกชุมชนที่อพยพมาจากที่อื่นร่วมมือกับพื้นเมือง ก็ปรากฏว่ามีพระสงฆ์เดินทางมาจากลังการ่วมมือด้วย พระสงฆ์ที่เดินทางมานั้นเป็นนิยายที่เกิดวิวาทกันในลังกาและหัวหน้าสงฆ์รูปหนึ่งซึ่ง “มหาพุทธคำเพียร (เถียร)” “..มหาพุทธคำเพียรก็ว่าอยู่ใสจะวิวาทกันนัก...” จึงพร้อมด้วยบริวาร “...ให้แต่งสำเภา...” มายังนครศรีธรรมราช เสร็จแล้วคนสามกลุ่ม “... ก็ตรีกันจะตั้งเมืองแห่งหาดทรายทะเลรอบโพน แล้วจะตั้งมฤคเจดีย์และพระพุทธรูปไว้ให้หัววันทนาในตำบลแห่งโพนตามพุทธคำเพียรสนทนาเถิงพระทันต (ธาตุ) พระพุทธเจ้านั้นแล....” และในที่สุดเมื่อผ่านพ้นอุปสรรคทั้งหลาย “...ปีนั้นพญาศรีธรรมโศกสร้างสถานหาดทรายเป็นกรุงเมือง ชื่อเมืองนครศรีธรรมราช...” และ “...ทำอิฐปูนจะก่อพระมหาธาตุ...”

พิเคราะห์จากตำนานเมืองนครศรีธรรมราชจึงทำให้เข้าใจได้ว่า พระเจ้าศรีธรรมโศกราชเป็นกษัตริย์ปกครองเมืองอื่นมาก่อน ภายหลังเกิดไข้ห่าระบาดในเมืองนั้น จนทำให้คนล้มตายลงเป็นจำนวนมาก จึงต้องอพยพผู้คนที่เหลือตายลงเป็นจำนวนมาก จึงต้องอพยพผู้คนที่เหลือตายลงเรือสำเภาหนีมาขึ้นที่หาดทรายแก้ว และได้ตั้งบ้านเมืองขึ้น ณ ที่นั้น และขนานนามว่า “นครศรีธรรมราชมหานคร” เมื่อสร้างเมืองเสร็จก็ได้สร้างสถูปเจดีย์สำหรับบรรจุพระบรมสารีริกธาตุของ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขึ้นในปีมหาศักราช 1089 (ตรงกับ พ.ศ. 1710)

สายที่สอง มาจากอินเดีย ในตำนานอีกสองสำนวนมีเรื่องราวแตกต่างกันออกไปจากตำนานเมืองนครศรีธรรมราช คือจดหมายเหตุตำนานเมืองนครศรีธรรมราช ฉบับที่พบที่วัดเวียงสระ อำเภอยะรัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี กับฉบับที่พบที่บ้านทุ่งตึก อำเภอบางขัน จังหวัดพังงา มีเนื้อความตรงกันว่า พระเจ้าศรีธรรมโศกราชเป็นพราหมณ์ชาวอินเดีย ชื่อว่า “พราหมณ์มาลี” ได้ อพยพไพร่พลลงเรือสำเภากลางราย ลำหนึ่การรุกรานของพวกอิสลามจากอินเดียมาขึ้น บกที่บ้านทุ่งตึก (ใกล้อำเภอดงทับปด ฝั่งทะเลตะวันตก) ในชั้นแรกได้ตั้งบ้านเมืองขึ้นที่นั่น อภิเชษฐพราหมณ์มาลีขึ้นเป็นกษัตริย์ ถวายพระนามว่า “พระเจ้าศรีธรรมโศกราช” พราหมณ์มาลีผู้น้องเป็นที่ “พระมหาอุปราช” การอพยพครั้งนี้ย่นว่าพวกอินเดียได้นำเอาพระทันตธาตุมาด้วยเมื่อปี 1006 (เข้าใจว่าน่าจะเป็นปีมหาศกราช)

พวกพราหมณ์สร้างเมืองทุ่งตึกไม่ทันสำเร็จก็ถูกพวกอิสลามตามตีแตก จนต้องอพยพทั้งบ้านเมืองหนีขึ้นไปตามลำน้ำตะกั่วป่าข้ามเขาสะแก ล่องเลียบริมฝั่งแม่น้ำพุมดวง มาทางทิศตะวันออก แล้วมาตั้งมั่นอยู่ที่บ้านน้ำรอบ ตำบลน้ำรอบ อำเภอบางขัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี แต่เพราะเหตุภูมิประเทศไม่อำนวย ทำให้พวกพราหมณ์ที่อพยพมานี้ผิคน้ำผิอากาศจนเกิดโรคระบาดขึ้น จึงต้องอพยพผู้คนต่อไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ไปตั้งถิ่นฐานที่เชิงเขาชาวราบปลายคลองสินปุน (อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่) แต่ก็มีเหตุโรคระบาดคล้ายกับที่บ้านน้ำรอบ อำเภอบางขัน จึงจำเป็นต้องเคลื่อนย้ายต่อไปเพื่อหาชัยภูมิใหม่ ได้อพยพขึ้นมาจากทิศตะวันออกเฉียงเหนืออีกครั้งและได้ตั้งหลักแหล่งที่บ้านเวียงสระ (อำเภอยะรัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี) แต่ก็อยู่ได้ไม่นาน เพราะโรคภัยยังไม่หายขาด ต้องรื้อถอนต่อไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ พบหาดทรายใหญ่ริมทะเล ภูมิประเทศต้องตามลักษณะของชัยภูมิที่ดี คือมีลำน้ำและที่ราบเหมาะสำหรับการเกษตร จึงได้สร้างเมืองขึ้นไว้ ณ ที่นั่น โดยสร้างกำแพงเมือง พระมหาธาตุ เจดีย์และพุทธสถาน เมื่อจัดระเบียบการปกครองที่อยู่กินแก่ไพร่บ้านเมืองเรียบร้อยแล้ว พระเจ้าศรีธรรมโศกราชจึงทรงปรึกษาพระมหาเถรานุเถระผู้เป็นอาจารย์และหัว หน้าพราหมณ์ เพื่อหาอุบายป้องกันโรคไข้ห่าซึ่งยังมีอยู่บ่อย เพราะไม่หายขาด พระมหาเถรานุเถระและพราหมณาจารย์ทั้งหลายตกลงเห็นพ้องกันให้ทำเงินตราโมตาม ตารับไสยเวทหว่านรองเมือง ตั้งแต่นั้นเมืองนครศรีธรรม ราชก็ปลอดภัยจากโรคนี้

สายที่สาม มาจากละโว้ เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2519 ศาสตราจารย์จร สุธพานิช ได้เสนอบทความในการบรรยายเรื่อง “ราชวงศ์ศรีธรรมโศกราช ตามศิลาจารึกดงแม่นางเมืองจังหวัดนครสวรรค์ เป็นราชวงศ์แรกของไทยหรือไม่” ณ หอสมุดแห่งชาติ มีใจความที่เกี่ยวข้องกับราชวงศ์ศรีธรรมโศกราชแห่งนครศรีธรรมราช ซึ่งพอสรุปได้คร่าว ๆ ว่า ราชวงศ์ศรีธรรมโศกราชอุบัติขึ้นที่เมืองละโว้ ราว พ.ศ. 1658 (หรือก่อนหน้านี้อาจไม่ควรมากนัก) และได้ประกาศเอกราชโดยส่งคณะทูตไปเมืองจันทน์แล้วถูกพระเจ้าสุริยวงษ์ที่ 2 แห่งอาณาจักรอยุธยาครอบครอง จวบจนสิ้นพระชนม์เมื่อ พ.ศ. 1693 ต่อมาอีกห้าปี ราชวงศ์ศรีธรรมโศกราชส่งราชทูตคณะที่ 2 ไปเมืองจันทน์อีก การส่งทูตไปครั้งนี้เป็นการพยายามที่จะประกาศเอกราชของเมืองละโว้อีกครั้งหนึ่ง ต่อมาเมื่อพระเจ้าสุริยวงษ์ที่ 7 แห่งอาณาจักรอยุธยาลงมาในแถบลุ่มน้ำเจ้าพระยาอีก ราชวงศ์ศรีธรรมโศกราชที่เมืองละโว้มีกำลังน้อยกว่าจึงอพยพหนีลงมายังแหลม มาลายู

ตั้งตัวเป็นใหญ่อยู่ที่นครศรีธรรมราชหรือตามพรลิงค์ เรื่องราวของราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชในกลุ่มน้ำเจ้าพระยาต่อยอดเรื่องราวของ พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชในนครศรีธรรมราช ซึ่งถ้าพิจารณาจากความข้างต้นนี้ก็จะเห็นว่าพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชมิใช่พราหมณ์ที่มาจากอินเดีย เหมือนความในตำนานเมืองนครศรีธรรมราช ฉบับเวียงสระ

หากพิจารณาศิลาจารึกที่ดงแม่นางเมือง อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นจารึกใน พ.ศ. 1710 ที่กล่าวถึงพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชสองพระองค์กับจารึกหลักที่ 24 ของพระเจ้าจันทรภาณุ ซึ่งจารึกขึ้นใน พ.ศ. 1773 ระยะเวลาระหว่างจารึกทั้งสองห่างกัน 63 ปี เวลาดังกล่าวน่าสนใจอยู่มีไข่น้อย เพราะขณะเดียวกันมีพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเดินทางจากอินทปัตย์บุรีพร้อมด้วย บริวารเข้ามาครองนครศรีธรรมราช ซึ่งหลังจากดั้นด้นมาเป็นเวลานานประมาณ 8-9 ปี จึงถึงหาดทรายแก้ว

การเดินทางเข้ามาของพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชและบริวารตามที่ปรากฏในตำนาน น่าจะตรงกับข้อสันนิษฐานของนักวิชาการได้หรือไม่ว่าเป็นการเคลื่อนย้ายของ กลุ่มราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชในกลุ่มน้ำเจ้าพระยาหรือตอนเหนือขึ้นไปเรื่องนี้ เซดส์สันนิษฐานว่ามาจากเมืองลพบุรีลงไปเมืองนครศรีธรรมราชเส้นทางดังกล่าวไม่น่าประหลาดใจอะไรเลย เพราะในชินกาลมาลีปกรณ์จามเทวีวงศ์และตำนานมูลศาสนา ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ในช่วงก่อนหน้านั้นว่ากษัตริย์ที่ครองเมืองนครศรีธรรมราชเคยขึ้นไปครองเมืองลพบุรีภายหลังราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชก็เคลื่อนย้าย ลงไปสู่เมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นช่วงระยะเดียวกับที่วัฒนธรรมเขมรกระจายไปทั่วคาบสมุทระเลใต้ จากหลักฐานทางด้านศิลปกรรมและศิลาจารึกบนฐานพระพุทธรูปนาคปรกที่ไชยาซึ่งจารึกขึ้นใน พ.ศ. 1726 เป็นภาษาเขมร และระยะเวลาห่างจากจารึกดงแม่นางเมืองเพียงระยะเวลา 16 ปีเท่านั้น เป็นที่น่าสังเกตว่า ตามตำนานเมืองและตำนานพระบรมธาตุต่างกล่าวว่า พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชมาจากเมืองอินทปัตย์ คำว่า “อินทปัตย์” นั้นหมายถึงเมืองหลวงของเขมรซึ่งปรากฏอยู่ทั่วไปในตำนานเก่า (ปรีชา นุ่นสุข, 2543, หน้า 21-22)

เรื่องที่มาของพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชในจารึกดงแม่นางเมืองยังเป็นปัญหาที่ไม่ยุติบางท่านกล่าวว่าราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชเริ่มต้นที่เมืองลพบุรี ตั้งแต่ พ.ศ. 1600 บางท่านกล่าวว่าเป็นเจ้าผู้ครองนครเมืองอยู่แถบกลุ่มน้ำเจ้าพระยาภายหลังได้ ย้ายลงไปครองเมืองนครศรีธรรมราชด้วยเหตุผลทางการเมืองในช่วงสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 (พ.ศ. 1724 - 1761) บางท่านกล่าวแย้งว่า คำว่า “ศรีธรรมมาโคกราช” เป็น ราชวงศ์ที่มาจากนครศรีธรรมราชโดยตรง เพราะเป็นคำที่ใช้กับผู้ครองเมืองนครศรีธรรมราช ทั้งหมดเป็นเพียงข้อสันนิษฐาน ซึ่งอาจจะเป็นไปได้หลายกรณี โดยเฉพาะทางเชื้อสายแห่งความสัมพันธ์ทางการแต่งงานระหว่างราชวงศ์ และการอ้างสิทธิ์ในการปกครองเมืองนครศรีธรรมราช

อย่างไรก็ดี ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชซึ่งเข้ามาครองนครศรีธรรมราชในตอนต้นพุทธศตวรรษที่ 18 นั้น มีความเกี่ยวข้องกับกรุงศรีอยุธยา เพราะในตำนานพระบรมธาตุกล่าวถึงการสงครามระหว่างพระองค์กับท้าวอุทองผู้มีอำนาจอยู่ในกลุ่มน้ำเจ้าพระยา ซึ่งชื่อนี้กลายมาเป็นราชวงศ์ที่สร้างกรุงศรีอยุธยา และใน

จารึกพระเจ้าจันทรภาณุในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 18 อ้างว่าเป็นเชื้อสายพระเจ้า ศรีธรรมมาโคกราช ซึ่งก็ตรงกับตำนานที่กล่าวว่าทรง เป็นพระอนุชาของพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช

แนวความคิดการปกครองเมืองของพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช

ถ้าพิจารณาหลักฐานตามตำนานเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งถือเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ว่า ด้วยเมืองนครศรีธรรมราชแล้ว ก็ต้องถือว่าพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเป็นผู้สร้างเมืองนครศรีธรรมราช ขึ้น จนกลายเป็นแคว้นที่รุ่งเรืองสูงสุดในช่วงพุทธศตวรรษที่ 18-19 ตัวเมืองนครศรีธรรมราช หรือ "ตามพรลิงค์" ในยุคแรกที่มีการสร้างบ้านแปงเมืองนั้น นักโบราณคดีเชื่อว่าน่าจะตั้งอยู่ที่บริเวณเมือง พระเวียง (ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชปัจจุบัน) ทั้งนี้เพราะทำเลที่เหมาะสมใน การติดต่อค้าขายทางทะเลมีลำน้ำที่สามารถออกสู่ ทะเลได้ (คือคลองสวนหลวง คลองคูพาย และ คลองท่าเรือ) (ปรีชา นุ่นสุข, 2543, หน้า 25)

ในทางอาณาจักร ทรงสร้างชุมชนขึ้นเป็นเมือง ซึ่งนับเป็นเรื่องที่ย่างยากใหญ่โตเป็นที่สุดเพราะมี ปัญหาหนักในการในแง่สื่อสารทำความเข้าใจและวิธีการรวมกลุ่มชนอย่างยิ่ง การที่สามารถรวบรวม ผู้คนที่กระจัดกระจายอยู่ในที่ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน แล้วจัดการปกครอง และระบบสังคมเข้าเป็นเมืองได้ ย่อมนับเป็นความสามารถอย่างยิ่ง ชุมชนที่ตั้งขึ้นใหม่นี้เรียกว่า “นครศรีธรรมราช” ซึ่งแปลว่า “นคร อันงามสง่าแห่งพระราชาผู้ทรงธรรม”

การที่เปลี่ยนชื่อเมืองตามพรลิงค์เป็น “ศรีธรรมราช” นี้มีเค้ามูลที่เชื่อได้ว่า เป็นสรว้อยอิสริยยศ กษัตริย์ผู้ครองเมืองนี้ และคงจะถือเป็นธรรมเนียมสืบต่อเนื่องกันมา จนเป็นเหตุให้มีการขนานนาม แคว้นนี้ตามสรว้อยอิสริยยศผู้ครองเมืองว่า “นครศรีธรรมราช” ตั้งแต่นั้นมา

ด้วยระบบการปกครองแบบ "ธรรมราชา" ส่งผลให้พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชมีเมืองบริวาร 12 เมือง เรียกว่า เมืองสิบสองนักษัตร แต่ละเมืองกำหนดให้ใช้สัตว์เป็นตราเมืองดังนี้

1. เมืองสายบุรี ใช้ตราหนู (ชวด)
2. เมืองสายปัตตานี ใช้ตราวัว (ฉลู)
3. เมืองกะลันตัน ใช้ตราเสือ (ขาล)
4. เมืองปะหัง ใช้ตรากระต่าย (เถาะ)
5. เมืองไทรบุรี ใช้ตรางูใหญ่ (มะโรง)
6. เมืองพัทลุง ใช้ตรางูเล็ก (มะเส็ง)
7. เมืองตรัง ใช้ตราม้า (มะเมีย)
8. เมืองชุมพร ใช้ตราแพะ (มะแม)
9. เมืองบันทายเสมอ ใช้ตราลิง (วอก)
10. เมืองสะอูเลา ใช้ตราไก่ (ระกา)
11. เมืองตะกั่วถลาง ใช้ตราหมา (จอ)

12. เมืองกระ ใช้ตราหมู (ขุน)

ส่วนในทางศาสนจักร ได้สร้างสิ่งสำคัญคือสถูปเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุขึ้นตามแบบศิลปะลังกา คือทรงระฆังคว่ำ (หรือคว่ำ) พระบรมธาตุเจดีย์ที่สร้างขึ้นนี้ ตามตำนานเล่าว่ามีพระบรมสารีริกธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประดิษฐานอยู่ ทั้งนี้โดยมีหน่อเนื้อกษัตริย์สององค์คือพระเหมชาลา (พีสาว) และพระทนต์กุมาร (น้อยชาย) เป็นผู้อัญเชิญมาจากเมืองทนต์บุรี (ในอินเดียตอนใต้) มาฝังอยู่ ณ หาดทรายแก้วพระเจ้าศรีธรรมโศกราชทราบความจากเรื่องเล่าเหล่านี้ จึงได้ก่อสถูปเจดีย์ตามแบบศิลปะลังกาขึ้นในช่วงเวลาเดียวกับการสร้างเมือง นครศรีธรรมราช โดยอาศัยพระสงฆ์และช่างจากศรีลังกามาเป็นต้นแบบก่อสร้าง (สวาท ฮาดถักดี, 2561, หน้า 79)

ด้วยการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์นี้เองได้ส่งผลให้พุทธศาสนาเถรวาทแบบ ลังกาวงศ์ (ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่ศรีลังกาในช่วงพุทธศตวรรษที่ 16-18) ได้แพร่ขยายและสถิตสถาพรอยู่ในนครศรีธรรมราชและดินแดนคาบสมุทรมลายูตั้งแต่ พุทธศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา

การปกครองของในสมัยของพระเจ้าศรีธรรมโศกราช ให้ความสำคัญกับประชาชน การบริหารจัดการด้วยชุมชน เน้นระบบการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจในแต่ละแคว้นเพื่อการบริหารชุมชนที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต ใช้วิธีการรวมกลุ่มคนที่กระจัดกระจายอยู่ในที่ต่าง ๆ มารวมเข้าด้วยกัน แล้วจัดการปกครองและระบบสังคมเข้าเป็นเมืองตามวิถีชุมชนของแต่ละพื้นที่ และให้อิสระในการตัดสินใจของผู้นำชุมชนในแต่ละแคว้นแต่ให้ยึดหลักธรรมและศาสนจักรเป็นจุดเหนี่ยวนำทางจิตใจแก่ประชาชน ให้หลักธรรมของราชาในการปกครองและเอื้อให้กับการบริหารงานในชุมชน มีการปรับเปลี่ยนการปกครองตามสภาพพื้นที่และสังคมที่อยู่อาศัย พัฒนาเศรษฐกิจตามสภาพภูมิศาสตร์ของแต่ละแคว้นที่อยู่อาศัย

เอาแนวคิดใหม่มาใช้ในกระบวนการสร้างบ้านแปงเมืองและการจัดการ สังคม โดยใช้แนวคิดที่ว่า “โลกเป็นระบบของส่วนรวม (หรือจักรวาล)” เพื่อรวมชุมชนเล็กชุมชนน้อยในคาบสมุทรมลายู ซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วยกัน แล้วค่อย ๆ สลายหรือลบเลือนความเชื่อที่มีอยู่เดิมไม่ว่าจะเป็นความเชื่อท้องถิ่นหรือความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ให้หมดไป สถาปนาและบทบาทของผู้นำในราชวงศ์นี้ได้ถูกนำมาใช้เพื่อระดมกำลังและประสาน ประโยชน์ในความหลากหลายเข้าด้วยกัน ซึ่งมีผลทำให้เกิดสภาพแวดล้อมและอุดมการณ์ในการรวมอำนาจไว้ที่นครศรีธรรมราช (ณ หาดทรายแก้ว) และในที่สุดสามารถดำเนินการได้สำเร็จ จนนครศรีธรรมราชกลายเป็นอาณาจักรที่มีความสำคัญขึ้นในภูมิภาคในเวลาต่อมาได้

ราชวงศ์ศรีธรรมโศกราช พิจารณาจุดอ่อนเพื่อหาจุดแข็ง จากสถานการณ์ที่ว่า เมื่อพิจารณาเห็นแล้วว่า แนวคิดในการสร้างบ้านแปงเมืองตามแบบเดิมซึ่งเป็นคติของศาสนาพราหมณ์ น่าจะมีจุดอ่อนในเรื่องการกระจุกตัวของชุมชน ประกอบกับมีข้อจำกัดจากสภาพภูมิประเทศของดินแดนในคาบสมุทรมลายู ซึ่งไม่สามารถขยายหรือพัฒนาพื้นที่เพื่อการเกษตรที่กว้างขวางและมั่นคงได้ อย่างไรก็ตาม

ดินแดนแถบนี้ตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นจุดเชื่อมต่อหรือจุดแวะพักของเรือสินค้า ที่สำคัญที่เดินระหว่างดินแดนตอนใต้ของจีนกับดินแดนฝั่งตะวันตกของทะเลแดงและอินเดียตอนใต้ ลักษณะเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดความได้เปรียบในเรื่องการค้าทางทะเลกับรัฐภายนอก รวมทั้งได้เปรียบตรงที่มีทรัพยากรธรรมชาติด้านเหมืองแร่และผลิตผลจากป่ามาก ภายใต้สภาพแวดล้อมและพื้นฐานทางเศรษฐกิจการค้าดังกล่าว ชุมชนซึ่งอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลที่เป็นสถานีการค้ากับชุมชนที่ห่างจากชายฝั่งเข้าไปในดินแดนภายในจะสามารถอาศัยความผูกพันทางเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์กับความชำนาญเฉพาะในการผลิตมาสร้างโอกาสในการแสวงหารายได้จากจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนสินค้ากับต่างชาติได้มากกว่าการผลิตแบบเดิม จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดการสร้างบ้านแปงเมืองเสียใหม่ประกอบกับในช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 ระบบการผลิตทางการเกษตรกรรมในภูมิภาคนี้ (โดยเฉพาะคือการผลิตข้าว) ได้เริ่มปรับเปลี่ยนวิธีผลิตไปจากเดิม ซึ่งเคยใช้วิธีปลูกข้าวไร่ตามที่ลาดไหล่เขา โดยอาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติเป็นปัจจัยหลักมาเป็นการปลูกข้าวแบบทดน้ำการปลูกข้าวแบบทดน้ำนี้ (สวาทฮาดภักดี, 2561, หน้า 82)

ซึ่งการปรับเปลี่ยนมุมมองแนวคิดดังกล่าวในการพัฒนาบ้านเมืองหรือการจัดการปกครองในชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศวิทยาดั้งเดิมโดยสิ้นเชิง เพราะต้องสร้างสภาพแวดล้อมขึ้นใหม่ กล่าวคือหลังจากแผ้วถางที่ทางด้วยวิธีทำไร่แบบโค่นเผาแล้วต้องกำจัดตอและสิ่งกีดขวางต่าง ๆ ออกไปให้หมด พื้นที่ปลูกต้องถูกปรับให้ไถระดับโดยสร้างคันดินไว้รอบ เพื่อให้น้ำขังอยู่ได้ตลอดเวลาที่ข้าวกำลังเติบโต ด้วยวิธีการดังกล่าวนี้เอง ระบบนิเวศวิทยาจึงถูกเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมสำหรับปลูกพืชชนิดเดียวคือข้าวที่ติดต่อกันทุกปี การปลูกข้าวแบบทดน้ำถือว่าเป็นระบบที่ให้ผลผลิตสูงสุด แต่ขณะเดียวกันก็ต้องเอาใจใส่ดูแลมากเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการอื่นที่มนุษย์เคยทำมา สิ่งเหล่านี้เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การผลิตแบบนี้ต้องใช้ปริมาณแรงงานและวัสดุมาก ซึ่งเกินกำลังความสามารถที่แต่ละครอบครัวหรือแต่ละชุมชนจะดำเนินการได้ตามลำพัง จำเป็นต้องใช้ความร่วมมือและบริหารจัดการในระดับรัฐหรือแคว้นมาให้การช่วยเหลือ เหตุนี้เองจึงน่าจะเป็นช่องทางให้ผู้ถืออำนาจรัฐเข้าช่วยเหลือและควบคุมการผลิต ด้วยการจัดระบบสร้างบ้านแปงเมืองเสียใหม่ในรูป “เมืองบริวาร” เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนและควบคุมทรัพยากรการผลิตและกำลังคนให้มีประสิทธิภาพจากแนวความคิดเรื่องระบบการผลิตข้าวแบบทดน้ำที่กล่าวนี้ จึงเป็นผลให้ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชได้จัดตั้งเมืองบริวาร ซึ่งเรียกกันว่า “เมืองสิบสองนักษัตร”

2.3 รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร

คำว่า “นักษัตร” หมายถึง ชื่อรอบเวลากำหนด 12 ปี เป็น 1 รอบ โดยกำหนดสัตว์ 12 ชนิดเป็นเครื่องหมายในแต่ละปี เริ่มจาก ปีขวด-หนู, ฉลู-วัว, ขาล-เสือ, เกาะ-กระต่าย, มะโรง-งูใหญ่, มะเส็ง-งูเล็ก, มะเมีย-ม้า, มะแม-แพะ, วอก-ลิง, ระกา-ไก่, จอ-สุนัข, กุน-หมู

การเรียกปี 12 นักษัตริย์ของไทย ใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ใช้ศักราชควบกับปีนักษัตริย์ คือ “เมื่อก่อนลายสือไทยนี้มี 1205 ศกปีมะแม พ่อขุนรามคำแหงหาใคร่ใจในใจและใส่ลายสือไทย ลายสือไทยนี้จึงมีเพื่อขุนนั้นใส่ไว้” และมีศิลาจารึกอีกแห่งหนึ่งว่า “1214 ปีมะโรง พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองศรีสขนาลัยสุโขทัยนี้ปลุกต้นตาลไว้สิบสี่เข้า จึงให้ช่างพันหรรดารหินตั้งระหว่างกลางไม้ตาลนี้”

สำหรับเรื่อง 12 นักษัตริย์ของเมืองนครศรีธรรมราช จากการศึกษาเอกสาร ตำรา พบว่า มีความเชื่อว่า นครศรีธรรมราชมีชาวจีนที่เดินทางมาค้าขาย เข้าสู่เมืองนครศรีธรรมราช ตั้งแต่ ศตวรรษที่ 11-12 จนถึงบัดนี้ ไม่ต่ำกว่า 1,300 ปี เรื่องราว 12 นักษัตริย์ ที่จีนได้รับจากตุรกีซึ่งเป็นศาสตร์สาขาหนึ่ง ที่จีนได้รับและต่อมาสมัยราชวงศ์ตั้งฮั่น พ.ศ. 568-763 มีนักปราชญ์ชาวจีนชื่อ เฮ่งซง แต่งหนังสือ “ลุ่นหวง” ในหนังสือนี้มีตอนหนึ่งกล่าวถึง 12 นักษัตริย์ เป็นเรื่องที่มีมาก่อน อีกนัยหนึ่ง นครศรีธรรมราช มีความสัมพันธ์กับชาวมอญ (รามัญ) มาเป็นเวลานานไม่ต่ำกว่า 800 ปี ชาวมอญเป็นชาติที่มีวัฒนธรรมประเพณีมากมาย นอกจากนั้นยังรับเอาพระพุทธศาสนามาประจำขนชาติของตน ซึ่งมีร่องรอยปรากฏในนครศรีธรรมราชอยู่มากมาย ด้วยชนชาวมอญมีการพูดถึง 12 นักษัตริย์ ยกเว้น พม่า ห้าง ๆ ที่ชนชาวมอญก็มีดินแดนในพม่าปัจจุบัน เมื่อเข้ามาสู่นครศรีธรรมราชก็ได้นำเรื่อง 12 นักษัตริย์มาใช้เป็นนามปีเช่นเดียวกับสุโขทัย แต่ที่นครศรีธรรมราชน่าจะเกิดก่อนสุโขทัย

แม้ในปัจจุบันนี้ทางราชการจะกำหนดปีด้วยตัวเลขพุทธศักราช แต่ก็จะต้องสืบสานประเพณีที่สำคัญเอาไว้ คือ ประเพณีปีใหม่ของไทยเดิมวันสงกรานต์ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนปีตามจุลศักราช ทั้งหมดนี้เราได้รับอิทธิพลมาจากมอญ ซึ่งมีนิทาน (ตำนาน) เกี่ยวกับเทศกาลสงกรานต์เป็นการนับปี 12 นักษัตริย์ และมีเรื่องราว ปรากฏเกี่ยวกับแหล่งสงกรานต์กล่าวถึง ธรรมบาลกุมาร ตอบปัญหาท้าวทิลพรหม เรื่องมนุษย์สามราศี กล่าวถึง นางสงกรานต์ ที่ต้องมารับเศียรท้าวทิลพรหมที่แพ้เดิมพัน การแห่ทางสงกรานต์ยังมีปรากฏอยู่ในหลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ลาว เขมร และไทยล้วนแต่มีอิทธิพลมาจากมอญ (รามัญ) ซึ่งเป็นชนในแดนดินพม่าในปัจจุบันแต่ก็แปลกที่พม่าไม่ได้มีเรื่อง 12 นักษัตริย์ ปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน แต่จะมีปรากฏอยู่ในดินแดนทางตอนเหนือของไทยด้วยเคยอยู่ในการปกครองของพม่ามาก่อนที่จะมาอยู่ภายใต้การปกครองของไทยถึงแม้ชนชาวมอญ จะไม่มีประเทศ แต่ชนชาวมอญก็อาศัยอยู่ในสยาม (ไทย) อยู่เกือบทุกภูมิภาค แล้ววัฒนธรรมนี้ก็ยิ่งมีการสืบสานต่ออยู่ใน ลาว เขมร และไทยมาจนถึงทุกวันนี้ (วัฒนธรรม นุ่นสุข, 2564, หน้า 247)

จากประวัติความเป็นมาของการตั้งชื่อเมือง สิบสองนักษัตริย์ ที่กล่าวมาข้างต้น ที่มีต้นน้ำของมูลเหตุของเมือง 12 นักษัตริย์ที่มาจากการปกครองในสมัยของพระเจ้าจันทรภาณุ หรือในอีกชื่อหนึ่งของพระองค์คือ จตุคามรามเทพ "ราชวงศ์ศรีธรรมมาศกกราช" ซึ่งเป็นราชวงศ์หนึ่งของไทยที่เคยมีอำนาจปกครอง อาณาจักรนครศรีธรรมราช ซึ่งปกครองเมืองต่าง ๆ ทางภาคใต้ของไทย จำนวน 12 เมือง ที่เรียกว่า เมืองสิบสองนักษัตริย์ ซึ่งดวงตรา สิบสองนักษัตริย์ แห่งเมืองนครศรีธรรมราช มีที่มาจาก

การประกาศศักดาที่เข้มแข็ง โดยคำว่า “นครศรีธรรมราช” มาจากพระนามของกษัตริย์ผู้ครองนครในอดีต ทรงมีพระนามว่า “พระเจ้าศรีธรรมโศกราช” (ราชวงศ์ศรีธรรมโศกราช) มีความหมายว่า “นครอันเป็นสง่าแห่งพระราชาผู้ทรงธรรม” หรือ “เมืองแห่งพุทธธรรมของพระราชาผู้ยิ่งใหญ่” โดยจะทราบดีว่าดวงตราประจำจังหวัดนครศรีธรรมราชคือรูปพระบรมธาตุศรีมลิ่อมรอบด้วย สิบสองนักษัตริย์โดยในสมัยพระเจ้าจันทรภาณุ (King Chandra Banu) หรือ พระเจ้าศรีธรรมโศกราชที่ 2 ของราชวงศ์ศรีธรรมโศกราช ทรงมีพระปรีชาสามารถขยายอาณาเขตได้ครอบคลุมเมืองบริวารทั้งหลาย เมืองบริวารทั้งหมดต้องส่งเครื่องราชบรรณาการแก่เจ้าผู้ครองเมืองนครศรีธรรมราช บรรดาเมืองบริวารทั้ง 12 เมืองได้แก่ ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด : พระบรมธาตุศรีมลิ่อมรอบด้วย สิบสองนักษัตริย์โดยในสมัยรัชกาลพระเจ้าจันทรภาณุศรีธรรมราชแห่งกรุงตามพรลิงก์ ทรงมีพระปรีชาสามารถขยายอาณาเขตได้ครอบคลุมเมืองบริวารทั้งหลาย เมืองบริวารทั้งหมดต้องส่งเครื่องราชบรรณาการแก่พระเจ้าผู้ครองเมืองนครศรีธรรมราช (ตามพรลิงก์) บรรดาเมืองบริวารทั้ง 12 เมืองได้แก่

1. เมืองสายบุรี ใช้ตราหนู เมืองสายบุรีเป็นเมืองเก่าบนฝั่งแม่น้ำสายบุรี ประกอบด้วยชุมชนเกษตรกรรมบนพื้นราบมีทะเลหลายแห่ง จัดเป็นหัวเมืองที่ 1 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตริย์ ถือตราหนู (ขาด) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันมีฐานะเป็นอำเภอในจังหวัดปัตตานี
2. เมืองปัตตานี ใช้ตราวัว เมืองตานีเคยเป็นเมืองที่สำคัญในภาคใต้ฝั่งตะวันออกซึ่งรู้จักในหมู่พ่อค้า ต่างชาติช่วงพุทธศตวรรษที่ 10-18 ในชื่อ “ลังกาสุกะ” จัดเป็นหัวเมืองที่ 2 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตริย์ ถือตราวัว (ฉลุ) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันคือจังหวัดปัตตานี
3. เมืองกลันตัน ใช้ตราเสือ เมืองกลันตันเป็นชุมชนเก่าแก่ทางตะวันออกของคาบสมุทรมลายู แต่เดิมประชาชนนับถือศาสนาพุทธและฮินดู ในราวพุทธศตวรรษที่ 21 จึงเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลาม จัดเป็นหัวเมืองที่ 3 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตริย์ ถือตราเสือ (ขาด) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันมีฐานะเป็นรัฐหนึ่งของประเทศมาเลเซีย
4. เมืองปะหัง ใช้ตรากระทาย เมืองปะหังเป็นชุมชนทางตอนล่างของแหลมมลายู ติดกับไทรบุรีหรือ เกดะห์ จัดเป็นหัวเมืองที่ 4 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตริย์ ถือตรากระทาย (เกาะ) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันมีฐานะเป็นรัฐหนึ่งในประเทศมาเลเซีย
5. เมืองไทรบุรี ใช้ตรางูใหญ่ เมืองไทรบุรีเป็นชุมชนเก่าแก่ทางฝั่งตะวันตกของแหลมมลายู พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบและบึงตม เดิมประชาชนนับถือพุทธศาสนา ล่วงถึงพุทธศตวรรษที่ 20 จึงเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลาม จัดเป็นหัวเมืองที่ 5 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตริย์ ถือตรางูใหญ่ (มะโรง) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันมีฐานะเป็นรัฐหนึ่งในประเทศมาเลเซีย ชื่อว่า “เกดะห์”
6. เมืองพัทลุง ใช้ตรางูเล็ก เมืองพัทลุงเป็นชุมชนเก่าแก่แต่ครั้งพุทธศตวรรษที่ 11-13 ได้รับอิทธิพลทางพุทธศาสนาจากนครศรีธรรมราชอย่างต่อเนื่องทุกยุคสมัย จัดเป็นหัวเมืองที่ 6 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตริย์ ถือตรางูเล็ก (มะเส็ง) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันคือจังหวัดพัทลุง

7. เมืองตรัง ใช้ตราม้า เมืองตรังเป็นเมืองท่าชายฝั่งทะเลตะวันตก ตัวเมืองเดิมตั้งอยู่ที่ควนธานี ต่อมาได้ย้ายไปที่กันตังและทับเที่ยงตามลำดับ จัดเป็นหัวเมืองที่ 7 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราม้า (มะเมีย) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันคือจังหวัดตรัง

8. เมืองชุมพร ใช้ตราแพะ เมืองชุมพรเป็นชุมชนเกษตรและท่าเรือบนคาบสมุทรขนาดเล็ก มีประชากรไม่มากนักเนื่องจากดินฟ้าอากาศไม่อำนวยให้ทำมาหากิน จัดเป็นหัวเมืองที่ 8 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราแพะ (มะแม) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันคือจังหวัดชุมพร

9. เมืองบันทายสมอ ใช้ตราลิง เมืองบันทายสมอสันนิษฐานว่าเป็นเมืองไชยา ซึ่งเป็นชุมชนใหญ่มาแต่พุทธศตวรรษที่ 10 เป็นอย่างน้อย มีร่องรอยความเจริญทางเศรษฐกิจและศาสนาพุทธนิกายหินยาน และมหายาน รวมทั้งศาสนาฮินดูนิกายไวษณพและนิกายไศวะจำนวนมาก จัดเป็นหัวเมืองที่ 9 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราลิง (วอก) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

10. เมืองสะอูเลา ใช้ตราไก่ เมืองสะอูเลาสันนิษฐานว่าเป็นเมืองท่าทองอุแทหรือกาญจนดิษฐ์ ซึ่งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าทอง และลุ่มคลองกะแดะ เคยมีฐานะเป็นเมืองลูกหลวงชั้นเอกและเป็นแหล่งเพาะปลูกสำคัญของนครศรีธรรมราช จัดเป็นหัวเมืองที่ 10 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราไก่ (ระกา) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันคืออำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

11. เมืองตะกั่วป่า ใช้ตราสุนัข เมืองตะกั่วป่าเคยเป็นเมืองท่าสำคัญทางฝั่งทะเลตะวันตก เป็นแหล่งผลิตดีบุกและเครื่องเทศมาแต่โบราณ จัดเป็นหัวเมืองที่ 11 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราสุนัข (จอ) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันคืออำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

12. เมืองกระบี่ ใช้ตราหมู เมืองกระบี่เป็นชุมชนเล็ก ๆ บนฝั่งแม่น้ำกระบี่ ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นป่า และภูเขาสลับซับซ้อน จัดเป็นหัวเมืองที่ 12 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราสุกร (ขุน) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันมีฐานะเป็นอำเภอในจังหวัดระนอง

เมือง 12 นักษัตร เป็นรูปแบบการปกครองซึ่งมีที่มาจากการกระจายอำนาจหรือการบริหารเพื่อให้ได้มาซึ่งเมืองแห่ง สิบสองนักษัตร พอจะอธิบายได้ดังนี้

อาณาจักรนครศรีธรรมราช เป็นอาณาจักรที่สิ้นสุดลงก่อนหน้าอาณาจักรอื่น ๆ ในยุคสมัยเดียวกัน โดยเป็นประเทศราชของอยุธยาและสุโขทัย จนสืบเนื่องมาถึงอาณาจักรอยุธยา เรื่องราวของอาณาจักรนี้จึงค่อนข้างมืดมนไม่ชัดเจน อาณาจักรนครศรีธรรมราช มีวิวัฒนาการมาจากแคว้นตามพรลิงค์ แคว้นหนึ่งในเขตวัฒนธรรมศรีวิชัยตอนบน (ภาคใต้ของไทย) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทวารวดี ขาวนครศรีธรรมราชเป็นคนไทกลุ่มหนึ่ง ปกครองเมืองสิบสองนักษัตร (12 เมือง) โดยมีเมืองนครศรีธรรมราชเป็นเมืองศูนย์กลาง กษัตริย์ปกครองอยู่ในราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช

ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช มีที่มาจากกษัตริย์ผู้สถาปนา อาณาจักรนครศรีธรรมราช (จังหวัด นครศรีธรรมราช) คือพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช จากหลักฐานที่พบจดบันทึกไว้ในสมุดข่อยโบราณใน หอสมุดแห่งชาติ ซึ่งนครศรีธรรมราช เป็นเมืองโบราณที่มีความสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองและศาสนาากที่สุดเมืองหนึ่ง ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นครศรีธรรมราชมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง มาไม่น้อยกว่า 1800 ปีมาแล้ว หลักฐานทาง โบราณคดี และหลักฐานทางเอกสารที่ปรากฏในขณะนี้นั้นยืนยันได้ ว่านครศรีธรรมราช มีกำเนิดมาแล้ว ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 7 เป็นอย่างน้อยและจากประวัติศาสตร์อันยาวนานแห่งนครศรีธรรมราช สามารถประมวลได้ว่า “นครศรีธรรมราช” ได้ปรากฏชื่อในที่ต่าง ๆ หลายชื่อตามความรู้ความเข้าใจที่ สืบทอด กันมา และสำเนียงภาษาของชนชาติต่าง ๆ ที่เคยเดินทางผ่าน ในระยะเวลาที่ต่างกันเช่น ตาม พลิคม ตามพรลิงก์ มัทธาลิงคม ตามพลิงเศวร โฮลิง โพลิง เชียะไท้ว โลแค็ก (Locae) สิริธรรมนคร ศรีธรรมราช ลิกอร์ (Ligor) ละคอน คิวตุดอน สุวรรณปุระ ปาฏลีบุตร (Pataliputra) และเมืองนคร เป็นต้น (วัฒนสาสน์ นุ่นสุข, 2564, หน้า 246-247)

คำว่า “นครศรีธรรมราช” จากการศึกษาค้นคว้า คำนี้จะมาจากสร้อยพระนามของปฐมกษัตริย์ ผู้ครอง นครศรีธรรมราช คือพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช คำนี้ แปลความได้ว่า “นครอันงานสง่าแห่ง พระราชาผู้ทรงธรรม” และธรรมของราชา แห่งนครนี้ก็คือ ธรรมแห่ง พระพุทธศาสนา ถ้าจะลำดับ ความเป็นมาของนครศรีธรรมราช จากหลักฐาน โบราณคดี และ ประวัติศาสตร์ที่สืบค้น ได้ในขณะนี้ พบว่ามีภูมิหลังอันยาวนานนับตั้งแต่ยุคหินกลาง ในราว 8,350-11,000 ปีที่แล้วมา จากหลักฐานมีการ พบเครื่องหิน ที่มีตัวขวานยาวใหญ่ (บางคนเรียกว่าระนาดหิน) ที่อำเภอกำ ศาลา ในยุคโลหะ ได้พบ หลักฐานทางโบราณคดี คือ กลองมโหระทึกสำริด 2 ใบ ที่บ้านเกตุกาย ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง และ ที่คลองคุดด้วน อำเภอฉวาง

นอกจากนี้ในบริเวณพื้นที่อำเภอลิขลปัจจุบัน ยังมีร่องรอยโบราณสถาน และโบราณวัตถุ เกี่ยวเนื่องในศาสนาพราหมณ์ ซึ่งมีอายุเก่าแก่ที่สุดใน นครศรีธรรมราช เช่น พระพุทธรูปสำริด ศิลปะ แบบอมราวดีของอินเดีย และเศียรพระพุทธรูปศิลปะแบบคุปตะอินเดีย เป็นต้น จากหลักฐานเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่าใน ช่วงนั้นนครศรีธรรมราชได้รับ อิทธิพลวัฒนธรรมมาจากอินเดียอย่างมากมาย ทั้งใน ด้านศาสนา ความเชื่อ อักษร ภาษา ประเพณี และการปกครอง จนกลายเป็นพื้นฐานวัฒนธรรม นครศรีธรรมราชมาถึง ปัจจุบันนี้

พุทธศตวรรษที่ 0-10 เป็นช่วงที่นครศรีธรรมราชมีความเจริญรุ่งเรืองสูงสุด ภายใต้การปกครอง ของราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองน่าจะ เนื่องมาจากการเป็น สถานีการค้าสำคัญของคาบสมุทรไทยเป็นจุดพักถ่าย สื่อนสินค้าระหว่าง ตะวันออกกับตะวันตกที่ดีที่สุดในเวลานั้น ประกอบกับบริเวณ หาดทรายแก้วอันเป็นศูนย์ กลางของชุมชน เป็นที่ประดิษฐาน พระบรมสารีริกธาตุของ พระพุทธองค์ความศรัทธาและ ความเลื่อมใสในบวรพุทธศาสนา จึงเป็นปัจจัย

ชักนำให้ผู้คน จากทุกสารทิศในภาคใต้เข้ามา ตั้งถิ่นฐานในนครศรีธรรมราชอย่างหนาแน่น ในราว พ.ศ. 1700 เศษ ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช ก็สามารถจัดการปกครองหัวเมืองรายรอบได้สำเร็จถึง 12 เมือง

จากหลักฐานตำนานเมืองนครศรีธรรมราช ตำนานพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช ตลอดจนวรรณกรรมเรื่องพระนิพนพานสูตรทุกสำนวน ต่างยืนยันให้เห็นอย่างชัดเจน ถึงความ รุ่งเรืองไพศาลของ นครศรีธรรมราช ในยุคดังกล่าวและสามารถควบคุมหัวเมืองอื่น ๆ ได้ทั่ว ถึงคาบสมุทรม มีแสนยานุภาพเกรียงไกรถึงขนาดกรีธาทัพไปตีลังกาถึงสองครั้ง และเหนือสิ่งอื่นใดราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช ได้สถาปนา พระพุทธศาสนา ลัทธิลังกาวงศ์ ขึ้นอย่างมั่นคงในนครศรีธรรมราช มีการบูรณะพระเจดีย์เดิม ให้เป็นทรงระฆังคว่ำ อันเป็น ศิลปะลังกา จนนครศรีธรรมราชกลายเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรม เป็นเมืองแม่แห่ง วัฒนธรรม ที่ได้ถ่ายทอด ศิลปวัฒนธรรมไปยัง หัวเมืองอื่น ๆ รวมทั้งสุโขทัยซึ่งในเวลานั้นเพิ่งเริ่ม ก่อตัวขึ้นเป็นราชธานีทางภาคเหนือตอนล่างใหม่ ๆ

เมื่อเสียกรุงศรีอยุธยา (อาณาจักรอยุธยา) ครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2310 ตำแหน่งเจ้าพระยา นครศรีธรรมราช วางอยู่ หลวงสิทธิ นายเวรมหาดเล็ก (หนู) ซึ่งออกไปรับราชการ ตำแหน่งปลัดเมือง เป็นผู้รักษาราชการเมืองนครศรีธรรมราช ครั้นทราบข่าวกรุงศรีอยุธยาเสียกรุง แก่พม่า ไม่มีเจ้านายปกครองประเทศ หลวงสิทธิ จึงตั้งตัวเป็นเจ้าผู้ครองเมืองนครศรีธรรมราช เป็นอิสระอยู่ก๊กหนึ่ง

ในปี พ.ศ. 2312 พระเจ้ากรุงธนบุรี หรือ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ยাত্রากองทัพไปปราบ และจับตัวเจ้านคร (หนู) ได้ และมีพระราชดำริว่า เจ้านครมิได้มีใจภักดีร้ายต่อประเทศ แต่ตั้งตัวขึ้นเนื่องจากบ้านเมืองเป็นจลาจล จึงโปรดเกล้าฯ ให้มารับราชการอยู่ที่กรุงธนบุรี หรือ อาณาจักรธนบุรี และให้ เจ้านราสุริยวงศ์หลานเธอ ออกไปครองเมืองนครศรีธรรมราช

ต่อมาเจ้านราสุริยวงศ์ ถึงแก่พิราลัย พระเจ้ากรุงธนบุรี มีพระราชดำริว่า เจ้านคร (หนู) ได้เข้ามา รับราชการ มีความจงรักภักดี และได้ถวายธิดาทำราชการ มีราชบุตร (คือพระพงษ์นรินทร์และพระอินทร์อภัย) เป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่ง จึงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้านครออกไปครองเมือง นครศรีธรรมราช และสถาปนาขึ้นเป็น พระเจ้านครศรีธรรมราช เจ้าขันธสีมา (หนู) เมื่อวันอาทิตย์ เดือน 11 ขึ้น 3 ค่ำ จุลศักราช 1138 (พ.ศ. 2319) ปีวอกอัฐศก

ต่อมา พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (รัชกาลที่ 1) มีพระราชดำริว่า พระเจ้า นครศรีธรรมราช มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่สามารถปกครองบ้านเมืองได้ จึงโปรดให้ออกจากตำแหน่ง กลับเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ และโปรดให้เจ้าอุปราช (พัฒน์) บุตรชายเจ้านคร ขึ้นเป็นผู้สำเร็จราชการ เมืองนครศรีธรรมราช เมื่อวันอังคาร เดือน 8 แรม 11 ค่ำ จุลศักราช 1146 (พ.ศ. 2327) ปีมะโรงศก แต่โปรดให้มียศเพียงเจ้าพระยาตามประเพณีแต่เดิม เมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เมืองนครศรีธรรมราช จึงเป็นเมืองที่เคยมีกษัตริย์ปกครอง และมีฐานะเป็นประเทศราช 8 ปี

จากที่กล่าวมาข้างต้น กล่าวโดยสรุปถึงที่มาของการปกครองของ สิบสองนักษัตร ได้ว่า “นครศรีธรรมราช” มาจากพระนามของกษัตริย์ผู้ครองนครในอดีต ทรงมีพระนามว่า “พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช”

(ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช) มีความหมายว่า “นครอันเป็นสง่าแห่งพระราชาผู้ทรงธรรม” หรือ “เมืองแห่งพุทธธรรมของพระราชาผู้ยิ่งใหญ่” และเป็นที่ทราบกันว่าดวงตราประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช คือ รูปพระบรมธาตุมีรัศมีล้อมรอบด้วย สิบสองนักษัตรโดยในสมัยพระเจ้าจันทรภาณุ (King Chandra Banu) หรือ พระเจ้าศรีธรรมโคกราชที่ 2 ของราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช ทรงมีพระปรีชาสามารถขยายอาณาเขตได้ครอบคลุมเมืองบริวารทั้งหลาย ซึ่งบรรดาเมืองบริวารทั้ง 12 เมือง (เมือง สิบสองนักษัตร) คือ เมืองบริวารทั้งหมดต้องส่งเครื่องราชบรรณาการแก่เจ้าผู้ครองเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชได้สร้างเมืองสิบสองนักษัตรขึ้น โดยการยกฐานะของเมืองที่มีศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจ ทางยุทธศาสตร์ และความพร้อมของเมืองขึ้นตามลำดับก่อนหลัง โดยการใช้รูปสัตว์ในปี่นักษัตรเป็นตราประจำเมือง ส่วนเมืองนครศรีธรรมราชใช้ตรารูปดอกบัวเป็นตราประจำเมือง เมื่อสร้างพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชสำเร็จแล้ว ทรงเปิดโอกาสให้เมืองสิบสองนักษัตรเป็นผู้รับผิดชอบในการสร้างสรรค์และทะนุบำรุงพระบรมธาตุเจดีย์ จึงส่งผลให้เจ้าเมืองน้อยใหญ่ได้มีความผูกพันอย่างใกล้ชิดกัน มีระบบความเชื่อเกี่ยวกับพระบรมธาตุเจดีย์ และพระพุทธศาสนาลังกาวงศ์ ดังที่พุทธศาสนิกชนได้เดินทางมาแสวงบุญ ณ สถานที่อันศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้จนถึงปัจจุบันนี้

รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร

จากการศึกษาจากตำราเอกสารต่าง ๆ และนำมาวิเคราะห์ จะกล่าวถึงรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร ได้ดังนี้

การปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร ซึ่งมีที่มาจากการปกครองของพระเจ้าศรีธรรมโคกราชที่มีการกระจายอำนาจ (Decentralization) ในการปกครองให้กับผู้นำในแต่ละเมืองซึ่งเป็นการกระจายอำนาจของเมืองสิบสองนักษัตร ซึ่งหมายถึง การมอบหมายอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยสั่งการให้หน่วยงานสาขาหรือผู้บังคับบัญชา ระดับรอบ ๆ ลงมาได้มีโอกาสตัดสินใจบ้างในบางสิ่งบางอย่าง โดยมีข้อดีของการกระจายอำนาจ คือ แบ่งเบาภาระของส่วนกลาง หรือผู้บังคับบัญชา ลดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ตัดสินใจได้รวดเร็ว คล่องตัว ประหยัดเวลาเกิดผลดีแก่ธุรกิจ ยิ่งในกรณีที่ต้องแข่งกับเวลา และหน่วยงานสาขา หรือผู้บังคับบัญชาระดับรอง ได้มีโอกาสฝึกฝนได้รับผิดชอบในการตัดสินใจ ทำให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีขวัญกำลังใจดี แต่การกระจายอำนาจของเมืองสิบสองนักษัตรก็จะอยู่ในขอบเขตที่มีการกำกับดูแลเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาจากการกระจายอำนาจมากเกินไป การควบคุมดูแลไม่ทั่วถึง สิ่งเหล่านี้อาจทำให้เกิดความเสียหายต่อการปกครองในภาพรวมได้ ที่สำคัญในการปกครองในรูปแบบของเมืองสิบสองนักษัตรจะมีการวางแผนที่ดี มีการมอบหมายอำนาจอย่างชัดเจน จึงทำให้ไม่เกิดความขัดแย้ง หรือเกิดความล่าช้าในการดำเนินงาน ที่สำคัญความสั่นคลอนในการใช้ทรัพยากรบริหาร (คน วัสดุ อุปกรณ์ ฯลฯ) ก็จะไม่เกิดปัญหา (วิณณสาสน์ นุ่นสุข, 2564, หน้า 251)

มีการปกครองที่มองทิศทางที่เป็นไปเพื่อความสงบสุขเรียบร้อยของประเทศชาติและประชาชนโดยส่วนรวม โดยพระเจ้าศรีธรรมโคกราช ทรงมีวิธีการปกครองที่ดี โดยสรุปคือ

1. การบริหารจะต้องเข้าถึงประชาชน
2. ประชาชนต้องให้ความร่วมมือกับฝ่ายบริหารการเมืองการปกครอง
3. การปกครองต้องยึดหยุ่นในทางที่ดี
4. การปกครองต้องมีความยุติธรรม โดยมีการจัดระเบียบทางสังคมเพื่อผดุงรักษาความยุติธรรมและความสงบเรียบร้อย

5. การปฏิบัติของ พระเจ้าศรีธรรมโศกราช เป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำหนดความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าของชาติบ้านเมืองและประชาชนและเมื่อประชาชนประสบภัย ก็จะได้รับ的帮助เหลืออย่างทันท่วงที

มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการปกครอง โดยเป็นหลักธรรมของราชา ซึ่งหลักธรรมนั้นก็คือ หลักธรรมมาภิบาล ที่ถูกนำมาใช้ในการปกครองจากที่ พระเจ้าศรีธรรมโศกราช เป็นพระราชผู้ทรงธรรม มีการปกครองโดยมีการเอื้ออาทร จิตที่เมตตา กรุณา หวังให้ ประชาชนมีความสุขในการดำเนินชีวิต โดยให้ทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการหรือการจัดระเบียบของสังคม ร่วมมือร่วมใจกันมุ่งมั่นให้งานของบ้านเมืองดำเนินไป ด้วยจิตสำนึก ทศนคติ พฤติกรรมที่เต็มเปี่ยมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม พร้อมทั้งใช้หลักการโอกาสที่ให้เมืองทุกเมืองทั้งสิบสองเมือง มีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของบ้านเมืองของตนเอง โดยการกระทำทุกอย่างก็เพื่อประชาชนบังเกิดประโยชน์สุข สังคมและประเทศชาติก็จะพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน และสามารถแข่งขัน ยืนหยัดอยู่ในระบบการเมืองการปกครองของประเทศได้อย่างแน่นอน

รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร เน้นไปทางการกระจายอำนาจ ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร เป็นการถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจจากการบริหารระดับบนสู่ระดับล่างที่จัดการบริหารจัดการเป็นลำดับขั้นตอน ซึ่งการถ่ายโอนดังกล่าว อาจจะมีลักษณะเป็นการถ่ายโอนเฉพาะภารกิจ ซึ่งเป็นการแบ่งภารกิจ ให้แก่ผู้รับผิดชอบที่ได้รับการกระจายอำนาจดำเนินการ หรือ เป็นการถ่ายโอนโดยยึดพื้นที่เป็นหลัก ซึ่งเป็นการแบ่งพื้นที่เป็นหน่วยงานย่อยในการดำเนินการ ซึ่งแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการกระจายอำนาจในรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรนั้นจะสอดคล้องกับการปกครองในยุคปัจจุบัน กล่าวคือ

1.1 การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการบริหารจัดการบ้านเมืองของรัฐในระบบประชาธิปไตย โดยมุ่งลดบทบาทของรัฐส่วนกลาง(decentralize) ลงเหลือภารกิจหลักเท่าที่ต้องทำ เท่าที่จำเป็น และให้ประชาชนได้มีส่วนในการบริหารงานชุมชนท้องถิ่น ตามเจตนารมณ์ของประชาชนมากขึ้น การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น จึงเป็นการจัดความสัมพันธ์ทางอำนาจ หน้าที่ใหม่ระหว่างส่วนกลางกับส่วนท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์บ้านเมือง ที่เปลี่ยนแปลงไปในสถานะที่สังคมมีกลุ่มที่หลากหลาย มีความต้องการ และความคาดหวังจากรัฐที่เพิ่มขึ้น และแตกต่างกัน ชัดแย้งกัน

ในขณะที่รัฐเองก็มีขีดความสามารถ และทรัพยากรที่จำกัด ในการตอบสนองปัญหา ความต้องการ ที่เกิดขึ้นในแต่ละท้องถิ่นได้ทันต่อเหตุการณ์ และตรงกับความต้องการของท้องถิ่น

1.2 การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เป็นการกระจายสิ่งต่อไปนี้ จากส่วนกลางให้กับท้องถิ่น ทั้งในเรื่องของหน้าที่ ก็จะเป็นการกระจายหน้าที่ ที่เป็นประโยชน์โดยตรงกับท้องถิ่น ให้ท้องถิ่นรับผิดชอบดำเนินการเอง โดยอำนาจการตัดสินใจ เป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจดำเนินการ ตามหน้าที่ ที่ส่วนกลางกระจายไปให้ท้องถิ่นดำเนินการ ในเรื่องของทรัพยากรการบริหาร เป็นการกระจายบุคลากรงบประมาณ เทคโนโลยี ที่เหมาะสม ให้กับท้องถิ่น ในเรื่องของความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นการกระจายความรับผิดชอบต่อภารกิจ หน้าที่ ที่รัฐกับผู้บริหารท้องถิ่น และประชาชน ร่วมกันรับผิดชอบในเรื่องของความพร้อม เป็นการกระจายความพร้อม ที่มีอยู่ในส่วนกลางให้กับท้องถิ่น เพื่อสร้างขีดความสามารถให้แก่ท้องถิ่น เป็นการทำให้ท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 เป้าหมายของการกระจายอำนาจในรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร คือ

1.3.1 เพื่อให้กิจกรรมหรือการบริหารจัดการ บริการต่าง ๆ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนมากขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการถ่ายโอนภารกิจ เป็นเครื่องมือหนึ่งในการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว รูปแบบการกระจายอำนาจ การจัดบริการสาธารณะ จึงไม่ควรจำกัดอยู่ที่การโอนภารกิจแต่เพียงอย่างเดียว แต่ควรให้ความสำคัญกับรูปแบบที่สามารถตอบสนอง ต่อวัตถุประสงค์ทั้งสองประการเป็นหลัก

1.3.2 พึงระลึกว่า “การกระจายอำนาจ” ไม่ใช่เครื่องมือวิเศษ ที่จะสามารถแก้ไขปัญหาทุกปัญหาได้ เพราะ การกระจายอำนาจ อาจก่อให้เกิดปัญหา ความไม่เท่าเทียมกัน ที่เกิดจากระดับการพัฒนา ที่แตกต่างกันของแต่ละพื้นที่ การขาดผู้บริหารที่มีความสามารถเพียงพอที่จะรองรับระบบที่มีการกระจายอำนาจได้

รูปแบบของการกระจายอำนาจของการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร

1. การมอบอำนาจการตัดสินใจด้านการบริหารจัดการจากส่วนกลางสู่ภูมิภาค
2. การมอบอำนาจหน้าที่ให้แก่องค์กรกึ่งรัฐ ที่เป็นอิสระ ภายใต้การกำกับจากภาครัฐ
3. การกระจายอำนาจการปกครองให้แก่รัฐบาลส่วนท้องถิ่น
4. การมอบหน้าที่ให้แก่องค์กร หรือ หน่วยงานเอกชน
5. การสร้างให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

แนวคิดของรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร ที่ทำไมต้องมีการกระจายอำนาจผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสรุปรายละเอียด กล่าวคือ

1. เพื่อให้การดำเนินงานของรัฐ มีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดขั้นตอนการดำเนินการ อันเนื่องจากการล่าช้าในการตัดสินใจจากส่วนกลาง

2. เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง
3. เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
4. เพื่อเพิ่มคุณภาพบริการ
5. เพื่อประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการ และบริการแก่ประชาชนให้เกิดความครอบคลุมทุกภาคส่วน
6. เพื่อความเสมอภาค ลดความขัดแย้ง สร้างความสามัคคีในชุมชน
7. เพื่อความยั่งยืนและการยอมรับ

ซึ่งรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร เป็นแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการกระจายอำนาจที่ต้องมีการดำเนินการอย่างรอบคอบ โดยยึดแนวคิดคือ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ควบคุมทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ สามารถได้รับประโยชน์จากการแก้ปัญหา และการจัดบริการได้มากที่สุด มากกว่าการจำกัดเพียงการควบคุมกำกับ เพื่อให้เกิดการบริการในระดับใด ระดับหนึ่ง หรือจำกัดเพียงระดับต้นเท่านั้น มีการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสมในทุกด้าน และให้ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ร่วมตัดสินใจ ที่สำคัญคือ ผู้นำทุกระดับมีการปรับเปลี่ยนบทบาท ไปเป็นผู้กำหนดมาตรฐาน ผู้กำกับดูแล และเสนอแนะ ผู้นำให้ความสำคัญหลักคือการทำงานเพื่อประชาชนและการสร้างสันติสุขแก่สังคมและบ้านเมือง ยึดการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน (วัฒนสาสน์ นุ่นสุข, 2564, หน้า 253)

รูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตร เป็นรูปแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ยึดหลักธรรมาภิบาล ผู้นำยึดหลักการปกครองโดยธรรม ใช้แนวทางในการจัดระเบียบเพื่อให้สังคมของประเทศ โดยใช้ระบบการมีส่วนร่วมทุกภาคภาคีเครือข่าย ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และตั้งอยู่ในความถูกต้องเป็นธรรม ตามหลักพื้นฐานที่สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี มีสาระสำคัญประกอบด้วยหลักพื้นฐาน 6 ประการ ได้แก่ 1. หลักนิติธรรม 2. หลักคุณธรรม 3. หลักความโปร่งใส 4. หลักความมีส่วนร่วม 5. หลักความรับผิดชอบ และ 6. หลักความคุ้มค่า ซึ่งแต่ละหลักสามารถจำแนกใช้ในการบริหารเป็น 3 ระดับคือ ระดับประเทศ ระดับภาครัฐและระดับองค์กร และแต่ละระดับมีความเชื่อมโยงกัน กล่าวคือ องค์กรที่มีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีจะช่วยสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดีของระดับภาครัฐและระดับประเทศต่อไป ในทางกลับกัน การกำหนดบทบาทของภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชนในระดับประเทศจะมีผลต่อบทบาทภารกิจและการบริหารจัดการของระดับภาครัฐและระดับองค์กรด้วย ในที่นี้จะเสนอแนวปฏิบัติงานหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ทั้ง 6 ประการ ซึ่งหลักการปกครองของ “พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช” (ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช) ที่เป็นราชาของนครอันเป็นสง่าแห่งพระราชาผู้ทรงธรรม หรือ เมืองแห่งพุทธธรรมของพระราชาผู้ยิ่งใหญ่ ด้วยเหตุผลนี้ทำให้การปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร จึงมีรูปแบบของการกระจายอำนาจให้กับเมืองบริวาร เพื่อการบริหารจัดการบ้านเมือง

ของตนเอง ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีเอกภาพ ไม่เกิดการต่อสู้แย่งชิงอำนาจ ด้วยหลักธรรมาภิบาลที่ดีของพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช ซึ่งเป็นราชาผู้สง่าและทรงธรรม

จากที่กล่าวมาข้างต้นที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร จะทำให้เราเห็นว่าเมืองสิบสองนักษัตร หรือ “เมืองนครสองธรรม” ซึ่งเป็นเมืองอาณานิคมที่พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช (ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช) ได้ขยายอาณาเขตมาเป็นเมืองที่อยู่ในการปกครองของพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช และถือว่าเป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่สามารถร้อยรัดเหตุการณ์ต่าง ๆ ทุกยุคทุกสมัยเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม จากการศึกษาและวิเคราะห์สามารถสรุปได้ว่า เมืองสิบสองนักษัตร เป็นรูปแบบการปกครองที่พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช ได้ใช้วิธีการกระจายอำนาจ ร่วมกับการมีส่วนร่วมของการปกครองของทั้งสิบสองเมือง เพื่อนำมาซึ่งการจัดระเบียบของสังคม และนำหลักธรรมาภิบาลในการปกครองมาใช้ จนได้ชื่อว่า “นครอันเป็นสง่าแห่งพระราชาผู้ทรงธรรม” หรือ “เมืองแห่งพุทธธรรมของพระราชาผู้ยิ่งใหญ่” ซึ่งสิ่งนี้เป็นเหตุและผลที่สอดคล้องที่สามารถบอกได้ว่า การปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร เป็นรูปแบบที่ดีของการปกครองเพื่อเป้าหมายที่จะทำให้ประชาชนมีความสุข ดำเนินชีวิตอยู่ในโลกได้อย่างมีคุณภาพ ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในการปกครอง การต่อสู้แย่งชิงอำนาจ ซึ่งเป็นภัยร้ายของการปกครองมากที่สุด จากที่กล่าวมาหากในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคชีวิตวิถีใหม่ ทุกคนหันมามองอดีต ที่มีตัวอย่างการจัดรูปแบบการปกครองที่ดี มีการเอื้ออาทร มีการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมของภาครัฐและมีหลักธรรมาภิบาล คุณธรรม จริยธรรม มาใช้ในการปกครองประเทศชาติ โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนมีความสุข ประเทศชาติ สังคม มีการพัฒนาที่ต่อเนื่องไม่ตกอยู่ในยุคล้าหลัง เกิดปัญหาการต่อสู้แย่งชิง ระหว่างรัฐบาล คนเห็นแก่ตัวมากขึ้นเพื่อดันตนให้ตัวเองอยู่รอด สิ่งที่เป็นรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร จะเป็นตัวอย่างที่ดีอย่างหนึ่งที่นำมาใช้สำหรับการปกครองเพื่อการบริหารจัดการที่ดีของประเทศต่อไป

2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นในสังคมไทยช่วงวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเชื่อว่าสาเหตุสำคัญมาจากความบกพร่อง อ่อนแอ หย่อนประสิทธิภาพของกลไกด้านการบริหารจัดการทั้งภาครัฐและเอกชน จึงต้องวางรากฐานในการบริหารราชการแนวใหม่ ไปพร้อมกับการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการของภาคเอกชน ซึ่งการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นแนวทางในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชนครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข มีความรู้สึกสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาวิกฤติอันตรายที่จะมีมาในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม คุณธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความ

รับผิดชอบ และความคุ้มค่า อันเป็นลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และลักษณะทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

2.4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) เป็นแนวทางสำคัญที่รัฐบาลได้นำมาใช้ในการจัดระเบียบให้สังคมและประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข เพื่อช่วยป้องกันแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาหรือวิกฤติต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การบริหาร และสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น จะต้องพัฒนาองค์การและตนเอง เพื่ออำนวยความสะดวกและให้บริการประชาชนอย่างโปร่งใส มีประสิทธิภาพ ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติราชการเกินความจำเป็น เกิดความคุ้มค่าและมีเป้าหมายสำคัญ คือ ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า มั่นคง และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งนี้หากจะดำเนินการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ต้องมีองค์ประกอบสำคัญ คือ การนำหลักธรรมาภิบาลซึ่งเป็นหลักสำคัญระดับต้น ๆ ที่จะนำมาใช้ในพื้นที่ สังคม ชุมชนเพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อถือศรัทธาว่า มีการปฏิบัติงานหรือการดำเนินงานด้วยความโปร่งใส ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการบริหารงานของรัฐ รวมทั้งพฤติกรรมทางทุจริต คอร์รัปชันในหน่วยงานมีปริมาณที่ลดลง เป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจสู่ประชาชนด้วยหลักความเท่าเทียม มุ่งแก้ไขปัญหาด้วยสติ ใช้ปัญญาวิเคราะห์ให้เกิดงานที่สร้างสรรค์ด้วยคุณธรรมตามหลักการปกครองแผ่นดินโดยธรรม (จิตติรัตน์ มานีพารักษ์, 2564, หน้า 19-20)

ในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยกำหนดประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องเพื่อการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการจัดการด้านบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีจะเกี่ยวข้องกับหลักธรรมาภิบาล ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาลนับได้ว่าเป็นแนวคิดที่สำคัญของการปกครองมาตั้งแต่อดีต โดยปรากฏในคำสอนของหลักศาสนา แนวคิดของนักปราชญ์นักปรัชญาการเมืองสมัยโบราณ ที่ได้นำเสนอแนวคิดหลักการบริหารที่ดีหรือหลักการธรรมาภิบาลมาใช้ในการปกครอง และเป็นแนวทางในการจัดระเบียบสังคม เพื่อส่งทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชนในประเทศสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและตั้งอยู่ในความถูกต้องชอบธรรม ซึ่งนักวิชาการและองค์กรต่าง ๆ ได้ให้นิยามและความหมายของธรรมาภิบาลที่สำคัญ ๆ ไว้ ดังนี้

1. ความหมายของธรรมาภิบาล

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2541, หน้า 33) ได้อธิบายว่า ธรรมาภิบาลเป็นศัพท์ที่สร้างขึ้นจากคำว่า “ธรรม” กับ “อภิบาล” ซึ่งคำว่า “ธรรม” แปลว่า ความดีหรือกฎเกณฑ์ ส่วนคำว่า “อภิบาล” แปลว่า บำรุงรักษา ปกครอง เมื่อรวมกันแล้วกลายเป็น “ธรรมาภิบาล”

วรภัทร โตธนะเกษม (2542, หน้า 40) กล่าวว่า Good Governance หมายถึง “การกำกับดูแลที่ดี” หรือหมายถึง “การใช้สิทธิและความเป็นเจ้าของที่จะปกป้องดูแลผลประโยชน์ของ

ตนเอง โดยผ่านกลไกที่เกิดในการบริหาร” โดยหัวใจสำคัญของ Good Governance คือ ความโปร่งใส ความยุติธรรมและความรับผิดชอบในผลของการตัดสินใจ

ประเวศ วะสี (2542, หน้า 24) ได้อธิบายเกี่ยวกับธรรมาภิบาลว่า “การที่สังคมประกอบด้วยภาคสำคัญๆ 3 ภาค คือ ภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาชน เมื่อพิจารณาถึงธรรมาภิบาลก็จะรวมถึงความโปร่งใส ความถูกต้องของ 3 ภาคดังกล่าว” ธรรมาภิบาลในทัศนะของนายแพทย์ประเวศ วะสี จึงเป็นเสมือนพลังผลักดันที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของประเทศชาติ

อานันท์ ปันยารชุน (2542, หน้า 17) ได้ให้ความหมายของธรรมาภิบาลว่า “เป็นผลลัพธ์ของการจัดกิจกรรมซึ่งบุคคลและสถาบันทั่วไปทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมีผลประโยชน์ร่วมกัน ได้กระทำลงไป ในหลายทาง มีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจนำไปสู่การผสมผสานผลประโยชน์ที่หลากหลายและขัดแย้งกันได้ โดยสาระธรรมาภิบาล หรือ Good Governance คือ องค์ประกอบที่ทำให้เกิดการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้แน่ใจได้ว่านโยบายที่กำหนดไว้จะได้ผล หมายถึงการมีบรรทัดฐาน”

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2544, หน้า 6) ได้ให้ความหมายของธรรมาภิบาลว่า “เป็นระบบโครงสร้าง กระบวนการ และความสัมพันธ์ของภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม ในการบริหารจัดการเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของรัฐซึ่งเป็นการบริหารจัดการที่ดี”

Rhodes (1996, pp 11-12) ได้ศึกษาเกี่ยวกับธรรมาภิบาล ซึ่งรวบรวมความหมายไว้ว่ามีความหมายหลายอย่างและใช้ในเรื่องต่าง ๆ แตกต่างกันไปตามหน่วยที่ศึกษา ที่สำคัญดังนี้

ธรรมาภิบาลในฐานะของอำนาจรัฐในการตัดสินใจในการดำเนินการบริหารที่ลดน้อยลงและประชาชนจะเป็นผู้เรียกร้อง ตรวจสอบการปฏิบัติงานของรัฐ

บริษัทที่บริหารอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม ซึ่งหมายถึงการดำเนินธุรกิจที่มีทิศทางและควบคุมตรวจสอบการบริหารงานของนักบริหารองค์กรธุรกิจที่มีความรับผิดชอบชัดเจนทั้งงานของบริษัทพร้อมก็ต้องรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอีกด้วย การบริหารบริษัทนี้จะถือว่านักบริหารและผู้ถือหุ้นไม่ใช่บุคคลคนเดียวกัน ต้องเป็นนักบริหารมืออาชีพที่จะต้องตรวจสอบจากองค์กรตรวจสอบภายนอก ทั้งนี้มีใช้เพื่อผลกำไรอย่างเดียว แต่ต้องเปิดเผย โปร่งใสและสามารถกำหนดตัวผู้รับผิดชอบที่แท้จริง

การบริหารจัดการสาธารณะที่รัฐบาลจะต้องมีความสามารถในการริเริ่มเพื่อแข่งขันตอบสนองประชาชนเสมือนเป็นลูกค้ามากกว่าผู้ถูกปกครอง นักบริหารงานของรัฐมีบทบาทเช่นเดียวกับผู้ประกอบการ ผลักดันการทำงานจากระบบราชการไปสู่ชุมชนให้เป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการเอง การวัดความสามารถของข้าราชการของรัฐ วัดจากประสิทธิภาพในการทำงาน ข้าราชการของรัฐจะต้องถือว่าการบริการคือภารกิจของตน นอกจากนั้นจะเป็นตัวเชื่อมประสานทุกส่วนของสังคม กล่าวคือ

ส่วนสาธารณะ เอกชนและส่วนประชาชนเข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อประชาคม ซึ่งเรียกการบริหารนี้ว่า เป็นการบริหารงานสาธารณะแบบใหม่

ธรรมาภิบาลในฐานะที่เป็นการปฏิรูปการปกครอง ซึ่งเป็นการใช้กันอย่างกว้างขวางแพร่หลาย สำหรับการพัฒนาธรรมาภิบาลในที่นี้ หมายถึงการใช้อำนาจทางการเมืองที่จะบริหารกิจการของชาติ โดยพัฒนาประสิทธิภาพของการบริการสาธารณะ ระบบตุลาการ และกฎหมายที่เป็นอิสระ มีความรับผิดชอบอย่างชัดเจนในการจัดการทางการเงิน มีการตรวจสอบสาธารณะที่เป็นอิสระ เป็นรัฐที่มีโครงสร้างสถาบันที่หลากหลาย และต้องยอมรับความเป็นอิสระของสื่อมวลชน ซึ่งทำให้อำนาจรัฐ ได้รับการยอมรับและมีความชอบธรรมในระบอบประชาธิปไตย ธรรมาภิบาลแบบนี้จะเป็นการ ผสมผสานระหว่างการบริหารงานสาธารณะกับประชาธิปไตยอย่างกว้างขวาง

ธรรมาภิบาลในแง่ของระบบสังคม ที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ของระบบที่ตอบสนอง ความต้องการของส่วนย่อย การมีปฏิสัมพันธ์จะเกิดจากการยอมรับในความต่างของระบบ เป็นระบบที่ พลวัตรของระบบทำให้สามารถแก้ปัญหาหรือตอบสนองความต้องการของส่วนต่าง ๆ อย่างยั่งยืน โดย ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจะสามารถสร้างแบบของปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในการแก้ปัญหาของชาติ การกิจของรัฐบาลก็คือความสามารถในการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในการแก้ปัญหา รวมทั้งเป็นการ กระตุ้นการมีส่วนร่วม กล่าวโดยสรุปก็คือ เป็นการบริหารจัดการที่แต่ละหน่วยของภาครัฐและเอกชน ร่วมกัน และถือว่าต่างฝ่ายต่างเป็นหุ้นส่วน โดยเน้นการดำเนินการแบบร่วมมือ เริ่ม รับผิดชอบ การมี ปฏิสัมพันธ์แบบนี้มีใช้ในระดับชาติ แต่ยังเป็นธรรมาภิบาลในระดับนานาชาติ ในระดับภูมิภาค และระดับโลก

ธรรมาภิบาลในแง่ของการจัดระบบองค์การเครือข่ายจากภาคสาธารณะและภาคเอกชน ในกรณี นี้เกิดจากการเกี่ยวพันระหว่างองค์การต่าง ๆ ที่สามารถรวบรวมทรัพยากรมาเพื่อจะได้บริการต่อ สาธารณะ ดังนั้น องค์การเครือข่ายจะสามารถนำเอาข่าวสารข้อมูลและเงิน รวมทั้งเทคโนโลยีมาใช้ ร่วมกันในการทำงาน ซึ่งจะเห็นได้ เช่น ในโครงการร่วมระหว่างองค์การ ที่สำคัญก็คือเมื่อไรมีระบบ พันธมิตรเกิดขึ้น ก็จะมีทรัพยากรมากขึ้นด้วย ยังทำให้มีอิสระและมีอำนาจในการต่อรองเกิดขึ้นด้วย รัฐบาลกลางจะเข้ามาก้าวมาส่งการได้อย่างมีข้อจำกัด

จากความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล ที่นักวิชาการและหน่วยงานทั้งหลายได้ให้ ความหมายไว้นั้น สามารถสรุปได้ว่า “ธรรมาภิบาล คือ กติกา กฎเกณฑ์ ในการบริหารปกครองที่ดีมี ความเหมาะสม เป็นธรรมที่ใช้ในการดำรงรักษา จัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจและภาค ประชาสังคม สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข องค์การทั้งสามส่วนดังกล่าวก็จะมีเสถียรภาพ มี โครงสร้างการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้

2. เป้าหมายของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล

การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีนั้นเป็นการดำเนินกระบวนการนโยบายสาธารณะอย่างเปิดเผย คาดเดาได้ เห็นแจ้งและเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจจัดการทรัพยากรในด้านต่าง ๆ ของประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีความรับผิดชอบ

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2544, หน้า 11) ได้อธิบายถึงธรรมาภิบาลหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีว่า คือ “การพัฒนาและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของทุกภาคส่วนในสังคม” กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ “มีจุดหมายในการสร้างความเป็นธรรมในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับทุกภาคส่วนในสังคม” โดยปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540) ซึ่งสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็คือความพยายามในการสร้างระบบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีสำหรับประเทศไทย โดยเน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของภาครัฐมากขึ้น การประกันและคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ภาครัฐมีการบริหารการปกครองที่โปร่งใส สามารถตรวจสอบโดยประชาชนมากขึ้น มีเป้าหมายร่วมกัน 3 ประการ คือ

1. การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ ได้แก่ การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่จะเกิดกับประชาชนหรือผู้รับบริการ อาจปรับปรุงการบริการให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน และรายงานผลให้สาธารณชนทราบ มีความโปร่งใสในการตัดสินใจและในกระบวนการทำงาน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ ร่วมแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการทำงาน รวมทั้งให้ความสำคัญกับความประหยัด ความมีประสิทธิภาพประสิทธิผล แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องรับผิดชอบต่อผลงานนั้น ๆ แทนการยึดมั่นในการทำงานให้ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบวิธีการอย่างเดียวเช่นในอดีต

2. การปรับตัวเปลี่ยนบทบาทของภาครัฐ ได้แก่ การเน้นงานหน้าที่หลักของภาครัฐ ซึ่งได้แก่ การกำหนดนโยบายซึ่งมองการณ์ไกล มีการบังคับใช้กฎหมายให้มีความเสมอภาค เป็นธรรม โดยกระจายงานบริการให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่นและองค์กรอิสระมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

3. การบริหารแบบพหุภาคี ได้แก่ การบริหารที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ หรือร่วมปฏิบัติร่วมบริการ เพื่อให้การบริหารและการบริการสาธารณะเป็นที่พึงพอใจของประชาชนหรือผู้รับบริการ และเป็นการจัดระบบการบริหารแบบใหม่ที่ไม่ผูกขาดหรือรวมศูนย์อำนาจแบบอดีต

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 6 บัญญัติว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ได้แก่ การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังต่อไปนี้คือ เกิดประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ตามภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวก

และได้รับการตอบสนองความต้องการ และมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป้าหมายดังกล่าว เป็นเป้าหมายเพื่อให้ส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วยการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม และหน่วยงานอื่นของรัฐที่อยู่ในกำกับของราชการฝ่ายบริหาร แต่ไม่รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อนึ่ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องทำหลักเกณฑ์การบริหารบ้านเมืองที่ดีตามแนวทางของพระราชกฤษฎีกานี้ โดยอย่างน้อยต้องมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน และการอำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการของประชาชน ส่วนองค์การมหาชนและรัฐวิสาหกิจ (ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา) ต้องจัดให้มีหลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามแนวทางพระราชกฤษฎีกานี้ด้วย

3. หลักการเกี่ยวกับธรรมาภิบาล

การบริหารจัดการที่ดีอาจประกอบไปด้วยหลักการสำคัญหลายประการ แล้วแต่วัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งอาจประกอบด้วย 8 หลักการ ตามองค์การสหประชาชาติ คือ (รัชยา ภักดีจิตต์, 2557, หน้า 22)

1. การมีส่วนร่วม
2. การมุ่งฉันทามติ
3. สำนึกรับผิดชอบ
4. ความโปร่งใส
5. การตอบสนอง
6. ความเท่าเทียมกันและการคำนึงถึงคนทุกกลุ่ม
7. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล
8. การประพฤติตามหลักนิติธรรม

ธรรมาภิบาลอาจประกอบไปด้วยหลักการต่าง ๆ มากมายแล้วแต่ผู้ที่จะนำเรื่องของธรรมาภิบาลไปใช้และจะให้ความสำคัญกับเรื่องใดมากกว่ากัน และในบริบทของประเทศ บริบทของหน่วยงาน หลักการใดจึงจะเหมาะสมที่สุด สำหรับประเทศไทยแล้ว เนื่องจากได้มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ด้วย ในที่นี้จึงขอนำเสนอหลักธรรมาภิบาลบนหลักการทั้ง 6 หลักการของสถาบันพระปกเกล้า (ถวิลวดี บุรีกุล, 2551, หน้า 31) ดังนี้ 1. หลักนิติธรรม 2. หลักคุณธรรม 3. หลักความโปร่งใส 4. หลักการมีส่วนร่วม 5. หลักความสำนึกรับผิดชอบ และ 6. หลักความคุ้มค่า

ในปี พ.ศ. 2555 คณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ 24 เมษายน 2555 รัฐบาลได้มีมติเห็นชอบกับหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามที่สำนักงาน ก.พ.ร. เสนอ โดยประกอบด้วย 4 หลักการสำคัญและ 10 หลักการย่อย (ปธาน สุวรรณมงคล, 2556, หน้า 52) ดังนี้

1. การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management)

หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) : ในการปฏิบัติราชการต้องใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดเกิดผลิตภาพ ที่คุ้มค่าต่อการลงทุนและบังเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ทั้งนี้ ต้องมีการลดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติงานเพื่ออำนวยความสะดวกและลดภาระค่าใช้จ่าย ตลอดจนยกเลิกภารกิจที่ล้าสมัยและไม่มีผลจำเป็น

หลักประสิทธิผล (Effectiveness) : ในการปฏิบัติราชการต้องมีวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ มีการวางแผนเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและอยู่ในระดับที่ตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชน สร้างกระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน มีการจัดการความเสี่ยง และมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศ รวมถึงมีการติดตามประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

หลักการตอบสนอง (Responsiveness) : ในการปฏิบัติราชการต้องสามารถให้บริการได้อย่างมีคุณภาพ สามารถดำเนินการแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด สร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจ รวมถึงตอบสนอง ตามความคาดหวัง/ความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม

2. ค่านิยมประชาธิปไตย (Democratic Value)

ภาระรับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้ (Accountability) : ในการปฏิบัติราชการต้องสามารถตอบคำถามและชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย รวมทั้งต้องมีการจัดวางระบบการรายงานความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ต่อสาธารณะ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและการให้คุณให้โทษ ตลอดจนมีการจัดเตรียมระบบการแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาและผลกระทบใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้น

เปิดเผย/โปร่งใส (Transparency) : ในการปฏิบัติราชการต้องปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตรงไปตรงมา รวมทั้งต้องมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเชื่อถือได้ให้ประชาชนได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนวางระบบให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเป็นไปโดยง่าย

3. ประชาธิปไตย (Participatory state)

หลักนิติธรรม (Rule of Law) : ในการปฏิบัติราชการต้องใช้อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด ด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติและคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่าง ๆ

ความเสมอภาค (Equity) : ในการปฏิบัติราชการต้องให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งแยกด้านชายหญิง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรมและอื่น ๆ อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงโอกาสความเท่าเทียมกันของการเข้าถึงบริการสาธารณะของกลุ่มบุคคลผู้ด้อยโอกาสในสังคมด้วย

4. ความรับผิดชอบทางการบริหาร (Administrative Responsibility)

การมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหาฉันทามติ (Participation/ Consensus Oriented) : ในการปฏิบัติราชการต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องร่วมคิด แก้ไขปัญหาร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินงาน และร่วมตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ต้องมีความพยายามในการแสวงหาฉันทามติหรือข้อตกลงร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจะต้องไม่มีข้อคัดค้านที่หาข้อยุติไม่ได้ในประเด็นที่สำคัญ

การกระจายอำนาจ (Decentralization) : ในการปฏิบัติราชการควรมีการมอบอำนาจและกระจายความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการดำเนินการให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในระดับต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการโอนถ่ายบทบาทและภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคม

คุณธรรม/จริยธรรม (Morality/ Ethic) : ในการปฏิบัติราชการต้องมีจิตสำนึก ความรับผิดชอบ ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปอย่างมีศีลธรรม คุณธรรม และตรงตามความคาดหวังของสังคม รวมทั้งยึดมั่นในค่านิยมหลักของมาตรฐานจริยธรรมสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือนและจรรยาบรรณวิชาชีพ ตลอดจนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของระบบราชการ ไทย หรือ I AM READY

จากหลักการการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและวิธีปฏิบัติดังกล่าวสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง จะทำให้ประสิทธิภาพการบริหารภาครัฐของไทย จะสามารถตอบสนองต่อภารกิจและความต้องการของประชาชนได้อย่างดีทั้งในด้านวิธีการทำงานและพฤติกรรมการให้บริการแก่ประชาชน ทั้งนี้เมื่อมีการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาแล้วย่อมมีผลผูกพันที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อการให้บริการประชาชนจะต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์แห่งพระราชกฤษฎีกานี้ หากไม่ดำเนินการหรือดำเนินการแล้วแต่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ย่อมถือได้ว่าเป็นการกระทำละเมิดต่อประชาชนได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า หลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดีเป็นแนวทางในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชน ครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการและฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน การจะทำให้ธรรมาภิบาลเกิดเป็นรูปธรรมในการปฏิบัติ นอกจากจะมีตัวชี้วัดของแต่ละองค์ประกอบของธรรมาภิบาลแล้ว บทบาทสำคัญในการสนับสนุน ส่งเสริมธรรมาภิบาลคือบทบาทขององค์กรต่าง ๆ ที่จะกำหนดกรอบการดำเนินการให้ชัดเจนและองค์กรจะต้องขับเคลื่อนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนให้ครอบคลุมทุกมิติ ส่วนองค์กรอิสระก็ต้องทำหน้าที่ในการตรวจสอบความโปร่งใส สุจริตและคุ้มครองสิทธิของ

ประชาชน นอกจากนี้ผู้บริหารหน่วยงานจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นผู้ดำเนินการขับเคลื่อนพัฒนา สนับสนุนให้เกิดธรรมาภิบาลในหน่วยงาน เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4. พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

4.1 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2557, หน้า 1- 4) หมวด 1 การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มาตรา 6 การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ได้แก่ การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังต่อไปนี้

1. เกิดประโยชน์สุขของประชาชน
2. เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ
3. มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ
4. ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น
5. มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์
6. ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ
7. มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

หมวด 2 การบริหารราชการเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน มาตรา 7 การบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน หมายถึง การปฏิบัติราชการที่มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความผาสุกและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ความสงบและปลอดภัยของสังคมส่วนรวม ตลอดจนประโยชน์สูงสุดของประเทศ

มาตรา 8 ในการบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ส่วนราชการจะต้องดำเนินการโดยถือว่าประชาชนเป็นศูนย์กลางที่จะได้รับการบริการจากรัฐและจะต้องมีแนวทางการบริหารราชการ ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดภารกิจของรัฐและส่วนราชการต้องเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ตาม มาตรา 7 และสอดคล้องกับแนวนโยบายแห่งรัฐและนโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภา
2. การปฏิบัติภารกิจของส่วนราชการต้องเป็นไปโดยซื่อสัตย์สุจริต สามารถ ตรวจสอบได้ และมุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่น
3. ก่อนเริ่มดำเนินการ ส่วนราชการต้องจัดให้มีการศึกษาวิเคราะห์ผลดีและผลเสียให้ครบถ้วนทุกด้าน กำหนดขั้นตอนการดำเนินการที่โปร่งใส มีกลไกตรวจสอบการดำเนินการในแต่ละขั้นตอน ในกรณีที่ภารกิจใดจะมีผลกระทบต่อประชาชน ส่วนราชการต้องดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนหรือชี้แจงทำความเข้าใจเพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงประโยชน์ที่ส่วนรวมจะได้รับจากภารกิจนั้น

4. ให้เป็นหน้าที่ของข้าราชการที่จะต้องคอยรับฟังความคิดเห็นและความพึงพอใจของสังคมโดยรวมและประชาชนผู้รับบริการ เพื่อปรับปรุงหรือเสนอแนะต่อผู้บังคับบัญชา เพื่อให้มีการปรับปรุงวิธีปฏิบัติราชการให้เหมาะสม

5. ในกรณีที่เกิดปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินการ ให้ส่วนราชการดำเนินการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคนั้นโดยเร็ว ในกรณีที่ปัญหาหรืออุปสรรคนั้นเกิดขึ้นจากส่วนราชการอื่นหรือระเบียบข้อบังคับที่ออกโดยส่วนราชการอื่น ให้ส่วนราชการแจ้งให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องทราบเพื่อดำเนินการแก้ไขปรับปรุงโดยเร็วต่อไป และให้แจ้ง ก.พ.ร. ทราบด้วย

4.2 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2557, หน้า 253) เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือ โดยที่พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 กำหนดให้คณะรัฐมนตรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดให้มีแผนการบริหารราชการแผ่นดินและแผนนิติบัญญัติขึ้น เพื่อเป็นกรอบในการบริหารราชการแผ่นดินให้มีความชัดเจน แต่เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้รัฐจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน และต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560 ขึ้น ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดให้มีการจัดทำกรอบในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนไว้ในรูปยุทธศาสตร์ชาติซึ่งทุกหน่วยงานต้องปฏิบัติตาม ประกอบกับได้มีการจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศเพื่อเป็นกลไก วิธีการ และขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ ขึ้นแล้ว จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดินและแผนนิติบัญญัติให้ซ้ำซ้อนกันอีก สมควรยกเลิกการจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดินและแผนนิติบัญญัติ และปรับปรุงการจัดทำแผนปฏิบัติราชการของส่วนราชการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภาและแผนอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสมควรกำหนดให้การปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการบริการประชาชนและการติดต่อประสานงานระหว่างส่วนราชการด้วยกันต้องกระทำโดยใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลกลางเพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูปประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการและการบริหารราชการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้ ซึ่งการปรับปรุงเนื้อหา สรุปคือ 1. การจัดทำแผนปฏิบัติราชการ 2. การปรับโครงสร้างส่วนราชการ 3. การยกระดับภาครัฐโดยการเชื่อมโยงผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลกลาง ซึ่งการจัดทำแผนปฏิบัติราชการของส่วนราชการ ต้องสอดคล้องยุทธศาสตร์ชาติและแผนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการปรับโครงสร้างส่วนราชการให้ส่วนราชการทบทวนภารกิจของตนว่าภารกิจใดมีความจำเป็นหรือสมควรยกเลิก ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงการดำเนินการต่อไปหรือไม่ และมีการยกระดับภาครัฐโดยการเชื่อมโยงผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลกลาง

การปรับปรุง แก้ไข พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มีประเด็นสำคัญคือ 1. รัฐสามารถกำหนดนโยบายและเป้าหมายการดำเนินงานได้ชัดเจน และมีกลไกที่จะพัฒนาองค์กรภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ 2. ส่วนราชการและข้าราชการมีแนวทางในการปฏิบัติราชการที่เป็นมาตรฐานชัดเจน มีความโปร่งใส สามารถวัดผลการดำเนินงานได้ 3. ประชาชนได้รับบริการที่สะดวกรวดเร็ว สามารถตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐได้ และมีส่วนร่วมในการบริหารส่วนราชการ สรุปคือ การพัฒนาระบบราชการ เพื่อชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน (Good Governance For Better Life) ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนางานให้เกิดผลสัมฤทธิ์เชิงประจักษ์ที่ส่งผลสู่การปกครองและการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีอย่างยั่งยืน

แนวคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นแนวคิดที่เป็นแนวทางสำคัญที่รัฐบาลนำมาใช้ในการจัดระเบียบสังคมและประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขเพื่อช่วยป้องกัน แก้ไข หรือบรรเทาปัญหาหรือวิกฤติการณ์ต่าง ๆ ทาง 5 ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการบริหารและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในอนาคต และ การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชนมีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการปฏิบัติภารกิจของส่วนราชการต้องเป็นไปด้วยความซื่อสัตย์สุจริต สามารถตรวจสอบได้ ต้องคอยรับฟังความคิดเห็นและความพึงพอใจของสังคมโดยรวมและประชาชนผู้รับบริการเพื่อปรับปรุง หรือเสนอแนะต่อผู้บังคับบัญชา เพื่อให้มีการปรับปรุงวิธีปฏิบัติราชการให้เหมาะสมในกรณีที่เกิดปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินการ จะต้องรีบดำเนินการปรับปรุง หรือ แก้ไขปัญหาและอุปสรรคนั้นโดยเร็ว

5. การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนา

หากจะกล่าวถึงประเด็นว่า จะทำอย่างไรให้เกิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ก็ต้องมีระบบการเมืองการปกครองที่ดี ซึ่งการจักทำสิ่งให้ให้เกิดผลดี จุดเริ่มต้นมักจะเกิดมาจากสติและปัญญา ที่คิดวิเคราะห์ ให้เกิดผลในทางบวก มีสัมพันธภาพและใจที่สัมพันธ์กัน และสิ่งสำคัญคือ หากจะพัฒนาสิ่งใดสิ่งที่เป็นตัวเหนี่ยวนำนั้นก็คือ ใจ นั้นเอง ซึ่งกล่าวได้ว่า มนุษย์ในสังคมหนึ่ง ๆ ประกอบด้วยกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่มีความเชื่อ แนวคิดอุปนิสัย ทัศนคติและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มารวมกันอยู่ภายในอาณาเขตเดียวกัน จึงทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องหาการปกครองที่เหมาะสมมาใช้ในสังคม เพื่อให้สังคมนั้น ๆ ดำเนินไปได้ด้วยดี คือมีความสงบเรียบร้อย มีความยุติธรรม มีความสามัคคี ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม หากสังคมที่มีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย ไม่มีการนำการปกครองที่เหมาะสมมาใช้แล้ว ก็อาจทำให้สังคมนั้นประสบกับความสับสนยุ่งเหยิงเกิดความแตกแยก แย่งชิงผลประโยชน์ตามมาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ดังที่เห็นได้ในสังคมต่าง ๆ

ในปัจจุบันนี้ การปกครองที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งที่ต้องการของทุก ๆ สังคม เพราะฉะนั้นถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ได้มาซึ่งการมีเสถียรภาพทางสังคมและการนำสังคมไปสู่ความเจริญก้าวหน้า

ความผาสุก การบริหารและการปกครองของสังคมในอดีตมีความสัมพันธ์กับศาสนาอย่างใกล้ชิด มีการพึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกัน ศาสนาจึงเป็นที่มาของอุดมการณ์รูปแบบเดียว เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการธำรงรักษาความชอบธรรมของการปกครองและการยอมรับของประชาชนที่มีต่อผู้ปกครอง พระพุทธศาสนาทั้งที่เป็นส่วนพระธรรม คือ คำสอน และพระวินัย คือ คำสั่ง มีคุณค่าต่อการปกครองทั้งในด้านการปกครองตนเอง การปกครองหมู่คณะและการปกครองประเทศหรือสังคมโดยส่วนรวม ตลอดจนมีการปกครองโลกอยู่มาก (ฐิติรัตน์ มานิพารักษ์, 2564, หน้า 23) กล่าวคือ มุ่งส่งเสริมให้บุคคลหมั่นสำรวจฝึกฝน ปรับปรุง เคารพ ควบคุม บังคับภายในคือจิตใจ เชื่อมมั่นรับผิดชอบต่อตนเอง เป็นการปกครองตนเอง รู้จักธรรมชาติและความต้องการของผู้อื่น ใช้พระคุณควบคู่กับการใช้พระเดช เป็นการปกครองหมู่คณะและปกครองประเทศหรือสังคมโดยส่วนรวม ตลอดมีการใช้ธรรมเป็นโลกบาล คือ หิริและโอตตปปะ ซึ่งเป็นการปกครองโลก โดยสังคมไทยได้รับอิทธิพลคำสอนของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการบริหารและการปกครอง โดยเฉพาะที่น มาจากคัมภีร์ชาดก เช่น ทศพิธราชธรรม พละ 5 ของกษัตริย์เว้นจากอคติ 4 ซึ่งเป็นธรรมของพระราชา ผู้นำ ผู้ปกครองโดยตรง ราชวสดีธรรม 49 ประการ ซึ่งเป็นธรรมของข้าราชการ เมื่อมองในแง่รัฐศาสตร์ ก็คือหลักแห่งการบริหาร และการปกครองกายและใจ ซึ่งเมื่อนำมาปฏิบัติตามแล้วจะทำให้ชีวิตดำเนินไปในแนวทางที่ถูกต้องและก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ตนเองและสังคม (เสถียร ทังทองมะดัน, ม.ป.ป., หน้า 9) ในงานวิจัยฉบับนี้ จะกล่าวถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนาโดยมีการจัดการที่เกี่ยวข้องในด้านการเมืองการปกครองตามแนวพระพุทธศาสนา ที่เป็นสารตั้งต้นให้เกิดสังคมสันติสุขและการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีได้ ซึ่งรายละเอียดมีดังนี้

5.1 ระบบการปกครองตามแนวพระพุทธศาสนา

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงวางหลักการเมืองการปกครองเอาไว้ โดยในยุคของเจ้าลิจฉวี ชาวพระนครเวสาลี ได้ทรงใช้แนวทางการปกครองแบบสามัคคีธรรมหรือสมาพันธรัฐซึ่งถือว่ามี การปกครองที่ถือค่อนข้างที่จะเป็นประชาธิปไตยมากที่สุดในยุคนั้น หลักธรรมการปกครองซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงวางไว้มีชื่อว่า “อปรีหานิยธรรม” แปลว่า ข้อปฏิบัติไม่เป็นที่ตั้งของความเสื่อม หรือข้อที่ประพฤติปฏิบัติแล้วจะไม่นำไปสู่ความเสื่อมเรียกอย่างง่ายว่า ปฏิบัติ แล้วจะสามารถรักษาความเจริญรุ่งเรืองเอาได้นั่นเอง ซึ่งมีทั้งหมด 7 ประการ ได้แก่

1. มีการประชุมกันเสมอ และพร้อมเพรียง
2. การประชุมเป็นไปโดยสามัคคีเข้าประชุมพร้อมกัน เลิกประชุมพร้อมกัน ปฏิบัติกรณีษะที่ควรทำโดยพร้อมกัน
3. ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ควรบัญญัติไม่ทำลายข้อบัญญัติที่เหมาะสม ยึดถือปฏิบัติตามบัญญัติที่รับรองอยู่
4. สักการะ เคารพ นับถือ บูชา ผู้เก่าแก่ของบ้านเมือง และเชื่อฟังปฏิบัติตาม

5. ไม่ทำการข่มขืนน้ำใจกุลสตรีโดยพลการ เชิดชูเกียรติศักดิ์ศรีของกุลสตรีให้สูงเด่น
6. สักการะ เคารพ นับถือ บูชา ปูชนียสถานทั้งภายในและภายนอกเมือง ไม่ทำลายการบริจาร บำรุงที่เป็นมาโดยธรรมแต่โบราณ
7. ถวายการคุ้มครองป้องกันด้วยดีในพระอรหันต์ของชาวเมือง พร้อมด้วยใจปรารถนาว่า ท่านที่ยังไม่ได้มา ขอได้โปรดมาเมืองข้าพเจ้าเถิด ส่วนท่านที่มาแล้วขอให้ท่านอยู่เป็นผาสุกในเมืองนี้เถิด (พระราชวร มณีประยุทธ์ปยุตโต, 2526, หน้า 84)

จะเห็นได้ว่า แนวทางการปกครองที่พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงวางไว้นั้นซึ่งสามารถพอที่จะสรุปเป็นแนวและใจความได้ดังนี้คือ อปริหานิยธรรมข้อที่ 1 และข้อที่ 2 นั้น พระพุทธเจ้าทรงเน้นเรื่องหลักความสามัคคี ข้อที่ 1 คือ มีความคิดเห็น การแสดงออกเป็นไปแนวทางเดียวกัน มีความรักใคร่สมัคสมานสามัคคีเป็นพี่น้องกัน ส่วนข้อที่ 2 หลักความเสมอภาค คือ ไม่เลือกปฏิบัติคือ ต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์หรือกฎระเบียบของสังคมที่วางไว้อปริหานิยธรรมข้อที่ 3 นั้นพระพุทธองค์ทรงเน้นเรื่องหลักความเหมาะสม ข้อที่ 3 ซึ่งหมายถึงการเอาสิ่งที่ไม่ควรไม่เหมาะสมกับสังคมไทยมาใช้ และบัญญัติไว้อย่างเช่น รับแนวคิดวัฒนธรรมตะวันตกมาเป็นข้ออ้างนำมาบัญญัติเอาไว้เป็นกฎหมาย จะเห็นได้ว่าทุก ๆ คนไทยคิดอย่างไรก็ไม่ค่อยที่จะแตกต่างจากฝรั่งมากนักเพราะอิทธิพลตะวันตกได้แพร่ระบาดเข้ามาดุจเชื้อโรค ให้คนไทยจึงต้องตกเป็นทาสวัฒนธรรมตะวันตกโดยปริยายไม่ว่า จะเป็นเรื่อง วัตถุนิยม เห็นเงินเป็นพระเจ้า บริโภคนิยม เสรีนิยม ทุนิยม เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้เมื่อจะร่าง หรือบัญญัติกฎหมายจึงเป็นไปตามแนวทางตะวันตกทุกประการส่วนเรื่องการทำลายข้อบัญญัติที่เหมาะสมนั้นเห็นได้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวฉบับนี้ได้ชัดเจนว่าได้ถอดข้อความบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพุทธมามกะซึ่งอย่างนี้ไม่ถูกต้องเพราะเมืองไทยเป็นเมืองแห่งพุทธศาสนาายาวนานครั้งตั้งแต่ก่อตั้งประเทศการกระทำของนักกฎหมายเป็นการทำลายความมั่นคงของประเทศชาติและพระพุทธศาสนาหรือไม่ หรือออกกฎหมายเพื่อรับใช้ศาสนาอื่น ๆ เท่านั้น อปริหานิยธรรมข้อ 4 กล่าวถึงเรื่องหลักความเสมอภาคทางเพศ หรือยกย่องให้เกียรติสตรี ข้อที่ 4 หรือปัจจุบันได้ออกมีการมาเรียกร้องให้สตรีมีความเสมอภาคเท่าเทียมกับบุรุษ (เพราะไปปรับแนวคิดมาจากตะวันตก) ซึ่งทางพระพุทธศาสนาได้มีมาก่อนตั้งนานแล้ว พระพุทธเจ้าทรงมองว่า ไม่ว่า หญิง หรือชาย ก็สามารถพัฒนาตนไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่ประเสริฐนั่นเอง อปริหานิยธรรมข้อ 5 ข้อที่ 6 ข้อ 7 ได้กล่าวถึงเรื่อง หลักของการให้เกียรติสิทธิและหน้าที่ผู้อื่น หมายถึง การยกย่องให้เกียรติบุคคลที่มีอายุ หรือเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งหลักการของศีลธรรม หมายถึง การมีความอ่อนน้อม เคารพบูชาในสิ่งที่ตนนับถือ มีมโนธรรมตลอดจนให้การอุปถัมภ์คุ้มครองพระศาสนา ซึ่งเมืองไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ มาตั้งแต่ในอดีต แต่ในปัจจุบันไม่ได้รับคุ้มครองอุปถัมภ์เท่าที่ควร พระพุทธวันนี้จึงอยู่อย่างโดดเดี่ยว ถูกตัดหางปล่อยวัด ถูกกีดกันไม่ให้เข้ามายุ่งเกี่ยวกับสังคม ทั้งที่เป็นหน้าที่ของพระเจ้าพระสงฆ์ที่จะต้องอบรมสั่งสอนให้คนเป็น

คนดีแต่กลายเป็นว่าพระทุกวันนี้ถูกตอนมิให้ไปไหน ให้กินนอน อยู่กับที่ แล้วอย่างนี้จะไม่ให้พระภิกษุ อุบาสกอุบาสิกา ออกมาเรียกร้องได้อย่างไร (พระราชวรมณีประยุทธ์ปยุตโต, 2539, หน้า 67)

การเมืองการปกครองตามแนวพระพุทธศาสนา หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ สถาบันและองค์กรในสังคม ซึ่งรวมไปถึงการช่วงชิงอำนาจการต่อสู้แย่งชิงกันของกลุ่มผลประโยชน์ ที่ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหาร วางกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ สำหรับสังคม เพื่อสร้างความเสมอภาค เป็นธรรมแก่สังคม เพื่อให้สังคมมีความสุข และยึดแนวทางปฏิบัติตามหลัก คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาปรับใช้ในระบบการเมืองการปกครอง พระชัชวาลย์ อนุบาลโย (อนันตกลิน, 2564, หน้า 96-97) ได้กล่าวอีกว่า การปกครองตามแนวพุทธศาสตร์หมายถึง คำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง ทั้งผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง ทำให้ได้นักปกครองที่ดีและพลเมืองที่ดี โดยอาศัยอำนาจความดีที่เกิดจากการประพฤติตนให้มีคุณธรรม ใช้อำนาจนั้นในการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นในรูปแบบของการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ให้เกิดประโยชน์สุขแก่คนหมู่มาก

ในอดีตราชอาณาจักรไทยการปกครองโดยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์รัฐอธิปัตย์และประมุขฝ่ายบริหารพระมหากษัตริย์มีอำนาจเด็ดขาด (Absolute Monarchy) หลังการปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475 รูปแบบการปกครองเปลี่ยนไปเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขอำนาจการบริหารการปกครองตกอยู่กับคณะรัฐบาลที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน คือประชาชนมอบความไว้วางใจให้ทำการปกครองและ ความชอบธรรมในอำนาจปกครองนั้นจะคงมีอยู่ตราบเท่าที่ผู้ปกครองทรงไว้ซึ่งคุณธรรม โดยใช้หลักธรรมเป็นแนวทางในการปกครอง

5.2 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการปกครองเพื่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

พระชัชวาลย์ อนุบาลโย (อนันตกลิน, 2564, หน้า 97-105) ได้นำเสนอแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านเกี่ยวกับหลักการปกครองตามแนวพุทธศาสตร์มีรายละเอียด ดังนี้

เมื่อพิจารณาหลักธรรมสำคัญที่เกี่ยวกับการปกครองแล้วพบว่าคำสอนของพระพุทธองค์มิได้ทรงเน้นว่าระบอบการปกครองใดดีที่สุด มิได้ทรงเสนอว่าจะเลือกผู้ปกครองด้วยวิธีใดหรือมีระบบในการจัดสรรอำนาจอธิปไตย เป็นแต่พระองค์เน้นว่าถ้าเป็นผู้ปกครองแล้วควรยึดถือ “ธรรม” หรือความถูกต้องตามเหตุตามผลของการปกครองตามระบอบนั้น มีความหมายอีกอย่างหนึ่งว่า “หลักการ” เป็นไปเพื่อความถูกต้องชอบธรรม เมื่อผู้ปกครองเป็นคนดีแล้ว การปกครองไม่ว่าระบอบใดย่อมดีด้วยโดยอาศัยอำนาจความดีที่เกิดจากการประพฤติตนให้มีคุณธรรม ดังที่ปรากฏใน อัมมิกสูตร (อง.จตุกก. (ไทย) 21/70/74) พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่า สมัยใดพระราชาเป็นผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม สมัยนั้น แม้พวกข้าราชการ ก็เป็นผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม เมื่อพวกข้าราชการไม่ตั้งอยู่ในธรรม สมัยนั้น แม้พราหมณ์และคฤหบดีก็เป็นผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม เมื่อพราหมณ์และคฤหบดีไม่ตั้งอยู่ในธรรม สมัยนั้นแม้ชาวนิกมและชาวชนบท ก็เป็นผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรมฯ สมัยใดพระราชาเป็นผู้ตั้งอยู่ในธรรม สมัยนั้นแม้ข้าราชการก็ย่อม

เป็นผู้ตั้งอยู่ในธรรม เมื่อข้าราชาการตั้งอยู่ในธรรมสมัยนั้น แม้พราหมณ์และคฤหบดีก็เป็นผู้ตั้งอยู่ในธรรมเมื่อพราหมณ์และคฤหบดีตั้งอยู่ในธรรม สมัยนั้น แม้ชาวนิคมนและชาวชนบท ก็ย่อมเป็นผู้ตั้งอยู่ในธรรมฯ

บทความนี้ขอเสนอแนวทางการนำหลักธรรมคำสอนบางประการที่ปรากฏอยู่ในพระพุทธศาสนา มาช่วยส่งเสริมหรือประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย ให้เกิดแนวทางการปกครองที่ผสมผสานหลักการตามแนวพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักธรรมในการปกครองที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก เช่น ทศพิธราชธรรม, ราชสังคหะวัตถุ, จักรวรรดิวัตร, เหล่านี้เป็นธรรมของพระราชา เป็นธรรมผู้ปกครองโดยตรง โดยรายละเอียดดังนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต, 2548, หน้า 97-98)

1. หลักอริปไตย (ความเป็นใหญ่) ในพระไตรปิฎกซึ่งเป็นแหล่งบันทึกหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาที่สำคัญได้กล่าวถึงคำว่า “ธรรมาธิปไตย” ไว้หลายแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่กล่าวไว้อย่างชัดเจนก็คือใน อาธิปไตยยสูตร (อง.ติก. (ไทย) 20/40/201) กล่าวถึงหลัก อธิปไตย 3 ประการ คือ

1.1 อัตตาธิปไตย ถือตนเป็นใหญ่คือ ถือเอาตนเอง ศักดิ์ศรีเกียรติภูมิตลอดจนผลประโยชน์ตนเป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารถนาและสิ่งที่เนื่องด้วยตนเป็นประมาณเป็นจุดเริ่มต้นที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใด ๆ ทั้งฝ่ายดี(กุศล) หรือฝ่ายชั่ว (อกุศล) ก็ตาม

1.2 โลกาธิปไตย ถือโลกเป็นใหญ่ คือความนิยมของชาวโลกเป็นใหญ่ หวั่นไหวไปตามเสียงสรรเสริญและนินทา ไม่มีหลักการที่แน่นอน กระทำการโดยปรารถนาจะเอาใจคนหมู่มาก หาความนิยมหรือหวั่นกลัวเสียงกล่าวเป็นประมาณ เพราะเกรงว่าบุคคลอื่น (โลก) รู้ว่าตนเองกำลังคิดกำลังทำอะไรอยู่ จึงปรารถนาถึงบุคคลอื่น (โลก) ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของตนเองเป็นจุดเริ่มต้นหรือเป็นสิ่งที่มุ่งใจในการกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใด ๆ ทั้งฝ่ายดี (กุศล) หรือฝ่ายชั่ว (อกุศล) ก็ตาม

1.3 ธรรมาธิปไตย ถือธรรมเป็นใหญ่ คือ ถือหลักความจริงความถูกต้อง ความดีงาม เหตุผลเป็นใหญ่กระทำการด้วยปรารถนาสิ่งที่ได้ศึกษาตรวจสอบข้อเท็จจริงและความคิดเห็นที่ได้รับฟังอย่างกว้างขวางแจ้งชัด และพิจารณาอย่างดีที่สุดเต็มขีดแห่งสติปัญญาจะมองเห็นได้ด้วยความสามารถที่บริสุทธิ์ใจว่าเป็นไปโดยชอบธรรมและเพื่อความดีงามเป็นประมาณการปกครองที่ดีเลิศตามเมื่อรู้หลักอย่างนี้แล้วถ้าต้องการรับผิดชอบต่อรัฐ ความมีธรรมเป็นใหญ่, ถือธรรมเป็นใหญ่, กระทำการด้วยปรารถนาความถูกต้องเป็นจริง สมควรตามธรรมเป็นประมาณ

พระพุทธศาสนาจึงเน้นการปกครองแบบธรรมาธิปไตย ระบบการปกครองมุ่งความถูกต้องของธรรม (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2548, หน้า 33) ยึดเอาธรรมะในการตัดสินปัญหาเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็นใหญ่ จัดเป็นหลักการสำคัญที่ควรยึดถือเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติของบุคคลต่าง ๆ ซึ่งสื่อให้เห็นถึงคุณสมบัติภายในของแต่ละบุคคลที่ถือเอาธรรมะเป็นใหญ่ ใช้ธรรมะเป็นเครื่องมือหรือเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ เพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งด้านการเมืองการปกครองและด้านอื่น ๆ ในสังคม เพื่อให้สังคมส่วนรวมมีความเป็นปกติสุข ไม่มีการแบ่งพรรค แบ่งพวก หรือชนชั้นวรรณะ สืบทอด

ชาติตระกูล มีความสมานฉันท์และคุ้มครองสิทธิของบุคคลทั่วไปให้ได้รับความเป็นธรรม ความเสมอภาคทางสังคมเท่าเทียมกัน หลักการปกครองตามแนวพระพุทธศาสนาจึงยึดหลักการปกครองสายกลาง อหิงสา ไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน ยึดหลักความถูกต้องเป็นหลัก คือหลักธรรมาธิปไตยนั่นเอง

2. หลักทศพิธราชธรรม หมายถึง ธรรมสำหรับพระเจ้าแผ่นดิน ธรรมะสำหรับคนผู้เป็นใหญ่ คือ คนผู้เป็นหัวหน้า คำว่า “ราช” โดยกำหนดอย่างสูงสุด หมายถึงองค์พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นนั้ตรชัยของประเทศ โดยต่ำสุด หมายถึง บุคคลผู้เป็นหัวหน้าครอบครัว หรือหัวหน้ากลุ่มชนชั้นเล็ก ๆ ผู้นำกลุ่มชนมีหลายระดับชั้นจะต้องมีทศพิธราชธรรมเป็นหลักปฏิบัติ (พระราชเมธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2538, หน้า 57) ซึ่งผู้นำจะต้องเสริมสร้างให้มีขึ้นเป็นคุณสมบัติประจำตัว จะช่วยในการปฏิบัติเพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจให้ดำเนินไปบรรลุถึงเป้าหมาย นับว่ามีค่าแก่การเป็นผู้นำด้านการปกครองมาก เป็นคุณสมบัติของนักปกครองที่ดียังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชนจนเกิดความชื่นชมยินดี หลักการของนักปกครอง คุณธรรมผู้ปกครองบ้านเมือง กิจวัตรของนักปกครอง ควรประพฤติ (จุ.ชา.อสีติ. (ไทย) 28/176/112) หลักจริยธรรมสำคัญสำหรับผู้ปกครองตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้นั้น นอกจากผู้ปกครอง จะต้องปฏิบัติตนให้ดีเท่า ๆ กับคนดีทั้งหลายแล้ว ขอธรรมทั้งหลายในทศพิธราชธรรมก็คือธรรมที่เป็นความดีนั่นเอง ซึ่งทรงตรัสไว้สำหรับให้ผู้ปกครองยึดถือปฏิบัติโดยเฉพาะพึงยึดถือปฏิบัติได้ (เดือน คำดี, 2535, หน้า 27)

ฉะนั้น หลักทศพิธราชธรรมนี้ เป็นหลักธรรมสำหรับผู้ปกครอง ซึ่งผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นพระมหากษัตริย์ หากแต่ในหลักธรรมนี้ใช้ได้กับนักปกครอง ที่เป็นผู้ปกครองบ้านเมือง รัฐบาล ข้าราชการหรือนักบริหารโดยทั่ว ๆ ไป (พุทธทาสภิกขุ. 2531) ได้แก่

2.1 ทาน หมายถึง การให้และแบ่งปัน จัดสรรสวัสดิการ การให้การสงเคราะห์อนุเคราะห์ให้ประชากรผู้ได้รับประโยชน์สุข ความสะดวกปลอดภัย ตลอดจนให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เดือดร้อน ประสบทุกข์และให้ความสนับสนุนแก่คนทำความดี

2.2 ศีล หมายถึง รักษาความสุจริต คือ ประพฤติดีงาม ผู้ปกครองบ้านเมืองต้องมีการสำรวมพฤติกรรมทางกาย การระมัดระวังในการใช้คำพูดต่อสาธารณะ เพราะพฤติกรรมทั้งทางกายและวาจา นั้น จะมีผลต่อการเป็นแบบอย่าง ในการนำต่อกลุ่มคนต่าง ๆ ในชุมชน และสังคม อีกทั้งจะนำมาซึ่งการเคารพนับถือ และเชื่อมั่นจากผู้อื่นเพิ่มมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ศีล จึงเป็นเครื่องหมายเบื้องต้นในการยืนยันคุณสมบัติของการเป็นนักปกครองที่น่าเคารพนับถือ

2.3 ปริจาคะ หมายถึง บำเพ็ญกิจด้วยเสียสละ ผู้ปกครองบ้านเมืองจะต้องยอมสละความสุขส่วนตัว และผลประโยชน์ส่วนตน เพื่ออุทิศตัวอุทิศตนเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

2.4 อาหะระ หมายถึง ปฏิบัติการโดยซื่อตรงสุจริต มีความจริงใจ ไม่หลอกลวงประชาชนความซื่อตรงต่อธรรมนั้นจะดำรงอยู่บนฐานของความละเอียดซื่อตรงแล้วบาป ตามหลักของทริโอดตปปะผู้ปกครอง

ต้องมีความจริงใจและจริงจังต่อประชาชน ไม่หลอกลวงประทุษร้ายโดยอุบายที่ผิดจากความยุติธรรมต่อประชาชน

2.5 มัทวะ หมายถึง มีอัธยาศัย ความอ่อนโยนเข้าถึงคน ผู้ปกครองจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีแก่คนอื่น ๆ ด้วยเหตุนี้ผู้ปกครองจึงจำเป็นต้องใช้ความอ่อนโยนเข้าไปเป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานต้องมีความอ่อนโยนไม่ว่าจะเป็นการเดินการพูด การกระทำต้องมีสุภาพร่างกายสง่างาม แต่งตัวสุภาพเรียบร้อย นำเคารพของผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้พบเห็น ตลอดถึงการพูดจาไม่หยาบคาย ไม่ด่าให้เกิดความเสียหาย จิตใจเยือกเย็น ตัดสินปัญหาด้วยเหตุด้วยผลไม่ถือตัว สร้างความเป็นกันเองกับผู้ใต้บังคับบัญชา หน้าที่หลักของผู้ปกครองคือการน้อมกายและน้อมใจเข้าไปเชื่อมสมานไมตรีต่อคนกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความไว้นือเชื่อใจซึ่งกันและกัน และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในชุมชนและสังคมไม่ว่ากลุ่มคนต่าง ๆ จะมีฐานะยากดีมีจนมากน้อยเพียงใด หรือมียศถาบรรดาศักดิ์สูงต่ำมากน้อยกว่ากัน

2.6 ตปะ หมายถึง พ้นจากการมัวเมาโดยเผากิเลส ผู้ปกครองได้รับอำนาจมักจะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลที่จะก่อให้เกิดความหายนะทั้งในชีวิตและการทำงาน การใช้และเพลิดเพลินกับอำนาจที่ตัวเองได้รับมา ผู้นำจำเป็นต้องฝึกฝนพัฒนาจิตใจให้สามารถทนต่อกิเลส หรือสิ่งยั่วที่เข้ามากระทบจิตใจ ช่มใจมิให้ความอยากได้(ตัณหา) อยากใหญ่ (มานะ) และจิตใจที่คับแคบ (ทิฐิ) เข้ามาครอบครองและย่ำยีจิตใจ อีกทั้งมีจิตใจที่มั่นคงสามารถระงับยับยั้งใจได้ไม่ยอมให้หลงใหลหมกมุ่นในความสุขสำราญและความปรนเปรอ มีความเป็นวิถีชีวิตที่เสมอต้นเสมอปลาย และมุ่งมั่นตั้งใจในการดำเนินกิจกรรมที่ทรงคุณค่าแก่บุคคลอื่น ๆ ในชุมชนและสังคม

2.7 อักโกธะ หมายถึง ไม่โกรธ ผู้เป็นนักปกครองจะต้องทำด้วยจิตอันสุขุมเยือกเย็นรอบคอบ เป็นธรรม ผู้ปกครองไม่ควรแสดงอาการเกรี้ยวกราด และตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของความโกรธเพราะผลเสียที่ตามมาจะก่อให้เกิดการวินิจฉัยความ หรือตัดสินใจดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนเกิดความผิดพลาดและสูญเสียความเป็นธรรม

2.8 อวิหิงสา หมายถึง ไม่เบียดเบียน ไม่หลงอำนาจ นักปกครองที่ดีต้องมีคุณธรรมประจำใจเป็นของตัวเอง ด้วยการไม่หาเรื่องเอาเปรียบคนอื่น เบียดเบียนคนอื่น รวมทั้งผู้ปกครองที่ขาดความรอบคอบขาดป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริต เปิดโอกาสให้เกิดการเบียดเบียนและเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกันตามมา

2.9 ขันติ หมายถึง ความอดทน อดทนต่องานที่ตรากตรำ อดทนต่อความเหนื่อยยากถึงจะลำบากกาย นำเหนื่อยหน่ายเพียงไรก็ไม่ท้อถอย ความอดทนคือคุณสมบัติที่ผู้ปกครองบ้านเมืองจะต้องให้มากยิ่งขึ้นเป็นผู้หลักผู้ใหญ่มากเท่าใดมีตำแหน่งสูงส่งมากเท่าใด ก็จำต้องมีความอดทนมากเท่านั้นในทางพุทธศาสนาถือว่า ความอดทนทำให้เกิดความงามในตัว จะมีคนรัก ศรัทธาให้ความเคารพเชื่อถือ

2.10 อวิโรธนะ หมายถึง ความไม่คลาดธรรมดา การวางใจหนักแน่นในธรรมคงที่ ไม่มีความเอนเอียงหวั่นไหว เพราะถ้อยคำที่ดีร้าย ลากลักการะ หรืออิฏฐารมณ์อนิฏฐารมณ์ใด ๆ ทั้งส่วนความเที่ยงธรรม ยุติธรรม ระเบียบแบบแผนหลักการปกครอง ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม กิติ ไม่ประพฤติให้เคลื่อนคลาดวิบัติไป ผู้ปกครองจะต้องยึดมั่นในหลักของสัจธรรม ความดีงาม ความถูกต้อง ความยุติธรรมไม่หวั่นไหวหรือเอนเอียงด้วยถ้อยคำของผู้อื่น หรือด้วยอามิสสินจ้างใด ๆ หลักการของการในข้อนี้ถือได้ว่าเป็นหลักการขั้นสูงสุดสำหรับบุคคลที่จะได้รับการแต่งตั้ง หรือสมมติขึ้นสู่ตำแหน่งผู้นำผู้ปกครองจำเป็นจะต้องยึดหลักการนี้เอาไว้ให้มั่นคงด้วยความถูกต้องเป็นธรรม

ผู้ที่มีธรรมของพระราชาย่อมทำให้ประชาชนผู้อยู่ใต้การปกครองรักใคร่ เชื่อฟังเคารพนับถือ เชื่อมั่นและให้ความร่วมมือร่วมใจได้มาก อันจะเป็นผลช่วยให้บรรลุถึงความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของผู้ปกครอง จึงมีประโยชน์อย่างมากต่อนักปกครอง เนื่องจากผู้ปกครองก็เหมือนกับคนทั่วไปและที่สำคัญ เมื่อขึ้นไปสู่ตำแหน่งสูง ๆ การบริหารวินิจฉัยสั่งการต่าง ๆ ผู้ใต้บังคับบัญชาต้องเชื่อฟัง จะต้องทำตามในเบื้องต้นก่อน เพราะเขาอยู่ในฐานะผู้บังคับบัญชา คุณธรรมทั้ง 10 นี้ ทศพิธราชธรรม ธรรมของพระราชา กิจวัตรที่พระเจ้าแผ่นดินควรประพฤติ คุณธรรมของผู้ปกครองบ้านเมือง, ธรรมของนักปกครอง Rajadhamma virtues or duties of the king ; royal virtues ; virtues of a ruler (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2553, หน้า 91) ถือว่าเป็นหัวใจในการปกครอง ผู้ปกครองท่านใดมีครบสมบูรณ์ในตนจึงจัดว่าเป็นผู้ปกครองที่ดีไม่รุกรานผู้อื่นด้วยอำนาจ เป็นการปกครองโดยธรรม และเมื่อผู้ปกครองนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปกครองแล้ว ผู้ที่อยู่ใต้ปกครองก็ควรจะมีทศพิธราชธรรมด้วยเช่นกัน จึงทำให้สังคมนั้นอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน เป็นการปกครองโดยธรรม มิใช่ปกครองด้วยอำนาจ ต่างมีความสุขความเจริญร่วมกันทั้งหมด (สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์, 2516, หน้า 28) ดังนั้นทศพิธราชธรรมนี้เมื่อพิจารณาให้

จะเห็นได้ว่า มิใช่เป็นธรรมเฉพาะผู้ปกครองชั้นสูงสุดเท่านั้น แต่เป็นธรรมสำหรับผู้ปกครองทั่วไป ตั้งแต่ประมุขของประเทศชาติและรัฐบาล ตลอดจนถึงหัวหน้าครอบครัว ทั้งเป็นธรรมสำหรับผู้อยู่ในปกครองด้วย เพราะการปกครองจะดำเนินไปได้เรียบร้อยดี ผู้อยู่ในปกครองก็ต้องประพฤติธรรมนี้ด้วยตามฐานะ เพราะฉะนั้นทศพิธราชธรรมนี้จึงเป็นธรรมสำหรับคนที่อยู่ด้วยกันเป็นหมู่เหล่า ตั้งแต่ครอบครัวหนึ่งจนถึงประเทศชาติ หรือทั้งหมดพึงประพฤติต่อกันเพื่ออยู่ด้วยกันอย่างสุขสงบ และมีความสุขยิ่งขึ้นไปในสังคม

3. หลักจักรวรรดิวัตร เป็นหลักธรรมในการดำเนินกุศโลบายและวิเทโศบายทางการปกครอง ปฏิบัติหน้าที่ของนักปกครองผู้ยิ่งใหญ่ที่เรียกว่า จักรวรรดิวัตร หมายถึง ข้อปฏิบัติที่พระเจ้าจักรพรรดิทรงบำเพ็ญสม่ำเสมอ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2559, หน้า 92) ข้อวัตรของพระเจ้าจักรวรรดิ ธรรมเนียมที่พระเจ้าจักรพรรดิทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ ถือว่าเป็นหลักการปกครองที่สำคัญยิ่งของนักปกครองหรือนักบริหารทั้งหลาย ถ้านักปกครองหรือนักบริหารไม่มีหลักธรรมนี้เป็น

หลักในการปกครอง สังคมหรือประเทศที่เขาปกครองอยู่ก็จะดำรงอยู่อย่างรุ่มรวย แต่ถ้ายึดหลักหลักธรรมนี้ในการปกครอง สังคมหรือประเทศนั้นก็อยู่อย่างปกติสุข เจริญรุ่งเรือง อำนาจแห่งธรรมก็จะแผ่ซ่านไป ผู้คนทั้งหลายก็จะศรัทธา เลื่อมใส เคารพยกย่องผู้มีธรรมนั้น ดังพระดำรัสที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในจักรวรรดิสูตร (ที.ปา. (ไทย) 11/84/62) พูดถึงพระโพธิสัตว์เสด็จออกผนวชเป็นพระราชาฤ็ษีและให้พระราชโอรสเสวยราชสมบัติแทน ซึ่งให้เห็นว่าผู้ปกครองหรือผู้บริหารที่ดั้นนั้นต้องดำรงตนอยู่ในธรรม ยึดถือธรรมหรือความถูกต้องดีงามเป็นหลัก ไม่ยอมตกอยู่ในอำนาจของความชั่วใด ๆ

เมื่อดูเนื้อหาจากพระสูตรจักรวรรดิวัตรที่กล่าวมาแล้ว เห็นได้ชัดเจนว่า เนื้อหาทั้งหมด คือหลักแห่งการปกครองโดยแท้ พระราชาฤ็ษีได้นำเอาประสบการณ์ของพระองค์มาบอกแก่พระโอรสให้ยึดถือให้ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพราะธรรมเหล่านี้นำมาซึ่งความเจริญงอกงามอย่างเดียว ไม่เป็นอันตรายแก่ผู้ปฏิบัติตาม (พระราชโอรส และราชบริพารของพระองค์) ทุกคนล้วนแต่ได้รับประโยชน์ทั้งสิ้นไม่มีใครจะเสียประโยชน์เพราะหลักธรรมนี้เลย

การประพฤติปฏิบัติตนของพระมหากษัตริย์หรือพระราชาในฐานะที่เป็นผู้ปกครอง นอกจากจะมีผลกระทบต่อพระราชอำนาจของพระองค์เองในด้านต่าง ๆ แล้ว ยังมีผลกระทบต่อสังคมหรือบ้านเมืองที่พระองค์ปกครองอยู่ด้วย เพราะฉะนั้น พระมหากษัตริย์หรือพระราชาในฐานะที่เป็นผู้ปกครองจึงเป็นศูนย์กลางของสังคม เนื่องจากมีผลต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม สังคมจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือเสื่อมลงจึงอยู่ที่ผู้ปกครอง หากผู้ปกครองเป็นผู้ปกครองที่ดีก็ย่อมจะส่งผลให้ประชาชนอยู่ดีกินดีและสังคมมีความสุข หากเป็นผู้ปกครองที่ไม่ดีก็จะส่งผลในทางตรงกันข้ามได้เช่นเดียวกัน (ธนา นวลปลอด, 2536, หน้า 33) ดังนั้น จักรวรรดิวัตรจึงเป็นหลักการสำคัญในการปกครอง ผู้ปกครองหรือผู้บริหารทุกระดับชั้นควรศึกษาให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง และยึดถือปฏิบัติเพื่อความผาสุกของประชาชนในสังคมตนเอง หลักจักรวรรดิวัตร 5 ประการ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2559, หน้า 92) คือ

3.1 ธรรมาธิปไตย ยึดหลักธรรมเป็นใหญ่ในการปกครอง เคารพนับถือบูชายำเกรงธรรม ยึดธรรมเป็นหลัก เป็นธงชัย เป็นธรรมาธิปไตย

3.2 ธรรมการึกษา จัดการรักษาป้องกันและคุ้มครองอันชอบธรรมและเป็นธรรม

3.2.1 อันโตชน (แก่ชนภายใน ตั้งแต่พระมหาสีโอรส ธิดาจนถึงผู้ปฏิบัติราชการใน พระองค์ทั้งหมด คือคนในปกครองส่วนตัว)

3.2.2 พลกาย (แก่กองทัพ คือ ปวงเสนาข้าทหาร ข้าราชการฝ่ายทหาร)

3.2.3 ชัตติยะ (แก่กษัตริย์ทั้งหลาย ผู้อยู่ในพระบรมเดชาานุภาพ เจ้าเมืองขึ้น ปัจจุบัน สงเคราะห์ชนชั้นปกครองและนักบริหารชั้นผู้ใหญ่ทั้งหลาย)

3.2.4 อนุนยัต (แก่ผู้ติดตามเสด็จ คือ ราชบริพารทั้งหลายปัจจุบันควรสงเคราะห์ข้าราชการฝ่ายพลเรือนทั้งหมด)

3.2.5 พราหมณ์คฤหบดี (แก่ชนเจ้าพิธีเจ้าต ารา พ่อค้าเจ้าไร่ เจ้านา ครูอาจารย์นักวิชาการ หมอ พ่อค้า ผู้ประกอบวิชาชีพต่าง ๆ และเกษตรกร ด้วยช่วยจัดหาทุนและ อุปกรณ์เป็นต้น)

3.2.6 เนคมชนบท (แก่ชาวนิคมนชนบท คือ ราษฎรทั้งปวงทุกท้องถิ่น ตลอดถึง ชายแดน ทัวไป ไม่ทอดทิ้ง)

3.2.7 สมณพราหมณ์ (แก่พระสงฆ์และบรรพชิต ผู้ทรงศีลทรงคุณธรรม)

3.2.8 มิคปักษี(แก่มฤคและปักษีคือ สัตว์อันควรสงวนทั้งหลาย)

3.3 อธรรมการนิเสธนา (ห้ามกัน มิให้มีการอธรรมเกิดขึ้นในพระราชอาณาจักร คือ จัดการ ป้องกัน แก้อไข มิให้มีการกระทำความผิดความชั่วร้ายเดือดร้อนเกิดขึ้นในบ้านเมือง)

3.4 ชนานุประทาน ปันทรัพย์เฉลี่ยให้แก่ชนผู้ไร้ทรัพย์มิให้มีคนขัดสนยากไร้ในแว่นแคว้น

3.5 บริปูฉนา ปรีกษาสอบถามปัญหา กับสมณพราหมณ์ผู้ประพฤดีดี ปฏิบัติชอบ ผู้ไม่ประมาท มัวเมา อยู่เสมอตามกาลอันควร เพื่อให้รู้ชัดการอันดีชั่ว ควรประกอบหรือไม่ เป็นไปเพื่อประโยชน์สุข หรือไม่แล้วประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปโดยถูกต้อง

จากหลักธรรมที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นถึง บทบาท หน้าที่ และคุณธรรมของพระราชาหรือนักปกครองที่มีระดับสูง ตามคำสอนในทางพระพุทธศาสนานั้นสามารถให้กล่าวได้ว่าผู้ปกครองเป็นนักปกครองที่เข้าใจถึงปัญหาของผู้ใต้ปกครองหรือบุคคลทั่วไปและมีวิธีการแก้ปัญหาเหล่านั้น ด้วยความถูกต้อง และตั้งอยู่ในธรรม ทำให้ประชาชนส่วนมากมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เศรษฐกิจสังคมในประเทศที่ตนปกครองนั้นพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว ทุกคนมีความสุข ประเทศชาติมั่นคง เพราะเกิดจากการที่ผู้ปกครองตั้งอยู่ในจักรวรรดิวัตร ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ใน จักกวัตติสูตร ทั้งพระเจ้าจักรพรรดิและพระพุทธเจ้าผู้ทรงธรรมทรงมีธรรมเป็นใหญ่หรือทรงปกครองโดยธรรม คือ ทรงมี “ธรรมาธิปไตย” หลักจักรวรรดิวัตร ได้กลายเป็นจริยวัตรที่พระเจ้าจักรพรรดิทั้งปวงทรงปฏิบัติทั้งนี้ รวมถึงบรรดาข้าราชการทั้งหลายและนักปกครองที่ดีทั่วไปด้วย เพราะจักรวรรดิวัตร หมายถึงหลักการกำจัดทุกข์ บำรุงสุขแก่ผู้อยู่ใต้ปกครองนั่นเอง

4. หลักราชสังคหะวัตถุ (ขุ.อิติ. (ไทย) 25/27/373) เป็นหลักสงเคราะห์ของพระราชา เป็นหลักการสงเคราะห์ประชาชนของนักปกครอง หมายถึง หลักการสงเคราะห์ประชาชนของนักปกครองหรือหลักธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจประชาชนของนักปกครองตามหลักธรรมข้อนี้ถือว่าเป็นหลักธรรมในการวางนโยบายในการปกครองและบริหารงานของรัฐที่มุ่งเพื่อเกื้อกูลต่อการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชน ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีมีประโยชน์มากขึ้น ในการปกครองบ้านเมืองก็จะร่มเย็นเป็นสุขประชาชนไม่เดือดร้อนเพราะผู้มีอำนาจปกครองในสมัยโบราณพระมหากษัตริย์ทรงใช้หลักธรรมในการปกครอง ราชสังคหวัตถุ 4 ประการคือ

4.1 สัสสมะระ ได้แก่ ฉลาดในการบำรุงพืชพันธุ์ธัญญาหารฉลาดในการเพาะปลูกและบำรุงพืชพันธุ์ธัญญาหาร ฉลาดในการส่งเสริมการเกษตรในด้านต่าง ๆ ผู้ปกครองต้องเป็นผู้มีความรู้

ความสามารถ มีการทำนุบำรุงบ้านเมือง ให้เจริญรุ่งเรืองทางด้านเศรษฐกิจให้มีภาวะเศรษฐกิจดีมีผลผลิตพืชพันธุ์สมบูรณ์ในการส่งเสริมอาชีพ และการผลิตของประชาชนให้มีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ ให้ความสะดวกสบาย ต่อผู้ได้บังคับบัญชาของตนอย่างสมบูรณ์ทุกอย่าง

4.2 ปุริสเมธะ ได้แก่ ความเฉลียวฉลาดในการบริหารจัดการบุคคล กล่าวคือ รู้จักส่งเสริมคนดีมีความสามารถให้ได้ทำหน้าที่ตามที่เขาค้นคว้าคนชั่วไม่ให้โอกาสเข้ามารับผิดชอบงานเพื่อหวังผลประโยชน์ บำรุงและให้ขวัญกำลังใจแก่ข้าราชการและประชาชนทุกหมู่เหล่า ผู้ปกครองต้องมีความเป็นผู้ฉลาดในการรับคนเข้ามาบริหารราชการเพื่อมาทำหน้าที่ในการบริหารของรัฐรู้จักคัดเลือกคนและจัดสรรตำแหน่งให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ปุณบำนะเห็นความชอบในบางโอกาส รู้จักส่งเสริมคนดีเปิดโอกาสให้คนดีเข้ามาบริหารราชการ คัดเลือกบุคคลเข้ามาทำหน้าที่ด้วยสติปัญญาที่เฉียบแหลมและเป็นธรรม

4.3 สัมมาปาสะ ได้แก่ ความรู้จักผูกผสมานรวมใจประชาชนด้วยการส่งเสริมอาชีพผู้ปกครองต้องมีความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาสังคม รู้จักผูกผสมานรวมใจของประชาชน รู้จักผูกใจประชาชนด้วยการช่วยเหลือ หรือส่งเสริมอาชีพโดยวิธีการต่าง ๆ แก่ประชาชน เช่น ให้กู้ยืมเงินไปลงทุนการเกษตร หรือลงทุนทางพาณิชย์กรรม หรือทางการศึกษา โดยดอกเบี้ยต่ำ หรือเข้าไปแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในสังคม ด้วยจิตใจที่เอื้ออารีเป็นต้น ถือว่าเป็นการช่วยเหลือประชาชนให้เขาลุกขึ้นมามีอันได้และสุดท้ายก็คือ ช่วยเหลือประเทศถ้าประชาชนทุกหมู่เหล่าอยู่อย่างมั่นคงและเข้มแข็ง

4.4 วาจาเปยยะ หรือ วาจาเปยะ ได้แก่ความมีวาจาอันดูดีมีน้ำใจ มีการพูดด้วยถ้อยคำสุภาพไพเราะ อ่อนหวาน มีเหตุผล ประกอบด้วยประโยชน์ สร้างสรรค์ความสามัคคีมีความสัตย์ ทำให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกันตลอดจนเกิดความเชื่อถือในคำพูดนั้น ผู้ปกครองมีวาจาไพเราะอ่อนหวานชวนฟังประกอบด้วยเหตุผลมีประโยชน์ เป็นทางแห่งสามัคคีรู้จักใช้คำพูดให้เหมาะสมกับคนฟังตามวัยรู้จักโน้มน้าวให้ทำความดียกย่องการทำความดีหมายความว่า ผู้ปกครองจะต้องกล่าววาจาอันอ่อนหวานควรดื่มไว้ในใจ ทำความเป็นที่รักให้เกิดแก่ทุกคนที่ได้มีโอกาสเข้าหาด้วยการทักทายปราศรัยแก่บุคคลทุกคน ทุกชั้น ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่ผู้น้อยโดยควรแก่ฐานะและภาวะอันสมควร

ราชสังคหะวัตถุ 4 ประการนี้เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ของนักปกครองหรือนักบริหาร ถ้าทำได้อย่างถูกต้อง สังคมหรือประเทศชาติก็จะมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง มั่นคงเป็นปึกแผ่น เมื่อพระราชาสงเคราะห์ประชาชน บ้านเมืองของพระองค์ย่อมเจริญมั่งคั่ง มีข้าวน้ำบริบูรณ์ ปราศจากโจรผู้ร้าย ประชาชนอยู่กันด้วยความสุขสงบปลอดภัยบ้านเรือนไม่จำเป็นต้องปิดประตูใส่กลอนเพื่อป้องกันโจรผู้ร้าย อย่างไรก็ตามประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขนักการเมืองผู้นำประเทศต้องยึดหลักของนิติธรรม นิติรัฐ หลักความยุติธรรม ความมีคุณธรรม และจริยธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ในการปกครองประเทศนั้น สิ่งสำคัญที่สุด คือ หลักธรรมที่ได้นำเสนอไว้ข้างต้นจักเป็นตัวชี้วัดคุณภาพสำหรับนักปกครอง และสามารถสะท้อนให้เห็นคุณภาพของ

สังคม และเป็นแนวทางในการนำไปใช้ในการสร้างสังคมสันติสุขสำหรับประชาชนด้วยหลักธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา

หลักการปกครองแนวพุทธศาสตร์ดังที่กล่าวมาส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการปกครองและควบคุมจิตใจตนเองเพื่อให้คนในสังคมอยู่เป็นปกติสุข นักการเมืองการปกครองที่ดีควรนำหลักธรรม คำสอนของพุทธศาสนาไปปฏิบัติใช้เป็นหลักธรรมในการปกครองตนเอง ใช้ปกครองหมู่คณะและสังคม ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่บุคคลและหมู่คณะตลอดจนสังคมโดยส่วนรวมนั่นเอง ในสังคมประกอบไปด้วยหมู่คนจำนวนมาก การที่จะให้คนทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขนั้นก็ต้องมีหลักในการยึดและปฏิบัติร่วมกัน เพื่อความสงบสุขในสังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยกัน ดังนั้นสังคมใด ที่ใช้หลักธรรมและมีจริยธรรมในการปกครองร่วมกัน สังคมนั้นก็จะนำความร่มเย็นเป็นสุขมาให้ประชาชนในประเทศนั้น แต่ในทางตรงข้ามถ้าสังคมใด ที่ไม่มีหลักธรรมและมีจริยธรรมในการปกครอง สังคมก็จะเดือดร้อนสังคมวุ่นวายขาดความสุข ประเทศชาติวุ่นวาย ขาดความผาสุกในการดำรงชีวิตของประชาชนแม้รูปแบบการปกครองจะมีหลากหลายรูปแบบ แต่ที่สำคัญคือ การนำแนวทางตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไปใช้ปฏิบัติตามความเหมาะสม ไม่ว่าสังคมนั้นเลือกปกครองกันด้วยรูปแบบการปกครองรูปแบบใดก็ตาม ก็ต้องมีหลักการปกครอง สำหรับให้ผู้ปกครองได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการปกครองเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย คือความอยู่ดีกินดีมีความสุขในชีวิตตามสมควรของประชาชน และหลักการปกครองไม่จำเป็นที่จะเป็นการปกครองด้วยรูปแบบใดก็ตาม ผู้ปกครองต้องมีธรรมและใช้เป็นหลักการในการปกครอง ทั้งในด้านการปฏิบัติตนและในด้านการปกครอง หากขาดหลักการคือธรรมเสียแล้ว ก็ยากนักที่ผู้ปกครองจะดำเนินการปกครองให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและประสบความสำเร็จ

พระพุทธศาสนากับระบบการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตย ตามทัศนะพระพุทธศาสนา การศึกษาถึงแนวคิดประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นการศึกษาแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตย โดยศึกษาข้อมูลที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ดังรายละเอียดดังนี้

หลักประชาธิปไตย คือการให้อำนาจแก่ประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน การให้อำนาจทั้งทางนิติบัญญัติ การบริหาร และด้านตุลาการ หลักการสำคัญของระบอบการเมืองที่ได้รับ ความศรัทธาเลื่อมใสจากประชาคมโลกอย่างแพร่หลายมากที่สุดในปัจจุบันซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ 5 ประการ คือ (คณะอง วัลย์แก้ว, 2554, หน้า 12)

1. หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน (Popular Sovereignty) เพื่อแสดงออกถึงอำนาจในการปกครองของประชาชนโดยแท้จริง ประชาชนจะแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของโดยใช้อำนาจอำหนดตัวผู้ปกครอง และผู้แทนของตน รวมทั้งอำนาจในการถอดถอนในกรณีที่มีการใช้อำนาจโดยมิชอบ โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งของประชาชนอย่างอิสระเสรีแบบลับและทั่วถึง มีกำหนดเวลาที่แน่นอนใน

พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงหลักอริยปทัศ 3 ประการคือ หลักอัตตาทิปปทัศ คือการเอาตนเป็นใหญ่ หลักโลกาธิปไตย คือการเอาโลกเป็นใหญ่และหลักธรรมาธิปไตย คือการเอาหลักธรรมเป็นใหญ่ ซึ่งพระพุทธศาสนามุ่งเน้นหลักธรรมาธิปไตยเป็นรูปแบบในการปกครองที่ดีที่สุด

2. หลักเสรีภาพ (Liberty) หมายถึง การที่บุคคลสามารถกระทำหรืองดเว้นกระทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใดตามที่ต้องการ ตราบเท่าที่การกระทำหรืองดเว้นการกระทำนั้นไม่ไปละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนตามหลักพระพุทธศาสนา มีการกำหนดสิทธิและหน้าที่ ไว้ในพระวินัยไว้อย่างชัดเจน เช่น การกำหนดบทบาทและหน้าที่ของสงฆ์ในการทำอุตติกรรม ทำด้วยสังฆัจจวรรค คือ สังข์ 4 รูปขึ้นไป ได้แก่ การสวดปาฏิโมกข์ ทำสังฆกรรม เป็นต้น การทำอุตติจตุตถกรรม ทำด้วยสังฆ์ปัญจวรรค คือ สังข์ 5 รูปขึ้นไป ได้แก่ การกรานกฐิน เป็นต้น และอุตติจตุตถกรรม ทำด้วยสังฆ์ 10 รูปขึ้นไป (ยกเว้นในที่กัณดารที่หาพระสงฆ์ได้ยาก) ได้แก่ การอุปสมบท เป็นต้น นอกจากนั้นพระพุทธเจ้ายังให้หลักเสรีภาพในการคิด เช่น ชาวกาลามะ ในการที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อ ในกาลามสูตร 10 ประการ เช่น อย่าเชื่อเพียงเพราะเล่าสืบกันมา ฟังตามกันมา ชาวสื่อ การอ้างตำราหรือทฤษฎี เป็นต้น หากจะเชื่อต้องใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองให้รอบคอบตามหลักของโยนิโสมนสิการ

3. หลักความเสมอภาค (Equality) คือ ในระบอบประชาธิปไตยเชื่อมั่นว่า หากมนุษย์มีโอกาสที่เสมอภาคเท่าเทียมกันถึงแม้ว่าจะมีความสามารถที่แตกต่างกันก็ตาม มนุษย์จะสามารถดำรงชีวิตที่ดีร่วมกันได้ ดังนั้นความเสมอภาคจึงหมายถึง ความเสมอภาคขั้นพื้นฐานที่ประชาชนในสังคมเดียวกันมีความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายเดียวกันได้ในพระพุทธศาสนา จะเห็นได้อย่างชัดเจนในการให้ความเสมอภาคในเรื่อง วรรณะ เชื้อชาติ เช่น บุคคลไม่ว่าจะอยู่วรรณะไหนก็สามารถเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาได้ และนับถือกันในเรื่องของพรocha โดยไม่คำนึงว่าจะอยู่วรรณะใด เชื้อชาติใด หลักความเสมอภาคในการเคารพนับถือพระรัตนตรัย เป็นต้น

4. หลักการปกครองโดยกฎหมาย (Rule of Law) หลักการนี้มีขึ้นเพื่อมุ่งจะให้ความคุ้มครองแก่สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนเป็นสำคัญ ดังนั้น ผู้ปกครองจะใช้อำนาจใด ๆ ได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจไว้ อีกทั้งการใช้อำนาจนั้นจะต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเท่านั้น การจำกัดสิทธิเสรีภาพใด ๆ ของประชาชนจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขของกฎหมายเท่านั้นในพระพุทธศาสนามีพระวินัย ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายที่เป็นหลักปฏิบัติของสงฆ์ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อหมู่คณะมีความสุข ช่มช้อย ชั่วปกป้องคนดีจนถึงเพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม คือพระพุทธศาสนา เป็นต้น

5. หลักเสียงข้างมาก (Majority Rule) การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองเพื่อผลประโยชน์ของประชาชน ดังนั้น ในการตัดสินใจใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดตัวผู้ปกครอง หรือการตัดสินใจของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ จะต้องถือเอาเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์

และเพื่อให้มั่นใจว่าการตัดสินใจนั้นสะท้อนถึงความต้องการของคนส่วนใหญ่อย่างแท้จริงก็จะต้องให้ความเคารพและคุ้มครองเสียงข้างน้อยด้วย (Minoirty Right) ทั้งนี้เพื่อประกันว่าฝ่ายเสียงข้างมากจะไม่ใช้มติในลักษณะพวกมากลากไปในพระพุทธศาสนา ก็ใช้หลักเสียงข้างมากเป็นเครื่องตัดสิน เช่น การรับกฐิน จะต้องมีการถามท่ามกลางสงฆ์ว่า พระภิกษุรูปใดสมควรได้รับผ้ากฐิน โดยมีการเสนอพระภิกษุรูปที่สมควรได้รับผ้ากฐิน หากพระภิกษุสงฆ์เห็นด้วยก็เปล่งวาจาพร้อมกันว่า “สาธุ” หรือหากภิกษุรูปใดทำผิดพระวินัย ก็มีการตัดสินที่เรียกว่า “เยภยยสิกา” คือ การระงับด้วยเสียงข้างมาก ลงมติทั้งอธิกรณ์และการระงับสงฆ์ส่วนใหญ่ และในการประชุมทำสังฆกรรมต่าง ๆ นั้น ต้องมีมติเป็นเอกฉันท์ หากมีข้อข้องใจมีสิทธิยับยั้ง (Veto) ได้แม้เพียงพระภิกษุรูปเดียวทั่วทั้งสงฆ์ทั้งหมดก็ต้องฟังตั้งกรรมวาจาที่ว่า “ยสฺสายสมโตขมติ...โสตุณฺหสฺสายสฺส น ขมติ โส ภาเสยฺย” แปลว่า “ถ้ากรรมนี้ชอบใจต่อท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเงียบ ถ้าไม่ชอบใจต่อท่านผู้ใด ผู้นั้นพึงพูดขึ้น”

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการปกครองเพื่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ก็คือ การกระทำทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ สถาบันและองค์กรในสังคม ซึ่งรวมไปถึงการช่วงชิงอำนาจการต่อสู้แย่งชิงกันของกลุ่มผลประโยชน์ ที่ดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทางการเมืองและการปกครองต่าง ๆ รูปถึงกิจกรรมที่เกี่ยวกับการบริหาร วางกฎระเบียบ กฎเกณฑ์สำหรับสังคม สิ่งเหล่านั้นก็เป็นการกระทำที่มุ่งมุ่งเน้น เพื่อสร้างความเสมอภาค เป็นธรรมแก่สังคม เพื่อให้สังคมมีความสุข ซึ่งแนวทางและหลักการที่ดำเนินการมาเหล่านั้น จะเห็นได้ว่าเป็นแนวทางที่สอดคล้องโดยยึดแนวทางปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่นำมาปรับใช้ในระบบการเมืองการปกครอง โดยสภาพของสังคมไทยที่มีความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตที่ได้รับอิทธิพลมาจากแนวทางคำสอนของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการบริหารและการปกครองมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันโดยสังคมของคนไทยนั้น มีความสัมพันธ์กับศาสนาอย่างใกล้ชิด มีการพึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกัน ศาสนาจึงเป็นที่มาของอุดมการณ์รูปแบบเดียว เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการธำรงรักษาความชอบธรรมของการปกครองและการยอมรับของประชาชนที่มีต่อผู้ปกครอง พระพุทธศาสนาทั้งที่เป็นส่วนพระธรรม คือ คำสอน และพระวินัย คือ คำสั่ง มีคุณค่าต่อการปกครอง ทั้งในด้านการปกครองตนเอง การปกครองหมู่คณะและการปกครองประเทศหรือสังคมโดยส่วนรวมตลอดจนมีการปกครองโลกอยู่มาก กล่าวคือ มุ่งส่งเสริมให้บุคคลหมั่นสำรวจฝึกฝน ปรับปรุง เคารพ ควบคุม บังคับภายในคือจิตใจ เชื้อมั่นรับผิดชอบต่อตนเอง เป็นการปกครองตนเอง รู้จักธรรมชาติและความต้องการของผู้อื่น ใช้พระคุณควบคู่กับการใช้พระเดช เป็นการปกครองหมู่คณะและปกครองประเทศหรือสังคมโดยส่วนรวม ตลอดมีการใช้ธรรมเป็นโลกบาล คือ หิริและโอตตปปะ ซึ่งเป็นการปกครองโลก

2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พรรัชชล บุญคง (2565, หน้า 253) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของเทศบาลตำบลในจังหวัดปทุมธานี” พบว่า ระดับการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ภาวะผู้นำ และประสิทธิภาพของเทศบาลตำบลในจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.34$, S.D. = .17) และภาวะผู้นำของเทศบาลตำบลในจังหวัดปทุมธานีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.56$, S.D.= .31) ส่วนประสิทธิภาพของเทศบาลตำบลในจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.47$, S.D.= .16)

ฐิติรัตน์ มานีพารักษ์ (2564, หน้า 1-2) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารบ้านเมืองที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดปทุมธานี” พบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยการมีส่วนร่วม และประสิทธิภาพการบริหารบ้านเมืองที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมอยู่ในระดับมาก และพบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล การสร้างแรงบันดาลใจ การสร้างบารมี การกระตุ้นทางปัญญา และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมค้นหาปัญหาการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามผล การมีส่วนร่วมการวางแผน

สมภพ ระงับทุกข์ (2564, หน้า 205) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “การปกครองระบอบประชาธิปไตยกับสถาบันทางการเมืองไทยในยุครัฐธรรมนูญ 2560” พบว่า ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากการมีผู้ปกครองคนเดียว คือ พระมหากษัตริย์ หรือเรียกที่ว่า ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยคณะราษฎรได้ยึดอำนาจจากรัชกาล ที่ 7 เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ. ศ. 2475 การเมืองการปกครองไทย จึงได้นำการปกครองแบบประชาธิปไตยมาใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 โดยเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบประเทศอังกฤษ ซึ่งมีการเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเรียกว่า รัฐธรรมนูญ และถือเป็นกฎหมายสูงสุด ปัจจุบันเป็นฉบับที่ 20 คือ รัฐธรรมนูญ 2560 โดยบัญญัติ ให้มีสถาบันทางการเมืองประกอบด้วย ฝ่ายนิติบัญญัติ ได้แก่องค์กร รัฐสภาเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา มีอำนาจหน้าที่ในการออกกฎหมายและตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร คือ รัฐบาล ฝ่ายบริหาร ได้แก่ รัฐบาล ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้า รวมทั้งองค์การของรัฐบาล ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดินตามกฎหมาย และฝ่ายตุลาการ ได้แก่ องค์กรศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบควบคุมบังคับให้ทุกภาคส่วนของสังคมไทยปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย และยังมีองค์กรอิสระ ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้งผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ รวมทั้ง

องค์กรตามรัฐธรรมนูญ คือ องค์กรอัยการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นสถาบันทางการเมืองตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยของไทยที่มีอำนาจหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

ธนพันธ์ ไล่ประกอบทรัพย์ (2561, หน้า 5) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “การจัดการบ้านเมืองที่ดีและการเติบโตของการกระจายทรัพยากรในมุมมองเปรียบเทียบ” พบว่า การเมืองแบบประชาธิปไตยมีอิทธิพลต่อการเพิ่มขึ้นของรายจ่ายด้านสาธารณสุขและการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนการเติบโตทางเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อการเพิ่มขึ้นของรายจ่ายด้านสาธารณสุขและประกันสังคม สุดท้ายการจัดการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งได้แก่ประสิทธิผลในการจัดการภาครัฐมีอิทธิพลต่อการเพิ่มขึ้นของรายจ่ายด้านประกันสังคม ส่วนการบังคับใช้นโยบายและกฎหมายอย่างจริงจังมีอิทธิพลต่อการเพิ่มขึ้นของรายจ่ายด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประภาส วรณทอง (2559, หน้า 112) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาล ตำบลนาคู อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ความคิดเห็นในการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาล ตำบลนาคู อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและรายด้านทั้ง 6 ด้าน ในภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักการ มีส่วนร่วม และด้านหลักนิติธรรม ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า ด้านหลักนิติธรรม เทศบาลจัดทำเทศบัญญัติที่ถูกต้องเป็นธรรม มีอิสระในการจัดทำเทศบัญญัติกฎหมาย มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับข้อบังคับต่าง ๆ ที่จะมีผลบังคับใช้กับชุมชน เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับชุมชนให้มากที่สุด ด้านหลักคุณธรรม เทศบาลมีการรณรงค์และสนับสนุนให้ใช้หลักคุณธรรมเพื่อการบริหารจัดการและปฏิบัติงานที่มีการพัฒนาบุคลากรให้มีจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรมและศีลธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชนเพื่อการร้องเรียนหรือร้องทุกข์เกี่ยวกับการดำเนินงานของเทศบาลมีปริมาณลดลง ด้าน หลักความโปร่งใส เทศบาลมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างโปร่งใส อธิบายข้อสงสัยได้เข้าใจชัดเจน ระบบเอกสารที่เป็นระเบียบ สะดวกต่อการใช้งานและตรวจสอบจากประชาชน มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของเทศบาลทั้งภายในและภายนอกอย่างสม่ำเสมอ ด้านหลักความรับผิดชอบ บุคลากรในเทศบาลมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่ออำนาจหน้าที่ของตนเอง มีการแก้ไข ปรับปรุง บำรุง ดัดแปลงซ่อมแซมได้ทันเวลาในเรื่องร้องเรียน/ร้องทุกข์ โดยมีการดำเนินการเพื่อลดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ผู้บังคับบัญชาเป็นแบบอย่างที่ดีรวมทั้งการสร้างแบบอย่างที่ดีด้วยการยกย่อง ส่งเสริมความประพฤติของบุคคลที่เป็นแบบอย่างในเรื่องความรับผิดชอบต่อที่ดี สรุปลงจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา อำเภอบึงบอระเพ็ด จังหวัดบึงบอระเพ็ด พบว่า การศึกษาวิจัยในเรื่องการบริหารบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่ทำการศึกษาโดยใช้หน่วยการศึกษาเป็นหน่วยเดียวหรือองค์กรปกครอง

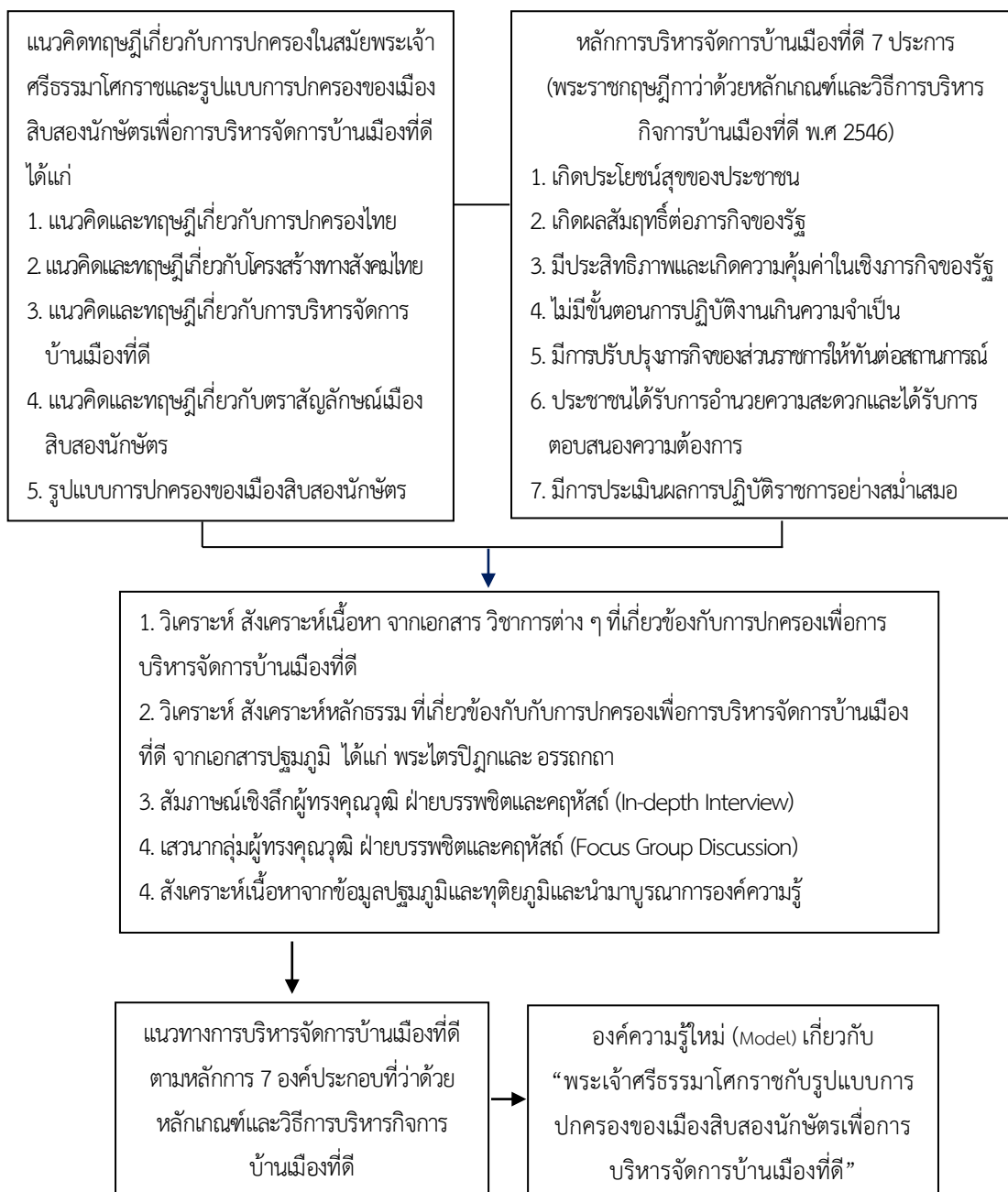
ส่วนท้องถิ่นในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลในแต่ละพื้นที่เท่านั้น ส่วนงานที่ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับที่กว้างขึ้น หรือใช้หน่วยการศึกษาเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล ตำบลและเทศบาลเมือง เป็นต้น ยังไม่พบมากนัก

รินทร์ภัส วุฒิปรีชาสิทธิ์ (2562, หน้า ก-ข) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ” พบว่า การเปรียบเทียบหลักธรรมาภิบาลของประเทศไทย และต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศเดนมาร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศเกาหลีใต้ประเทศสิงคโปร์ ประเทศฟิลิปปินส์และประเทศอินโดนีเซีย มีทั้งความแตกต่าง ความคล้ายและความเหมือน การวิจัยครั้งนี้เสนอแนวทางการพัฒนาธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ โดยองค์ประกอบสำคัญของธรรมาภิบาลที่ใช้ในการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ หลักนิติธรรม (Rule of Law) หลักความโปร่งใส (Transparency) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักความคุ้มค่า (Value for Money) หลักคุณธรรม จริยธรรม (Morality/Ethics) หลักสำนึกรับผิดชอบ (Accountability) ซึ่งผู้วิจัยได้จัดกลุ่มกระทรวงตามภารกิจเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านความมั่นคง รวมถึงด้านเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับระดับธรรมาภิบาลของหน่วยงาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับกรอบตัวชี้วัดธรรมาภิบาลที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานและทำให้องค์กรได้รับการยอมรับจากทั้งภายในและภายนอกองค์กร ทั้ง 6 องค์ประกอบ โดยระดับความคิดเห็นที่อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างมาก 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1. การพิจารณาออกคำสั่งต่าง ๆ มีการกล่าวอ้างข้อกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง (หลักนิติธรรม) 2. หน่วยงานมีการประกาศโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการและกำหนดหน้าที่อำนาจโดยเปิดเผยเป็นการทั่วไป (หลักความโปร่งใส) 3. กฎระเบียบของหน่วยงานออกโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย (หลักนิติธรรม) ทั้งนี้เมื่อเรียงระดับความคิดเห็นแต่ละด้านจากมากไปน้อย ทั้ง 6 องค์ประกอบ อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างมาก อันดับหนึ่ง คือ หลักความโปร่งใส รองลงมาคือ หลักสำนึกรับผิดชอบ หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักความคุ้มค่า ตามลำดับ ดังนั้นข้อเสนอเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐแบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ ประเด็นแรก แนวทางในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลหรือหลักธรรมาภิบาลของหน่วยงานภาครัฐควรมีกรอบตัวชี้วัดธรรมาภิบาลทั้ง 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า หลักคุณธรรม จริยธรรม หลักสำนึกรับผิดชอบ แต่รายละเอียดของตัวชี้วัดธรรมาภิบาลแต่ละองค์ประกอบจะแตกต่างกันตามภารกิจของหน่วยงาน ประเด็นที่สอง แนวทางการพัฒนาธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐที่มีผลต่อระดับธรรมาภิบาลของหน่วยงานควรเริ่มตั้งแต่การอบรม ปลูกฝังในครอบครัว สถานศึกษา และหน่วยงานภาครัฐ สิ่งสำคัญคือผู้นำหรือรัฐบาลต้องกระตุ้นให้ข้าราชการปฏิบัติงานตามแนวทางการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ

วัฒนสาสน์ นุ่นสุข (2565, หน้า 221-222) ได้ศึกษาบทความเรื่อง “ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการกำเนิดอาณาจักรนครศรีธรรมราช” สืบค้นจาก file:///C:/Users/SRTH180/Downloads/tci_admin,+Journal+manager,+(%E0%B8%89.6)+--+9.pdf สืบค้นเมื่อ 11 สิงหาคม 2565 บทความเรื่องนี้กล่าวถึงการกำเนิดขึ้นของอาณาจักรนครศรีธรรมราชในราวพุทธศตวรรษที่ 18 ที่มีความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองเป็นอย่างมากในบริเวณที่ราบชายฝั่งทะเลของจังหวัดนครศรีธรรมราชในปัจจุบันที่เป็นศูนย์กลางของอาณาจักรนครศรีธรรมราชมาแต่เก่าก่อน การศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นและของต่างชาติปรากฏว่า อาณาจักรนครศรีธรรมราชได้รุ่งเรืองอย่างมากในช่วงเวลาที่เริ่มก่อตั้งรัฐจนกลายมาเป็นศูนย์กลางที่สำคัญมากอันหนึ่งในทางการเมืองการค้าและการศาสนาในคาบสมุทรสยามและในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งแนวคิดการปกครองของสมัยนี้เป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดทางมานุษยวิทยา-โบราณคดีที่ได้พัฒนาขึ้นอย่างมากในปัจจุบันมาใช้ในการเปิดพื้นที่ใหม่ในการศึกษาวิจัย เพื่อนำเสนอประเด็นใหม่ ๆ เกี่ยวกับการสร้างอำนาจของผู้ปกครอง การเกิดขึ้นของเครือข่ายของรัฐรุ่นใหม่ที่ถูกโยงกันเข้าด้วยพระพุทธศาสนาลังกาวงศ์ และข้อความทางการเมืองของพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช เป็นต้น

2.6 สรุปกรอบแนวคิด

ในการวิจัยเรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2.1 แผนผังแสดงกรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี”

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Reserch) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ศึกษาแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี และบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี โดยภาพรวมของการกำหนดระเบียบวิธีวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (Methodology) ที่นำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งได้กำหนดรอบและขอบเขตของระเบียบวิธีวิจัยหรือกระบวนการวิจัยดังกล่าวมาใช้ในการดำเนินการศึกษา โดยสรุปดังต่อไปนี้

การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research)

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) สำหรับการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (methodology) โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) นั้น โดยเบื้องต้นทางผู้วิจัยได้ดำเนินกระบวนการศึกษา ตามระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (methodology) โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การสัมภาษณ์ (in-depth interview)

สำหรับการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (methodology) โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยการสัมภาษณ์นั้น ในการกำหนดกระบวนการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดให้มีกระบวนการวิจัย (methodology) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างลักษณะเป็นการสัมภาษณ์โดยใช้คำถามเหมือนกันทุกคน เป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัย (methodology) ที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง

การเสวนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

มีกระบวนการวิจัยด้วยการทำเสวนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากบุคคลซึ่งเป็นผู้รอบรู้ ผู้ทรงคุณวุฒิและมีประสบการณ์ในประเด็นที่สัมภาษณ์ หรือเป็นบุคคลที่รู้รายละเอียดในประเด็นที่สัมภาษณ์ สามารถให้รายละเอียดข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง คือเป็น Key Informants เพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงให้ได้อย่างลึกซึ้ง เพื่อสนับสนุนข้อมูลให้มีความน่าเชื่อถือ

โดยงานวิจัยฉบับนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้กลุ่มประชากรที่นำมาศึกษาวิจัย จะเป็นกลุ่มประชากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษางานวิจัย ซึ่งมีจำนวน 15 รูป/คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และเสวนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นรูปแบบเจาะจงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาข้อมูลการวิจัย “พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านรัฐศาสตร์ การเมือง การปกครองจำนวน 5 รูป/คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการและภาวะผู้นำทางด้านการปกครอง จำนวน 5 รูป/คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านประวัติศาสตร์ละวัฒนธรรมของภาคใต้ จำนวน 5 รูป/คน โดยผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเป็นผู้รอบรู้ มีประสบการณ์ในประเด็นที่สัมภาษณ์ เป็นบุคคลที่รู้รายละเอียดในประเด็นที่สัมภาษณ์ สามารถให้รายละเอียดข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง ถือเป็น Key Informants เพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงให้ได้อย่างลึกซึ้ง เพื่อสนับสนุนข้อมูลให้มีความน่าเชื่อถือ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบบสัมภาษณ์สำหรับงานวิจัยฉบับนี้ เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อตอบโจทยวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี 2. เพื่อศึกษารูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี 3. เพื่อบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช และรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

3. ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

การสร้างเครื่องมือ ซึ่งกระบวนการสร้างเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มต้นจากการนำเอาวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาใช้เป็นกรอบสำหรับการทบทวนวรรณกรรมเพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยจากนั้นจึงได้นำกรอบแนวคิดในการวิจัยดังกล่าวมาแตกเป็นประเด็นและแนวคำถามสำหรับการใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และเสวนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งมีวิธีการดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary sources) คือ พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล 91 เล่ม ฉบับมหาจุฬาราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2546 และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 เอกสารทุติยภูมิ (Secondary sources) คือ งานวิจัย ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ตำรา หนังสือ บทความ งานเขียนจากหอสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยและจากหอสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ รวมถึงสื่อสารสนเทศต่าง ๆ โดยเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชและรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี รวมถึงแนวทางบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

2. ก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ คือ สร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์เป็นแบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured interview) เป็นการสัมภาษณ์โดยใช้คำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ที่เป็นบุคคลกลุ่มเป้าหมายสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ในประเด็นของคำถามที่สัมภาษณ์ มีลักษณะคำถามกว้าง ๆ และมีความยืดหยุ่นสูง นอกจากนี้ เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์สามารถปรับเปลี่ยนคำถามได้ตามความเหมาะสมกับผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนได้ จึงมีแบบรายการสัมภาษณ์ (Interview guide) เป็นแนวทางในการพูดคุย ซักถามและจดบันทึก ซึ่งแบบสัมภาษณ์จะแบ่งเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชและรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งประกอบด้วยหลัก 7 ประการ คือ 1. ประโยชน์สุขของประชาชน 2. ผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจ 3. มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่า 4. ขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เหมาะสม 5. มีการปรับปรุงให้ทันต่อสถานการณ์ 6. การอำนวยความสะดวกและการตอบสนองความต้องการ 7. มีการประเมินผล และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

3. ตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือสัมภาษณ์ การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือเพื่อให้แนวคำถามที่นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการศึกษาครั้งนี้สามารถวัดได้ตรงตามเนื้อหาและครอบคลุมครบถ้วนตามเนื้อหาที่ผู้วิจัยต้องการวัด ผู้วิจัยจึงได้นำร่างแนวคำถามไปทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยกระบวนการตรวจสอบ ในขั้นตอนแรกผู้วิจัยได้นำร่างแนวคำถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญในสายวิชาการทั้งที่เป็นภิกษุและฆราวาส จำนวน 3 รูป/คน ทำการตรวจสอบ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อความถามภาคสนามตามระเบียบวิธีวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความแม่นยำและมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านประกอบด้วย 1. พระครูโฆสิตวิฒนานุกูล, ผศ.ดร. 2. ผศ.ดร.ดิเรก นุ่นกล้า 3. ผศ.ดร.สุรินทร์ ทองทด ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา ผู้เชี่ยวชาญทางการปกครอง วัฒนธรรมทางการปกครอง ในสมัยพระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎกและด้านการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เพื่อให้ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด แนวทางการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎก รวมถึงรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี และการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการปกครองและการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อที่จะนำองค์ความรู้ที่ได้นำไปใช้ในการดำเนินงานวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากเครื่องมือสัมภาษณ์และผลสรุปของการตรวจเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญผ่านตามเกณฑ์ความเชื่อมั่น หลังจากนั้นจึงส่งเอกสารเพื่อดำเนินการขอรับการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เมื่อเครื่องมือการสัมภาษณ์ผ่านการรับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ จว. 227/2566 ลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2566) จึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จำนวน 5 รูป/คน ประกอบด้วย 1) พระครูอรุณสุตาลังการ รศ.ดร. 2) พระครูเหมเจติยาภิบาล ดร. 3) พระมหาประทีน เขมจารี 4) รศ.ดร.สืบพงษ์ ธรรมชาติ 5) ผศ.ดร.ดิเรก นุ่นกล้า และเสวนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 10 รูป/คน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านรัฐศาสตร์ การเมือง การปกครองจำนวน 4 รูป/คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการและภาวะผู้นำทางการปกครอง จำนวน 3 รูป/คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของภาคใต้ จำนวน 3 รูป/คน ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้มีหนังสือขออนุญาตในการสัมภาษณ์และเสวนากลุ่มจากทางมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมไตรปิฎก เพื่อติดต่อขออนุญาตสัมภาษณ์ และเสวนากลุ่ม และไปสัมภาษณ์และจัดเสวนากลุ่มตามวันและเวลาที่ผู้ทรงคุณวุฒิอนุเคราะห์และสะดวกในการให้สัมภาษณ์และเสวนากลุ่ม โดยผู้วิจัยอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยความสำคัญของข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลอย่างเป็นความลับ ให้กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์และเสวนากลุ่มทราบ เมื่อกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์

และเสวนากลุ่มยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัยให้เซ็นชื่อลงในใบพิทักษ์สิทธิโดยจะไม่มีเปิดเผยข้อมูลให้ผู้อื่นทราบและกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์มีสิทธิที่จะตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมงานวิจัยครั้งนี้ได้ตลอดเวลา

ลักษณะการสัมภาษณ์และเสวนากลุ่มของงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกและเสวนากลุ่มโดยกำหนดประเด็นตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องตามโจทย์การวิจัยที่กำหนดไว้ โดยงานวิจัยฉบับนี้ มีการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมโครงการ โดยเกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion Criteria) คือ ผู้เข้าร่วมสมัครใจและเต็มใจในการเข้าร่วมการวิจัย โดยลงนามในเอกสารยินยอมด้วยความสมัครใจ และเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย และเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตปกติ สามารถอ่าน ฟัง เขียนภาษาไทยได้ ส่วนเกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria) คือ มีปัญหาด้านสุขภาพที่ต้องได้รับการรักษาระหว่างเข้าร่วมการวิจัยจนไม่สามารถเข้าร่วมการวิจัยได้ หรือปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัยและไม่สามารถทำตามกระบวนการทั้งหมดของการวิจัยได้ เมื่อดำเนินการสัมภาษณ์แล้วเสร็จ หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ รวบรวมถึงดำเนินการเรียบเรียงและนำเสนอการบูรณาการองค์ความรู้เกี่ยวกับ “พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี”

การเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การสัมภาษณ์เป็นหลักและทำเพียงรอบเดียวเท่านั้น ใช้การสัมภาษณ์แบบเปิด โดยไม่มีคำถามนำคำตอบว่าจะต้องเป็นอย่างหนึ่งอย่างใด (Non Directive Interview) เพื่อป้องกันไม่ให้แนวคิดของผู้ให้สัมภาษณ์ถูกครอบงำหรือชักจูงโดยใจความ หรือแนวความคิดที่แฝงอยู่ แต่ทั้งนี้จะอาศัยกรอบหรือแนวทางแบบคำถามกว้าง ๆ เพื่อให้การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านได้ครอบคลุมทั้งหัวข้อและเนื้อหา เพื่อจะได้วิเคราะห์และเสนอผลในลักษณะที่สามารถสร้างข้อสรุปเป็นการทั่วไปได้ตามหัวข้อนั้น ๆ นำผลการสัมภาษณ์ที่จัดบันทึกหรืออัดเทปที่ได้รับอนุญาตมาเรียบเรียง แล้วส่งกลับให้ผู้ให้ข้อมูลได้ตรวจสอบความถูกต้องและทำการวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุป แล้วนำข้อสรุปที่ได้มาเขียนเป็นผลการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเอกสารข้อมูลปฐมภูมิ วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปจากหนังสือ เอกสารวิชาการต่าง ๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วารสาร บทความ และสืบค้นข้อมูลจาก Internet เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลภาคสนาม วิจัยภาคสนาม (Field Research) ที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างที่แน่นอน (Non-Structured Interview) ในการสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่ได้สร้างขึ้นไว้ล่วงหน้าเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นการสอบถามแบบปลายเปิด และมีการจัดเสวนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นเวทีอภิปรายเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลที่เป็น

ข้อเท็จจริง คือเป็น Key Informants เพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงให้ได้อย่างลึกซึ้ง เพื่อสนับสนุนข้อมูลให้มีความน่าเชื่อถือ และเกิดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยกระบวนการวิจัยที่กล่าวมาผู้วิจัยใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลใน 2 ลักษณะประกอบด้วย

5.1 การวิเคราะห์โดยการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกประเภทข้อมูลและจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่หรือประเภทโดยใช้เกณฑ์บางอย่างตามลักษณะที่ข้อมูลนั้นมีอยู่ร่วมกันเป็นตัวจำแนก

5.2 การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Comparative Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างที่มีอยู่ในคุณลักษณะ (Qualities) หรือคุณสมบัติ (Attributes) ของข้อมูลตั้งแต่สองชุดขึ้นไป

และนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้างต้นมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงเอกสารโดยเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และใช้การวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) ของข้อมูลที่รวบรวมมาได้ทั้งหมด ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีลำดับขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยนำคำสัมภาษณ์จากผู้ถูกสัมภาษณ์มาเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของแต่ละบุคคล และจัดลำดับความสำคัญและคุณลักษณะของข้อมูล

2. นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่จัดลำดับความสำคัญแล้วนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลทางเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะทราบถึงลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันของข้อมูล

3. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากการศึกษาต่าง ๆ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันอย่างเป็นระบบและนำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน แสดงความสำคัญของข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อสะดวกในการวิเคราะห์และเขียนรายงานข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะไม่ใช้ข้อมูลตัวเลข แต่จะเป็นข้อมูลเชิงพรรณนาที่มี “รายละเอียด” และ “ลึก” และมีการอ้างอิงโดยตรงเกี่ยวกับที่มาของข้อมูลไม่ว่าจะเป็นข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าหรือข้อมูลทางเอกสาร ดังนั้น ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการตอบประเด็นสัมภาษณ์ (Interview Research) เสวนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ (Document Research) จะถูกนำมาวิเคราะห์และประมวลผลโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในแง่ต่าง ๆ ตามข้อเท็จจริง ทั้งในเชิงเหตุและผลซึ่งการวิเคราะห์จะออกมาในลักษณะของการพรรณนาไปสู่คำตอบในการศึกษางานวิจัยฉบับนี้เพื่อชี้ให้เห็นถึงองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี หลังจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ผู้วิจัยดำเนินการนำเสนอผลงานการวิจัยตามลำดับขั้นตอนด้วยวิธีการบรรยาย ในรูปแบบเชิงคุณภาพตามความเหมาะสมแก่เนื้อหา หลังจากนั้น

ก็ดำเนินการเรียบเรียงและนำเสนอผลงานวิจัยในรูปแบบเชิงพรรณนา ในรูปแบบการบูรณาการองค์ความรู้เกี่ยวกับ “พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” ในรูปแบบองค์ความรู้ใหม่ (Model)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิจัย “พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และเสวนากลุ่ม ((Focus Group Discussion) โดยเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์โดยตรงกับงานวิจัยฉบับนี้ ซึ่งประกอบด้วยซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านรัฐศาสตร์ การเมือง การปกครอง จำนวน 5 รูป/คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการและภาวะผู้นำทางด้านการปกครอง จำนวน 5 รูป/คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านประวัติศาสตร์ละวัฒนธรรมของภาคใต้ จำนวน 5 รูป/คน ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นดังนี้

4.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

4.2 รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

4.3 การบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

4.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

จากศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี กล่าวได้ว่า การปกครองเป็นเรื่องราวที่มีมาทุกยุคทุกสมัย เมื่อมีกลุ่มชนที่มาอยู่ร่วมกันย่อมต้องเกิดการปกครองขึ้นเพื่อให้เกิดสันติสุขของสังคม ซึ่งการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเป็นยุคหนึ่งที่มีมุมมอง แนวคิดของการปกครองที่สามารถทำให้เกิดความสามัคคีและการพัฒนาที่ต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดการบริหารจัดการสังคม ชุมชนที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืน โดยแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช เป็นแนวคิดการปกครองที่นำหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยมาใช้ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกเสียงเพื่อการพัฒนาชุมชน และสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่

การปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช เป็นแนวคิดของการปกครองที่ให้ความสำคัญกับประชาชน การบริหารจัดการด้วยชุมชน เน้นระบบการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจในแต่ละแคว้น เพื่อการบริหารชุมชนที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต ใช้วิธีการรวมกลุ่มชนที่กระจัดกระจายอยู่ในที่ต่าง ๆ มารวมเข้าด้วยกัน แล้วจัดการปกครองและระบบสังคมเข้าเป็นเมืองตามวิถีชุมชนของแต่ละพื้นที่ และให้

อิสระในการตัดสินใจของผู้นำชุมชนในแต่ละแคว้นแต่ให้ยึดหลักธรรมและศาสนจักรเป็นจุดเหนี่ยวนำทางจิตใจแก่ประชาชน ให้หลักธรรมของราชาในการปกครองและเอื้อให้กับการบริหารงานในชุมชน มีการปรับเปลี่ยนการปกครองตามสภาพพื้นที่และสังคมที่อยู่อาศัย พัฒนาเศรษฐกิจตามสภาพภูมิศาสตร์ของแต่ละแคว้นที่อยู่อาศัย และเอาแนวคิดใหม่ ๆ มาใช้ในกระบวนการสร้างบ้านเมืองและการจัดการสังคม โดยใช้แนวคิดที่ว่า “โลกเป็นระบบของส่วนรวม (หรือจักรวาล)” เพื่อรวมชุมชนเล็กชุมชนน้อยในคาบสมุทรไทย ซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วยกัน แล้วค่อย ๆ สลายหรือลบเลือนความเชื่อที่มีอยู่เดิม ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อท้องถิ่นหรือความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ให้หมดไป สถาบันและบทบาทของผู้นำในราชวงศ์นี้ได้ถูกนำมาใช้เพื่อระดมกำลังและประสานประโยชน์ในความหลากหลายเข้าด้วยกัน ซึ่งมีผลทำให้เกิดสภาพแวดล้อมและอุดมการณ์ในการรวมอำนาจไว้ที่พื้นที่และภูมิภาคต่าง ๆ ในการปกครอง ซึ่งการปกครองในสมัยนี้จะแบ่งเป็น 12 เมือง เรียกว่า เมืองสิบสองนักษัตร โดยมีเมืองนครศรีธรรมราชเป็นเมืองศูนย์กลาง โดยมีกษัตริย์เป็นจุดศูนย์กลางในการเหนี่ยวนำของประเทศ

การปกครองในสมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช พิจารณาจุดอ่อนเพื่อหาจุดแข็ง ปรับเปลี่ยนมุมมองแนวคิดในการพัฒนาบ้านเมืองหรือการจัดการปกครองในชุมชน โดยปรับการปกครองตามสภาพการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศวิทยาเดิมที่เป็นอยู่ให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมใหม่ที่เป็นอยู่ โดยการสร้างสภาพแวดล้อมขึ้นใหม่ และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีคุณค่าและคุ้มค่าของทรัพยากร กล่าวคือ หลังจากแผ้วถางที่ทางด้วยวิธีทำไร่แบบโค่นเผาแล้วต้องกำจัดต่อและสิ่งกีดขวางต่าง ๆ ออกไปให้หมด พื้นที่ปลูกต้องถูกปรับให้ได้ระดับโดยสร้างคันดินไว้รอบ เพื่อให้ น้ำขังอยู่ได้ตลอดเวลาที่ข้าวกำลังเติบโต ด้วยวิธีการดังกล่าวนี้เอง ระบบนิเวศวิทยาจึงถูกเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมสำหรับปลูกพืชชนิดเดียวคือข้าวที่ติดต่อกันทุกปี การปลูกข้าวแบบท่อน้ำถือว่าเป็นระบบที่ให้ผลผลิตสูงสุด แต่ขณะเดียวกันก็ต้องเอาใจใส่ดูแลมากเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการอื่นที่มนุษย์เคยทำมา สิ่งเหล่านี้เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การผลิตแบบนี้ต้องใช้ปริมาณแรงงานและวัสดุมาก ซึ่งเกินกำลังความสามารถของแต่ละครอบครัวหรือแต่ละชุมชนจะดำเนินการได้ตามลำพัง จำเป็นต้องใช้ความร่วมมือและวิธีการในระดับรัฐหรือแคว้นมาให้การช่วยเหลือ เหตุนี้เองจึงน่าจะเป็นช่องทางให้ผู้ถืออำนาจรัฐเข้าช่วยเหลือและควบคุมการผลิต ด้วยการจัดระบบสร้างบ้านเมืองใหม่ในรูป "เมืองบริวาร" เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนและควบคุมทรัพยากรการผลิตและกำลังคนให้มีประสิทธิภาพ จึงเป็นผลให้การปกครองในราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชเกิดการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเกิดความรุ่งเรืองในยุคสมัยนี้

การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-depth Interview)

ประเด็นแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 (สัมภาษณ์เมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2566) ให้ความคิดเห็นว่า การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) เป็นแนวทางสำคัญที่รัฐบาลได้นำมาใช้ในการจัดระเบียบให้สังคมและประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข เพื่อช่วยป้องกันแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาหรือวิกฤติต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การบริหาร และสิ่งแวดล้อม ที่เกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น จะต้องพัฒนาองค์การและตนเอง เพื่ออำนวยความสะดวกและให้บริการประชาชนอย่างโปร่งใส มีประสิทธิภาพ ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติราชการเกินความจำเป็น เกิดความคุ้มค่า และมีเป้าหมายสำคัญ คือ ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า มั่นคง และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งการปกครองที่ดีก็ต้องตอบโจทย์นี้ให้ได้ และจากแนวคิดการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช ที่เป็นการปกครองแบบกระจายอำนาจสู่ภูมิภาค ให้มีการบริหารจัดการตนเองแบบใช้ทรัพยากรอย่างพอเพียงและสมดุล สิ่งนี้คือจุดสำคัญในการจัดการที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ประชาชนในพื้นที่มากที่สุด และในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช มีแนวคิดหลักที่เป็นองค์ประกอบสำคัญ คือ การนำหลักธรรมาภิบาลซึ่งเป็นหลักสำคัญระดับต้น ๆ ที่จะนำมาใช้ในพื้นที่ สังคม ชุมชนเพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อถือศรัทธาว่า มีการปฏิบัติงานหรือการดำเนินงานด้วยความโปร่งใส ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการบริหารงานของรัฐ รวมทั้งพฤติกรรม การทุจริต คอร์รัปชันในหน่วยงานมีปริมาณที่ลดลง เป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจสู่ประชาชนด้วยความเท่าเทียม มุ่งแก้ไขปัญหาด้วยสติ ใช้ปัญญาวิเคราะห์ให้เกิดงานที่สร้างสรรค์ด้วยคุณธรรมตามหลักการปกครองแผ่นดินโดยธรรม มีการนำหลักธรรมตามแนวหลักพระพุทธศาสนาใช้ในการบริหารจัดการด้านการปกครอง อาทิ การปกครองแบบธรรมาธิปไตย ระบบการปกครองมุ่งความถูกต้องของธรรม (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2548, หน้า 33) ยึดเอาธรรมะในการตัดสินใจปัญหาเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็นใหญ่ หลักทศพิธราชธรรมซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับผู้ปกครอง ซึ่งผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นพระมหากษัตริย์ และหลักจักรวรรดิวัตร ที่ผู้ปกครองเป็นนักปกครองที่เข้าใจถึงปัญหาของผู้ใต้ปกครองหรือบุคคลทั่วไปและมีวิธีการแก้ปัญหาเหล่านั้น ด้วยความถูกต้อง และตั้งอยู่ในธรรม ทำให้ประชาชนส่วนมากมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เศรษฐกิจสังคมในประเทศที่ตนปกครองนั้นพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว ทุกคนมีความสุข ประเทศชาติมั่นคง เพราะเกิดจากการที่ผู้ปกครองตั้งอยู่ในจักรวรรดิวัตร

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 (สัมภาษณ์เมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2566) ให้ความคิดเห็นว่า การปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช เป็นรูปแบบการปกครองแบบธรรมาธิปไตย ซึ่งเป็นระบบการปกครองที่มุ่งเน้นความถูกต้องของธรรม ยึดเอาธรรมะในการตัดสินใจปัญหาเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็น

ใหญ่ เป็นระบบการเมืองการปกครอง ที่เป็นแบบแผนเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันโดยมีกฎเกณฑ์ระเบียบ และแนวทางปฏิบัติและใช้ชีวิตร่วมกันของผู้คนในสังคม เป็นเรื่องเกี่ยวกับรูปของรัฐและการจัดระเบียบความสัมพันธ์ภายในรัฐระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง โดยมุ่งจุดสำคัญคือ เพื่อสร้างความสุขแก่ประชาชนโดยมีการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์และคุณค่าสูงสุดแก่สังคม มีแนวคิดการปกครองไปตามแนวทางของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งยึดหลักการต่อไปนี้ คือ

1. หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน กล่าวคือ ประชาชนทุกคนเป็นเจ้าของอำนาจอิสระสูงสุดในการตัดสินใจในกิจการต่าง ๆ ร่วมกัน
2. หลักอำนาจอธิปไตยโดยปวงชน กล่าวคือ ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการเลือกตัวแทนของตนเข้าไปทำหน้าที่ในรัฐสภา
3. หลักอำนาจอธิปไตยเพื่อปวงชน กล่าวคือ ผู้ปกครองหรือผู้มีอำนาจในการบริหารประเทศต้องปกครอง เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนส่วนใหญ่มิใช่เพื่อหมู่คณะของตนเอง
4. หลักเหตุผล ระบอบประชาธิปไตยจะต้องมีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายอย่างกว้างขวาง
5. หลักเสียงข้างมาก เมื่อมีการอภิปรายแสดงข้อคิดเห็นกันแล้ว การหาข้อยุติต้องเกิดจากการออกเสียงลงคะแนนเสียง มติของที่ประชุมเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายต้องยอมรับ
6. หลักความยินยอม เป็นการได้รับฉันทานุมัติจากปวงชนเจ้าของอำนาจอธิปไตยให้เข้ามาเป็นตัวแทนใช้อำนาจของประชาชนภายในระยะเวลาที่กำหนด
7. หลักประนีประนอม เมื่อเกิดข้อขัดแย้งไม่มากนัก ก็อาจมีการประนีประนอมโดยยึดผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นเกณฑ์ โดยไม่ต้องมีการลงคะแนนเพื่อหาข้อยุติ
8. หลักความเสมอภาค ประชาธิปไตยให้ความสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ถือว่า มนุษย์ที่เกิดมามีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน ทุกคนต้องได้รับการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเสมอภาค
9. หลักเสรีภาพ ประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะต้องให้เสรีภาพแก่ปวงชนภายใต้ข้อบังคับของกฎหมาย เช่น เสรีภาพในการพูด การเขียน การชุมนุม การศึกษาอบรม การรวมตัวกันเป็นสมาคม
10. หลักการปกครองตนเอง เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลในชุมชนหรือท้องถิ่นได้มีโอกาสปกครองตนเอง เพราะประชาชนในท้องถิ่นย่อมสามารถรู้ถึงปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาของตนเองได้ดีกว่าบุคคลอื่น

นอกจากนี้ แนวคิดของการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎก ยังเป็นแนวคิดที่ยึดจุดเหินย่นำทางด้านจิตใจเป็นศูนย์กลาง คือ การนำแนวทางคำสอนตามหลักพระพุทธศาสนามาใช้เป็นหลักในการเหินย่นำใจผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง ใช้หลักธรรมมาภิบาลในฐานะที่เป็นการปฏิรูปการ

ปกครอง คือ การใช้อำนาจทางการเมืองที่จะบริหารกิจการของชาติ โดยพัฒนาประสิทธิภาพของแบบผสมผสานระหว่างการบริหารงานสาธารณะกับประชาธิปไตยเข้าด้วยกัน

ใช้หลักธรรมาภิบาลในแง่ของระบบสังคม ที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ของระบบที่ตอบสนองความต้องการของส่วนย่อย การมีปฏิสัมพันธ์จะเกิดจากการยอมรับในความต่างของระบบ เป็นระบบที่พลวัตรของระบบทำให้สามารถแก้ปัญหาหรือตอบสนองความต้องการของส่วนต่าง ๆ อย่างยั่งยืน หรือกล่าวโดยสรุปก็คือ เป็นการบริหารจัดการที่เน้นการดำเนินการแบบร่วมมือ เริ่ม รับผิดชอบ การมีปฏิสัมพันธ์แบบนี้มีใช้จะใช้ในระดับชาติ แต่ยังเป็นธรรมาภิบาลในระดับนานาชาติ ในระดับภูมิภาคและระดับโลก

ใช้หลักธรรมาภิบาลในแง่ของการจัดระบบองค์การเครือข่ายจากภาคสาธารณะและภาคเอกชน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์การต่าง ๆ ที่สามารถรวบรวมทรัพยากรมาเพื่อจะได้บริการต่อสาธารณะ ใช้ระบบการมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรและการตัดสินใจร่วมกัน

สรุปได้ว่า แนวคิดการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโศกราช มีการนำหลักธรรมาภิบาล มาใช้เพื่อการบริหารปกครองที่ดีมีความเหมาะสม เป็นธรรมที่ใช้ในการธำรงรักษา จัดระเบียบให้สังคม สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และมีโครงสร้างการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้

ส่วนแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโศกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี นั้นก็มาจากแนวการปกครองที่กล่าวมาข้างต้นที่ส่งผลสู่การการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี กล่าวคือ มีแนวทางการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล ที่ประกอบด้วย

1. ความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้
2. ความโปร่งใส
3. การปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานให้เกิดประสิทธิผล
4. การสร้างความร่วมมือการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน
5. การมีกฎหมายที่เข้มแข็ง มีการให้ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน
6. การตอบสนองของส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในเวลาที่เหมาะสม และรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ
7. ความเห็นชอบร่วมกัน
8. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล คือ มีการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

และเกิดความคุ้มค่ามากที่สุดต่อส่วนรวม

9. ความเสมอภาค เน้นให้ทุกคนรู้สึกมีส่วนร่วมหรือรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับองค์การ

การปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ประเด็นที่สำคัญคือ มีหลักธรรมในการปกครองเมือง โดยใช้หลักทศพิธราชธรรม ซึ่งคือ ธรรมของพระราชา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2553, หน้า 91) หลักธรรมนี้ถือว่าเป็นหัวใจในการปกครอง ผู้ปกครองท่านใดมีครบสมบูรณ์ในตนจึงจัดว่าเป็น

ผู้ปกครองที่ดีไม่รุกรานผู้อื่นด้วยอำนาจ เป็นการปกครองโดยธรรม และเมื่อผู้ปกครองนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปกครองแล้ว ผู้ที่อยู่ใต้ปกครองก็ควรจะมีทศพิธราชธรรมด้วยเช่นกัน จึงทำให้สังคมนั้นอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน เป็นการปกครองโดยธรรม มิใช่ปกครองด้วยอำนาจ ต่างมีความสุขความเจริญร่วมกันทั้งหมด (สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์, 2516, หน้า 28) หลักราชสังหัตถุ มาใช้ในการปกครอง และหลักราชสังหัตถุ 4 ซึ่งในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราช ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการปกครองที่ถือเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ของนักปกครองหรือนักบริหาร ที่ส่งผลทำให้สังคมหรือประเทศชาติมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง มั่นคงเป็นปึกแผ่น เมื่อพระราชาสงเคราะห์ประชาชน บ้านเมืองของพระองค์ย่อมเจริญมั่งคั่ง มีข้าวน้ำบริบูรณ์ ปราศจากโจรผู้ร้ายประชาชนอยู่กันด้วยความสุขสงบปลอดภัย อย่างไรก็ตามในสมัยนี้เป็นสมัยที่มีการปกครองโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ที่พระองค์ทรงยึดหลักของนิติธรรม นิติรัฐ หลักความยุติธรรม ความมีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ในการปกครองโดยใช้หลักการปกครองโดยธรรม

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 (สัมภาษณ์เมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2566) ให้ความคิดเห็นว่า แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นมุมมองของการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชที่รวมอาณาจักร 12 แคว้น มาบริหารจัดการ แล้วเกิดความรุ่งเรืองในทุก ๆ ด้าน โดยพระองค์ทรงสร้างชุมชนขึ้นเป็นเมือง ซึ่งนับเป็นเรื่องที่ยุ่ยากเป็นที่สุด เพราะมีปัญหาในการในแง่สื่อสารทำความเข้าใจและวิธีการรวมกลุ่มชนอย่างยิ่ง การที่สามารถรวบรวมผู้คนที่จะจัดกระจายอยู่ในที่ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน แล้วจัดการปกครอง และระบบสังคมเข้าเป็นเมืองได้ ย่อมนับเป็นความสามารถอย่างยิ่ง ชุมชนที่ตั้งขึ้นใหม่นี้เรียกว่า "นครศรีธรรมราช" ซึ่งแปลว่า "นครอันงามสง่าแห่งพระราชผู้ทรงธรรม" เป็นนามที่บ่งบอกถึงการปกครอง โดยธรรมของราชา ที่ก่อให้เกิดความเจริญอย่างยั่งยืน

การปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราช เป็นระบบการปกครองแบบ "ธรรมราชา" ส่งผลให้พระเจ้าศรีธรรมโศกราชมีเมืองบริวาร 12 เมือง เรียกว่า เมืองสิบสองนักษัตร แต่ละเมืองกำหนดให้ใช้สัตว์เป็นตราเมืองดังนี้

1. เมืองสายบุรี ใช้ตราหนู (ขวด)
2. เมืองสายปัตตานี ใช้ตราวัว (ฉลุ)
3. เมืองกะลันตัน ใช้ตราเสือ (ขาล)
4. เมืองปะหัง ใช้ตรากระต่าย (เกาะ)
5. เมืองไทรบุรี ใช้ตรางูใหญ่ (มะโรง)
6. เมืองพัทลุง ใช้ตรางูเล็ก (มะเส็ง)
7. เมืองตรัง ใช้ตราม้า (มะเมีย)
8. เมืองชุมพร ใช้ตราแพะ (มะแม)

9. เมืองบันทายเสมอ ใช้ตราลิง (วอก)
10. เมืองสะอูเลา ใช้ตราไก่ (ระกา)
11. เมืองตะกั่วถกลาง ใช้ตราหมา (จอ)
12. เมืองกระ ใช้ตราหมู (กุน)

การปกครองของในสมัยของพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช ให้ความสำคัญกับประชาชน การบริหารจัดการด้วยชุมชน เน้นระบบการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจในแต่ละแคว้นเพื่อการบริหารชุมชนที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต ใช้วิธีการรวมกลุ่มคนที่กระจัดกระจายอยู่ในที่ต่าง ๆ มารวมเข้าด้วยกัน แล้วจัดการปกครองและระบบสังคมเข้าเป็นเมืองตามวิถีชุมชนของแต่ละพื้นที่ และให้อิสระในการตัดสินใจของผู้นำชุมชนในแต่ละแคว้นแต่ให้ยึดหลักธรรมและศาสนจักรเป็นจุดเหนี่ยวนำทางจิตใจแก่ประชาชน ให้หลักธรรมของราชาในการปกครองและเอื้อให้กับการบริหารงานในชุมชน มีการปรับเปลี่ยนการปกครองตามสภาพพื้นที่และสังคมที่อยู่อาศัย พัฒนาเศรษฐกิจตามสภาพภูมิศาสตร์ของแต่ละแคว้นที่อยู่อาศัย การปกครองในสมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช จักเป็นการปกครองที่พิจารณาจุดอ่อนเพื่อหาจุดแข็ง ปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตไปจากเดิมให้เกื้อหนุนการพัฒนา รู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่

มีรูปแบบการปกครอง เป็นแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการกระจายอำนาจที่ต้องมีการดำเนินการอย่างรอบครอบ โดยยึดแนวคิดคือ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ควบคุมทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ สามารถได้รับประโยชน์จากการแก้ปัญหา และการจัดบริการได้มากที่สุด มากกว่าการจำกัดเพียงการควบคุมกำกับ เพื่อให้เกิดการบริการในระดับใดระดับหนึ่ง หรือจำกัดเพียงระดับต้นเท่านั้น มีการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสมในทุกด้าน และให้ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ร่วมตัดสินใจ ที่สำคัญคือ ผู้นำทุกระดับมีการปรับเปลี่ยนบทบาท ไปเป็นผู้กำหนดมาตรฐาน ผู้กำกับดูแล และเสนอแนะ ผู้นำให้ความสำคัญหลักคือการทำงานเพื่อประชาชนและการสร้างสันติสุขแก่สังคมและบ้านเมือง ยึดการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

มีกระบวนการปกครองที่สอดคล้องกับหลักพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2557, หน้า 1- 4) ที่มีการบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังต่อไปนี้ 1. เกิดประโยชน์สุขของประชาชน 2. เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ 3. มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ 4. ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น 5. มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ 6. ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ และ 7. มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งแนวคิดการบริหารจัดการบ้านเมืองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นสำหรับการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยมีกระบวนการจัดการเกี่ยวกับ การจัดระเบียบสังคม

และการดำเนินการในชุมชนด้วยหลักคุณธรรม การมีส่วนร่วม การใช้ทรัพยากรอย่างพอเพียง รับฟังความคิดเห็นต่าง มีจุดกลางให้ยึดเหนี่ยว และเน้นการกระจายการปกครองทุกภาคส่วนเพื่อให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข และเพื่อช่วยป้องกัน แก้ไข หรือบรรเทาปัญหาหรือวิกฤติการณ์ต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการบริหารและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งสิ่งเหล่านั้นเป็นแนวคิดการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีที่ก่อให้เกิดความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการปฏิบัติการกิจของส่วนราชการต้องเป็นไปด้วยความซื่อสัตย์สุจริต สามารถตรวจสอบได้ ต้องคอยรับฟังความคิดเห็นและความพึงพอใจของสังคมโดยรวม และประชาชนผู้รับบริการเพื่อปรับปรุง หรือเสนอแนะต่อผู้บังคับบัญชา เพื่อให้มีการปรับปรุงวิธีปฏิบัติราชการให้เหมาะสมในกรณีที่เกิดปัญหา และอุปสรรคจากการดำเนินการ จะต้องรีบดำเนินการปรับปรุง หรือแก้ไขปัญหา และอุปสรรคนั้นโดยเร็ว

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4 (สัมภาษณ์เมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2566) ให้ความคิดเห็นว่า แนวคิดเกี่ยวกับปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชสามารถนำไปใช้สำหรับการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีได้หลากหลายประเด็น เพราะเป็นแนวทางการปกครองที่สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ที่พัฒนาให้เกิดแนวทางการปฏิบัติงานแบบมีหลักการที่ชัดเจน เน้นการพัฒนาต่อเนื่อง และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของภาคีเครือข่ายโดยมุ่งเน้นจุดสำคัญ คือ เพื่อเกิดประโยชน์สุขสำหรับประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภาครัฐ และเกิดประสิทธิภาพ และเกิดความคุ้มค่าในการจัดการ มีขั้นตอนการปฏิบัติที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมนั้น ๆ มีการปรับปรุงที่ทันต่อสถานการณ์ อำนวยความสะดวกต่อประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่สำคัญมีแนวทางการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ สิ่งเหล่านี้เป็นกระบวนการบริหารจัดการเพื่อการปรับเปลี่ยนที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

แนวคิดการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี มีประเด็นที่เป็นจุดสำคัญที่สามารถสังเคราะห์มาได้จากแนวทางการปกครองในสมัยนั้น ก็คือ มีการวางแผนในการพัฒนาผู้นำ จากการบริหารหัวเมืองทั้ง 12 หัวเมือง มีการนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการทั้งสำหรับผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองโดยนำหลักธรรมาภิบาล มีสังคมที่ดี มีสัมพันธภาพระหว่างกันและกันในภาพภาคี ผู้นำมีความตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีของตัวเอง และของผู้ใต้ปกครองที่สำคัญผู้นำเป็นผู้มีมุมมองแนวคิดในการพัฒนา เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ใช้สติปัญญา และหลักธรรมในการบริหารเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ อีกประเด็น คือ ผู้นำหรือผู้ปกครองในยุคนั้นมีศิลปะในการปกครอง คือ มีจิตสำนึกที่ดีในการบริหารและการปกครองด้วยการปฏิบัติกิจการราชการด้วยวิจิตร มีการสื่อสารที่เหมาะสม มีการปฏิบัติด้วยเทคนิคเชิงบูรณาการที่ใช้ภาคีมีส่วนร่วมในการดึงฝูงชนให้มาดำเนินการร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การการใช้หลักทศพิธราชธรรม ที่ทำให้สังคมนั้นอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน เป็นการปกครองโดยธรรม มิใช่ปกครองด้วยอำนาจ

ต่างมีความสุขความเจริญร่วมกันทั้งหมด มีการนำหลักราชสัจพจน์ มาใช้ในการปกครอง ที่ถือเป็นทั้ง ศาสตร์และศิลป์ของการปกครองในสมัยนี้ ที่ส่งผลทำให้สังคมหรือประเทศชาติมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง มั่นคงเป็นปึกแผ่น เมื่อพระราชาสงเคราะห์ประชาชน บ้านเมืองของพระองค์ย่อมเจริญมั่งคั่ง มีข้าวน้ำ บริบูรณ์ ปราศจากโจรผู้ร้ายประชาชนอยู่กันอย่างมีความสุขสงบปลอดภัย การปกครองสมัยพระเจ้าศรี ธรรมมาโศกราช เป็นการปกครองโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ที่พระองค์ทรงยึดหลักของนิติธรรม นิติรัฐ หลักความยุติธรรม ความมีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ในการปกครองโดย ใช้หลักการปกครองโดยธรรม ทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองมากในยุคนี้ ซึ่งแนวคิดหลักของการปกครอง ในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโศกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี นั่นก็คือ ผสานสามัคคี วิถีไพร่ราชนิกรสร้างเกราะด้วยพลังประชาชน นำพาการพัฒนาด้วยกระบวนการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เสริมสร้าง ทักษะการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง สิ่งทีกล่าวมาเป็นแนวทางสำคัญที่ทำให้บ้านเมืองเกิดการพัฒนาอย่าง ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5 (สัมภาษณ์เมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2566) มีความคิดเห็นว่า การบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดี ผู้นำ คือ ผู้มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการบริหารงานต่าง ๆ ผู้นำมีบทบาททั้ง ในฐานะผู้บริหาร ซึ่งมีหน้าที่ต้องกำหนดทิศทางขององค์การและบริหารงานทั้งองค์การ บทบาทใน ในฐานะผู้ประสาน ผู้นำจะต้องเป็นผู้ประสานงานทุกภาคีเครือข่าย และมีบทบาทในฐานะผู้ให้อีกด้วย เพราะผู้ปกครองหรือผู้นำที่ดี ต้องเป็นขวัญกำลังใจ ให้โอกาสก้าวหน้า และมีน้ำใจต่อส่วนรวมเพื่อสร้าง ความเคารพศรัทธาให้เกิดขึ้นในใจของผู้ถูกปกครอง ผู้ปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโศกราชเป็น ผู้นำที่มีการเปลี่ยนแปลง กล้าคิด กล้าทำ กล้าเปลี่ยนแปลง เพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความเป็นเลิศอย่าง แท้จริง แนวคิดการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโศกราช เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับการบริหาร มุ่งเน้นการพัฒนาการบริหาร (Administrative Development : AD) สู่การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) โดยการใช้การบริหารเชิงยุทธศาสตร์เพื่อนำพาบ้านเมืองสู่ ความสำเร็จ ด้วยการพัฒนาจัดการ 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์ 2. ด้านการบริหาร การเปลี่ยนแปลง 3. ด้านการสร้างความร่วมมือ 4. ด้านการสื่อสาร และ 5. ด้านการพัฒนาบุคลากร

ใช้หลักการบริหารการจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อการพัฒนาประเทศและ หัวเมืองต่าง ๆ โดยมีการเชื่อมโยงองค์ประกอบ 3 ส่วนของสังคมเข้าด้วยกัน คือภาครัฐภาคเอกชนและ ภาคประชาสังคมและให้การเมืองอย่างสมดุล ซึ่งจะส่งผลให้สังคมดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ตลอดจนมีการใช้อำนาจในการบริหารราชการแผ่นดินให้มีความแข็งแกร่งมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ มีความโปร่งใสยุติธรรมและสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาประเทศชาติเป็นไปอย่างมั่นคง ยั่งยืนและมีเสถียรภาพ ซึ่งแนวคิดการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโศกราช ต้องดำเนินการบริหารจัดการ โดยยึดหลักธรรมาภิบาล ที่เรียกว่า Good Governance หรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ที่ถูก นำมาเรียนในสมัยปัจจุบันนี้ ซึ่งมีหลักที่สำคัญ 6 ประการ ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม

หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า แนวคิดนี้เป็นการใช้ศาสตร์หรือทักษะในการบริหารจัดการที่ผู้บริหารหรือผู้ปกครองใช้ในการตัดสินใจเพื่อค้นหาวิธีที่ดีที่สุดในการดำเนินกิจกรรมและนำพาบ้านเมืองไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวคิดที่ถือได้ว่าเป็นต้นน้ำที่นำทางสำหรับการนำองค์ความรู้มาใช้ในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี อันเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการและฝ่ายธุรกิจสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกัน เป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทา ป้องกันหรือแก้ไขวิกฤติที่หากจะมีในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใสและความมีส่วนร่วม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทย รัฐธรรมนูญ และกระแสการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน และยุคชีวิตวิถีใหม่ได้อย่างมีคุณค่า

บทสรุปจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-depth Interview)

ประเด็นแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

การปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี แนวคิดที่ได้จากการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช สรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. การปกครองต้องเป็นไปตามแนวทางของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งยึดหลักการต่อไปนี้ คือ ใช้หลักอธิปไตย คิดอย่างมีเหตุผล ยอมรับเสียงข้างมาก ยินยอมตามมติส่วนใหญ่ เน้นการประนีประนอม และให้ความสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนมีความเสมอภาค เท่าเทียมกัน มีเสรีภาพภายใต้กฎหมาย รัฐคน รัฐคนและรัฐงาน โดยรายละเอียดมีดังนี้

1.1 หลักอำนาจอธิปไตย โดยยึดมติที่ว่า อำนาจเป็นของปวงชน โดยปวงชน และเพื่อปวงชน กล่าวคือ ประชาชนทุกคนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจในกิจการต่าง ๆ ร่วมกัน ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมทางการเมือง และผู้ปกครองต้องปกครอง เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนส่วนใหญ่มิใช่เพื่อหมู่คณะของตนเอง

1.2 หลักเหตุผล สามารถแสดงความคิดเห็นได้โดยเป็นการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายอย่างกว้างขวาง

1.3 หลักเสียงข้างมาก โดยมติของที่ประชุมเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายต้องยอมรับ

1.4 หลักความยินยอม เป็นการได้รับฉันทานุมัติจากปวงชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย

1.5 หลักประนีประนอม เมื่อเกิดข้อขัดแย้งใช้หลักการประนีประนอมโดยยึดผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นเกณฑ์

1.6 หลักความเสมอภาค ให้ความสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ถือว่า มนุษย์ที่เกิดมามีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน ทุกคนต้องได้รับการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเสมอภาค

1.7 หลักเสรีภาพ ให้เสรีภาพแก่ปวงชนภายใต้ขอบบังคับของกฎหมาย

1.8 หลักการปกครองตนเอง เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลในชุมชนมีโอกาสปกครองตนเอง เพราะประชาชนในท้องถิ่นย่อมสามารถรู้ถึงปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาของตนเองได้ดีกว่าบุคคลอื่น

2. แนวคิดการปกครองจะเป็นแนวคิดที่ยึดจุดเหี่ยวนำทางด้านจิตใจเป็นศูนย์กลาง คือ การนำแนวทางคำสอนตามหลักพระพุทธศาสนามาใช้เป็นหลักในการเหี่ยวนำใจผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง ใช้หลักธรรมาภิบาลในฐานะที่เป็นการปฏิรูปการปกครอง คือ การใช้อำนาจทางการเมืองที่จะบริหารกิจการของชาติ โดยพัฒนาประสิทธิภาพของแบบผสมผสานระหว่างการบริหารงานสาธารณะกับประชาธิปไตยเข้าด้วยกัน ใช้หลักธรรมาภิบาลในแง่ของระบบสังคม ที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ของระบบที่ตอบสนองความต้องการของส่วนย่อย การมีปฏิสัมพันธ์จะเกิดจากการยอมรับในความต่างของระบบ เป็นระบบที่พลวัตรของระบบทำให้สามารถแก้ปัญหาหรือตอบสนองความต้องการของส่วนต่าง ๆ อย่างยั่งยืน ใช้หลักธรรมาภิบาลในแง่ของการจัดระบบองค์การเครือข่ายจากภาคสาธารณะและภาคเอกชน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรต่าง ๆ ที่สามารถรวบรวมทรัพยากรมาเพื่อจะได้บริการต่อสาธารณะ ใช้ระบบการมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรและการตัดสินใจร่วมกัน

3. มีแนวทางการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล ที่ประกอบด้วย

3.1 ความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้

3.2 ความโปร่งใส

3.3 การปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานให้เกิดประสิทธิผล

3.4 การสร้างความร่วมมือการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

3.5 การมีกฎหมายที่เข้มแข็ง มีการให้ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน

3.6 การตอบสนองของส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในเวลาที่เหมาะสม และรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ

3.7 ความเห็นชอบร่วมกัน

3.8 ประสิทธิภาพและประสิทธิผล คือ มีการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเกิดความคุ้มค่ามากที่สุดต่อส่วนรวม

3.9 ความเสมอภาค เน้นให้ทุกคนรู้สึกมีส่วนร่วมหรือรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับองค์การ

4. ให้ความสำคัญกับประชาชน การบริหารจัดการด้วยชุมชน เน้นระบบการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจในแต่ละแคว้นเพื่อการบริหารชุมชนที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต ใช้วิธีการรวมกลุ่มคนที่กระจัดกระจายอยู่ในที่ต่าง ๆ มารวมเข้าด้วยกัน แล้วจัดการปกครองและระบบสังคมเข้าเป็นเมืองตามวิถีชุมชนของแต่ละ

พื้นที่ และให้อิสระในการตัดสินใจของผู้นำชุมชนในแต่ละแคว้นแต่ให้ยึดหลักธรรมและศาสนจักรเป็นจุดเหนี่ยวนำทางจิตใจแก่ประชาชน มีรูปแบบการปกครองเกี่ยวกับการกระจายอำนาจที่ต้องมีการดำเนินการอย่างรอบครอบ โดยยึดแนวคิดคือ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ควบคุมทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ สามารถได้รับประโยชน์จากการแก้ปัญหา และการจัดบริการได้มากที่สุด มากกว่าการจำกัดเพียงการควบคุมกำกับ

5. มีกระบวนการปกครองที่สอดคล้องกับหลักพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2557, หน้า 1- 4) ที่มีการบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังต่อไปนี้

- 5.1 เกิดประโยชน์สุขของประชาชน
- 5.2 เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ
- 5.3 มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ
- 5.4 ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น
- 5.5 มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์
- 5.6 ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ
- 5.7 มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

6. แนวคิดที่สอดคล้องกับการบริหารมุ่งเน้นการพัฒนาการบริหาร (Administrative Development : AD) สู่การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) โดยการใช้การบริหารเชิงยุทธศาสตร์เพื่อนำพาบ้านเมืองสู่ความสำเร็จ ด้วยการพัฒนาจัดการ 5 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย

- 6.1 ด้านการพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์
- 6.2 ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง
- 6.3 ด้านการสร้างความร่วมมือ
- 6.4 ด้านการสื่อสาร
- 6.5 ด้านการพัฒนาบุคลากร

7. ใช้กระบวนการตัดสินใจร่วมกันของส่วนรวม และการนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติเพื่อการบริหารจัดการที่ดี โดยการใช้วิธีการทบทวน ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลง โดยให้มีเป้าหมาย 3 ประการ คือ

- 7.1 ให้เกิดความผาสุกและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน
- 7.2 ความสงบและความปลอดภัยของสังคมส่วนรวม
- 7.3 ประโยชน์สูงสุดของบ้านเมือง

8. ผู้นำการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ยึดหลักการปกครอง ดังนี้

8.1 หลักนิติธรรม

- มีทักษะในการวินิจฉัยสั่งการ
- มีความเสมอภาค
- ตรากฎหมายและข้อบังคับให้ทันสมัย
- มีศิลปะในการปกครอง
- เป็นแบบอย่างในการพัฒนาจิตสำนึก มีคุณธรรม

8.2 หลักคุณธรรม

- มีความยุติธรรม
- ยึดมั่นในเกียรติยศและศักดิ์ศรี
- ยึดมั่นในความถูกต้องและดีงาม
- มีความอดสาหะขยัน อดทน
- ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีความซื่อสัตย์

8.3 หลักความคุ้มค่า

- บริหารและใช้ทรัพยากรอย่างจำกัด
- มีวิสัยทัศน์ในการกำหนดนโยบาย
- สร้างบริการที่มีคุณภาพ
- พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน
- มีวิสัยทัศน์ในการกำหนดนโยบาย

8.4 หลักความรับผิดชอบ

- ต้องมีความรู้ความสามารถ
- สำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม
- ตระหนักในสิทธิหน้าที่
- ใส่ใจในปัญหาของบ้านเมือง
- เสียสละประโยชน์สุขมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

8.5 หลักการมีส่วนร่วม

- มีความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน
- มองโลกในแง่ดี
- เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม
- กล้าตัดสินใจ
- เสนอความเห็นในการตัดสินใจแก้ปัญหาของประเทศ

8.6 หลักความโปร่งใส

- มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- มีความรู้ลึกและรู้รอบ
- มีความกล้า ที่จะเปลี่ยนแปลง
- เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน
- มีการประชาสัมพันธ์องค์กรทั้งภายในและภายนอก

9. นำแนวทางตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการปกครอง โดยนำมาใช้ทั้งผู้นำและผู้ถูกปกครอง ซึ่งหลักธรรมดังกล่าว ประกอบด้วย

9.1 หลักทศพิธราชธรรม ซึ่งคือ ธรรมของพระราชา เป็นหัวใจในการปกครอง เป็นการปกครองโดยธรรม เมื่อผู้ปกครองนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปกครองแล้ว ผู้ที่อยู่ใต้ปกครองก็ควรจะมีทศพิธราชธรรมด้วยเช่นกัน จึงทำให้สังคมนั้นอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก

9.2 หลักราชสังฆัตถุ เป็นหลักสงเคราะห์ของพระราชา เป็นหลักการสงเคราะห์ประชาชนของนักปกครอง

9.3 อปริหานิยธรรม เน้นความสามัคคีสำหรับการปกครอง

9.4 หลักหลักจักรวรรดิวัตร ใช้ธรรมาธิปไตย ยึดเอาธรรมะในการตัดสินปัญหาเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็นใหญ่

10. นำหลักธรรมาภิบาล เป็นหลักการบริหารจัดการที่ดี เพราะมีการปรับวิธีคิด วิธีการบริหารราชการของประเทศไทยใหม่ทั้งระบบ โดยกำหนดเจตนารมณ์ของแผ่นดินขึ้นมาเพื่อทุกคน ทุกฝ่ายในประเทศ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันจัดการ ร่วมกันรับผิดชอบ แก้ปัญหา พัฒนานำพาแผ่นดินนี้ไปสู่ความมั่นคง ความสงบสันติสุข มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและก้าวไกล เฉกเช่นดังพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช มหाराชา ที่ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ดังนั้น ธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการบ้านเมือง จักทำให้เกิดรูปแบบการทำงานที่โปร่งใส มีส่วนร่วม ส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรม ความไว้วางใจในสังคม และทำให้เกิดการบริหารงานที่มีคุณภาพและเสมอภาค

ตารางที่ 4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารกับบทสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

ข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วิชาการ ฯ	บทสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึก
1. เป็นแนวความคิดการปกครองที่นำหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยมาใช้ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกเสียงเพื่อการพัฒนาชุมชน และสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ 2. เป็นการปกครองโดยใช้กลวิธีพิจารณาจุดอ่อนเพื่อหาจุดแข็ง 3. ปรับเปลี่ยนมุมมองแนวคิดในการพัฒนาบ้านเมือง โดยปรับการปกครองตามสภาพการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศวิทยาเดิมที่เป็นอยู่ให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมใหม่ที่เป็นอยู่ 4. พัฒนาเศรษฐกิจตามสภาพภูมิศาสตร์ของแต่ละแคว้นที่อยู่อาศัย และเอาแนวคิดใหม่ ๆ มาใช้ในกระบวนการสร้างบ้านเมืองและการจัดการสังคม โดยใช้แนวคิดที่ว่า “โลกเป็นระบบของส่วนรวม (หรือจักรวาล)” 5. ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีคุณค่าและคุ้มทุนของทรัพยากร 6. สนับสนุนและควบคุมทรัพยากรการผลิตและกำลังคนให้มีประสิทธิภาพ 7. จัดระบบสร้างบ้านเมืองใหม่ในรูป “เมืองบริวาร” 8. ให้อิสระในการตัดสินใจของผู้นำชุมชนในแต่ละแคว้นแต่ให้ยึดหลักธรรมและศาสนจักรเป็นจุดยืนแนวทางจิตใจแก่ประชาชน ให้หลักธรรมของราชาในการปกครองและเอื้อให้กับการบริหารงานในชุมชน	1. การปกครองต้องเป็นไปตามแนวทางของระบอบประชาธิปไตย คือ คิดอย่างมีเหตุผล ยอมรับเสียงข้างมาก เน้นการประนีประนอม ให้ความสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 2. เป็นแนวคิดที่ยึดจุดยืนยาวนำทางด้านจิตใจเป็นศูนย์กลาง ใช้หลักธรรมาภิบาลในฐานะที่เป็นการปฏิรูปการปกครอง 3. มีแนวทางการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล 4. ให้ความสำคัญกับประชาชน การบริหารจัดการด้วยชุมชน เน้นระบบการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ยึดหลักธรรมเป็นจุดยืนยาวนำทางจิตใจแก่ประชาชน 5. มีรูปแบบการปกครองเกี่ยวกับการกระจายอำนาจโดยยึดแนวคิดคือ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด 6. มีกระบวนการปกครองที่สอดคล้องกับหลักพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่มีการบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย 7. การบริหารมุ่งเน้นการพัฒนาการบริหารสู่การจัดการภาครัฐแนวใหม่ ด้วยการพัฒนาจัดการ 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์ 2. ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง 3. ด้านการสร้างความร่วมมือ 4. ด้านการสื่อสาร และ 5. ด้านการพัฒนาบุคลากร

ข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วิชาการ ฯ	บทสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึก
9. เน้นระบบการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจในแต่ละแคว้น เพื่อการบริหารชุมชนที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต 10. ใช้วิธีการรวมกลุ่มคนที่กระจัดกระจายอยู่ในที่ต่าง ๆ มารวมเข้าด้วยกัน แล้วจัดการปกครองและระบบสังคมเข้าเป็นเมืองตามวิถีชุมชนของแต่ละพื้นที่	8. ใช้กระบวนการตัดสินใจร่วมกันของส่วนรวม และการนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติเพื่อการบริหารจัดการที่ดี โดยการใช้วิธีการทบทวน ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลง 9. ผู้นำการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ยึดหลักการปกครอง คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความคุ้มค่าหลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส 10. นำแนวทางตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาใช้ในการปกครอง 11. นำหลักธรรมาภิบาล มาเป็นแนวทางหลักสำหรับการบริหารจัดการที่ดี มีการปรับวิธีคิด วิธีการบริหาร ทุกฝ่ายในประเทศ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันจัดการ ร่วมกันรับผิดชอบ แก้ปัญหา พัฒนา นำพาแผ่นดินนี้ไปสู่ความมั่นคง ความสงบสันติสุข

4.2 รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

ประเทศไทยได้ปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตลอดมาตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ.2475 การปกครองในระบอบประชาธิปไตย กฎหมายเป็นกติกากำหนดบทบาทหรือขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ของแต่ละบุคคล การเมือง การปกครองของบ้านเมืองก็มีการปรับเปลี่ยนเพื่อการจัดการที่สามารถแก้ไขปัญหาทางการเมือง (ความขัดแย้ง) ปัญหาอื่น ๆ ให้เกิดความสงบสุขและการพัฒนาของบ้านเมือง ทั้งยังส่งผลที่สำคัญคือทำให้ประเทศเกิดต้นน้ำของการสร้างความปองดอง และความสามัคคีได้เป็นอย่างดี

ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชเป็นราชวงศ์เก่าแก่ราชวงศ์หนึ่งที่เคยมีอำนาจปกครองกำกับดูแล “นครศรีธรรมราช” ในยุคที่มีฐานะเป็นนครรัฐหรืออาณาจักรอิสระบนคาบสมุทรไทย ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา ก่อนที่จะเข้าร่วมอยู่ในราชอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาในต้นพุทธศตวรรษที่ 20 ชื่อราชวงศ์นี้มีปรากฏอยู่ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหลายอย่าง ซึ่งก่อนที่จะมามีฐานะเป็นนครรัฐหรือเป็นอาณาจักรอิสระบนคาบสมุทรไทยนั้น นครศรีธรรมราช มีอายุความเป็นชุมชนยาวนานและต่อเนื่อง

มากกว่าชุมชนใดในภาคใต้ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกว้างขวางมานาน หลักฐานทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในปัจจุบัน ยืนยันได้ว่าชุมชนนี้มีกำเนิดมาแล้วตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 7 เป็นอย่างน้อย ในชื่อต่าง ๆ เช่น ตามพรลิงค์ กะมะลึง ตั้งมาหลิง โลแค็ก สิริธรรมนคร และศรีธรรมราช เป็นต้น หลักฐานความเป็นชุมชนที่ปรากฏเริ่มมาตั้งแต่ยุคหินกลาง ต่อเนื่องมาจนถึงยุคหินใหม่และยุคโลหะอันเป็นช่วงสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เรื่อยมาถึงสมัยประวัติศาสตร์อันเป็นช่วงเวลาที่คนในชุมชนแห่งนี้เริ่มรู้จักใช้ตัวอักษรเพื่อสื่อสาร จนกระทั่งรุ่งเรืองไพศาลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และการศาสนา กว่าเมืองใดในภูมิภาคนี้ รวมอายุความเป็นชุมชนกว่าพันปี

พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช ทรงเป็นปฐมกษัตริย์ของนครศรีธรรมราชโบราณ และได้เป็นผู้สร้างบ้านแปลงเมืองให้เป็นอาณาจักรสำคัญในแหลมอินโดจีน ได้ทรงสร้างเมืองนครศรีธรรมราชขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 1098 โดยสร้างกำแพงป้อมปราการโดยรอบทั้งชั้นนอกชั้นใน ด้วยพระปรีชาสามารถของพระองค์ ทำให้นครศรีธรรมราชเป็นมหานครใหญ่และมีอำนาจมาก มีเมืองขึ้น 12 หัวเมืองเรียกว่า 12 นักษัตริย์ ตั้งอยู่โดยรอบพระราชอาณาเขต โดยกำหนดให้ใช้สัตว์ประจำปีเป็นตราเมืองแต่ละเมืองได้ทรงสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ขึ้นบนหาดทรายแก้ว ซึ่งนับเป็นปูชนียสถานอันสำคัญในสมัยต่อมาตราจนถึงปัจจุบัน

“ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช” เป็นราชวงศ์หนึ่ง ของไทยที่เคยมีอำนาจปกครอง อาณาจักร นครศรีธรรมราช ซึ่งปกครองเมืองต่าง ๆ ทางภาคใต้ของไทย จำนวน 12 เมือง เรียกว่าเมืองสิบสองนักษัตริย์ ดังนี้ (วัฒนสาสน์ นุ่นสุข, 2564, หน้า 242) ซึ่งด้วยระบบการปกครองแบบ "ธรรมราชา" ส่งผลให้พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชมีเมืองบริวาร 12 เมือง เรียกว่า เมืองสิบสองนักษัตริย์ แต่ละเมืองกำหนดให้ใช้สัตว์เป็นตราเมืองดังนี้

1. เมืองสายบุรี ใช้ตราหนู (ขวด)
2. เมืองสายปัตตานี ใช้ตราวัว (ฉลู)
3. เมืองกะลันตัน ใช้ตราเสือ (ขาล)
4. เมืองปะหัง ใช้ตรากระทาย (เถาะ)
5. เมืองไทรบุรี ใช้ตรางูใหญ่ (มะโรง)
6. เมืองพัทลุง ใช้ตรางูเล็ก (มะเส็ง)
7. เมืองตรัง ใช้ตราม้า (มะเมีย)
8. เมืองชุมพร ใช้ตราแพะ (มะแม)
9. เมืองบันทายเสมอ ใช้ตราลิง (วอก)
10. เมืองสะอูเลา ใช้ตราไก่ (ระกา)
11. เมืองตะกั่วถกลาง ใช้ตราหมา (จอ)
12. เมืองกระ ใช้ตราหมู (กุน)

การปกครองของในสมัยของพระเจ้าศรีธรรมโศกราช ให้ความสำคัญกับประชาชน การบริหารจัดการด้วยชุมชน เน้นระบบการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจในแต่ละแคว้นเพื่อการบริหารชุมชนที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต ใช้วิธีการรวมกลุ่มคนที่กระจัดกระจายอยู่ในที่ต่าง ๆ มารวมเข้าด้วยกัน แล้วจัดการปกครองและระบบสังคมเข้าเป็นเมืองตามวิถีชุมชนของแต่ละพื้นที่ และให้อิสระในการตัดสินใจของผู้นำชุมชนในแต่ละแคว้นแต่ให้อยึดหลักธรรมและศาสนจักรเป็นจุดเหี่ยวนำทางจิตใจแก่ประชาชน ให้หลักธรรมของราชาในการปกครองและเอื้อให้กับการบริหารงานในชุมชน มีการปรับเปลี่ยนการปกครองตามสภาพพื้นที่และสังคมที่อยู่อาศัย พัฒนาเศรษฐกิจตามสภาพภูมิศาสตร์ของแต่ละแคว้นที่อยู่อาศัย เอาแนวคิดใหม่มาใช้ในกระบวนการสร้างบ้านเมืองและการจัดการสังคม โดยใช้แนวคิดที่ว่า “โลกเป็นระบบของส่วนรวม (หรือจักรวาล)” เพื่อรวมชุมชนเล็กชุมชนน้อยในคาบสมุทไทย ซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วยกัน แล้วค่อย ๆ สลายหรือลบเลือนความเชื่อที่มีอยู่เดิม ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อท้องถิ่นหรือความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ให้หมดไป สถาบันและบทบาทของผู้นำในราชวงศ์นี้ได้ถูกนำมาใช้เพื่อระดมกำลังและประสาน ประโยชน์ในความหลากหลายเข้าด้วยกัน ซึ่งมีผลทำให้เกิดสภาพแวดล้อมและอุดมการณ์ในการรวมอำนาจไว้ที่จุดศูนย์กลางในการบริหารจัดการ

ราชวงศ์ศรีธรรมโศกราช ที่มีการปกครองใน 12 หัวเมือง ใช้รูปแบบการปกครองโดยการพิจารณาจุดอ่อนเพื่อหาจุดแข็ง มีการปรับเปลี่ยนมุมมองแนวคิดในการพัฒนาบ้านเมืองหรือการจัดการปกครองในชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศวิทยาดั้งเดิมโดยสิ้นเชิง เพราะต้องสร้างสภาพแวดล้อมขึ้นใหม่ กล่าวคือ การทบทวนปัญหาในอดีต แล้วมาปรับปรุงให้เข้ากับระบบนิเวศวิทยาหรือสภาพแวดล้อมเดิมที่เป็นอยู่ และเปลี่ยนแปลงให้เกิดการพัฒนาที่เข้ากับแนวทางการดำเนินชีวิตที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ใช้ความร่วมมือและวิธีจัดการในระดับรัฐหรือแคว้นมาให้การช่วยเหลือ กระจายอำนาจสู่พื้นที่ในการบริหารจัดการ ใช้ระบบการปกครองแนวใหม่ในรูป "เมืองบริวาร" เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนและควบคุมทรัพยากรการผลิตและกำลังคนให้มีประสิทธิภาพ จึงเป็นผลให้ราชวงศ์ศรีธรรมโศกราชได้จัดตั้งเมืองบริวาร ซึ่งเรียกกันว่า “เมืองสิบสองนักษัตร”

เมืองสิบสองนักษัตร เป็นรูปแบบการปกครองซึ่งมีที่มาจากการกระจายอำนาจหรือการบริหารเพื่อให้ได้มาซึ่งเมืองแห่งสิบสองนักษัตร พอจะอธิบายได้ดังนี้

การปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร ซึ่งมีที่มาจากการปกครองของพระเจ้าศรีธรรมโศกราชที่มีการกระจายอำนาจ (Decentralization) ในการปกครองให้กับผู้นำในแต่ละเมืองซึ่งเป็นการกระจายอำนาจของเมืองสิบสองนักษัตร ซึ่งหมายถึง การมอบหมายอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยสั่งการ ให้หน่วยงานสาขาหรือผู้บังคับบัญชา ระดับรอบ ๆ ลงมาได้มีโอกาสตัดสินใจบ้างในบางสิ่งบางอย่าง โดยมีข้อดีของการกระจายอำนาจ คือ แบ่งเบาภาระของส่วนกลาง หรือผู้บังคับบัญชา ลดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ตัดสินใจได้รวดเร็ว คล่องตัว ประหยัดเวลาเกิดผลดีแก่ธุรกิจ ยิ่งในกรณีที่ต้องแข่งกับเวลา และหน่วยงานสาขาหรือผู้บังคับบัญชาในระดับรอง ได้มีโอกาสฝึกฝนให้รับผิดชอบในการตัดสินใจ ทำให้มีความคิดริเริ่ม

สร้างสรรค์ มีขวัญกำลังใจดี แต่การกระจายอำนาจของเมืองสิบสองนักษัตรก็จะอยู่ในขอบเขตที่มีการกำกับดูแลเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาจากการกระจายอำนาจมากเกินไป การควบคุมดูแลไม่ทั่วถึง สิ่งเหล่านี้อาจทำให้เกิดความเสียหายต่อการปกครองในภาพรวมได้ ที่สำคัญในการปกครองในรูปแบบของเมืองสิบสองนักษัตรจะมีการวางแผนที่ดี มีการมอบหมายอำนาจอย่างชัดเจน จึงทำให้ไม่เกิดความขัดแย้ง หรือเกิดความล่าช้าในการดำเนินงาน ที่สำคัญความเปลี่ยนแปลงในการใช้ทรัพยากรบริหาร (คน วัสดุ อุปกรณ์ ฯลฯ) ก็จะไม่เกิดปัญหา (วัฒนสาสน์ นุ่นสุข, 2564, หน้า 251)

มีการปกครองที่มองทิศทางที่เป็นไปเพื่อความสงบสุขเรียบร้อยของประเทศชาติและประชาชน โดยส่วนรวม โดยพระเจ้าศรีธรรมโศกราช ทรงมีวิธีการปกครองที่ดี โดยสรุปคือ

1. การบริหารจะต้องเข้าถึงประชาชน
2. ประชาชนต้องให้ความร่วมมือกับฝ่ายบริหารการเมืองการปกครอง
3. การปกครองต้องยืดหยุ่นในทางที่ดี
4. การปกครองต้องมีความยุติธรรม โดยมีการจัดระเบียบทางสังคมเพื่อผดุงรักษาความยุติธรรม

และความสงบเรียบร้อย

5. การปฏิบัติของพระเจ้าศรีธรรมโศกราช เป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำหนดความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าของชาติบ้านเมืองและประชาชนและเมื่อประชาชนประสบภัย ก็จะได้รับ的帮助ช่วยเหลืออย่างทันท่วงที

มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการปกครอง โดยเป็นหลักธรรมของราชา ซึ่งหลักธรรมนั้นก็คือ หลักธรรมมาภิบาล ที่ถูกนำมาใช้ในการปกครองจากที่ พระเจ้าศรีธรรมโศกราช เป็นพระราชผู้ทรงธรรม มีการปกครองโดยมีการเอื้ออาทร จิตที่เมตตา กรุณา หวังให้ ประชาชนมีความสุขในการดำเนินชีวิต โดยให้ทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการหรือการจัดระเบียบของสังคม ร่วมมือร่วมใจกันมุ่งมั่นให้งานของบ้านเมืองดำเนินไป ด้วยจิตสำนึก ทศนคติ พฤติกรรมที่เต็มเปี่ยมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม พร้อมทั้งใช้หลักการโอกาสที่ให้เมืองทุกเมืองทั้ง สิบสองเมือง มีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของบ้านเมืองของตนเอง โดยการกระทำทุกอย่างก็เพื่อประชาชนบังเกิดประโยชน์สุข สังคมและประเทศชาติก็จะพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน และสามารถแข่งขันยืนหยัดอยู่ในระบบการเมืองการปกครองของประเทศได้อย่างแน่นอน

รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร เน้นไปทางการกระจายอำนาจ ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง กล่าวคือ เป็นการถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจจากการบริหารระดับบนสู่ระดับล่างที่มาการบริหารจัดการเป็นลำดับขั้นตอน เป็นการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยมุ่งลดบทบาทของรัฐส่วนกลาง(decentralize) ลงเหลือภารกิจหลักเท่าที่ต้องทำ เท่าที่จำเป็น และให้ประชาชนได้มีส่วนในการบริหารงานชุมชนท้องถิ่น ตามเจตนารมณ์ของประชาชนมากขึ้น ซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการบริหารจัดการบ้านเมืองของรัฐในระบบประชาธิปไตย และรูปแบบการปกครอง

สิบสองนักษัตร เป็นรูปแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ยึดหลักธรรมาภิบาล ผู้นำยึดหลักการปกครองโดยธรรม ใช้แนวทางในการจัดระเบียบเพื่อให้สังคมของประเทศ โดยใช้ระบบการมีส่วนร่วมทุกภาคภาคีเครือข่าย ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และตั้งอยู่ในความถูกต้องเป็นธรรม ตามหลักพื้นฐานที่สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

จากที่กล่าวมาข้างต้นที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร จะทำให้เราเห็นว่า เมืองสิบสองนักษัตร ถือว่าเป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่สามารถร้อยรัดเหตุการณ์ต่าง ๆ ทุกยุคทุกสมัยเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม จากการศึกษาและวิเคราะห์สามารถสรุปได้ว่า เมืองสิบสองนักษัตร เป็นรูปแบบการปกครองที่ใช้วิธีการกระจายอำนาจ ร่วมกับการมีส่วนร่วมของการปกครองของทั้งสิบสองเมือง เพื่อนำมาซึ่งการจัดระเบียบของสังคม และนำหลักธรรมาภิบาลในการปกครองมาใช้ จนได้ชื่อว่า “นครอันเป็นสง่าแห่งพระราชาผู้ทรงธรรม” หรือ “เมืองแห่งพุทธธรรมของพระราชา ผู้ยิ่งใหญ่” ซึ่งสิ่งนี้เป็นเหตุและผลที่สอดคล้องที่สามารถบอกได้ว่า การปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร เป็นรูปแบบที่ดีของการปกครองเพื่อเป้าหมายที่จะทำให้ประชาชนมีความสุข ดำเนินชีวิตอยู่ในโลกได้อย่างมีคุณภาพ ไม่ก่อเกิดความขัดแย้งในการปกครอง การต่อสู้แย่งชิงอำนาจ ซึ่งเป็นภัยร้ายของการปกครองมากที่สุด จากที่กล่าวมาหากในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคชีวิตวิถีใหม่ หากทุกคนหันมามองอดีต ที่มีตัวอย่างการจัดรูปแบบการปกครองที่ดี มีการเอื้ออาทร มีการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมของภาครัฐและหลักธรรมาภิบาล คุณธรรม จริยธรรม มาใช้ในการปกครองประเทศชาติ โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนมีความสุข ประเทศชาติ สังคม มีการพัฒนาที่ต่อเนื่องไม่ตกอยู่ในยุคล้าหลัง เกิดปัญหาการต่อสู้แย่งชิงระหว่างรัฐบาล คนเห็นแก่ตัวมากขึ้นเพื่อดิ้นรนให้ตัวเองอยู่รอด สิ่งที่เป็นรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร จะเป็นตัวอย่างที่ดีอย่างหนึ่งที่นำมาใช้สำหรับการปกครองเพื่อการบริหารจัดการที่ดีของประเทศต่อไป

การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-depth Interview)

ประเด็นรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 (สัมภาษณ์เมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2566) ให้ความคิดเห็นว่า รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นการบริหารจัดการที่ใช้แนวคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งเป็นแนวคิดที่เป็นแนวทางสำคัญที่ผู้ปกครองเมืองนำมาใช้ในการจัดระเบียบสังคมและประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขเพื่อช่วยป้องกัน แก้ไข หรือบรรเทาปัญหาหรือวิกฤติการณ์ต่าง ๆ ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านการบริหารและด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในอนาคต และรูปแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของเมืองสิบสองนักษัตรเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชนมีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการปฏิบัติภารกิจของผู้ปกครอง

ต้องเป็นไปด้วยความซื่อสัตย์สุจริต สามารถตรวจสอบได้ มีการรับฟังความคิดเห็นและความพึงพอใจของสังคมโดยรวมและประชาชนผู้รับบริการเพื่อนำปัญหาามาปรับปรุง แก้ไขและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สำหรับสังคม

รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นการพัฒนาเพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของทุกภาคส่วนในสังคม โดยสร้างหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจประชาชนมาเป็นจุดศูนย์กลาง โดยการสร้างความเป็นธรรมในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับทุกภาคส่วนในสังคม เน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้น มีการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน มีการบริหารการปกครองที่โปร่งใส สามารถตรวจสอบโดยประชาชนมากขึ้น โดยมีเป้าหมายร่วมกัน 3 ประการ คือ

1. การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ ได้แก่ การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่จะเกิดกับประชาชนหรือผู้รับบริการ อาจปรับปรุงการบริการให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน และรายงานผลให้สาธารณะชนทราบ มีความโปร่งใสในการตัดสินใจและในกระบวนการทำงาน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ ร่วมแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการทำงาน รวมทั้งให้ความสำคัญกับความประหยัด ความมีประสิทธิภาพประสิทธิผล แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องรับผิดชอบต่อผลงานนั้น ๆ แทนการยึดมั่นในการทำงานให้ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบวิธีการอย่างเดียวนั้น

2. การปรับตัวเปลี่ยนบทบาทของผู้ปกครอง โดยมีการบังคับใช้กฎหมายให้มีความเสมอภาคเป็นธรรม โดยกระจายงานบริการให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่นและองค์กรอิสระมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

3. การบริหารแบบพหุภาคี ได้แก่ การบริหารที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ หรือร่วมปฏิบัติรวมบริการ เพื่อให้การบริหารและการบริการสาธารณะเป็นที่พึงพอใจของประชาชนหรือผู้รับบริการ และเป็นการจัดระบบการบริหารแบบใหม่ที่ไม่ผูกขาดหรือรวมศูนย์อำนาจแบบอดีต

ที่สำคัญของการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี คือ มีรูปแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี สอดคล้องตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 6 ที่ว่าด้วย การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย โดยยึดหลักการคือ เกิดประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ตามภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ และมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งหลักการนี้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 (สัมภาษณ์เมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2566) ให้ความคิดเห็นว่า รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเป็นแนวทางที่มุ่งเน้นเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งจะเห็นได้ว่า เมืองสิบสองนักษัตร มีรูปแบบการปกครองที่ใช้วิธีการกระจายอำนาจ ร่วมกับการมีส่วนร่วมของการปกครองของทั้งสิบสองเมือง เพื่อนำมาซึ่งการจัดระเบียบของสังคม และนำหลักธรรมมาภิบาลในการปกครองมาใช้ จนได้ชื่อว่า “นครอันเป็นสง่าแห่งพระราชาผู้ทรงธรรม” หรือ “เมืองแห่งพุทธธรรมของพระราชาผู้ยิ่งใหญ่” ซึ่งสิ่งนี้เป็นเหตุและผลที่สอดคล้องที่สามารถบอกได้ว่า การปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร เป็นรูปแบบที่ดีของการปกครองเพื่อเป้าหมายที่จะทำให้ประชาชนมีความสุข ดำเนินชีวิตอยู่ในโลกได้อย่างมีคุณภาพ ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในการปกครอง เป็นรูปแบบที่มีการทบทวนอดีตเพื่อนำมาปรับปรุงในปัจจุบันเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนที่มีประสิทธิภาพและคุ้มค่า คำนึง ตามทรัพยากรที่มีอยู่ เป็นการปกครองที่มีรูปแบบในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้เป็นฐานในการบริหาร การปกครอง มีการนำหลักธรรมมาภิบาล คุณธรรม จริยธรรม มาใช้ในการปกครองประเทศชาติ โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนมีความสุข ประเทศชาติ สังคม มีการพัฒนาที่ต่อเนื่องไม่ตกอยู่ในยุคเก่า โดยหลักธรรมจะเป็นหัวใจสำคัญที่การปกครองในยุคนี้สิ่งที่เป็นรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร จะเป็นตัวอย่างที่ดีอย่างหนึ่งที่นำมาใช้สำหรับการปกครองเพื่อการบริหารจัดการที่ดีของประเทศต่อไป

รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อนำสู่การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พบว่า ผู้ปกครองที่บริหารของเมืองสิบสองนักษัตร นำหลักการเกี่ยวกับธรรมาภิบาลมาใช้ในการปกครอง ซึ่งหลักการปกครองนั้นประกอบด้วย 8 หลักการ คือ 1. การมีส่วนร่วม 2. การมุ่งฉันทามติ 3. สำนึกรับผิดชอบ 4. ความโปร่งใส 5. การตอบสนอง 6. ความเท่าเทียมกันและการคำนึงถึงคนทุกกลุ่ม 7. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล และ 8. การประพฤติตามหลักนิติธรรม ซึ่งหลักการบริหารนั้นสอดคล้องกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) โดยเป็นหลักการบริหารที่ยึดหลัก คือ

ประสิทธิภาพ (Efficiency) : ต้องใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด เกิดผลผลิตที่คุ้มค่าต่อการลงทุน และบังเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ทั้งนี้ ต้องมีการลดขั้นตอนและระยะเวลาในการ ปฏิบัติงานเพื่ออำนวยความสะดวกและลดภาระค่าใช้จ่าย ตลอดจนยกเลิกภารกิจที่ซ้ำซ้อนและไม่มีความจำเป็น

หลักประสิทธิผล (Effectiveness) : ต้องมีวิสัยทัศน์เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุ วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีการวางแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและอยู่ในระดับที่ตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชน สร้างกระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน มีการจัดการความเสี่ยง และมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศ รวมถึงมีการติดตามประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

หลักการตอบสนอง (Responsiveness) : ต้องสามารถให้บริการได้อย่างมีคุณภาพ สามารถดำเนินการแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด สร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจ รวมถึงตอบสนอง ตามความ

คาดหวัง/ความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม

และประเด็นสำคัญของรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อนำสู่การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ก็คือ การปกครองโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นฐานในการดำเนินการ ซึ่งหลักธรรมที่ถูกนำมาใช้ จะเป็นหลักธรรมที่เน้นว่าถ้าเป็นผู้ปกครองแล้วควรยึดถือ “ธรรม” หรือความถูกต้องตามเหตุตามผลของการปกครองตามระบอบนั้น มีความหมายอีกอย่างหนึ่งว่า “หลักการ” เป็นไปเพื่อความถูกต้องชอบธรรม เมื่อผู้ปกครองเป็นคนดีแล้ว การปกครองไม่ว่าระบอบใดย่อมดีด้วยโดยอาศัยอำนาจความดีที่เกิดจากการประพฤติตนให้มีคุณธรรม ซึ่งหลักธรรมในการปกครองที่สอดคล้องกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อนำสู่การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พบว่า คือหลักทศพิธราชธรรม หลักราชสังคหะวัตถุ และหลักจักรวรรดิวัตร ซึ่งหลักธรรมเหล่านี้เป็นธรรมของพระราชาเป็นธรรมผู้ปกครองโดยตรง โดยมีรายละเอียดดังนี้

หลักทศพิธราชธรรม เป็นหลักธรรมที่ผู้ปกครองนำมาปฏิบัติเพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจให้ดำเนินไปบรรลุถึงเป้าหมาย เป็นรูปแบบการปกครองที่ผู้นำให้การสงเคราะห์อนุเคราะห์ให้ประชากรราษฎรได้รับประโยชน์สุข ความสะดวกปลอดภัย เป็นแนวทางของผู้ปกครองปฏิบัติให้มีพฤติกรรมทั้งทางกายและวาจาที่ดีและเหมาะสมเพื่อเป็นแบบอย่าง ในการนำต่อกลุ่มคนต่าง ๆ ในชุมชน และสังคม และเป็นที่น่าเคารพนับถือ อุทิศตัวอุทิศตนเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง มีความจริงใจต่อประชาชน มีความยุติธรรมต่อประชาชน มีความซื่อสัตย์ อ่อนโยน ไม่ถือตัวเป็นใหญ่ รับฟังความเห็นของประชาชน มีวิถีชีวิตที่สมถะอดทนเรียบง่าย และมุ่งมั่นตั้งใจในการดำเนินกิจกรรมที่ทรงคุณค่าแก่บุคคลอื่น ๆ ในชุมชนและสังคม มีสติ รอบคอบ ใช้ปัญญาวิเคราะห์ในการทำงาน มีความอดทน ยึดมั่นในหลักของสัจธรรม ความดีงาม ความถูกต้อง ผู้ปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร มีธรรมซึ่งเป็นธรรมของพระราชา ที่ส่งผลทำให้ประชาชนผู้อยู่ใต้การปกครองรักใคร่ เชื่อฟังเคารพนับถือ เชื่อมมั่นและให้ความร่วมมือร่วมใจได้มาก อันจะเป็นผลช่วยให้บรรลุถึงเป้าหมายของการสร้างสุขในสังคม

หลักจักรวรรดิวัตร ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร ผู้ปกครองยึดหลักธรรมาธิปไตย คือยึดหลักธรรมเป็นใหญ่ในการปกครอง ยึดธรรมเป็นหลัก จัดการรักษา ป้องกันและคุ้มครองอันชอบธรรมและเป็นธรรม ยึดความถูกต้องไม่มัวเมาในอธรรม รู้จักแบ่งปัน มีการให้การปรึกษาแก่ประชาชนและผู้ถูกปกครองในทุกระดับชั้นเพื่อให้เป็นแนวทางยึดถือปฏิบัติเพื่อความผาสุกของประชาชนในสังคมตนเอง

หลักราชสังคหะวัตถุ 4 คือการที่ผู้ปกครองเมืองสิบสองนักษัตร ใช้หลักการสงเคราะห์ประชาชน ซึ่งทำให้บ้านเมืองเจริญมั่งคั่ง มีข้าวน้ำบริบูรณ์ ปราศจากโจรผู้ร้ายประชาชนอยู่กันด้วยความสุขสงบ หลักธรรมนี้เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจประชาชน ซึ่งผู้ปกครองตามหลักธรรมข้อนี้ถือได้ว่า

เป็นหลักธรรมในการวางนโยบายในการปกครองและบริหารงานของรัฐที่มุ่งเพื่อเกื้อกูลต่อการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชน ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีมีประโยชน์มากขึ้น

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเป็นแนวทางที่มุ่งเน้นให้เกิดการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ต้องอาศัยพลวัตในการปกครองเหมือนเพลลาที่ต้องมีการส่งต่อระหว่างกัน เป็นลัทธิที่หมุนอย่างต่อเนื่อง มีการทบทวน ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง มีการศึกษาค้นคว้าจากอดีตที่เป็นบทเรียนและนำมาปรับใช้ได้ตามยุคสมัย และใช้ทุนทรัพย์ทางสังคม สิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมและเพิ่มมูลค่าของระบบนิเวศในพื้นที่อย่างสมดุล ใช้ทุนทางใจที่มีใจกลางสำคัญคือ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นฐานรากในการปฏิบัติ

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 (สัมภาษณ์เมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2566) มีความคิดเห็นว่า สิบสองนักษัตรกับเรื่องราวของเมืองนครสองธรรม เพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นเรื่องราวที่นำมาประยุกต์ใช้ในโลภวิถีใหม่ได้อย่างมีคุณค่า การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นสิ่งสำคัญเพื่อการดำเนินชีวิตที่ปกติสุขของสังคม การที่ประชาชนในสังคมจะดำเนินชีวิตได้อย่างสมานฉันท์ สังคมนั้นต้องอาศัยการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ประกอบด้วย การปกครอง หลักธรรม และองค์ประกอบอื่น ๆ อีกมากมาย การเมืองการปกครองในยุคนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ เป็นการปกครองที่ดีเพราะรูปแบบการปกครองของสิบสองหัวเมือง เป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นเพื่อให้ประชาชนอยู่กันอย่างเป็นธรรมและเป็นระเบียบ มีความปรองดอง ไม่เกิดการต่อสู้แย่งชิงอำนาจ โดยสิ่งเหล่านี้เป็นการปกครองที่อาศัยหลักของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี คือ หลักธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดระเบียบเพื่อให้สังคมของประเทศทุกภาคส่วน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และตั้งอยู่ในความถูกต้องเป็นธรรม

ดวงตรา สิบสองนักษัตร แห่งเมืองนครศรีธรรมราช มีที่มาการประกาศศกดาที่เข้มขลัง “นครศรีธรรมราช” มาจากพระนามของกษัตริย์ผู้ครองนครในอดีต ทรงมีพระนามว่า “พระเจ้าศรีธรรมโศกราช” (ราชวงศ์ศรีธรรมโศกราช) มีความหมายว่า “นครอันเป็นสง่าแห่งพระราชาผู้ทรงธรรม” หรือ “เมืองแห่งพุทธธรรมของพระราชาผู้ยิ่งใหญ่” เป็นรูปแบบการปกครองของพระเจ้าศรีธรรมโศกราชที่ 2 ของราชวงศ์ศรีธรรมโศกราช ที่ทรงมีพระปรีชาสามารถขยายอาณาเขตได้ครอบคลุมเมืองบริวารทั้งหลาย เมืองบริวารทั้ง 12 เมืองและสามารถปกครองเมืองทั้ง 12 เมืองให้มีความสมัครสมานสามัคคี มีความเฟื่องฟูทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม มีการพัฒนาในทุกด้าน ด้วยหลักการกระจายอำนาจในการปกครอง ในการปกครองโดยธรรม ยึดประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก รับฟังความคิดเห็นของส่วนร่วม และใช้หลักการคิดวิเคราะห์ในการจัดการปัญหา มีการปกครองที่มองทิศทางที่เป็นไปเพื่อความสงบสุขเรียบร้อยของประเทศชาติและประชาชนโดยส่วนรวม โดยรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร มีวิธีการปกครองที่ดี โดยสรุปคือ

1. การบริหารจะต้องเข้าถึงประชาชน
2. ประชาชนต้องให้ความร่วมมือกับฝ่ายบริหารการเมืองการปกครอง
3. การปกครองต้องยึดหยุ่นในทางที่ดี
4. การปกครองต้องมีความยุติธรรม โดยมีการจัดระเบียบทางสังคมเพื่อผดุงรักษาความยุติธรรมและความสงบเรียบร้อย

5. การปฏิบัติของ พระเจ้าศรีธรรมโศกราช เป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำหนดความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าของชาติบ้านเมืองและประชาชนและเมื่อประชาชนประสบภัย ก็จะได้รับ的帮助ช่วยเหลืออย่างทันท่วงที

มีการนำหลักธรรมมาภิบาล มาใช้ในการปกครองจากที่ พระเจ้าศรีธรรมโศกราช เป็นพระราชผู้ทรงธรรม มีการปกครองโดยมีการเอื้ออาทร จิตที่เมตตา กรุณา หวังให้ ประชาชนมีความสุขในการดำเนินชีวิต โดยให้ทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการหรือการจัดระเบียบของสังคม ร่วมมือร่วมใจกันมุ่งมั่นให้งานของบ้านเมืองดำเนินไป ด้วยจิตสำนึก ทศนคติ พฤติกรรมที่เต็มเปี่ยมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม พร้อมทั้งใช้หลักการโอกาสที่ให้เมืองทุกเมืองทั้ง สิบสองเมือง มีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของบ้านเมืองของตนเอง โดยการกระทำทุกอย่างก็เพื่อประชาชนบังเกิดประโยชน์สุข สังคมและประเทศชาติก็จะพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน และสามารถแข่งขัน ยืนหยัดอยู่ในระบบการเมืองการปกครองของประเทศได้อย่างแน่นอน มีแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีคือ แนวทางในการจัดระเบียบเพื่อให้สังคมของประเทศทุกภาคส่วน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และตั้งอยู่ในความถูกต้องเป็นธรรม ด้วยหลักที่สอดคล้องกับหลักพื้นฐาน 6 ประการ ได้แก่ 1. หลักนิติธรรม 2. หลักคุณธรรม 3. หลักความโปร่งใส 4. หลักความมีส่วนร่วม 5. หลักความรับผิดชอบ และ 6. หลักความคุ้มค่า

รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร เป็นรูปแบบที่ดีของการปกครองเพื่อเป้าหมายที่จะทำให้ประชาชนมีความสุข ดำเนินชีวิตอยู่ในโลกได้อย่างมีคุณภาพ ไม่ก่อเกิดความขัดแย้งในการปกครอง การต่อสู้แย่งชิงอำนาจ ซึ่งเป็นภัยร้ายของการปกครองมากที่สุด

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4 (สัมภาษณ์เมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2566) มีความคิดเห็นว่า รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการที่ดี เพราะมีการปรับวิธีคิด วิธีการบริหาร ราชการของประเทศใหม่ทั้งระบบ โดยกำหนดเจตนารมณ์ของแผ่นดินขึ้นมาเพื่อทุกคน ทุกฝ่ายในประเทศ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันจัดการ ร่วมกันรับผิดชอบ แก้ปัญหา พัฒนานำพาแผ่นดินนี้ไปสู่ความมั่นคง ความสงบสันติสุข มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและก้าวไกล สอดคล้องกับพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ที่ว่า "เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม" ดังนั้น การบริหารจัดการที่ดี คือ การจัดการภาครัฐด้วยรูปแบบที่โปร่งใส มีส่วนร่วมครอบคลุมอย่างทั่วถึงและรับผิดชอบต่อสาธารณะ ซึ่งทำให้ได้รับความไว้วางใจจากประชาชน

สร้างความเชื่อมั่นต่อสาธารณะ และส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมความไว้วางใจในสังคม โดยการแสดงข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะ การรายงานความรับผิดชอบต่อสาธารณะ การบังคับใช้กฎหมายที่เป็นธรรม และการบริหารงานสาธารณะที่มีคุณภาพและเสมอภาค การปกครองในสมัยนี้ใช้หลักการบริหารแนวใหม่ ที่เห็นว่าประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญ เป็นหัวใจของการบริหารแนวใหม่นี้ เพราะประชาชนมีฐานะของการเป็นพลเมือง และการเป็นหุ้นส่วนในการดำเนินกิจกรรมเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อเป็นพลเมือง และหุ้นส่วน การปรึกษาหารือ การเปิดเผยข้อมูล การมีส่วนร่วม การทำงานอย่างโปร่งใส การทำงานที่มีหลักการ การยึดหลักนิติธรรม มุ่งส่งเสริมสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีของการเป็นมนุษย์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การตรวจสอบอำนาจรัฐ การสร้างความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่และส่งเสริมการกระจายอำนาจเป็นสำคัญ

มีรูปแบบการปกครองที่มีแนวคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน และอยู่ภายใต้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม ซึ่งมีรายละเอียดอธิบายได้ดังนี้

ความพอประมาณ คือ ความพอดี พอเหมาะไม่มากหรือน้อยเกินไปจนเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ยึดหลักทางสายกลางและความไม่โลภ

ความมีเหตุผล คือ การตัดสินใจดำเนินการใดอย่างมีเหตุผล คำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำอย่างรอบคอบ ใช้หลักเหตุผลตามความพอเพียง ตามหลักวิชาการ กฎหมาย ศิลธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม ใช้ปัญญาในการพิจารณาตัดสินใจใช้หลักเหตุผลมีใช้คำนึงถึงความอยุ่ ความโลภ หรือตณหา

การมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือ มีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมเพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันท่วงที ไม่ประมาท ต้องเตรียมพร้อมและเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปตามธรรมชาติ

เงื่อนไขความรู้ คือ ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และมีความรู้ในการตัดสินใจ ได้ถูกต้อง เน้นการใช้ปัญญา

เงื่อนไขคุณธรรม คือ การยึดหลักคุณธรรมเป็นแนวทาง มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่โลภ รู้จัก แบ่งปันให้ผู้อื่น มีความสามัคคี ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน พากเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5 (สัมภาษณ์เมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2566) มีความคิดเห็นว่า รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการที่ดี เป็นแนวทางการบริหารจัดการด้วยหลักการของการสร้างสังคมที่ดี มีภาคีเครือข่ายในการดำเนินงาน มีหลักการกระจายอำนาจที่เหมาะสมตามสภาพแวดล้อมและสภาพของผู้ว่า ประกอบกับผู้ว่าที่เป็นผู้ปกครองในแต่ละเมืองมีคุณธรรมหลักประจำใจ ใช้ธรรมในการปกครองตามแนวทางหลักของผู้ว่าหลักคือ พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช ส่งผลให้ผู้ว่ามีความตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีของตัวเอง และของลูกน้อง การปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเป็น

แนวทางการปกครองที่อาศัยองค์ความรู้ที่หลากหลาย ผู้นำมีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ ความสามารถใช้สติปัญญา ในการวิเคราะห์ดำเนินการเพื่อลงมือปฏิบัติ และใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงโดยไม่ทิ้งปัญหาไว้ข้างหลัง ปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ที่เป็นอยู่ ที่สำคัญผู้ปกครองในยุคนี้นี้ เป็นผู้นำที่มีศิลปะในการปกครองคือมีจิตสำนึกในการสร้างคุณธรรม จริยธรรมสำหรับการปกครองปวงชนที่เกิดขึ้นในตัวของผู้นำเอง รูปแบบการปกครองในยุคนี้นี้สอดคล้องกับแนวหลักการปกครองในยุคปัจจุบัน คือ เป็นนักพัฒนาเมืองอาชีพ ที่ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในการสร้างคุณค่าให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อเป้าหมายในการสร้างสุขแก่สังคม

รูปแบบการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีของเมืองสิบสองนักษัตร จากการศึกษากล่าวได้ว่า รูปแบบการปกครองจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีที่สอดคล้องกับหลักการปกครองที่นำมาใช้ในยุคปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วย 21 องค์ประกอบภายใต้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี 10 ด้าน ได้แก่

1. ด้านหลักประสิทธิภาพ มี 2 องค์ประกอบ คือ 1. ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด 2. ลดขั้นตอนและระยะเวลาปฏิบัติงาน
 2. ด้านหลักประสิทธิผล มี 4 องค์ประกอบ คือ 1. มีวิสัยทัศน์ 2. ปฏิบัติตามพันธกิจ 3. มีการจัดการความเสี่ยง 4. ติดตามประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงงาน
 3. ด้านหลักการตอบสนอง มี 2 องค์ประกอบ คือ 1. บริการอย่างมีคุณภาพ 2. สร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจ
 4. ด้านหลักการระับผิดชอบ มี 2 องค์ประกอบ คือ 1. รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม 2. มีระบบติดตามและประเมินผล
 5. ด้านหลักความโปร่งใส มี 3 องค์ประกอบ คือ 1. เปิดเผยข้อมูลครบถ้วน 2. ฟังความคิดเห็นจากทุกด้าน 3. ตรวจสอบได้
 6. ด้านหลักนิติธรรม มี 2 องค์ประกอบ คือ 1. ออกกฎระเบียบ ข้อบังคับที่เป็นธรรม 2. ไม่เลือกปฏิบัติหรือละเว้นปฏิบัติ
 7. ด้านหลักความเสมอภาค มี 1 องค์ประกอบ คือ 1. ให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน
 8. ด้านหลักการมีส่วนร่วม มี 2 องค์ประกอบ คือ 1. รับฟังความคิดเห็นของประชาชน 2. เปิดโอกาสให้บุคลากรหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมทางการบริหารจัดการ
 9. ด้านหลักการกระจายอำนาจ มี 1 องค์ประกอบ คือ 1. มอบอำนาจการบริหารและตัดสินใจ
 10. ด้านหลักคุณธรรม มี 2 องค์ประกอบ คือ 1. ความถูกต้องดีงาม 2. ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่าง
- สิ่งที่ได้จากการศึกษารูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร พบว่า การปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีของเมืองสิบสองนักษัตร ยึดหลักสำคัญ 6 หลัก กล่าวคือ

1. หลักความถูกต้อง กล่าวคือ ผู้นำหรือผู้ปกครอง พึงปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามหลัก “ธรรม” และเว้นขาดจากการปฏิบัติ “อธรรม”

2. หลักความเหมาะสม กล่าวคือ รู้จักยืดหยุ่น ผ่อนหนัก-ผ่อนเบา โดยไม่เสียหลักการ เป็นผู้รู้จักพิจารณาเหตุ สัมผัสเหตุผล ความเป็นผู้รู้จักบุคคล รู้จักฐานะของตน รู้จักประชุมชน รู้จักกาลเวลาที่เหมาะสม และรู้จักประมาณในการบริโภค-ใช้สอยทรัพย์ ตลอดจนทั้งงบประมาณของแผ่นดินให้ได้ประโยชน์คุ้มค่า ไม่สูญเปล่า ฯลฯ

3. หลักความบริสุทธิ์ กล่าวคือ มีความบริสุทธิ์ทั้งทางกาย วาจา ใจ ด้วยธรรมปฏิบัติ ใช้หลักการบริหารกิจการ ตลอดจนทั้งการบริหารราชการแผ่นดิน ด้วยจิตใจซื่อ มือสะอาด โปร่งใส ตรวจสอบได้

4. หลักความยุติธรรม กล่าวคือ ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเที่ยงธรรม ตามหลักนิติรัฐ-นิติธรรม คือ มีความ “ยุติธรรม” ให้เสมอภาคกัน ไม่เลือกปฏิบัติด้วยความลำเอียง

5. หลักพรหมวิหารธรรม (คุณธรรมเครื่องอยู่ของผู้ใหญ่) กล่าวคือ ปฏิบัติต่อกันด้วยเมตตา พรหมวิหาร

6. หลักความเสียสละ ผู้นำคน หรือผู้ปกครอง เป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือผู้อื่น พึงลดมานะ ละทิฐิ ด้วยความเสียสละความสุขส่วนตน และสละความเห็นแก่ตัว เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนส่วนรวม และประเทศชาติ

ด้วยคุณธรรมของผู้นำและประชาชนทุกหมู่เหล่าในยุคสมัยนี้ จากที่กล่าวมาจึงส่งผลให้ประชาชนอยู่ร่วมกันด้วยความร่มเย็นเป็นสุข ไม่ต้องอยู่ร้อนนอนทุกข์ สมดังพระพุทธภาษิตมีมาในอัมมิกสูตร (อง. จตฺก. ๒๑/๗๐/ ๙๘-๙๙) มีความว่า “ในหมู่มนุษย์ ก็เหมือนกับฝูงโค ผู้ใดได้รับสมมติให้เป็นใหญ่ ถ้าผู้นั้นประพฤติไม่เป็นธรรม ประชาชนที่เหลือก็ย่อมประพฤติไม่เป็นธรรมตามโดยแท้ ราษฎรย่อมอยู่กันอย่างเป็นทุกข์ทั่วหน้า ถ้าราชการไม่ตั้งอยู่ในธรรม” และดังกล่าวนในพระไตรปิฎก (ขุ. ธ. ๒๕/๒๔/๔๑) อีกว่า “สุขา สงฆสฺส สามคฺคี” หมายถึง “ความสามัคคีพร้อมเพรียงแห่งหมู่ นำสุขมาให้”

บทสรุปจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-depth Interview)

ประเด็นรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี มีหลากหลายองค์ประกอบ ดังนี้

1. เป็นการปกครองที่มองทิศทางที่เป็นไปเพื่อความสงบสุขเรียบร้อยของประเทศชาติและประชาชนโดยส่วนรวม โดยการบริหารเน้นการเข้าถึงประชาชน ความร่วมมือของทุกภาคส่วน มีการปกครองที่ยืดหยุ่นในทางที่ดี มีความยุติธรรม มีการจัดระเบียบทางสังคมเพื่อผดุงรักษาความยุติธรรม และความสงบเรียบร้อย มีแนวทางการตั้งรับต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม

2. มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการปกครอง โดยเป็นหลักธรรมของราชา ซึ่งหลักธรรมนั้นก็คือ หลักธรรมมาภิบาล มีรูปแบบการปกครองของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ยึดหลัก

ธรรมาภิบาล ผู้นำยึดหลักการปกครองโดยธรรม ใช้แนวทางในการจัดระเบียบเพื่อให้สังคมของประเทศ โดยใช้ระบบการมีส่วนร่วมทุกภาคภาคีเครือข่าย ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และตั้งอยู่ในความถูกต้องเป็นธรรม ตามหลักพื้นฐานที่สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

3. เป็นรูปแบบการปกครองที่มีจุดเน้นไปทางการกระจายอำนาจ การถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และการกิจจากการบริหารระดับบนสู่ระดับล่าง

4. เป็นรูปแบบการปกครองที่ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของภาคภาคีต่าง ๆ

5. เป็นรูปแบบการปกครองที่นำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีที่สอดคล้องกับหลักการปกครองที่นำมาใช้ในยุคปัจจุบัน มาใช้ ซึ่งหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีประกอบด้วย 21 องค์ประกอบภายใต้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี 10 ด้าน คือ 1. ด้านหลักประสิทธิภาพ 2. ด้านหลักประสิทธิผล 3. ด้านหลักการตอบสนอง 4. ด้านหลักการรับผิดชอบ 5. ด้านหลักความโปร่งใส 6. ด้านหลักนิติธรรม 7. ด้านหลักความเสมอภาค 8. ด้านหลักการมีส่วนร่วม 9. ด้านหลักการกระจายอำนาจ และ 10. ด้านหลักคุณธรรม

6. เป็นรูปแบบการปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี โดยยึดหลักสำคัญ 6 หลัก คือ 1. หลักความถูกต้อง 2. หลักความเหมาะสม 3. หลักความบริสุทธิ์ 4. หลักความยุติธรรม 5. หลักพรหมวิหารธรรม 6) หลักความเสียสละ

7. มีรูปแบบการปกครองที่มีแนวคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน และอยู่ภายใต้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม

8. มีรูปแบบการปกครองเพื่อการบริหารจัดการที่ดี ที่ใช้รูปแบบของหลักการปรับวิธีคิด วิธีการบริหารราชการของประเทศแนวใหม่ โดยกำหนดเจตนารมณ์ของแผ่นดินขึ้นมาเพื่อทุกคน นโยบายร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมจัดการ ร่วมรับผิดชอบ แก้ปัญหา พัฒนานำพาแผ่นดินนี้ไปสู่ความมั่นคง ความสงบสันติสุข มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและก้าวไกล

9. เป็นรูปแบบการปกครองที่มุ่งเน้นเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ด้วยหลักการ ทบทวน ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง การศึกษาค้นคว้าจากอดีตที่เป็นบทเรียนและนำมาปรับใช้ให้ได้ตามยุคสมัย และใช้ทุนทรัพย์ทางสังคม สิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมและเพิ่มมูลค่าของระบบนิเวศในพื้นที่อย่างสมดุล ใช้ทุนทางใจที่มีใจกลางสำคัญคือ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นฐานรากในการปฏิบัติ

10. เป็นรูปแบบการปกครองของเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี โดยมีหลักการบริหาร 3 ประการ คือ 1. การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2. การปรับตัวเปลี่ยนบทบาทของผู้ปกครอง 3. การบริหารแบบพหุภาคี

11. เป็นรูปแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีที่สอดคล้องตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 6 ที่ว่าด้วย การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย โดยยึดหลักการคือ เกิดประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ตามภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ และมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งประกอบด้วย 8 หลักการ คือ 1. การมีส่วนร่วม 2. การมุ่งฉันทามติ 3. สำนึกรับผิดชอบ 4. ความโปร่งใส 5. การตอบสนอง 6. ความเท่าเทียมกันและการคำนึงถึงคนทุกกลุ่ม 7. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล และ 8. การประพฤติตามหลักนิติธรรม

12. เป็นรูปแบบการปกครองเพื่อนำสู่การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นฐานในการดำเนินการ ซึ่งหลักธรรมที่ถูกนำมาใช้ คือ หลักทศพิธราชธรรม หลักราชสังคหะวัตถุ และหลักจักรวรรดิวัตร ซึ่งหลักธรรมเหล่านี้เป็นธรรมของพระราชา เป็นธรรมผู้ปกครองโดยตรง

ตารางที่ 4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารกับบทสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึกประเด็นรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

ข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วิชาการ ฯ	บทสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึก
1. รูปแบบการบริหารจะต้องเข้าถึงประชาชน 2. รูปแบบการปกครองที่ประชาชนต้องให้ความร่วมมือกับฝ่ายบริหารการเมืองการปกครอง 3. รูปแบบการปกครองที่ต้องมีความยืดหยุ่นในทางที่ดี 4. รูปแบบการปกครองที่ต้องมีความยุติธรรม โดยมีการจัดระเบียบทางสังคมเพื่อผดุงรักษาความยุติธรรม และความสงบเรียบร้อย 5. รูปแบบการปกครองที่มีฐานรากมาจากการปฏิบัติของพระเจ้าศรีธรรมโศกราช ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำหนดความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าของชาติบ้านเมืองและประชาชนและเมื่อ	1. รูปแบบการปกครองแบบยืดหยุ่น มีการจัดระเบียบทางสังคมเพื่อผดุงรักษาความยุติธรรม 2. รูปแบบของหลักธรรมมาภิบาล (การปกครองของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ยึดหลักการปกครองโดยธรรม) ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นฐานในการดำเนินการ 3. รูปแบบการปกครองที่มีจุดเน้นไปทางการกระจายอำนาจ การถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจทรัพยากร และภารกิจจากการบริหารระดับบนสู่ระดับล่าง 4. รูปแบบการปกครองที่ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของภาคภาคีต่าง ๆ

ข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วิชาการ ฯ	บทสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึก
ประชาชนประสบภัย ก็จะได้รับช่วยเหลืออย่างทั่วถึง 6. รูปแบบการปกครองที่มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการปกครอง โดยเป็นหลักธรรมของราชา 7. รูปแบบการปกครองที่เน้นไปทางการกระจายอำนาจไปยังหัวเมืองต่าง ๆ 8. รูปแบบการปกครองที่เน้นทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการหรือการจัดระเบียบของสังคม 9. รูปแบบการปกครองแบบพ่อปกครองลูก พี่ปกครองน้อง พัฒนากำหนดบ้านเมืองด้วยจิตสำนึก ทศนคติ พฤติกรรมที่เต็มเปี่ยมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม พร้อมทั้งใช้หลักการโอกาสที่ให้เมืองทุกเมืองทั้ง สิบสองเมือง มีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของบ้านเมืองของตนเอง โดยการกระทำทุกอย่างก็เพื่อประชาชนบังเกิดประโยชน์สุข สังคมและประเทศชาติก็จะพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน และสามารถแข่งขัน ยืนหยัดอยู่ในระบบการเมืองการปกครองได้อย่างมั่นคง	5. รูปแบบการปกครองที่นำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี 10 ด้าน มาใช้เป็นฐานรากในการปกครอง คือ 1. ด้านหลักประสิทธิภาพ 2. ด้านหลักประสิทธิผล 3. ด้านหลักการตอบสนอง 4. ด้านหลักการรับผิดชอบ 5. ด้านหลักความโปร่งใส 6. ด้านหลักนิติธรรม 7. ด้านหลักความเสมอภาค 8. ด้านหลักการมีส่วนร่วม 9. ด้านหลักการกระจายอำนาจ 10. ด้านหลักคุณธรรม 6. รูปแบบการปกครองที่มีแนวคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน และอยู่ภายใต้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม 7. รูปแบบการปกครองโดยยึดหลักการปรับวิถีคิดวิธีการบริหารราชการของประเทศแนวใหม่ นโยบายร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมจัดการ ร่วมรับผิดชอบ แก้ปัญหา พัฒนากำหนดบ้านเมืองนี้ไปสู่ความมั่นคง ความสงบสันติสุข มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและก้าวไกล 8. รูปแบบการปกครองที่มุ่งเน้นการพัฒนา ด้วยหลักการทบทวน ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง การศึกษาค้นคว้าจากอดีตที่เป็นบทเรียนและนำมาปรับใช้ได้ตามยุคสมัย และใช้ทุนทรัพย์ทางสังคม สิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมและเพิ่มมูลค่าของระบบนิเวศในพื้นที่อย่างสมดุล ใช้ทุนทางใจที่มีใจกลางสำคัญคือ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นฐานรากในการปฏิบัติ

ข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วิชาการ ฯ	บทสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึก
	9. รูปแบบการปกครองด้วยหลักการบริหาร 3 ประการ คือ 1. การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2. การปรับตัวเปลี่ยนบทบาทของผู้ปกครอง 3. การบริหารแบบพหุภาคี 10. รูปแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีที่สอดคล้องตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 6 ที่ว่าด้วย การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย

4.3 การบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

การนำแนวทางหลักในการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรมาบูรณาการเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นเรื่องที่มีความสำคัญซึ่งนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ในยุคปัจจุบันซึ่งได้ชื่อว่า เป็นยุคชีวิตวิถีใหม่ ที่เป็นยุคที่มีความเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน รวมถึงด้านการปกครอง ที่ ณ ปัจจุบันมีแต่ความวุ่นวาย ขาดการปรองดอง ปัญหาสังคมเกิดขึ้นหลากหลาย ประชาชนก็เดือดร้อน การการศึกษาวิจัยฉบับนี้ พบว่า หลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร มีแนวทางการจัดการเพื่อนำสู่การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีได้ด้วยการนำหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรมาบูรณาการกับหลักธรรมาภิบาลซึ่งเป็นหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.3 ตารางแสดงการบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

หลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช กับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร	หลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (หลักธรรมาภิบาล)
1. ด้านหลักประสิทธิภาพ (Efficiency) 1.1 มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ยึดหลักพอเพียง 1.2 ลดขั้นตอน กระบวนการที่ซ้ำซ้อนยุ่งยาก ออกจากระบบการปกครอง เพื่อให้เกิดความสะดวกเวลาปฏิบัติงาน	1. หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) ในการปฏิบัติงานต้องใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดเกิดผลผลิตภาพ ที่คุ้มค่าต่อการลงทุนและบังเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ทั้งนี้ต้องมีการลดขั้นตอนและระยะเวลาในการ ปฏิบัติงานเพื่ออำนวยความสะดวกและลดภาระค่าใช้จ่าย ตลอดจนยกเลิกภารกิจที่ล้าสมัยและไม่มีความจำเป็น
2. ด้านหลักประสิทธิผล (Effectiveness) 2.1 ผู้ปกครองมีวิสัยทัศน์ในการปกครอง 2.2 หัวเมืองแต่ละหัวเมืองปฏิบัติงานตามพันธกิจที่ได้รับมอบหมาย 2.3 มีการจัดการความเสี่ยงหรือปัญหาที่พบทุกสถานการณ์ ไม่ปล่อยทิ้งปัญหา 2.4 ติดตามประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง	2. หลักประสิทธิผล (Effectiveness) ในการปฏิบัติงานต้องมีวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร มีการวางแผนเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและอยู่ในระดับที่ตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชน สร้างกระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน มีการจัดการความเสี่ยง และมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศ รวมถึงมีการติดตามประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง
3. หลักการตอบสนอง (Responsiveness) 3.1 ให้การดูแลกิจกรรมในแต่ละหัวเมืองอย่างมีคุณภาพ 3.2 ผู้ปกครองทุกภาคส่วนสร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจให้กับผู้ถูกปกครอง	3. หลักการตอบสนอง (Responsiveness) ในการปฏิบัติงานต้องสามารถให้บริการได้อย่างมีคุณภาพ สามารถดำเนินการแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด สร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจ รวมถึงตอบสนอง ตามความคาดหวัง/

หลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมไตรราช กับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร	หลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (หลักธรรมาภิบาล)
	ความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม
4. ด้านหลักภาระรับผิดชอบ (Accountability) 4.1.เป็นรูปแบบการปฏิบัติงานที่ทุกภาคส่วนรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม 4.2 มีระบบติดตามและประเมินผลในแต่ละพื้นที่	4. หลักภาระรับผิดชอบ (Accountability) ในการปฏิบัติงานต้องสามารถตอบคำถามและชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย รวมทั้งต้องมีการจัดวางระบบการรายงานความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ต่อสาธารณะ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและการให้คุณให้โทษ ตลอดจนมีการจัดเตรียมระบบการแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาและผลกระทบใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น
5. ด้านหลักความโปร่งใส (Transparency) 5.1 ผู้ปกครองทุกภาคส่วนมีการประชุมชี้แจงเปิดเผยข้อมูลครบถ้วน สำหรับทีมปฏิบัติงาน 5.2 ฟังความคิดเห็นจากทุกด้าน ทุกภาคส่วน 5.3 กิจกรรมทุกด้านสามารถตรวจสอบได้	5. หลักความโปร่งใส (Transparency) ในการปฏิบัติงานต้องปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตรงไปตรงมา รวมทั้งต้องมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเชื่อถือได้ให้ประชาชนได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนวางระบบให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเป็นไปโดยง่าย
6. ด้านหลักนิติธรรม (Rule of Law) 6.1 ออกกฎระเบียบ ข้อบังคับ ที่ต้องนำมาปฏิบัติที่เป็นธรรม 6.2 ไม่เลือกปฏิบัติหรือละเว้นปฏิบัติ	6. หลักนิติธรรม (Rule of Law) ในการปฏิบัติงานต้องใช้อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด ด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติและคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่าง ๆ
7. ด้านหลักความเสมอภาค (Equity) 1. ให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน ประชาชนได้รับการดูแลเท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติ	7. ความเสมอภาค (Equity) ในการปฏิบัติงานต้องให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งแยกด้านชายหญิง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือ

หลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราช กับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร	หลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (หลักธรรมาภิบาล)
2. ประชาชนได้รับสิทธิในการบริการในทุก ระดับชั้นอย่างเท่าเทียมกัน ฉันทัพพันธ์ ครอบครั เดียวกัน	สุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม และอื่น ๆ อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงโอกาสความ เท่าเทียมกันของการเข้าถึงบริการสาธารณะของกลุ่ม บุคคลผู้ด้อยโอกาสในสังคมด้วย
8. ด้านหลักการมีส่วนร่วม (Participation/ Consensus Oriented) 1. ผู้ปกครองทุกภาคส่วนรับฟังความคิดเห็น ของประชาชน 2. เปิดโอกาสให้บุคลากรหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมทางการบริหารจัดการ	8. หลักการมีส่วนร่วม (Participation/ Consensus Oriented) ในการปฏิบัติงานต้องรับฟังความคิดเห็นของ ประชาชน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วน ร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดง ทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา ประเด็นที่สำคัญที่ เกี่ยวข้องร่วมคิดแก้ไขปัญหาร่วมในกระบวนการ ตัดสินใจและการดำเนินงาน และร่วมตรวจสอบ ผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ต้องมีความพยายามใน การแสวงหาฉันทามติหรือข้อตกลงร่วมกัน ระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจะต้อง ไม่มีข้อคัดค้านที่หาข้อยุติไม่ได้ในประเด็นที่สำคัญ
9. ด้านหลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) 1. มอบอำนาจการบริหารและตัดสินใจให้กับ หัวเมืองต่าง ๆ เพื่อดำเนินการจัดการที่เหมาะสม ตามบริบทของพื้นที่ 2. มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปยังหัว เมืองต่าง ๆ เพื่อบริหารจัดการที่สะดวก รวดเร็วและเหมาะสมตามบริบทพื้นที่	9. หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) ในการปฏิบัติงานควรมีการมอบอำนาจและ กระจายความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการ ดำเนินการให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในระดับต่าง ๆ ได้ อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการโอนถ่ายบทบาทและ ภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือภาค ส่วนอื่น ๆ ในสังคม

หลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราช กับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร	หลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (หลักธรรมาภิบาล)
10. ด้านหลักคุณธรรม (Morality/ Ethic) 1. ใช้รูปแบบการปกครองโดยยึดถือหลักธรรมตามแนวพระพุทธศาสนามาใช้ในการปกครอง ยึดถือความถูกต้อง ดีงาม ใช้การปกครองโดยธรรมเป็นหลัก 2. ผู้นำทุกภาคส่วนปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างแก่ส่วนรวม	10. หลักคุณธรรม/จริยธรรม (Morality/ Ethic) ในการปฏิบัติงานต้องมีจิตสำนึก ความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปอย่างมีศีลธรรม คุณธรรม และตรงตามความคาดหวังของสังคม รวมทั้งยึดมั่นในค่านิยมหลักของมาตรฐานจริยธรรมของสังคมที่ดำรงอยู่

การนำหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรมาบูรณาการกับหลักธรรมาภิบาลซึ่งเป็นหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี จะเป็นการนำหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (หลักธรรมาภิบาล) และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 6 ที่ว่าด้วย การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย โดยยึดหลักการคือ เกิดประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ตามภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ และมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งประกอบด้วย 8 หลักการ คือ 1. การมีส่วนร่วม 2. การมุ่งฉันทามติ 3. สำนึกรับผิดชอบต่อ 4. ความโปร่งใส 5. การตอบสนอง 6. ความเท่าเทียมกันและการคำนึงถึงคนทุกกลุ่ม 7. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล 8. การประพฤติตามหลักนิติธรรม เป็นกระบวนการที่นำมาเป็นต้นน้ำ ที่เป็นแนวทางหลัก ส่วนของฝายกลางน้ำ คือ ส่วนของหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร คือ ส่วนประกอบที่นำไปสู่การปกครองสำหรับดั่งศักยภาพและคุณสมบัติที่ดีของการปกครองในยุคสมัยนั้น ที่นำไปสู่การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ที่เป็นประเด็นสำคัญส่งผลสู่การสร้างสังคมสันติสุข ประชาชนได้รับประโยชน์นำไปสู่ความมั่นคง ความสงบสันติสุข และมีการพัฒนาที่ยั่งยืนและก้าวไกล ด้วยการนำสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ ทบทวนอดีตที่ผ่านมา ผ่านการรับรู้ เรียนรู้ ตรวจสอบ จัดการ ด้วยการปรับวิธีคิด วิธีการบริหารราชการของประเทศแนวใหม่ โดยกำหนดเจตนารมณ์ของแผ่นดินขึ้นมาเพื่อทุกคน นโยบายร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมจัดการ ร่วมรับผิดชอบต่อ แก้ปัญหา ผ่านแนวคิด ทบทวน (Reskill) ปรับปรุง (Upskill) เปลี่ยนแปลง (New Skill)

การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-depth Interview)

ประเด็นการบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 1 (สัมภาษณ์เมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2566) ให้ความคิดเห็นว่า การบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี จะเป็นการนำแนวคิดของหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร มาเป็นแกนหลักของกระบวนการดำเนินงานให้กับพื้นที่ต่าง ๆ ด้วยหลักของการรับรู้ การตรวจสอบ การจัดการ ผ่านการเรียนรู้ ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ให้เกิดผลลัพธ์เชิงประจักษ์ โดยใช้องค์ประกอบของการทบทวนอดีต เพื่อวิเคราะห์ปัญหา การปรับเปลี่ยนเพื่อสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหา และสร้างกระบวนการจัดการต่าง ๆ ตามบริบทของสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ ณ ปัจจุบัน และการเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างแนวทางการปกครองแนวใหม่ที่มุ่งสร้างสันติสุขแก่สังคม เอื้อต่อการดำเนินชีวิตสำหรับประชาชน

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 2 (สัมภาษณ์เมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2566) ให้ความคิดเห็นว่า การบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นกระบวนการที่เกิดมาจากการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการปกครอง โดยเป็นหลักธรรมของราชา มีการบูรณาการหลักธรรมมาภิบาลมาเชื่อมต่อกับรูปแบบการปกครองตามบริบทพื้นที่ ยึดหลักการปกครองโดยธรรม ใช้แนวทางในการจัดระเบียบเพื่อให้สังคมของประเทศ โดยใช้ระบบการมีส่วนร่วมทุกภาคภาคีเครือข่าย ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และตั้งอยู่ในความถูกต้องเป็นธรรมตามหลักพื้นฐานที่สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี การบูรณาการหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (หลักธรรมาภิบาล)

10 ด้าน เพื่อมาเป็นต้นน้ำของกระบวนการ ดำเนินกิจกรรมในพื้นที่สอดคล้องตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 6 ที่ว่าด้วย การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ซึ่งหลักการบูรณาการ คือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมจัดการ ร่วมรับผิดชอบ ผสานแนวทางตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้เป็นฐานรากในการปฏิบัติงาน มีรูปแบบการปกครองที่มีแนวคิดของความพอเพียง ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน ภายใต้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 (สัมภาษณ์เมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2566) มีความคิดเห็นว่าการบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี จะเป็นการเชื่อมโยงรายละเอียดตามองค์ประกอบดังนี้ 1. หลักของการสร้างนโยบาย คือ ต้องมีเป้าหมายของนโยบายที่ชัดเจนของรัฐบาล 2. มีกระบวนการทางนิติบัญญัติ คือ กฎหมายหรือกฎเกณฑ์ที่มีผลต่อประชาชนโดยตรง 3. ยึดสถาบันเป็นหลักนำการปกครอง คือ สถาบันเป็น

ทางการ (กฎหมาย) และไม่เป็นทางการ (วัฒนธรรม ความเชื่อ เป็นต้น) ที่กำหนดโครงสร้าง แรงจูงใจในระบบเศรษฐกิจ และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม ทางปัจเจกชนและกำหนดผลลัพธ์ที่จะออกมา 4. องค์กร คือ กลุ่มคนไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลหรือ ภาคีเครือข่ายอื่น ๆ ที่บังคับใช้กฎหมายหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ 5. ความสามารถ คือ ความสามารถในการสร้างสรรค์ขององค์กรในการดูแลรับผิดชอบโครงการต่าง ๆ หรือนโยบายต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ 6. การคาดคะเน คือ ผลของกฎหมายหรือกติกาสังคมมีความชัดเจน เปิดเผยและรู้ล่วงหน้า และยังสามารถมีการบังคับใช้อย่างได้ผล 7. ความรับผิดชอบ คือ การรับผิดชอบต่อคำถามหรือให้คำอธิบายต่อ การกระทำของตนแก่ประชาชน 8. ความโปร่งใส การไหลเวียนของสารสนเทศที่มีต้นทุนที่ต่ำทำให้สารสนเทศมีการกระจายอย่างทั่วถึงและเข้าถึงได้ง่าย 9. การมีส่วนร่วม พลเมืองทุกคนมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นเสมอ ในกระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นคนจน หรือคนที่ด้อยโอกาสทางสังคม โดยองค์ประกอบเหล่านั้นต้องผนวกด้วยหลักคุณธรรมและจริยธรรมเป็นตัวเหนี่ยวนำให้เกิดการนำสู่การปฏิบัติที่มีคุณภาพตบโจทย์การครองครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 4 (สัมภาษณ์เมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2566) มีความคิดเห็นว่า การบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมไตรราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี มีประเด็นที่เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จอยู่ด้วยกัน 7 ประการ ได้แก่

1. มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาบ้านเมือง ซึ่งสิ่งเหล่านั้นต้องมีการทำการวิเคราะห์หาจุดอ่อนจุดแข็ง (SWOT Analysis) ของพื้นที่ โดยการระดมความคิดเห็นจากภาคีเครือข่าย เพื่อให้ทิศทางในการปฏิบัติงานที่มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน โดยการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นและเสนอแนะแนวทางแก้ไขร่วมกัน ทั้งนี้ได้คำนึงถึงสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สภาพแวดล้อม ทรัพยากรและวัฒนธรรมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนาในระดับที่สูงต่อไป

2. การสร้างความรู้ ความเข้าใจและถ่ายทอดประสบการณ์ให้แก่ภาคีเครือข่ายผู้ปฏิบัติงาน โดยจุดเริ่มต้นจะมาจากผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และนำเอาพื้นฐานความรู้และประสบการณ์มาประยุกต์ใช้กับบริบทตามพื้นที่ รวมทั้งมีแนวความคิดในเรื่องการกระจายอำนาจการปกครองที่เป็นอิสระ มุ่งสู่การรับใช้ประชาชนมาถ่ายทอดความรู้และมุมมองให้ผู้ถูกปกครองและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ทุกคนมีความรู้และมุมมองในการดำเนินงานเปิดกว้างและไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเป็นการเพิ่มศักยภาพการทำงานให้แก่ผู้ปฏิบัติ

3. การส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกัน มีการส่งเสริมการทำงานอย่างบูรณาการ โดยการทำงานร่วมกันทุกภาคส่วน ยึดหลักการทำงานแบบพี่น้อง พ่อปกครองลูก หรือส่งเสริมการทำงานเป็นทีม มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานสูงสุด

4. ลักษณะผู้บริหารมีภาวะความเป็นผู้นำ มีความรู้ความสามารถ กล้าคิด กล้าเปลี่ยนแปลง กล้ารับผิดชอบในการตัดสินใจในการดำเนินงาน มีความมุ่งมั่นในการทำงาน กระตือรือร้น ใฝ่เรียนรู้ คิดเร็ว ทำเร็ว และมีความคิดริเริ่มในการดำเนินงานแนวใหม่ โดยนำความรู้และประสบการณ์มาประยุกต์ใช้กับการทำงาน นอกจากนั้นผู้ปกครองยังมีทัศนคติที่เปิดกว้าง รับรู้ รับฟังสิ่งใหม่อยู่ตลอดเวลา ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความเสียสละ และอุทิศตนในการทำงานเพื่อการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง ปกครอง

5. ผู้ปฏิบัติในแต่ละหน่วยมีความรู้ความสามารถและมีความรับผิดชอบ ความกระตือรือร้นในการทำงาน ทำให้สามารถนำความรู้ที่มีมาใช้ในการพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนั้นในการดำเนินการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร ผู้นำแต่ละส่วนมีความรับผิดชอบสูง อุทิศตน ทุ่มเทการทำงานยอมรับกับการเปลี่ยนแปลง มีการเรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของเมืองที่ปกครอง

6. การมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ กำหนดนโยบายหรือทิศทางการทำงาน เพื่อลดขั้นตอนในการทำงานให้สั้นลง และผู้ปฏิบัติงานก็มีการนำแผนและนโยบายลงสู่การปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่สอดคล้องกัน และเมื่อผู้ปฏิบัติมีปัญหา อุปสรรคในการทำงานจะมีการดำเนินร่วมกันแก้ไขปัญหาระหว่างผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน โดยมีการประชุมร่วมกันระหว่างผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

7. การรับฟังความคิดเห็นจากภายนอก สิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญที่เกิดจากการบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เพราะการรับฟังความคิดเห็นจากภายนอก ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน เพื่อช่วยในการเสริมสร้างความรู้ความสามารถให้แก่บุคคลที่ทำงานและสามารถเสนอแนะแนวทางในการดำเนินงานได้ตรงตามความต้องการของประชาชน เพื่อให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจมากที่สุด

ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 5 (สัมภาษณ์เมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2566) มีความคิดเห็นว่า การบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี จะเป็นการบูรณาการปกครองโดยหลัก 6 ประการ ที่สอดคล้องกับหลักการของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 6 ที่ว่าด้วย การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย คือ

1. การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
2. การร่วมมือกันทำงานอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง เพราะสิ่งนี้จะทำให้เกิดการสนับสนุนให้ชุมชนหันมาช่วยเหลือและร่วมมือกันมากขึ้น
3. การแปลงวิสัยทัศน์ นโยบาย และยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติงานอย่างแท้จริง

4. การติดตามและประเมินผลโครงการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงการทำงาน และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นยังทำให้ทราบถึงความต้องการและความพึงพอใจของประชาชนเพื่อสร้างประโยชน์ต่อการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

5. ความเพียงพอของงบประมาณ คือการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

6. ถอดบทเรียนจากการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อสร้างแนวทางการปฏิบัติการแนวใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่

ซึ่งหลักการบูรณาการที่ผ่านมา คือ การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมจัดการ ร่วมรับผิดชอบ มีการดำเนินงานด้วยระบบ 3 ป คือ ปรับแนวคิด ปรับจิตใจ และปรับการปฏิบัติ มีการทบทวนอดีต ปรับปรุงปัญหา และเปลี่ยนแปลงการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ภายใต้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรมซึ่งเป็นพื้นฐานของการปกครองเพื่อการจัดการที่ดี โดยการนำแนวทางตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้เป็นฐานรากในการปกครองด้วยธรรม สร้างแนวคิดของความพอเพียง ความมีเหตุผล และเกิดภูมิคุ้มกันทางจิตที่ส่งเสริมแรงผลักดันทางกายที่สมดุล

บทสรุปจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-depth Interview)

ประเด็นการบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคตรราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยต่าง ๆ รวมทั้งการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผลจากการบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคตรราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พบว่า พื้นฐานการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรในยุคสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคตรราชที่ก่อให้เกิดการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการบูรณาการให้เกิดองค์ความรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาบ้านเมืองที่สมดุล สังคมเกิดสันติสุข สิ่งดังกล่าวมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ฐานรากที่เป็นหัวใจสำคัญของการสร้างจิตสำนึกของผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง คือหลักคุณธรรม จริยธรรม ยึดถือ การครองแผ่นดินโดยธรรม
2. หลักการบริหาร 3 ประการ คือ 1. การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2. การปรับตัวเปลี่ยนบทบาทของผู้ปกครอง 3. การบริหารแบบพหุภาคี
3. หลักธรรมาภิบาลเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ด้วย 8 หลักการ คือ 1. การมีส่วนร่วม 2. การมุ่งฉันทามติ 3. สำนึกรับผิดชอบ 4. ความโปร่งใส 5. การตอบสนอง 6. ความเท่าเทียมกันและการคำนึงถึงคนทุกกลุ่ม 7. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล 8. การประพฤติตามหลักนิติธรรม
4. พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งประกอบด้วย 1. เกิดประโยชน์สุขของประชาชน 2. เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ 3. มีประสิทธิภาพ

และเกิดความคุ้มค่า 4. ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น 5. มีการปรับปรุงให้ทันต่อสถานการณ์ 6. ประชาชนได้รับการตอบสนองความต้องการ 7. มีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

5. การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) โดยเป็นหลักการบริหารที่ยึดหลักประสิทธิภาพ (Efficiency) หลักประสิทธิผล (Effectiveness) และหลักการตอบสนอง (Responsiveness)

6. มาตรฐานหลักธรรมเพื่อนำสู่การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี กล่าวคือ หลักทศพิธราชธรรม หลักราชสังคหะวัตถุ และหลักจักรวรรดิวัตร

7. หลักพื้นฐาน 6 ประการที่นำมาใช้ในการปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ได้แก่

1. หลักนิติธรรม 2. หลักคุณธรรม 3. หลักความโปร่งใส 4. หลักความมีส่วนร่วม 5. หลักความรับผิดชอบ และ 6. หลักความคุ้มค่า

8. หลัก 4 ร่วม 1 แก่ กล่าวคือ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันจัดการ ร่วมกันรับผิดชอบ แก้ปัญหาเพื่อพัฒนานำพาแผ่นดินนี้ไปสู่ความมั่นคง ความสงบสันติสุข มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและก้าวไกล

9. แนวคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน และอยู่ภายใต้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม

10. หลักการปกครองที่นำมาใช้ในยุคปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วย 21 องค์ประกอบภายใต้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี 10 ด้าน ได้แก่

10.1 ด้านหลักประสิทธิภาพ มี 2 องค์ประกอบ คือ 1. ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด 2. ลดขั้นตอนและระยะเวลาปฏิบัติงาน

10.2 ด้านหลักประสิทธิผล มี 4 องค์ประกอบ คือ 1. มีวิสัยทัศน์ 2. ปฏิบัติตามพันธกิจ 3. มีการจัดการความเสี่ยง 4. ติดตามประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงงาน

10.3 ด้านหลักการตอบสนอง มี 2 องค์ประกอบ คือ 1. บริการอย่างมีคุณภาพ 2. สร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจ

10.4 ด้านหลักการรับผิดชอบต่อสังคม มี 2 องค์ประกอบ คือ 1. รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม 2. มีระบบติดตามและประเมินผล

10.5 ด้านหลักความโปร่งใส มี 3 องค์ประกอบ คือ 1. เปิดเผยข้อมูลครบถ้วน 2. ฟังความคิดเห็นจากทุกด้าน 3. ตรวจสอบได้

10.6 ด้านหลักนิติธรรม มี 2 องค์ประกอบ คือ 1. ออกกฎระเบียบ ข้อบังคับที่เป็นธรรม 2. ไม่เลือกปฏิบัติหรือละเว้นปฏิบัติ

10.7 ด้านหลักความเสมอภาค มี 1 องค์ประกอบ คือ 1. ให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน

10.8 ด้านหลักการมีส่วนร่วม มี 2 องค์ประกอบ คือ 1. รับฟังความคิดเห็นของประชาชน 2. เปิดโอกาสให้บุคลากรหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมทางการบริหารจัดการ

10.9 ด้านหลักการกระจายอำนาจ มี 1 องค์ประกอบ คือ 1. มอบอำนาจการบริหารและตัดสินใจ

10.10 ด้านหลักคุณธรรม มี 2 องค์ประกอบ คือ 1. ความถูกต้องดีงาม 2. ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่าง

11. หลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ตามหลักสำคัญ 6 หลัก กล่าวคือ 1. หลักความถูกต้อง 2. หลักความเหมาะสม 3. หลักความบริสุทธิ์ 4. หลักความยุติธรรม 5. หลักพรหมวิหารธรรม 6. หลักความเสียสละ

4.4 บทสรุปจากการเสวนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Focus Group Discussion)

จากการจัดเวทีเสวนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยคณะผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับด้านต่าง ๆ จำนวน 10 รูป/คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านรัฐศาสตร์ การเมือง การปกครองจำนวน 3 รูป/คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการและภาวะผู้นำทางด้านการปกครอง จำนวน 3 รูป/คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านประวัติศาสตร์ละวัฒนธรรมของภาคใต้ จำนวน 4 รูป/คน ในวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2566 ดังรายชื่อต่อไปนี้คือ

1. พระครูโฆสิตวัณณานุกุล, ผศ.ดร.	ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านรัฐศาสตร์ การเมือง การปกครอง
2. พระครูโสภณวัชรบัณฑิต, ผศ.ดร.	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านประวัติศาสตร์ละวัฒนธรรมของภาคใต้
3. พระครูวิจิตรสีลาจารย์, ดร	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านประวัติศาสตร์ละวัฒนธรรมของภาคใต้
4. รศ.ดร. ไชยวัฒน์ เพือกอง	ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านรัฐศาสตร์ การเมือง การปกครอง
5. ผศ.ดร. สุรินทร์ ทองทด	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการและภาวะผู้นำทางด้านการปกครอง
6. ผศ.ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านประวัติศาสตร์ละวัฒนธรรมของภาคใต้
7. ผศ.ดร. ไพรัตน์ นิมหาด	ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านรัฐศาสตร์ การเมือง การปกครอง
8. ผศ.ดร. บัญญัติ แพรกปาน	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการและภาวะผู้นำทางด้านการปกครอง
9. ดร. สุพัฒน์พงศ์ แยมอัม	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการและภาวะผู้นำทางด้านการปกครอง
10. นายวันพระ สืบสกุลจินดา	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านประวัติศาสตร์ละวัฒนธรรมของภาคใต้

ในการจัดเวทีเสวนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้รับมาบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ที่เติมเต็มความสมบูรณ์สำหรับเนื้อหาในประเด็นของงานวิจัยให้เกิดองค์ความรู้ที่นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มประชาชน หน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน รวมถึงการพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม ที่นำมาใช้ในการปกครองตามหลักการต้นแบบเชิงบูรณาการสำหรับการปกครองของเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี โดยสามารถสรุปรายละเอียดได้ตามประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ประเด็นแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

1.1 เป็นแนวคิดการปกครองที่นำหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตยมาใช้ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกเสียงเพื่อการพัฒนาชุมชน และสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ โดยการปกครองจำเป็นต้องเป็นไปตามแนวทางของระบอบประชาธิปไตย คือ คิดอย่างมีเหตุผล ยอมรับเสียงข้างมาก เน้นการประนีประนอม ให้ความสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

1.2 เป็นแนวคิดการปกครองที่ใช้กลวิธีของการพิจารณาจุดอ่อนเพื่อหาจุดแข็ง ปรับเปลี่ยนมุมมองแนวคิดในการพัฒนาบ้านเมือง โดยปรับการปกครองตามสภาพการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศวิทยาเดิมที่เป็นอยู่ให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมใหม่ที่เป็นอยู่ ใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาที่ยึดจุดเห็นพ้องทางด้านจิตใจเป็นศูนย์กลาง ใช้หลักธรรมาภิบาลในฐานะที่เป็นการปฏิรูปการปกครอง ให้ความสำคัญกับประชาชน การบริหารจัดการด้วยชุมชน เน้นระบบการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ยึดหลักธรรมเป็นจุดเห็นพ้องทางจิตใจแก่ประชาชน

1.3 เป็นแนวคิดการปกครองที่มุ่งเน้นด้านการพัฒนาเศรษฐกิจตามสภาพภูมิศาสตร์ของแต่ละแคว้นที่อยู่อาศัยและเอาแนวคิดใหม่ ๆ มาใช้ในกระบวนการสร้างบ้านเมืองและการจัดการสังคม โดยใช้แนวคิดที่ว่า “โลกเป็นระบบของส่วนรวม (หรือจักรวาล) และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีคุณค่าและคุ้มทุนของทรัพยากร ยึดแนวคิดคือ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.4 เป็นแนวคิดการปกครองที่มีกระบวนการปกครองที่สอดคล้องกับหลักพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่มีการบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย เป็นการบริหารมุ่งเน้นการพัฒนาการบริหาร สู่การจัดการภาครัฐแนวใหม่ ด้วยการพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์ การบริหารการเปลี่ยนแปลง การสร้างความร่วมมือ การพัฒนารูปแบบการสื่อสาร และการพัฒนาบุคลากร โดยการใช้กระบวนการตัดสินใจร่วมกันของส่วนรวม และการนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติเพื่อการบริหารจัดการที่ดี โดยการใช้วิธีการทบทวน ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลง

1.5 เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี โดยการนำหลักธรรมาภิบาล มาเป็นแนวทางหลักสำหรับการบริหารจัดการที่ดี ด้วยหลักการปรับวิธีคิด วิธีการบริหารทุกฝ่ายในประเทศ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันจัดการ ร่วมกันรับผิดชอบ แก้ปัญหา พัฒนานำพาแผ่นดินนี้ไปสู่ความมั่นคง ความสงบสันติสุข

2. ประเด็นรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

2.1 รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีจะเป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นการบริหารที่ต้องเข้าถึงประชาชน เป็นแนวทางการปกครองที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการเมืองการปกครอง ซึ่งถือเป็นการปกครองที่มีจุดเน้นไปทางการกระจายอำนาจ การถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และการกิจจากการบริหารระดับบนสู่ระดับล่าง

2.2 รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีจะเป็นรูปแบบของหลักธรรมาภิบาล ซึ่งถือว่าเป็นการปกครองของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ยึดหลักการปกครองโดยธรรม ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นฐานในการดำเนินการ เป็นรูปแบบการปกครองแบบพอปกครองลูก พี่ปกครองน้อง พัฒนาบ้านเมืองด้วยจิตสำนึก ทศนคติ พฤติกรรมที่เต็มเปี่ยมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม พร้อมทั้งใช้หลักการโอกาสที่ให้เมืองทุกเมืองทั้งสิบสองเมือง มีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของบ้านเมืองของตนเอง โดยการกระทำทุกอย่างก็เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน ส่งผลให้สังคมและประเทศชาติก็จะพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน

2.3 รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นรูปแบบที่นำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในด้านต่าง ๆ มาใช้เป็นฐานรากในการปกครอง กล่าวคือ 1. ด้านหลักประสิทธิภาพ 2. ด้านหลักประสิทธิผล 3. ด้านหลักการตอบสนอง 4. ด้านหลักการรับผิดชอบต่อ 5. ด้านหลักความโปร่งใส 6. ด้านหลักนิติธรรม 7. ด้านหลักความเสมอภาค 8. ด้านหลักการมีส่วนร่วม 9. ด้านหลักการกระจายอำนาจ 10. ด้านหลักคุณธรรม ซึ่งหลักการบริหารดังกล่าวนี้ เป็นรูปแบบการปกครองที่นำมาใช้สำหรับการจัดระเบียบทางสังคมเพื่อผดุงรักษาความยุติธรรมและความสงบเรียบร้อยของสังคม ชุมชนที่อาศัยอยู่

2.4 รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นรูปแบบการปกครองที่มีแนวคิดตามหลักการของกระบวนการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน และอยู่ภายใต้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม ซึ่งเป็นการบริหารจัดการที่ยึดหลักการปรับวิธีคิด วิธีการบริหารราชการของประเทศ แนวใหม่ นโยบายร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมจัดการ ร่วมรับผิดชอบ แก้ปัญหา พัฒนานำพาแผ่นดินนี้ไปสู่ความมั่นคง ความสงบสันติสุข มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและก้าวไกล

2.5 รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นรูปแบบการปกครองที่มุ่งเน้นการพัฒนา ด้วยหลักการทบทวน ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง การนำเหตุปัจจัยที่ส่งผลกระทบในอดีต ที่เป็นบทเรียนของชีวิตและนำมาปรับใช้ได้ตามยุคสมัย และใช้ทุนทรัพย์ทางสังคม สิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมและเพิ่มมูลค่าของระบบนิเวศในพื้นที่อย่างสมดุล ใช้ทุนทางใจที่มีใจกลางสำคัญคือ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นฐานรากในการปฏิบัติ

2.6 รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นรูปแบบการปกครองที่ว่าด้วยหลักการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ เน้นการปรับตัวเปลี่ยนบทบาทของตัวของผู้ปกครอง และการจัดการบริหารแบบพหุภาคี เน้นการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

3. ประเด็นการบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

การบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พบว่า หลักในการปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี จะเป็นมุมมองของการนำองค์ความรู้ที่ได้จากอดีต ที่จัดว่าเป็นบทเรียนที่สำคัญในการดำเนินชีวิตสำหรับประชาชน ในเกิดสังคมสันติสุข และการครองตน ครองคน ครองงานได้อย่างสมดุล ลดข้อขัดแย้งที่อาจส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ภาคประชาชน โดยสิ่งที่จำเป็นต่อการปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี นั่นก็คือ

3.1 ด้านหลักประสิทธิภาพ (Efficiency)

3.1.1 มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า คัดค้านการฟุ้งเฟ้อ ใช้ทรัพยากรอย่างสมดุล

3.1.2 ลดขั้นตอน กระบวนการที่ซ้ำซ้อนยุ่งยากออกจากระบบการปกครอง เพื่อให้เกิดความสะดวกเวลาปฏิบัติงาน

3.2 ด้านหลักประสิทธิผล (Effectiveness)

3.2.1 ผู้ปกครองหรือผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ที่ดี มีแนวพัฒนาในรูปแบบใหม่ ไม่ล้าหลัง มีจุดมุ่งเน้นในการสร้างเสถียรภาพในการปกครอง

3.2.2 ผู้รับผิดชอบงานในแต่ละภาคส่วนต้องมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานตามพันธกิจที่ได้รับมอบหมาย

3.2.3 ผู้นำหรือผู้ปกครองต้องมีระบบการจัดการความเสี่ยงหรือปัญหาที่พบทุกสถานการณ์ ไม่ปล่อยทิ้งปัญหา ให้เห็นความสำคัญของทุกปัญหาที่เกิดขึ้น และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่หาแนวทางในการแก้ไขที่เหมาะสม

3.2.4 มีกระบวนการติดตามประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง

3.3 หลักการตอบสนอง (Responsiveness)

3.3.1 มีกระบวนการในการให้การดูแลกิจกรรมในแต่ละพื้นที่อย่างมีคุณภาพ

3.3.2 ผู้นำหรือผู้ปกครองทุกภาคส่วน ต้องมีกลวิธีในการสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจให้กับผู้ถูกปกครอง

3.4 ด้านหลักภาระรับผิดชอบ (Accountability)

3.4.1 การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีต้องเป็นรูปแบบของการปฏิบัติงานที่ทุกภาคส่วนต้องที่จิตสำนึกในหน้าที่ บทบาทของตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

3.4.2 มีระบบติดตามและประเมินผลในแต่ละพื้นที่ที่ครอบคลุม ชัดเจน มีระบบตรวจสอบได้

3.5 ด้านหลักความโปร่งใส (Transparency)

3.5.1 ผู้นำหรือผู้ปกครองทุกภาคส่วน ต้องมีการประชุมชี้แจง มีการเปิดเผยข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้องตรงประเด็นสำหรับทีมปฏิบัติงาน

3.5.2 ผู้นำหรือผู้ปกครอง มีการรับฟังความคิดเห็นจากทุกด้าน ทุกภาคส่วน ไม่เลือกปฏิบัติ มีความเป็นกลาง รับฟังจากทุกภาคีเครือข่ายที่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในทุกระดับชั้น

3.5.3 กิจกรรมทุกด้านสามารถตรวจสอบได้

3.6 ด้านหลักนิติธรรม (Rule of Law)

3.6.1 ในหน่วยงานหรือพื้นที่ในการปฏิบัติงาน มีการออกกฎระเบียบ ข้อบังคับ ที่ต้องนำมาปฏิบัติที่เป็นธรรมต่อผู้ปฏิบัติงานในทุกระดับ

3.6.2 ไม่เลือกปฏิบัติหรือละเว้นปฏิบัติ

3.7 ด้านหลักความเสมอภาค (Equity)

3.7.1 ให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน ประชาชนได้รับการดูแลเท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติ มีความเที่ยงธรรม

3.7.2 ประชาชนได้รับสิทธิในการบริการในทุกระดับชั้นอย่างเท่าเทียมกัน ฉันทัพันธ์ครอบครัวยุคเดียวกัน

3.8 ด้านหลักการมีส่วนร่วม (Participation/ Consensus Oriented)

3.8.1 ผู้ปกครองทุกภาคส่วนรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

3.8.2 ผู้ปกครองเปิดโอกาสให้บุคลากรหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมทางการบริหารจัดการ

3.9 ด้านหลักการกระจายอำนาจ (Decentralization)

3.9.1 ในการบริหารงาน มีการมอบอำนาจการบริหารและตัดสินใจให้กับหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ เพื่อดำเนินการจัดการที่เหมาะสมตามบริบทของพื้นที่

3.9.2 มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปยังระดับพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อการบริหารจัดการที่สะดวกรวดเร็วและเหมาะสมตามบริบทพื้นที่

3.10 ด้านหลักคุณธรรม (Morality/ Ethic)

3.10.1 ในการบริหารการปกครองหรือการบริหารงานที่ดี ต้องใช้รูปแบบการปกครองโดยยึดถือหลักธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาใช้ในการปกครอง ยึดถือความถูกต้อง ดีงาม ใช้การปกครองโดยธรรมเป็นหลัก

3.10.2 ผู้นำหรือผู้ปกครองทุกภาคส่วน ต้องปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างแก่ส่วนรวมอย่างเสมอต้นเสมอปลาย

4.5 บทสรุปจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และ เสวนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

จากข้อมูลประเด็นต่าง ๆ ที่ได้นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปได้ว่า ผลจากการบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี กล่าวคือ การนำแนวคิดการปกครองเพื่อการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมมาภิบาล ผสมผสานกับหลักการตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ที่ว่าด้วย การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ผสานหลักคุณธรรม จริยธรรม ด้วยหลักธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา มาบูรณาการกับหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรที่มีจุดเด่นที่เป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี คือ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันจัดการ ร่วมกันรับผิดชอบ แก้ปัญหากระจายอำนาจสู่ส่วนรวม เน้นความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ซึ่งประเด็นต่าง ๆ จะสอดคล้องกับหลักธรรมมาภิบาล และหลักการตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ที่ได้มาซึ่งองค์ความรู้สำหรับการนำมาใช้สำหรับเป็นแนวทางเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีจะต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ การจัดการ เพื่อนำสู่การปฏิบัติ ในขั้นเริ่มต้น โดยสิ่งที่ต้องเรียนรู้ดังกล่าว ผู้ปฏิบัติต้องมีความตระหนัก มีการรับรู้ และมีการตรวจสอบสิ่งที่ได้มาไม่ว่าจะเป็นข้อมูลหรือปัจจัยอื่น ๆ แล้วนำมาสู่การจัดการที่เหมาะสมตามบริบทกับเหตุที่เกิดขึ้น เช่น กระบวนการจัดการของ PDCA หรือ PDSA ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง สรุปได้ว่า การบริหารจัดการที่ดีไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตามต้องอาศัยทักษะความสามารถ การเรียนรู้หลากหลายด้าน โดยทักษะเหล่านั้นจะเป็นองค์ประกอบหลักที่ตั้งต้นมาจากการทบทวน การปรับปรุง เพื่อนำสู่การเปลี่ยนแปลง (Reskill, Upskill, New skill) กระบวนการทั้งหมดที่

กล่าวมาข้างต้นจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ที่ทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สังคม ประเทศชาติเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้น จะมีจุดเหมือนและจุดแตกต่างจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหา โดยความคิดเห็นที่เกิดขึ้นมาจากมุมมองของความคิดของผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้สังเคราะห์เนื้อหาองค์ความรู้จากเอกสาร ตำราวิชาการฯ ที่เกี่ยวข้องกับพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ในหัวข้อต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา กล่าวคือ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี และการบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พบว่า แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้คุณวุฒิจะสอดคล้องกับเนื้อหาเอกสารในเอกสาร ตำรา ฯ ที่ได้ศึกษาค้นคว้ามา คือ

1. ความเหมือน ที่กล่าวว่า การปกครองต้องเป็นไปตามแนวทางของระบอบประชาธิปไตย คือ คิดอย่างมีเหตุผล ยอมรับเสียงข้างมาก ยินยอมตามมติส่วนใหญ่ เน้นการประนีประนอม และให้ความสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนมีความเสมอภาค เท่าเทียมกัน มีเสรีภาพภายใต้กฎหมาย รู้ตน รู้คนและรู้งาน แนวคิดการปกครองที่ยึดจุดเหี้ยมนำทางด้านจิตใจเป็นศูนย์กลาง คือ การนำแนวทางคำสอนตามหลักพระพุทธศาสนามาใช้เป็นหลักในการเหี้ยมนำใจผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง ใช้หลักธรรมาภิบาลในฐานะที่เป็นการปฏิรูปการปกครอง การจัดระบบองค์การเครือข่ายจากภาคสาธารณะและภาคเอกชน ใช้ระบบการมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรและการตัดสินใจร่วมกัน มีแนวทางการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล ให้ความสำคัญกับประชาชน การบริหารจัดการด้วยชุมชน เน้นระบบการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน มีรูปแบบการปกครองเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ โดยยึดแนวคิดคือ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีกระบวนการปกครองที่สอดคล้องกับหลักพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่มีการบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ผู้นำการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ยึดหลักการปกครอง คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความคุ้มค่าหลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส ใช้กระบวนการตัดสินใจร่วมกันของส่วนรวม และการนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติเพื่อการบริหารจัดการที่ดี โดยการใช้วิธีการทบทวน ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลง

2. ความแตกต่าง ที่พบว่า พระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นฐานรากให้เกิดแรงผลักดันในการพัฒนาระบบการปกครองให้เกิดความสามัคคี สังคมมีการพัฒนาที่เข้มแข็ง ต่อยอดเชิงธุรกิจได้อย่างมั่นคง แต่ก็เป็นการปกครองขั้นพื้นฐานที่ยังขาดการบูรณาการเชิงระบบ ที่ต้องอาศัยการต่อยอดเพื่อพัฒนาการเมือง การปกครองที่ยั่งยืน โดยการพัฒนาการบริหารที่มุ่งเน้นการพัฒนาการบริหาร (Administrative Development : AD) สู่การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) โดยการใช้การบริหารเชิงยุทธศาสตร์เพื่อนำพาบ้านเมืองสู่ความสำเร็จ ด้วยการพัฒนาจัดการ 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์ 2. ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง 3. ด้านการสร้างความร่วมมือ 4. ด้านการสื่อสาร และ 5. ด้านการพัฒนาบุคลากร สิ่งเหล่านี้จะเป็นฐานรากของความแตกต่างที่ได้จากการศึกษาที่นำไปสู่การปกครองที่ดี มีคุณภาพ อย่างยั่งยืนเพราะมีการปรับวิธีคิด วิธีการบริหาร ทุกฝ่ายในประเทศ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันจัดการ ร่วมกันรับผิดชอบ แก้ปัญหา พัฒนานำพาแผ่นดินนี้ไปสู่ความมั่นคง ความสงบสันติสุข

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ ทฤษฎี เอกสารวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาขอบเขตของเนื้อหาการวิจัย รวมถึงการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เพื่อศึกษารูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี และเพื่อบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับด้านต่าง ๆ กล่าวคือ ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านรัฐศาสตร์ การเมือง การปกครองและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการและภาวะผู้นำทางด้านการปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิด้านประวัติศาสตร์ละวัฒนธรรมของภาคใต้ ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้คือ

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.3 ข้อเสนอแนะงานวิจัย

5.1 สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษางานวิจัยฉบับนี้ ข้อมูลจากการทำวิจัยทุกขั้นตอนเป็นการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และดำเนินการให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงในแต่ละประเด็น แล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับ “พระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” ซึ่งผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

5.1.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชและการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และเสวนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับด้านต่าง ๆ กล่าวคือ ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านรัฐศาสตร์ การเมือง

การปกครองและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการและภาวะผู้นำทางด้านการปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านประวัติศาสตร์ละวัฒนธรรมของภาคใต้ ได้ผลสรุปผลการวิจัยในประเด็นดังกล่าว ดังนี้

แนวคิดการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช เป็นแนวคิดของการปกครองที่ให้ความสำคัญกับประชาชน การบริหารจัดการด้วยชุมชน เน้นระบบการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจในแต่ละแคว้น เพื่อการบริหารชุมชนที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต ใช้วิธีการรวมกลุ่มคนที่กระจัดกระจายอยู่ในที่ต่าง ๆ มารวมเข้าด้วยกัน แล้วจัดการปกครองและระบบสังคมเข้าเป็นเมืองตามวิถีชุมชนของแต่ละพื้นที่ และให้อิสระในการตัดสินใจของผู้นำชุมชนในแต่ละแคว้นแต่ให้ยึดหลักธรรมและศาสนจักรเป็นจุดเหนี่ยวนำทางจิตใจแก่ประชาชน ใช้หลักธรรมของราชาในการปกครองและเอื้อให้การบริหารงานในชุมชน มีการปรับเปลี่ยนการปกครองตามสภาพพื้นที่และสังคมที่อยู่อาศัย พัฒนาเศรษฐกิจตามสภาพภูมิศาสตร์ของแต่ละแคว้นที่อยู่อาศัย และเอาแนวคิดใหม่ ๆ มาใช้ในกระบวนการสร้างบ้านเมืองและการจัดการสังคม โดยใช้แนวคิดที่ว่า “โลกเป็นระบบของส่วนรวม (หรือจักรวาล)” เพื่อรวมชุมชนเล็กชุมชนน้อยในคาบสมุทรไทย ซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วยกัน แล้วค่อย ๆ สลายหรือลบเลือนความเชื่อที่มีอยู่เดิม ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อท้องถิ่นหรือความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ให้หมดไป สถาบันและบทบาทของผู้นำในราชวงศ์นี้ได้ถูกนำมาใช้เพื่อระดมกำลังและประสานประโยชน์ในความหลากหลายเข้าด้วยกัน ซึ่งมีผลทำให้เกิดสภาพแวดล้อมและอุดมการณ์ในการรวมอำนาจไว้ที่พื้นที่และภูมิภาคต่าง ๆ ในการปกครอง ซึ่งการปกครองในสมัยนี้จะแบ่งเป็น 12 เมือง เรียกว่า เมืองสิบสองนักษัตร โดยมีเมืองนครศรีธรรมราชเป็นเมืองศูนย์กลาง โดยมีกษัตริย์เป็นจุดศูนย์กลางในการเหนี่ยวนำของประเทศ

จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลในมุมมองต่าง ๆ พบว่า แนวคิดการปกครองในสมัยราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช จะเป็นแนวคิดซึ่งมาจากการพิจารณาจุดอ่อนที่สามารถก่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงลบ และค้นหาจุดแข็งเพื่อกำหนดตัวกระบวนการในการเชิงการจัดการเชิงบวก เป็นแนวคิดที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนมุมมองแนวคิดในการพัฒนาบ้านเมืองหรือการจัดการปกครองในชุมชน โดยปรับการปกครองตามสภาพการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศวิทยาเดิมที่เป็นอยู่ให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมใหม่ที่เป็นอยู่ โดยการสร้างสภาพแวดล้อมขึ้นใหม่ และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีคุณค่าและคุ้มทุนของทรัพยากร กล่าวคือ หลังจากแผ้วถางที่ทางด้วยวิธีทำไร่แบบโค่นเผาแล้วต้องกำจัดตอและสิ่งกีดขวางต่าง ๆ ออกไปให้หมด พื้นที่ปลูกต้องถูกปรับให้ระดับโดยสร้างคันดินไว้รอบเพื่อให้น้ำขังอยู่ได้ตลอดเวลาที่ข้าวกำลังเติบโต ด้วยวิธีการดังกล่าวนี้เอง ระบบนิเวศวิทยาจึงถูกเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมสำหรับปลูกพืชชนิดเดียวคือข้าวที่ติดต่อกันทุกปี การปลูกข้าวแบบทนต์น้ำถือว่าเป็นระบบที่ให้ผลผลิตสูงสุด แต่ขณะเดียวกันก็ต้องเอาใจใส่ดูแลมากเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการอื่นที่มนุษย์เคยทำมา สิ่งเหล่านี้เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การผลิตแบบนี้ต้องใช้ปริมาณแรงงานและวัสดุมากซึ่งเกินกำลังความสามารถที่แต่ละครอบครัวหรือแต่ละชุมชนจะดำเนินการได้ตามลำพัง จำเป็นต้องใช้

ความร่วมมือและวิธีจัดการในระดับรัฐหรือแคว้นมาให้การช่วยเหลือ เหตุนี้เองจึงน่าจะเป็นช่องทางให้ผู้ถืออำนาจรัฐเข้าช่วยเหลือและควบคุมการผลิต ด้วยการจัดระบบสร้างบ้านเมืองใหม่ในรูป "เมืองบริวาร" (สุเทพ สุนทรเกสซ์, 2526, หน้า 41) เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนและควบคุมทรัพยากรการผลิตและกำลังคนให้มีประสิทธิภาพ จึงเป็นผลให้การปกครองในราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชเกิดการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเกิดความรุ่งเรืองในยุคสมัยนี้

แนวคิดที่ได้จากการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี สรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. การปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ต้องเป็นไปตามแนวทางของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งยึดหลักอภิปไตย (นครินทร์ แก้วชิตรุ่ง, 2555, หน้า 13) ที่ใช้หลักการคิดอย่างมีเหตุผล ยอมรับเสียงข้างมาก ยินยอมตามมติส่วนใหญ่ เน้นการประนีประนอม และให้ความสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนมีความเสมอภาค เท่าเทียมกัน มีเสรีภาพภายใต้กฎหมาย เน้นหลักการที่กล่าวว่า รู้ตน รู้คนและรู้งาน

2. แนวคิดการปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นแนวคิดที่มีจุดเน้นทางด้านจิตใจเป็นศูนย์กลาง เพราะธรรมะจะเป็นตัวสร้างปัญญา เป็นการปกครองโดยธรรม ตามหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช ในยุคสมัยนี้จะมีการนำหลักธรรมคำสอนของศาสนาจักรมาเป็นจุดตั้งต้นของการสร้างภาคีเครือข่ายในประเทศและเชื่อมสมานสามัคคีในหัวเมืองต่าง ๆ มีการนำแนวทางคำสอนตามหลักพระพุทธศาสนามาใช้เป็นหลักในการเหนี่ยวนำใจผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง (พระชฎฐวีรญาณโย (อนันตกลิน), 2565, หน้า 16-18) ซึ่งหลักธรรมดังกล่าว ประกอบด้วย

2.1 หลักทศพิธราชธรรม ซึ่งคือ ธรรมของพระราชา เป็นหัวใจในการปกครอง เป็นการปกครองโดยธรรม เมื่อผู้ปกครองนำหลักทศพิธราชธรรมมาใช้ในการปกครองแล้ว ผู้ที่อยู่ใต้ปกครองก็ควรจะมีทศพิธราชธรรมด้วยเช่นกัน จึงทำให้สังคมนั้นอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก

2.2 หลักราชสังฆัตถุ เป็นหลักสงเคราะห์ของพระราชา เป็นหลักการสงเคราะห์ประชาชนของนักปกครอง

2.3 อปรีหานิยธรรม เน้นความสามัคคีสำหรับการปกครอง

2.4 หลักจักรวรรดิวัตร ใช้ธรรมาภิไตย ยึดเอาธรรมะในการตัดสินปัญหาเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็นใหญ่

3. แนวคิดการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีจะเป็นแนวคิดของการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล (คະนອງ វង់ฝាយแก้ว, 2565, หน้า 8-9) ซึ่งประกอบด้วย

3.1 ความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้

3.2 ความโปร่งใส

3.3 การปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานให้เกิดประสิทธิผล

3.4 การสร้างความร่วมมือการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

3.5 การมีกฎหมายที่เข้มแข็ง มีการให้ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน

3.6 การตอบสนองของส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในเวลาที่เหมาะสม และรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ

3.7 ความเห็นชอบร่วมกัน

3.8 ประสิทธิภาพและประสิทธิผล คือ มีการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเกิดความคุ้มค่ามากที่สุดต่อส่วนรวม

3.9 ความเสมอภาค

การปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีจะเน้นให้ทุกคนรู้สึกมีส่วนร่วมหรือรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับพื้นที่ที่อยู่อาศัย ซึ่งหลักธรรมาภิบาลจะถูกนำมาใช้ในฐานที่เป็นปฏิรูปการปกครอง คือ การใช้อำนาจทางการเมืองที่จะบริหารกิจการของชาติ โดยพัฒนาประสิทธิภาพของแบบผสมผสานระหว่างการบริหารงานสาธารณะกับประชาธิปไตยเข้าด้วยกัน ใช้ในมุมของระบบสังคม ที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ของระบบที่ตอบสนองความต้องการของส่วนย่อย การมีปฏิสัมพันธ์จะเกิดจากการยอมรับในความต่างของระบบ เป็นระบบที่พลวัตรของระบบ ทำให้สามารถแก้ปัญหาหรือตอบสนองความต้องการของส่วนต่าง ๆ อย่างยั่งยืน และใช้ในมุมของการจัดระบบองค์การเครือข่ายจากภาคสาธารณะและภาคเอกชน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์การต่าง ๆ ที่สามารถรวบรวมทรัพยากรมาเพื่อจะได้บริการต่อสาธารณะ ใช้ระบบการมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรและการตัดสินใจร่วมกัน

เป็นแนวคิดการปกครองที่ผู้นำมาเป็นประเด็นสำคัญสำหรับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี โดยผู้บริหารที่ยึดหลักการปกครองตามแนวของหลักธรรมาภิบาล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. หลักนิติธรรม ประกอบด้วย มีทักษะในการวินิจฉัยสั่งการ มีความเสมอภาค ตรากฎหมาย และข้อบังคับให้ทันสมัย มีศิลปะในการปกครอง เป็นแบบอย่างในการพัฒนาจิตสำนึก มีคุณธรรม

2. หลักคุณธรรม ประกอบด้วย มีความยุติธรรม ยึดมั่นในเกียรติยศและศักดิ์ศรี ยึดมั่นในความถูกต้องและดีงาม มีความอดทนอดกลั้น ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีความซื่อสัตย์

3. หลักความคุ้มค่า ประกอบด้วย การบริหารและใช้ทรัพยากรอย่างจำกัด มีวิสัยทัศน์ในการกำหนดนโยบาย สร้างบริการที่มีคุณภาพ พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน มีวิสัยทัศน์ในการกำหนดนโยบาย

4. หลักความรับผิดชอบ ประกอบด้วย ต้องมีความรู้ความสามารถ สำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม ตระหนักในสิทธิหน้าที่ ใส่ใจในปัญหาของบ้านเมือง เสียสละประโยชน์สุขมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

5. หลักการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย มีความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน มองโลกในแง่ดี เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม กล้าตัดสินใจ เสนอความเห็นในการตัดสินใจแก้ปัญหาของประเทศ

6. หลักความโปร่งใส ประกอบด้วย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรู้ลึกและรู้ขอบ มีความกล้า ที่จะเปลี่ยนแปลง เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน มีการประชาสัมพันธ์ องค์กรทั้งภายในและภายนอก

4. แนวคิดการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีจะเป็นแนวคิดที่มีเป้าหมายคือ การทำให้ประชาชนมีชีวิตที่ดี มีความสุขในการดำเนินชีวิต เป็นการปกครองเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง การปกครองจึงให้ความสำคัญกับประชาชน การบริหารจัดการด้วยชุมชน เน้นระบบการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจในแต่ละแคว้นเพื่อการบริหารชุมชนที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต ใช้วิธีการรวมกลุ่มคนที่กระจัดกระจายอยู่ในที่ต่าง ๆ มารวมเข้าด้วยกัน แล้วจัดการปกครองและระบบสังคมเข้าเป็นเมืองตามวิถีชุมชนของแต่ละพื้นที่ และให้อิสระในการตัดสินใจของผู้นำชุมชนในแต่ละแคว้น มีรูปแบบการปกครองที่มีจุดเด่นในเรื่องของการกระจายอำนาจ เพื่อให้มีการบริหารจัดการที่เหมาะสมตามบริบทของพื้นที่และแก้ไขสถานการณ์ได้อย่างทันทั่วถึง มีการวางแผนการดำเนินงานที่เป็นระบบ มีการวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ควบคุมทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ สามารถได้รับประโยชน์จากการแก้ปัญหา และการจัดบริการได้มากที่สุด มากกว่าการจำกัดเพียงการควบคุมกำกับ

5. แนวคิดการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีเป็นกระบวนการปกครองที่สอดคล้องกับหลักพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2557, หน้า 1- 4) ที่มีแนวทางการบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย คือ

- 5.1 เกิดประโยชน์สุขของประชาชน
- 5.2 เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ
- 5.3 มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ
- 5.4 ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น
- 5.5 มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์
- 5.6 ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ
- 5.7 มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

6. แนวคิดการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับการบริหารมุ่งเน้นการพัฒนาการบริหาร (Administrative Development) สู่การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) โดยการใช้การบริหารเชิงยุทธศาสตร์เพื่อนำพาบ้านเมืองสู่ความสำเร็จ ด้วยการพัฒนาจัดการ 5 ด้าน ได้แก่

- 6.1 ด้านการพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์
- 6.2 ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง
- 6.3 ด้านการสร้างความร่วมมือ
- 6.4 ด้านการสื่อสาร
- 6.5 ด้านการพัฒนาบุคลากร

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แนวคิดการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี จะเป็นหลักการปกครอง หลักการบริหารจัดการ ที่ผนวกแนวคิดจากหลากหลายมุมมองของการปกครองและการบริหาร ซึ่งพบว่าการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชที่สามารถนำสู่การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี จักเป็นการปรับวิถีคิด วิธีการบริหาร ราชการของประเทศไทยใหม่ทั้งระบบ โดยกำหนดเจตนารมณ์ของแผ่นดินขึ้นมาเพื่อทุกคน ทุกฝ่ายในประเทศ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันจัดการ ร่วมกันรับผิดชอบ แก้ปัญหา พัฒนานำพาแผ่นดินนี้ไปสู่ความมั่นคง ความสงบสันติสุข มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและก้าวไกล เฉกเช่นดังพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช ที่ว่า "เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม" ดังนั้น ธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการบ้านเมือง จักทำให้เกิดรูปแบบการทำงานที่โปร่งใส มีส่วนร่วม ส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรม ความไว้วางใจในสังคม และทำให้เกิดการบริหารงานที่มีคุณภาพและเสมอภาค มีการใช้กระบวนการตัดสินใจร่วมกันของส่วนรวม และการนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติเพื่อการบริหารจัดการที่ดี โดยการใช้วิธีการทบทวน ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลง โดยให้มีเป้าหมาย 3 ประการ คือ 1. ให้เกิดความผาสุกและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน 2. ความสงบและความปลอดภัยของสังคมส่วนรวม และ 3. ประโยชน์สูงสุดของบ้านเมือง

5.1.2 รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชและการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และเสวนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับด้านต่าง ๆ กล่าวคือ ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านรัฐศาสตร์ การเมือง การปกครองและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการและภาวะผู้นำทางด้านการปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านประวัติศาสตร์ละวัฒนธรรมของภาคใต้ ได้ผลสรุปผลการวิจัยในประเด็นดังกล่าว ดังนี้

การปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเป็นการปกครองที่มาจากการปกครองหลักของพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช ซึ่งทรงเป็นปฐมกษัตริย์ของนครศรีธรรมราชโบราณ และได้เป็นผู้สร้างบ้านแปลงเมืองให้เป็นอาณาจักรสำคัญในแหลมอินโดจีน พระองค์ทรงสร้างเมืองนครศรีธรรมราชขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 1098 โดยสร้างกำแพงป้อมปราการโดยรอบทั้งชั้นนอกชั้นใน ด้วยพระปรีชาสามารถ

ของพระองค์ ทำให้นครศรีธรรมราชเป็นมหานครใหญ่และมีอำนาจมาก มีเมืองขึ้น 12 หัวเมืองเรียกว่า 12 นักษัตริย์ ที่ตั้งอยู่โดยรอบพระราชอาณาเขต โดยกำหนดให้ใช้สัตว์ประจำปีเป็นตราเมืองแต่ละเมือง

เมืองสิบสองนักษัตร เป็นหัวเมืองต่าง ๆ ทางภาคใต้ของไทยของการปกครองของราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช ซึ่งเป็นอาณาจักรของเมืองนครศรีธรรมราช (วิณณสาส์น นุ่นสุข, 2564, หน้า 242) การปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเป็นระบบการปกครองแบบ “ธรรมราชา” ส่งผลให้พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช มีการปกครองที่มีคุณลักษณะที่ดีที่สร้างเสริมการบริหารจัดการที่ดี เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในหัวเมืองต่าง ๆ ซึ่งเมืองบริวาร 12 เมือง เรียกว่า เมืองสิบสองนักษัตร แต่ละเมืองกำหนดให้ใช้สัตว์เป็นตราเมืองดังนี้

1. เมืองสายบุรี ใช้ตราหนู (ชวด)
2. เมืองสายปัตตานี ใช้ตราวัว (ฉลู)
3. เมืองกะลันตัน ใช้ตราเสือ (ขาล)
4. เมืองปะหัง ใช้ตรากระทาย (เถาะ)
5. เมืองไทรบุรี ใช้ตรางูใหญ่ (มะโรง)
6. เมืองพัทลุง ใช้ตรางูเล็ก (มะเส็ง)
7. เมืองตรัง ใช้ตราม้า (มะเมีย)
8. เมืองชุมพร ใช้ตราแพะ (มะแม)
9. เมืองบันทายเสมอ ใช้ตราลิง (วอก)
10. เมืองสะอูเลา ใช้ตราไก่ (ระกา)
11. เมืองตะกั่วถลาง ใช้ตราหมา (จอ)
12. เมืองกระ ใช้ตราหมู (กุน)

รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร เน้นไปทางการกระจายอำนาจ ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการของการถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจจากการบริหารระดับบนสู่ระดับล่างโดยการบริหารจัดการแบบเป็นลำดับขั้นตอน เป็นการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยมีมรดกบทบาทของรัฐส่วนกลาง (decentralize) ลงเหลือภารกิจหลักเท่าที่จำเป็น และให้ประชาชนได้มีส่วนในการบริหารงานชุมชนตามเจตนารมณ์ของประชาชนมากขึ้น ซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการบริหารจัดการบ้านเมืองของรัฐในระบบประชาธิปไตย และรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตร เป็นรูปแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ยึดหลักธรรมาภิบาล ผู้นำยึดหลักการปกครองโดยธรรม ใช้แนวทางในการจัดระเบียบเพื่อให้สังคมของประเทศ โดยใช้ระบบการมีส่วนร่วมทุกภาคภาควิเคราะห์ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และตั้งอยู่ในความถูกต้องเป็นธรรม ตามหลักพื้นฐานที่สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ตามที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร เป็นรูปแบบการปกครองที่ใช้วิธีการกระจายอำนาจ ร่วมกับการมีส่วนร่วมของการปกครองของทั้งสิบสองเมือง เพื่อนำมาซึ่งการจัดระเบียบของสังคม และนำหลักธรรมมาภิบาลในการปกครองมาใช้ จนได้ชื่อว่า “นครอันเป็นสง่าแห่งพระราชาผู้ทรงธรรม” หรือ “เมืองแห่งพุทธธรรมของพระราชา ผู้ยิ่งใหญ่” (ปรีชา นุ่นสุข, 2543, หน้า 41) ซึ่งสิ่งนี้เป็นเหตุและผลที่สอดคล้องที่สามารถบอกได้ว่า การปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร เป็นรูปแบบที่ดีของการปกครองเพื่อเป้าหมายที่จะทำให้ประชาชนมีความสุข ดำเนินชีวิตอยู่ในโลกได้อย่างมีคุณภาพ ไม่ก่อเกิดความขัดแย้งในการปกครอง ซึ่งเป็นภัยร้ายของการปกครองมากที่สุด จากที่กล่าวมาหากในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคชีวิตวิถีใหม่ หากทุกคนหันมามองอดีต นำตัวอย่างการจัดรูปแบบการปกครองที่ดี มีการเอื้ออาทร มีการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมของภาครัฐและมีหลักธรรมมาภิบาล คุณธรรม จริยธรรม มาใช้ในการปกครองประเทศชาติ โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์คือการทำให้ประชาชนมีความสุข ประเทศชาติ สังคม มีการพัฒนาที่ต่อเนื่อง ไม่ถอยหลังเข้าสู่ยุคด้อยพัฒนา เกิดปัญหาการต่อสู้แย่งชิงระหว่างรัฐบาล คนเห็นแก่ตัวเพิ่มมากขึ้นจากเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ทำให้ประชาชนต้องดิ้นรนเพื่อให้ตัวเองอยู่รอด สิ่งที่เป็นรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร จะเป็นตัวอย่างที่ดีอย่างหนึ่งที่น่ามาใช้สำหรับการปกครองเพื่อการบริหารจัดการที่ดีของประเทศ และตอบโจทก์ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการศึกษามาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สามารถสรุปรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ได้ดังนี้

1. เป็นรูปแบบการปกครองที่เน้นการเข้าถึงประชาชน ความร่วมมือของทุกภาคส่วน การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมต่าง ๆ มีการปกครองแบบยึดหยุ่น เน้นความยุติธรรม และมีแนวทางการตั้งรับต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม

2. เป็นรูปแบบที่มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการปกครอง นำมาเป็นเป็นฐานในการดำเนินการ ซึ่งหลักธรรมที่ถูกนำมาใช้ คือ หลักทศพิธราชธรรม หลักราชสังคหะวัตถุ และหลักจักรวรรดิวัตร ซึ่งหลักธรรมเหล่านี้เป็นธรรมของพระราชา เป็นธรรมผู้ปกครองโดยตรง ซึ่งหลักธรรมเหล่านั้นจักเป็นแกนหลักสำหรับการปกครอง ซึ่งยึดมั่นความถูกต้องเป็นธรรม ตามหลักพื้นฐานที่สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี กล่าวคือ คือ 1. หลักความถูกต้อง 2. หลักความเหมาะสม 3. หลักความบริสุทธิ์ 4. หลักความยุติธรรม 5. หลักพรหมวิหารธรรม 6. หลักความเสียสละ ซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองที่ใช้ทุนทางใจที่มีใจกลางสำคัญ คือ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นฐานรากในการปฏิบัติ

3. เป็นรูปแบบการปกครองที่มีจุดเน้นไปทางการกระจายอำนาจ การถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจจากการบริหารระดับบนสู่ระดับล่าง

4. เป็นรูปแบบการปกครองที่นำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ที่สอดคล้องกับหลักการปกครองที่นำมาใช้ในยุคปัจจุบัน คือหลักธรรมาภิบาล ที่เป็นหลักการปกครองที่นำมาใช้ โดยหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีประกอบด้วย 21 องค์ประกอบภายใต้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี 10 ด้าน คือ 1. ด้านหลักประสิทธิภาพ 2. ด้านหลักประสิทธิผล 3. ด้านหลักการตอบสนอง 4. ด้านหลักการรับผิดชอบต่อ 5. ด้านหลักความโปร่งใส 6. ด้านหลักนิติธรรม 7. ด้านหลักความเสมอภาค 8. ด้านหลักการมีส่วนร่วม 9. ด้านหลักการกระจายอำนาจ 10. ด้านหลักคุณธรรม

5. เป็นรูปแบบการปกครองที่มีแนวคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน และอยู่ภายใต้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม

6. เป็นรูปแบบการปกครองเพื่อการบริหารจัดการที่ดี ที่ใช้รูปแบบของหลักการปรับวิธีคิดวิธีการบริหารราชการของประเทศแนวใหม่ โดยกำหนดเจตนารมณ์ของแผ่นดินขึ้นมาเพื่อทุกคนนโยบายร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมจัดการ ร่วมรับผิดชอบ แก้ปัญหา พัฒนานำพาแผ่นดินนี้ไปสู่ความมั่นคง ความสงบสันติสุข มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและก้าวไกล

7. เป็นรูปแบบการปกครองที่มุ่งเน้นเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ด้วยหลักการบริหาร ทบทวน ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง การศึกษาค้นคว้าจากอดีตที่เป็นบทเรียนและนำมาปรับใช้ในได้ตามยุคสมัย และใช้ทุนทรัพย์ทางสังคม สิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมและเพิ่มมูลค่าของระบบนิเวศน์ในพื้นที่อย่างสมดุล

8. เป็นรูปแบบการปกครองของเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี โดยมีหลักการบริหาร 3 ประการ คือ 1. การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2. การปรับตัวเปลี่ยนบทบาทของผู้ปกครอง 3. การบริหารแบบพหุภาคี

9. เป็นรูปแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีที่สอดคล้องตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 6 ที่ว่าด้วย การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย โดยยึดหลักการคือ เกิดประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ตามภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ และมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งประกอบด้วย 8 หลักการ คือ 1. การมีส่วนร่วม 2. การมุ่งฉันทามติ 3. สำนึกรับผิดชอบต่อ 4. ความโปร่งใส 5. การตอบสนอง 6. ความเท่าเทียมกันและการคำนึงถึงคนทุกกลุ่ม 7. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล และ 8. การประพฤติตามหลักนิติธรรม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี จะมีแนวทาง คือ การกระจายอำนาจสำหรับการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการปกครองแก่พื้นที่ ซึ่งเป็นการถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจจากการบริหารระดับบนสู่ระดับล่างที่ทำการบริหารจัดการเป็นลำดับขั้นตอน ให้ประชาชนได้มีส่วนในการบริหารงานชุมชนท้องถิ่น ตามเจตนารมณ์ของประชาชนมากขึ้น สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการบ้านเมืองของรัฐในระบบประชาธิปไตย และรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตร เป็นรูปแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ยึดหลักธรรมาภิบาล ผู้นำยึดหลักการปกครองโดยธรรม ใช้แนวทางในการจัดระเบียบเพื่อให้สังคมของประเทศ โดยใช้ระบบการมีส่วนร่วมทุกภาคภาคีเครือข่าย ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และตั้งอยู่ในความถูกต้องเป็นธรรม ตามหลักพื้นฐานที่สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยสิ่งที่เป็นรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร จะเป็นตัวอย่างที่ดีอย่างหนึ่งที่นำมาใช้สำหรับการปกครองเพื่อการบริหารจัดการที่ดีของประเทศต่อไป

5.1.3 การบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

การบูรณาการหลักการปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นการประสานกลมกลืนกันของแผน กระบวนการ สารสนเทศ การจัดสรรทรัพยากร การปฏิบัติการ ผลลัพธ์ และการวิเคราะห์ เพื่อสนับสนุนเป้าประสงค์ที่สำคัญขององค์กร การบูรณาการ (Integration) หลักการปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีจะมีประสิทธิผลในระดับที่มากกว่าความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน (Alignment) และการดำเนินการเพื่อให้ก้าวสู่เป้าหมายได้ก็ต้องมีการดำเนินการทุกระดับชั้นที่มีความเชื่อมโยงกันเป็นหนึ่งเดียวอย่างสมบูรณ์ ซึ่งการบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี จักเป็นการนำแนวทางหลักในการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรมาบูรณาการเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี โดยการนำหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (หลักธรรมาภิบาล) ซึ่งประกอบด้วย 1. ด้านหลักประสิทธิภาพ 2. ด้านหลักประสิทธิผล 3. ด้านหลักการตอบสนอง 4. ด้านหลักการรับผิดชอบ 5. ด้านหลักความโปร่งใส 6. ด้านหลักนิติธรรม 7. ด้านหลักความเสมอภาค 8. ด้านหลักการมีส่วนร่วม 9. ด้านหลักการกระจายอำนาจ และ 10. ด้านหลักคุณธรรม ผสมกับนำหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (หลักธรรมาภิบาล) และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 6 ที่ว่าด้วย การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย โดยยึดหลักการคือ เกิดประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ตามภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้

ทันต่อสถานการณ์ ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ และมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งประกอบด้วย 8 หลักการ คือ 1. การมีส่วนร่วม 2. การมุ่งฉันทามติ 3. สำนึกรับผิดชอบ 4. ความโปร่งใส 5. การตอบสนอง 6. ความเท่าเทียมกันและการคำนึงถึงคนทุกกลุ่ม 7. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล และ 8. การประพฤติตามหลักนิติธรรม

มาสานกระบวนการจัดการด้านการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อนำสู่การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ผ่านกระบวนการการเรียนรู้ ทบทวนอดีตที่ผ่านมา ผ่านการรับรู้ เรียนรู้ ตรวจสอบ จัดการ ด้วยการปรับวิธีคิด ปรับวิธีการบริหารราชการของประเทศแนวใหม่ โดยกำหนดเจตนารมณ์ของแผ่นดินขึ้นมาเพื่อทุกคน นโยบายร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมจัดการ ร่วมรับผิดชอบ แก้ปัญหา ผ่านแนวคิด ทบทวน (Reskill) ปรับปรุง (Upskill) เปลี่ยนแปลง (New Skill) ซึ่งสิ่งที่ได้จากการบูรณาการจะเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ในยุคปัจจุบันซึ่งได้ชื่อว่า เป็นยุคชีวิตวิถีใหม่ ที่เป็ยุคที่มีความเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน รวมถึงด้านการปกครอง ที่ ณ ปัจจุบันมีแต่ความวุ่นวาย ขาดการปกรองดอง ปัญหาสังคมเกิดขึ้นหลากหลาย ประชาชนก็เดือดร้อน สู่การพัฒนาที่น่าพาแผ่นดินนี้ไปสู่ความมั่นคง ความสงบสันติสุข มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและก้าวไกล ตามหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1. ให้เกิดความผาสุกและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน 2. ความสงบและความปลอดภัยของสังคมส่วนรวม 3. ประโยชน์สูงสุดของบ้านเมือง

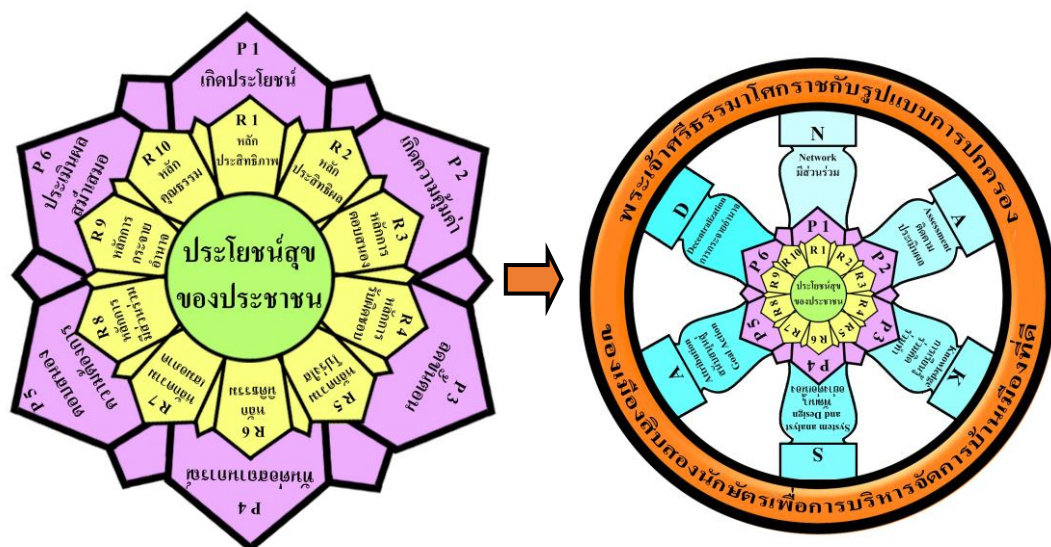
จากข้อมูลทีกล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ผลจากการบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี คือ การผสานแนวคิดการปกครองเพื่อการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล ผนวกกับหลักการตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ที่ว่าด้วย การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ผสานหลักคุณธรรม จริยธรรม ด้วยหลักธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา มาบูรณาการกับหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรที่มีจุดเด่นที่เป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี คือ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันจัดการ ร่วมกันรับผิดชอบ แก้ปัญหา กระจายอำนาจสู่ส่วนรวม เน้นความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของภาคภาคิ ซึ่งประเด็นต่าง ๆ จะสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล และหลักการตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ที่ได้มาซึ่งองค์ความรู้สำหรับการนำมาใช้สำหรับเป็นแนวทางเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีจักต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ การจัดการเพื่อนำสู่การปฏิบัติ ในขั้นเริ่มต้น โดยสิ่งที่ต้องเรียนรู้ดังกล่าว ผู้ปฏิบัติต้องมีความตระหนัก มีการรับรู้ และมีการตรวจสอบสิ่งที่ได้มาไม่ว่าจะเป็นข้อมูลหรือปัจจัยอื่น ๆ แล้วนำมาสู่การจัดการที่เหมาะสมตามบริบทกับเหตุที่เกิดขึ้น เฉกเช่นกระบวนการจัดการของ PDCA หรือ PDSA ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาที่นำสู่การปรับเปลี่ยนที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง สรุปได้ว่า การบริหารจัดการที่ดีไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตามต้องอาศัย ทักษะ ความสามารถ การเรียนรู้หลากหลายด้าน โดยทักษะเหล่านั้นจะเป็นองค์ประกอบหลักที่ตั้งต้นมา

จากการทบทวน การปรับปรุง เพื่อนำสู่การเปลี่ยนแปลง (Reskill, Upskill, New skill) กระบวนการทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นจะนำสู่การสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ที่ทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สังคม ประเทศชาติเกิดการพัฒนายอย่างต่อเนื่อง

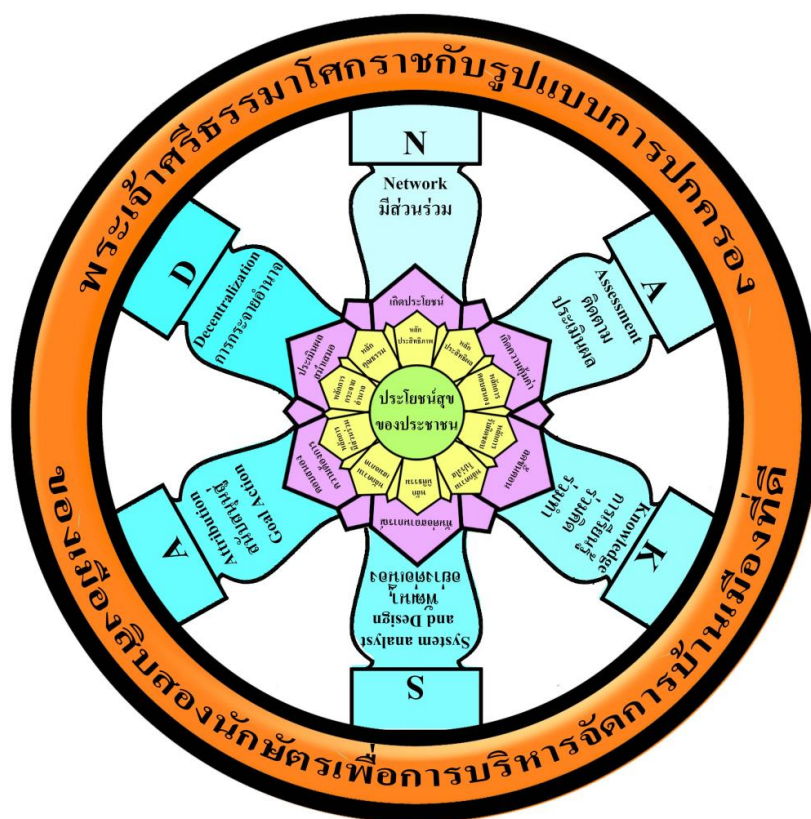
ผลจากการบูรณาการที่กล่าวมาข้างต้นตามประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ทำให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับ “พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” ที่เรียกว่า NAKSAD MODEL ดังนี้

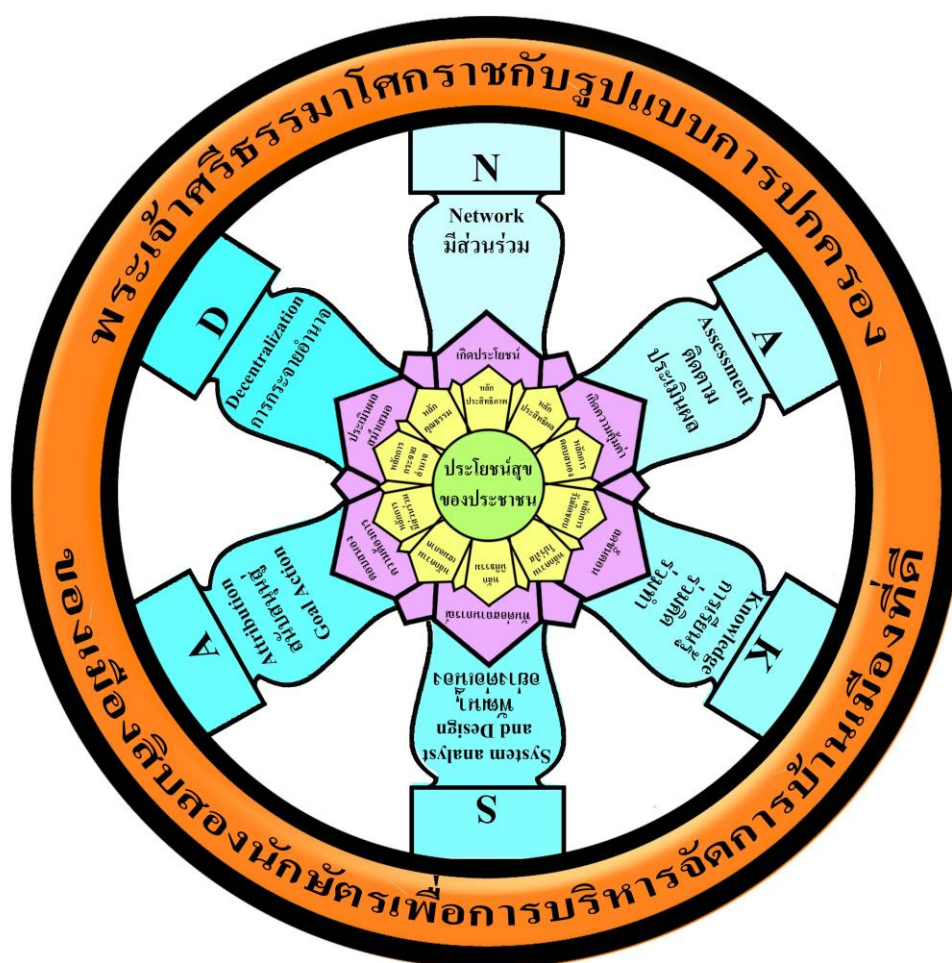
ภาพที่ 5.1 แสดงองค์ความรู้เกี่ยวกับ “พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี”

ภาพที่ 5.2 แสดงองค์ประกอบการบริหารจัดการขององค์ความรู้เกี่ยวกับ “พระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี”

ภาพที่ 5.3 แสดงแบบจำลองหรือโมเดล (Model) ขององค์ความรู้ NAKSAD MODEL

ภาพที่ 5.4 แสดงองค์ความรู้ NAKSAD MODEL “พระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี”

N = Network	หมายถึง	มีส่วนร่วม
A = Assessment	หมายถึง	ติดตามประเมินผล
K = Knowledge	หมายถึง	การเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ
S = System analyst and Design	หมายถึง	พัฒนาอย่างต่อเนื่อง
A = Attribution	หมายถึง	สนับสนุนสู่ Goal Action
D = Decentralization	หมายถึง	การกระจายอำนาจ

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนำข้อสรุปมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นเป็นแนวคิดซึ่งมาจากการพิจารณาจุดอ่อนที่สามารถก่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงลบ และค้นหาจุดแข็งเพื่อกำหนดตัวกระบวนการในการเชิงการจัดการเชิงบวก เป็นแนวคิดที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนมุมมองแนวคิดในการพัฒนาบ้านเมืองหรือการจัดการปกครองในชุมชน โดยปรับการปกครองตามสภาพการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศวิทยาเดิมที่เป็นอยู่ให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมใหม่ที่เป็นอยู่ โดยการสร้างสภาพแวดล้อมขึ้นใหม่ และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีคุณค่าและคุ้มค่าของทรัพยากร โดยยึดหลักการปกครองตามแนวทางของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งยึดหลักอภิปไตย ที่ใช้หลักการคิดอย่างมีเหตุผล ยอมรับเสียงข้างมาก ยินยอมตามมติส่วนใหญ่ เน้นการประนีประนอม และให้ความสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนมีความ เสมอภาค เท่าเทียมกัน มีเสรีภาพภายใต้กฎหมาย เน้นหลักการที่กล่าวว่า รู้ตน รู้คนและรู้งาน และเป็นมุมมองแนวคิดของการปกครองที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล ที่ประกอบด้วย 1. ความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ 2. ความโปร่งใส 3. การปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานให้เกิดประสิทธิผล 4. การสร้างความร่วมมือการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน 5. การมีกฎหมายที่เข้มแข็ง มีการให้ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน 6. การตอบสนองของส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในเวลาที่เหมาะสม และรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ 7. ความเห็นชอบร่วมกัน 8. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล คือ มีการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเกิดความคุ้มค่ามากที่สุดต่อส่วนรวม 9. ความเสมอภาค เน้นให้ประชาชนทุกคนรู้สึกมีส่วนร่วมหรือรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับพื้นที่ที่อยู่อาศัย ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดของการปกครองที่ให้ความสำคัญกับประชาชน การบริหารจัดการด้วยชุมชน เน้นระบบการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจในแต่ละแคว้น เพื่อการบริหารชุมชนที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต ใช้วิธีการรวมกลุ่มคนที่กระจัดกระจายอยู่ในที่ต่าง ๆ มารวมเข้าด้วยกัน แล้วจัดการปกครองและระบบสังคมเข้าเป็นเมืองตามวิถีชุมชนของแต่ละพื้นที่ และให้อิสระในการตัดสินใจของผู้นำชุมชนในแต่ละแคว้น แต่ให้ยึดหลักธรรมและศาสนจักรเป็นจุดเหนี่ยวนำทางจิตใจแก่ประชาชน ใช้หลักธรรมของราชาในการปกครองและเอื้อให้กับการบริหารงานในชุมชน มีการปรับเปลี่ยนการปกครองตามสภาพพื้นที่และสังคมที่อยู่อาศัย พัฒนาเศรษฐกิจตามสภาพภูมิศาสตร์ของแต่ละแคว้นที่อยู่อาศัย และเอาแนวคิดใหม่ ๆ มาใช้ในกระบวนการสร้างบ้านเมืองและการจัดการสังคม โดยใช้แนวคิดที่ว่า “โลกเป็นระบบของส่วนรวม (หรือจักรวาล)” ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมภพ กระจ่างบุคช์ (2564, หน้า 208) และ คณอง วังฝ่ายแก้ว (2565, หน้า 8-9) ที่กล่าวว่า แนวคิดการปกครองที่เหมาะสมกับการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี คือ การปกครองแบบธรรมาธิปไตย ซึ่งเป็นระบบการปกครองที่มุ่งเน้นความถูกต้องของธรรม ยึดเอาธรรมะในการ

ตัดสินใจปัญหาเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็นใหญ่ เป็นระบบการเมืองการปกครอง ที่เป็นแบบแผน เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันโดยมีกฎเกณฑ์ระเบียบและแนวทางปฏิบัติและใช้ชีวิตร่วมกันของผู้คนในสังคม เป็นเรื่องเกี่ยวกับรูปของรัฐและการจัดระเบียบความสัมพันธ์ภายในรัฐระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง โดยมุ่งจุดสำคัญคือ เพื่อสร้างความสุขแก่ประชาชนโดยมีการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่เพื่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าสูงสุดแก่สังคม และสอดคล้องกับแนวคิดของ ประภาส วรณทอง (2559, หน้า 112) ที่กล่าวว่า การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) เป็นแนวทางสำคัญที่รัฐบาลได้นำมาใช้ในการจัดระเบียบให้สังคมและประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข เพื่อช่วยป้องกันแก้ไขหรือบรรเทาปัญหา หรือวิกฤติต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การบริหาร และสิ่งแวดล้อม ที่เกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น จะต้องพัฒนาองค์การและตนเอง เพื่ออำนวยความสะดวกและให้บริการประชาชนอย่างโปร่งใส มีประสิทธิภาพ ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติราชการเกินความจำเป็น เกิดความคุ้มค่า และมีเป้าหมายสำคัญ คือ ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า มั่นคง และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และอีกประเด็น คือ แนวคิดการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับการบริหารมุ่งเน้น การพัฒนาการบริหาร (Administrative Development) สู่การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) โดยการใช้การบริหารเชิงยุทธศาสตร์เพื่อนำพาบ้านเมืองสู่ความสำเร็จ ด้วยการพัฒนา จัดการ 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์ 2. ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง 3. ด้านการสร้างความร่วมมือ 4. ด้านการสื่อสาร และ 5. ด้านการพัฒนาบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับ หลักพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2557, หน้า 1- 4) ที่มีแนวทางการบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย คือ 1. เกิดประโยชน์สุขของประชาชน 2. เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ 3. มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ 4. ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น 5. มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ 6. ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ 7. มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

2. รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นรูปแบบการปกครองที่ใช้วิธีการกระจายอำนาจ ร่วมกับการมีส่วนร่วมของการปกครอง เพื่อนำมาซึ่งการจัดระเบียบของสังคม และนำหลักธรรมมาภิบาลในการปกครองมาใช้ จนได้ชื่อว่า “นครอันเป็นสง่าแห่งพระราชาผู้ทรงธรรม” หรือ “เมืองแห่งพุทธธรรมของพระราชา ผู้ยิ่งใหญ่” (ปรีชา นุ่นสุข, 2543, หน้า 41) รูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร เป็นรูปแบบการปกครองที่ใช้ระบบของการเอื้ออาทร มีการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมของภาครัฐและมีหลักธรรมมาภิบาล คุณธรรม จริยธรรม มาใช้ในการปกครองประเทศชาติ โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์คือการทำให้ประชาชนมีความสุข ประเทศชาติ สังคม มีการพัฒนาที่ต่อเนื่อง ไม่ถอยหลังเข้าสู่ยุคด้อยพัฒนา เกิดปัญหาการต่อสู้แย่งชิงระหว่างรัฐบาล คนเห็นแก่ตัวเพิ่มมาก

ขึ้นจากเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ทำให้ประชาชนต้องดิ้นรนเพื่อให้ตัวเองอยู่รอด สิ่งที่เป็นรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตร จะเป็นตัวอย่างที่ดีอย่างหนึ่งที่น่ามาใช้ในการปกครองเพื่อการบริหารจัดการที่ดีของประเทศ และตอบโจทย์ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับของวิณณสาสน์ นุ่นสุข (2564, หน้า 242) กล่าวว่า รูปแบบการปกครองที่ดี ที่สร้างสังคมสันติสุข คือการปกครองแบบ “ธรรมราชา” ที่ให้ความสำคัญกับประชาชน การบริหารจัดการด้วยชุมชน เน้นระบบการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจในแต่พื้นที่เพื่อการบริหารชุมชนที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต ใช้หลักการปกครองที่ยึดหลักคุณธรรม จริตธรรม ความเอื้ออาทร เป็นแกนนำของการพัฒนาสังคม ชุมชน เศรษฐกิจของบ้านเมืองให้เกิดการพัฒนาและส่งผลลัพธ์ที่ดีแก่ประชาชน และเมืองสิบสองนักษัตรเป็นการปกครองที่มีรูปแบบของการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการปกครอง นำมาเป็นพื้นฐานในการดำเนินการซึ่งหลักธรรมที่ถูกนำมาใช้ คือ หลักทศพิธราชธรรม หลักราชสังคหะวัตถุ และหลักจักรวรรดิวัตร ซึ่งหลักธรรมเหล่านี้เป็นธรรมของพระราชา เป็นธรรมผู้ปกครองโดยตรง ซึ่งหลักธรรมเหล่านั้นจักเป็นแกนหลักสำหรับการปกครอง ซึ่งยึดมั่นความถูกต้องเป็นธรรม ตามหลักพื้นฐานที่สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี กล่าวคือ คือ 1. หลักความถูกต้อง 2. หลักความเหมาะสม 3. หลักความบริสุทธิ์ 4. หลักความยุติธรรม 5. หลักพรหมวิหารธรรม 6. หลักความเสียสละ ซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองที่ใช้ทุนทางใจที่มีใจกลางสำคัญ คือ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นฐานรากในการปฏิบัติ เป็นรูปแบบการปกครองที่มีจุดเน้นไปทางการกระจายอำนาจ การถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจจากการบริหารระดับบนสู่ระดับล่าง เป็นรูปแบบการปกครองที่นำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีที่สอดคล้องกับหลักการปกครองที่นำมาใช้ในยุคปัจจุบัน คือหลักธรรมาภิบาล ที่เป็นหลักการปกครองที่นำมาใช้ โดยหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีประกอบด้วย 21 องค์ประกอบภายใต้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี 10 ด้าน คือ 1. ด้านหลักประสิทธิภาพ 2. ด้านหลักประสิทธิผล 3. ด้านหลักการตอบสนอง 4. ด้านหลักการรับผิดชอบต่อ 5. ด้านหลักความโปร่งใส 6. ด้านหลักนิติธรรม 7. ด้านหลักความเสมอภาค 8. ด้านหลักการมีส่วนร่วม 9. ด้านหลักการกระจายอำนาจ 10. ด้านหลักคุณธรรม ทั้งยังเป็นรูปแบบการปกครองที่มีแนวคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน และอยู่ภายใต้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม เป็นรูปแบบการปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี โดยมีหลักการบริหาร 3 ประการ คือ 1. การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2. การปรับตัวเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้ปกครอง 3. การบริหารแบบพหุภาคี ที่สำคัญรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีเป็นรูปแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีที่สอดคล้องตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 6 ที่ว่าด้วย การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย โดยยึดหลักการคือ เกิดประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ตามภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อ

สถานการณ์ ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ และมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งประกอบด้วย 8 หลักการ คือ 1. การมีส่วนร่วม 2. การมุ่งฉันทามติ 3. สำนักรับผิดชอบ 4. ความโปร่งใส 5. การตอบสนอง 6. ความเท่าเทียมกันและการคำนึงถึงคนทุกกลุ่ม 7. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล 8. การประพฤติตามหลักนิติธรรม จากข้อมูลที่กำลังมาสอดคล้องกับแนวคิดของ วัฒนสาสน์ นุ่นสุข (2564, หน้า 242) และ ฐิติรัตน์ มานิพารักษ์ (2564, หน้า 11) ที่กล่าวว่า รูปแบบการปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นการพัฒนาเพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของทุกภาคส่วนในสังคม โดยการสร้างหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจด้วยการสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้น เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับทุกภาคส่วนในสังคม เน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้น มีการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน มีการบริหารการปกครองที่โปร่งใส สามารถตรวจสอบโดยประชาชนมากขึ้น โดยมีเป้าหมายร่วมกัน 3 ประการ คือ 1. การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2. การปรับตัวเปลี่ยนบทบาทของผู้ปกครอง เน้นความเสมอภาค เป็นธรรม 3. การบริหารแบบพหุภาคี โดยไม่ผูกขาดหรือรวมศูนย์อำนาจแบบอดีต โดยรูปแบบการปกครองเพื่อการบริหารจัดการที่ดี จะต้องเน้นความเสมอภาค และยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่เหมาะสมแก่สังคมที่ดำเนินชีวิต

3. การบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นการผสมผสานกระบวนการจัดการด้านการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อนำสู่การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ผ่านกระบวนการการเรียนรู้ ทบทวนอดีตที่ผ่านมา ผ่านการรับรู้ เรียนรู้ ตรวจสอบ จัดการด้วยการปรับวิคิด ปรับวิธีการบริหารราชการของประเทศแนวใหม่ โดยกำหนดเจตนารมณ์ของแผ่นดินขึ้นมาเพื่อทุกคน นโยบายร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมจัดการ ร่วมรับผิดชอบ แก้ปัญหา ผ่านแนวคิด ทบทวน (Reskill) ปรับปรุง (Upskill) เปลี่ยนแปลง (New Skill) เป็นการบูรณาการการดำเนินงานตามหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1. ให้เกิดความผาสุกและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน 2. ความสงบและความปลอดภัยของสังคมส่วนรวม 3. ประโยชน์สูงสุดของบ้านเมือง

การบูรณาการหลักการปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ต้องประสานกลมกลืนกันของแผน กระบวนการ สารสนเทศ การจัดสรรทรัพยากร การปฏิบัติการ ผลลัพธ์ และการวิเคราะห์ เพื่อสนับสนุนเป้าประสงค์ที่สำคัญขององค์กร การบูรณาการ (Integration) หลักการปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีจะมีประสิทธิผลในระดับที่มากกว่าความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน (Alignment) และการดำเนินการเพื่อให้ก้าวสู่เป้าหมายได้ก็ต้องมีการดำเนินการทุกระดับชั้นที่มีความเชื่อมโยงกันเป็นหนึ่งเดียวอย่างสมบูรณ์ ซึ่งการบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี จักเป็นการนำแนวทางหลักในการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรมาบูรณาการ

เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี โดยการนำหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (หลักธรรมาภิบาล) ซึ่งประกอบด้วย 1. ด้านหลักประสิทธิภาพ 2. ด้านหลักประสิทธิผล 3. ด้านหลักการตอบสนอง 4. ด้านหลักภาระรับผิดชอบ 5. ด้านหลักความโปร่งใส 6. ด้านหลักนิติธรรม 7. ด้านหลักความเสมอภาค 8. ด้านหลักการมีส่วนร่วม 9. ด้านหลักการกระจายอำนาจ 10. ด้านหลักคุณธรรม ผสมกับนำหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (หลักธรรมาภิบาล) และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 6 ที่ว่าด้วย การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย โดยยึดหลักการคือ เกิดประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ตามภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ และมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งประกอบด้วย 8 หลักการ คือ 1. การมีส่วนร่วม 2. การมุ่งฉันทามติ 3. สำนึกรับผิดชอบ 4. ความโปร่งใส 5. การตอบสนอง 6. ความเท่าเทียมกัน และการคำนึงถึงคนทุกกลุ่ม 7. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล 8. การประพฤติตามหลักนิติธรรม มาผสมผสานกระบวนการจัดการด้านการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมไตรราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อนำสู่การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ผ่านกระบวนการการเรียนรู้ ทบทวนอดีตที่ผ่านมา ผ่านการรับรู้ เรียนรู้ ตรวจสอบ จัดการ ด้วยการปรับวิธีคิด ปรับวิธีการบริหารราชการของประเทศแนวใหม่ โดยกำหนดเจตนารมณ์ของแผ่นดินขึ้นมาเพื่อทุกคน นโยบายร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมจัดการ ร่วมรับผิดชอบ แก้ปัญหา ผ่านแนวคิด ทบทวน (Reskill) ปรับปรุง (Upskill) เปลี่ยนแปลง (New Skill) ซึ่งสิ่งที่ได้จากการบูรณาการจะเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ในยุคปัจจุบันซึ่งได้ชื่อว่า เป็นยุคชีวิตวิถีใหม่ ที่เป็นยุคที่มีความเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน รวมถึงด้านการปกครอง ที่ ณ ปัจจุบันมีแต่ความวุ่นวาย ขาดการปรองดอง ปัญหาสังคมเกิดขึ้นหลากหลาย ประชาชนก็เดือดร้อน สู่การพัฒนาที่น่าพาแผ่นดินนี้ไปสู่ความมั่นคง ความสงบสันติสุข มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและก้าวไกล ตามหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1. ให้เกิดความผาสุกและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน 2. ความสงบและความปลอดภัยของสังคมส่วนรวม 3. ประโยชน์สูงสุดของบ้านเมือง โดยมุ่งเป้าประเด็นสำคัญของการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี คือ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันจัดการ ร่วมกันรับผิดชอบ แก้ปัญหากระจายอำนาจสู่ส่วนรวม เน้นความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ซึ่งประเด็นต่าง ๆ จะสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล และหลักการตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ที่ได้มาซึ่งองค์ความรู้สำหรับการนำมาใช้สำหรับเป็นแนวทางเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีจะต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ การจัดการ เพื่อนำสู่การปฏิบัติ ที่ทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สังคม ประเทศชาติเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดตามหลักพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2557, หน้า 1- 4) ที่มีการบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังต่อไปนี้ 1. เกิด

ประโยชน์สุขของประชาชน 2. เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ 3. มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ 4. ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น 5. มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ 6. ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ 7. มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ และ แนวคิดของจิตติรัตน์ มานีพารักษ์ (2564, หน้า 14) ที่อธิบายเกี่ยวกับการบริหารที่มุ่งเน้นในด้านการพัฒนาการบริหาร (Administrative Development : AD) สู่การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) โดยการใช้การบริหารเชิงยุทธศาสตร์เพื่อนำพาบ้านเมืองสู่ความสำเร็จ ด้วยการพัฒนาจัดการ 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์ 2. ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง 3. ด้านการสร้างความร่วมมือ 4. ด้านการสื่อสาร และ 5. ด้านการพัฒนาบุคลากร สิ่งต่าง ๆ จะผ่านกระบวนการจัดการของ PDCA ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาที่นำสู่การปรับเปลี่ยนที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง สรุปได้ว่า การบริหารจัดการที่ดีไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตาม ต้องอาศัยทักษะ ความสามารถ การเรียนรู้หลากหลายด้าน เพื่อนำสู่การพัฒนาและปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามสถานการณ์

การนำองค์ความรู้จากการวิจัยไปใช้

การนำองค์ความรู้จากการวิจัยไปใช้สำหรับการปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งการนำองค์ความรู้ โมเดล (Model) หรือ NAKSAD Model ไปใช้ได้จริง ผู้วิจัยจะมีการดำเนินการให้เกิดผลเป็นรูปธรรม เพราะจากการศึกษาในกระบวนการวิจัยที่ได้วิเคราะห์ สังเคราะห์มาจนเกิดองค์ความรู้ผนวกกับการประจักษ์ในภาพฉายที่เป็นจริงตามหลักการปกครองซึ่งมีการจัดการที่มีประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ ประกอบด้วยหลักธรรมาภิบาล หลักพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และแนวคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งเป็นความรู้ที่เป็นจริงที่ประจักษ์รับรู้ได้และมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนและการพัฒนาสังคม ประเทศชาติ แต่ที่กล่าวมาทั้งหมดก็ยังขาดการนำมาประยุกต์ใช้สู่สาธารณะเพื่อให้เกิดการนำไปใช้ได้ง่าย เกิดความเข้าใจตามบริบทการดำรงชีวิตที่เป็นอยู่และสามารถนำไปใช้ได้ทุกสถานการณ์ ผู้วิจัยจึงมีแนวทางในการนำองค์ความรู้จากการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. จัดทำหนังสือ “พระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” ที่ใช้กระบวนการ NAKSAD Model มาเป็นต้นน้ำขององค์ความรู้เพื่อใช้ในการดำเนินการสู่การสร้างสังคมสันติสุข เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้สนใจนำไปปรับใช้เพื่อเกิดประโยชน์ต่อองค์กรและภาคีเครือข่ายในการปกครองตามบริบทของพื้นที่ โดยมีการจัดทำเอกสารเผยแพร่ในรูปแบบของหนังสือและสื่อเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อสะดวกในการศึกษา

2. นำ NAKSAD Model ไปบูรณาการใช้ในพื้นที่ภาคีเครือข่ายด้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ รวมถึงการปกครองทุกระดับ เพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ ที่สร้างประโยชน์สุขแก่ประชาชนทุกภาคส่วน

การนำองค์ความรู้ที่นำเสนอไปใช้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคล ชุมชน สังคม และต่อประเทศชาติ อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้การบริหารจัดการให้เกิดการปกครองเพื่อการบริหารจัดการที่ดี เป็นต้นแบบของการสร้างสังคมสันติสุข เกิดประโยชน์สุขแก่ปวงประชาชนได้อย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญองค์ความรู้นี้ยังนำสู่การบริหารจัดการเชิงพื้นที่ซึ่งเป็นการปกครองในทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการสร้างเสริมองค์ความรู้สำหรับการพัฒนาที่นำพาแผ่นดินนี้ไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งด้วยระบบฐานเศรษฐกิจที่ดี เกิดความสงบของบ้านเมือง สร้างสมดุลแก่ชีวิต มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและก้าวไกล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรกำหนดแผนนโยบายสำหรับการปกครองที่นำมาสู่การบริหารจัดการที่ดี เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรม และให้เกิดภาพฉายเชิงประจักษ์
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ควรมีการสนับสนุนในเรื่องการปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี โดยการสร้างจิตสำนึกตามหลักธรรมาภิบาลผสมผสานการสร้างคุณธรรม จริยธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาให้กับบุคลากรในองค์กร เพื่อสร้างความยั่งยืนทางจิตใจ ไม่ใช่มุ่งเน้นแต่ทางวัตถุ มีความยึดหยุ่นในการทำงาน ดังนั้น การสร้างกระบวนการปกครองที่มีสารตั้งต้นที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกภาคส่วนต้องให้การสนับสนุน
3. ภาครัฐและเอกชน ควรมีการสนับสนุนการสร้าง Road Map สำหรับการสร้างสมดุลชีวิตตามแนวทางการบริหารจัดการที่ดี เพื่อการพัฒนางค์กรด้วยหลักการปกครองที่เที่ยงธรรม

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ค้นพบเป็นการนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับ “พระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” (Sriathammasokaraja King and Administrative Model of Twelve Zodiac Signs for Good Governance) เป็นเพียงแนวทางการจัดการเชิงวิชาการที่สร้างฐานความรู้และแนวทางการปฏิบัติที่นำไปสู่ผลลัพธ์เชิงประจักษ์แก่ผู้นำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสิ่งนี้สามารถนำมาเป็นต้นแบบเชิงบูรณาการสำหรับสถานที่อื่น ๆ ที่สนใจนำไปปรับใช้ แต่งานวิจัยฉบับนี้ยังมีประเด็นที่น่าสนใจอีกหลายประเด็นที่ยังไม่ได้เข้าไปดำเนินการ ซึ่งหากมีการศึกษาวิจัยและนำไปประยุกต์ใช้เจาะลึกในรายละเอียด ก็สามารถนำไปต่อยอดเพื่อสร้างแนวทางกิจกรรมสำหรับการบริหารจัดการในมิติอื่น ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม รวมถึงงานสาธารณสุขที่สามารถนำไปพัฒนาให้เกิดผลลัพธ์ทั้งทางด้านร่างกายและจิตได้อย่างมากมาย ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะเพื่อให้เกิดงานวิจัยเพื่อการต่อยอดจากการวิจัยฉบับนี้ ดังรายละเอียดนี้

1. การสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการด้านการปกครองตามแนวพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ที่เหมาะสมตามบริบทพื้นที่และตามประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้แก้ไขปัญหาได้ตรงกับเหตุ และสร้างสุขอย่างสมดุล
2. การสร้างสื่อการเรียนรู้สำหรับการปกครองเพื่อการบริหารจัดการที่ดีในรูปแบบของนาฬิกาชีวิต ที่ล้อตามแบบแผนการดำเนินชีวิตในแต่ละประเด็นของปัญหาตามบริบทพื้นที่ เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจและเกิดความเข้าใจในแต่ละบริบทของปัญหา
3. สร้าง Road map การสร้างสมดุลชีวิตตามแนวทางการบริหารจัดการที่ดีที่สอดคล้องตามนโยบายของแผนพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ เพื่อนำสู่กิจกรรมโครงการต่าง ๆ ของทุกภาคส่วน เพื่อความยั่งยืนของเป้าหมายการดำเนินงาน

บรรณานุกรม

- โกเมศ ขวัญเมือง. (2565). การปกครองในระบอบประชาธิปไตยภายใต้หลักนิติธรรม. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 9(5), 557- 567.
- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2548). *หลักและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- คนอง วังผายแก้ว. (2565). แนวคิดการปกครองตามรูปแบบประชาธิปไตยตามทัศนะพระพุทธศาสนา. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/450052>
- คณิน บุญสุวรรณ. (2542). *สิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทย*. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน
- ชลธิศ ชีระจิตติ. (2541). *คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย*. กรุงเทพมหานคร : วิพริทธิ์
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2544). *รัฐไทยในทศวรรษหน้า*. กรุงเทพมหานคร : ทีพีเอ็น เพรส
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2553). *การเมืองการปกครองในทศวรรษหน้า*. กรุงเทพมหานคร : โทรอินเตอร์เนชั่นแนลเทรดดิ้ง.
- ฐิติรัตน์ มานิพารักษ์. (2564). ประสิทธิภาพการบริหารบ้านเมืองที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดปทุมธานี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 5(1), 1-18.
- เดือน คำดี. (2535). *พุทธปรัชญา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ธเนศวร เจริญเมือง. (2550). *การปกครองท้องถิ่นกับการบริหารจัดการท้องถิ่น : อภิธานศัพท์ของอารยธรรมโลก*. กรุงเทพมหานคร : คบไฟ.
- ธนา นวลปลอด. (2536). ความคิดทางการเมืองในสุตตันตปิฎก. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธนพันธ์ ไส่ประกอบทรัพย์. (2561). การจัดการบ้านเมืองที่ดีและการเติบโตของการกระจายทรัพยากรในมุมมองเปรียบเทียบ. ใน *รายงานการวิจัย*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง. (2555). *ธรรมาธิปไตยในฐานะเป็นเครื่องมือพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทย*. ใน *ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์ สาขาพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประทีป ชุมพล. (2536). *นครศรีธรรมราช : ตำนานโบราณคดี ประวัติศาสตร์อดีต*. กรุงเทพฯ : สโตร์
- ประภาส วรรณทอง. (2559). การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลนาคู อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 6(2), 112-126.

ปรีชา นุ่นสุข. (2543). รายงานการวิจัยเรื่องประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในคาบสมุทรภาคใต้ของประเทศไทย.

ใน รายงานการวิจัย. คณะกรรมการวิจัยการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรม
กระทรวงศึกษาธิการ.

ผ่องพรรณ เทียมเกาะ. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.

2561- 2565) ขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร.

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาจุฬาลงกรณ, 7(1), 147-159.

พระรัชช บัญคง. (2565). การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของ

เทศบาลตำบลในจังหวัดปทุมธานี. *Journal of Roi Kaensam Academi*, 7(9), 253-270

พระชัยวิโรจน์นาลโย (อนันตกลั่น). (2565). หลักการปกครองตามแนวพุทธศาสตร์. *วารสารพุทธนวัตกรรม*

ปริทรรศน์, 1(2), 15-23.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2559). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 43). กรุงเทพมหานคร

: ผลิตัมม์.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ : ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 27).

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.

พุทธทาสภิกขุ. (2545). *ธรรมะคัมภีร์ครองโลก*. กรุงเทพฯ ฯ: ธรรมสภา.

พุทธทาสภิกขุ. (2531). *ธรรมบรรยาย ชุด ทศพิธราชธรรม*. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์สหมิตร.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. เรียกใช้เมื่อ

26 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://84000.org/tipitaka>.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2555). *ธรรมนูญชีวิต “A Constitution For Living”*.

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ.

พระราชเมธี (วรวิทย์คงคปญโญ). (2538). *ทศพิธราชธรรมกถา. ประมวลพระธรรมเทศนาในอภิสิทธิ์ดลสมัย*

สมโภชพระชนมายุครบ 5 รอบ พระนักษัตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 2530.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2546). *พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล : พระสูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย*

มูลปณณาสก ภาค 2 เล่ม 2 . กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.

ราชกิจจานุเบกษา. (2557). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557.

เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2566 จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2557/A/055/1.PDF>.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.

รินทร์ลภัส วุฒิปรีชาสิทธิ์. (2562). แนวทางการพัฒนาธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ.

ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

วันณสาส์น นุ่นสุข. (2564). ข้อเสนอแนะบางประการเกี่ยวกับการกำเนิดอาณาจักรนครศรีธรรมราช

วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 6(6), 219-263.

วิไลเลขา ถาวรธนาสาร. (2539). พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วิชิตวงศ์ณ ป้อมเพชร. (2552). ประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ รากฐานของถนนสู่ประชาธิปไตยอัน

สมบูรณ์. วชิระการพิมพ์ : กรุงเทพฯ.

สมภพ ระวังทุกข์. (2564). การปกครองระบอบประชาธิปไตยกับสถาบันทางการเมืองไทยในยุค

รัฐธรรมนูญ 2560. วารสารปรัชญาปริทรรศน์, 26(2), 205-215

สมเดช มุงเมือง. (2557). ทักษะชีวิต. กรุงเทพฯ : สุตรไฟศาลบิวเดอร์.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). (2561). วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม. ศยาม : ซีเอ็ดบุ๊ค

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์. (2516). ทศพิธราชธรรมและหลักพระพุทธศาสนา.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด.

สมภพ ระวังทุกข์. (2564). การปกครองระบอบประชาธิปไตยกับสถาบันทางการเมืองไทยในยุค

รัฐธรรมนูญ 2560. วารสารปรัชญาปริทรรศน์, 26(2), 205-215.

สวาท ฮาดถักดี. (2561). การเมืองการปกครองตามแนวพระพุทธศาสนา. วารสารบัณฑิตศึกษา

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 5(1), 78-86.

เสถียร ทังทองมะดัน. รัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์. ใน เอกสารประกอบการสอน. มหาวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา.

สุขุม นวลสกุลและคณะ. (2550). การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์.

สุเทพ สุนทรภัสส์. (2526). "ศาสนาในประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช". ใน รายงานการสัมมนา

ประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช ครั้งที่ ๒. วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2557). การพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย.

สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

บุคลากร

ผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

1. พระครูอรุณสุตาลังการ รศ.ดร.

วุฒิการศึกษา Ph.D. (Sociology)

ตำแหน่ง รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

2. พระครูเหมเจติยาภิบาล ดร.

วุฒิการศึกษา ศศ.ด (การบริหารการศึกษา)

ตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร

3. พระมหาประทีป เขมจารี

วุฒิการศึกษา ศศ.ม. (ไทยคดีศึกษา)

ตำแหน่ง อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บุคลากรกรม ผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

4. รศ.ดร.สีบพงษ์ ธรรมชาติ

วุฒิการศึกษา อ.ด.(ภาษาไทย-วรรณคดีไทยศึกษา
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถาบันทักษิณคดีศึกษา
มหาวิทยาลัยทักษิณ

5. ผศ.ดร.ดิเรก นุ่นกล้า

วุฒิการศึกษา Ph.D.(Sociology)
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการพัฒนาสังคม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
นครศรีธรรมราช

บุคลากรกรม

ผู้ทรงคุณวุฒิเสวนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านรัฐศาสตร์ การเมือง การปกครอง

1. พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล, ผศ.ดร.

ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
คุณวุฒิ	ปร.ด. สาขาวิชาปรัชญาและพระพุทธศาสนา พธ.ด. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา กศ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา พธ.บ. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

2. รศ.ดร. ไชยวัฒน์ เผือกคง

ตำแหน่ง	รองอธิการบดี ฝ่ายบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
คุณวุฒิ	Ph.D (Political Science) M.A. (Political Science)

3. ผศ.ดร. ไพรัตน์ ฉิมหาด

ตำแหน่ง	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
คุณวุฒิ	พธ.ด. (การพัฒนาสังคม) ศศ.ม. (การพัฒนาสังคม) พธ.บ. (สังคมศึกษา)

บุคลากรกรม

ผู้ทรงคุณวุฒิเสวนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านประวัติศาสตร์ละวัฒนธรรมของภาคใต้

1. พระครูโสภณวัชรบัณฑิต, ผศ.

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี
คุณวุฒิ พธ.บ ภาษาอังกฤษ
M.A. Linguistics

2. พระครูวิจิตรสีลาจารย์, ดร

ตำแหน่ง รองเจ้าคณะจังหวัดสงขลา - สตูล (ธรรมยุต)
เจ้าอาวาสวัดห้วยพุด
คุณวุฒิ ประ.ด. (ปรัชญาและศาสนา),
ศษ.ม. (บริหารการศึกษา)
พธ.บ. (ศาสนา)

3. ผศ.ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
คุณวุฒิ ประ.ด. (ปรัชญาและศาสนา)
ศศ.ม. (ปรัชญาและศาสนา)
ศศ.บ. (สื่อสารมวลชน)
พธ.บ. (ปรัชญา)

4. นายวันพระ สืบสกุลจินดา

ตำแหน่ง บรรณาธิการสารนครศรีธรรมราช
คุณวุฒิ ศศ.บ. แขนงวิชาไทยคดีศึกษา
ศศ.ม. สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา

บุคลากรกรม

ผู้ทรงคุณวุฒิเสวนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการและภาวะผู้นำทางด้านการปกครอง

1. ผศ.ดร. สุรินทร์ ทองทด

ตำแหน่ง คณบดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

คุณวุฒิ Ph.D Social Sciences
M.A Pubic Administration
พธ.บ. รัฐศาสตร์ (สาขาบริหารรัฐกิจ)

2. ผศ.ดร. บัญญัติ แพรกปาน

ตำแหน่ง ประธานหลักสูตรรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คุณวุฒิ Ph.D. (Social Science)
M.A. (Political Science)
กศ.บ. (สังคมศึกษา)

3. ดร. สุพัฒน์พงศ์ แยมอิม

ตำแหน่ง ผู้ช่วยรองอธิการบดี ฝ่ายบริการวิชาการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

คุณวุฒิ รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)
ร.ด. (ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ)
ร.ม. (รัฐศาสตร์)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

พระราชประวัติพระเจ้าจันทรภาณุ(พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช)

และ ประวัติเมืองสิบสองนักษัตร

สรุปพระราชประวัติพระเจ้าจันทรภาณุ (พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช)

พระเจ้าจันทรภาณุ เป็นพระมหากษัตริย์แห่งอาณาจักรตามพรลิงค์ (จากวิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี ค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2565) เป็นพระมหากษัตริย์ที่ขยายอำนาจแผ่ไปถึงเกาะลังกา โดยการยกทัพไปตีถึง 2 ครั้งที่ยกทัพเรือเข้าโจมตีเกาะลังกา (ประเทศศรีลังกาในปัจจุบัน) พระองค์ทรงยึดครองภาคเหนือของเกาะนี้ได้ (ค.ศ. 1235-1275)

พระเจ้าจันทรภาณุ ตามประวัติจากหลักฐานตำนานเมืองและตำนานพระธาตุทราบว่าเป็นพระอนุชาของพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช พระองค์แรก ผู้เป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช หรือราชวงศ์ปทุมวงศ์ (หนังสือ นครศรีธรรมราช: สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช) มีใจความว่า "ท้าวศรีธรรมมาโคกราชก็ตั้งอารามก่อพระเจดีย์ ปลุกพระศรีมหาโพธิ์รายทางมาจนถึงเมืองนครตั้งแต่นั้นทั้งสองอารามได้แต่งบรรณาการตอบแทนกันมิได้ขาดปี เมื่อพระยานครศรีธรรมมาโคกราชถึงแก่กรรม เมื่อศักราช 1200 ปี พระยาจันทรภาณุ เป็นเจ้าเมือง พระยาพงษาสุระเป็นพระอุปราช ตั้งฝ่ายทักษิณพระมหาธาตุเป็นเมืองพระเวียง" พระเจ้าจันทรภาณุ นับเป็นพระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่พระองค์หนึ่งในราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช มีข้อความปรากฏอยู่ในศิลาจารึกตอนหนึ่งว่า “ศรีสวัสดิ์ พระเจ้าผู้ปกครองกรุงตามพรลิงค์ เป็นผู้อุปถัมภ์ตระกูลปทุมวงศ์ พระหัตถ์ของพระองค์มีฤทธิ์มีอำนาจ ด้วยอนุภาพแห่งบุญกุศล ซึ่งพระองค์ได้กระทำแก่นุชนิยทั้งปวง ทรงเดชานุภาพดุจพระอาทิตย์พระจันทร์และมีเกียรติอันเลื่องลือ ทรงพระนามจันทรภาณุศิริธรรมราช เมื่อกลียุค 4332” ศิลาจารึกนี้ตรงกับ พ.ศ. 1773

ลำดับพระมหากษัตริย์ / พระจักรพรรดิที่อยู่ร่วมยุคสมัยกับพระเจ้าจันทรภาณุ ศรีวิชัย

พระเจ้าจันทรภาณุ พ.ศ. 1773 - 1806

ลังกา / ทัมปะเทนิยะ (ธรรมเจดีย์)

พระเจ้าปราชญ์พาหุที่ 2 พ.ศ. 1777 - 1812

อาณาจักรปาณทยะ

เริ่มต้นตั้งแต่ พระเจ้ามหารัชมังมัย สุนทรปาณทยะที่ 1 พ.ศ.1759 - พระเจ้าชฎาจารย์
 สุนทรปาณทยะที่ 1 พ.ศ.1794 - 1811

อาณาจักรโจฬะยุคหลัง

เริ่มต้นตั้งแต่ พระเจ้าราชาราชะ ที่ 3 พ.ศ.1759 - พระเจ้าราเชนทร์ โจฬะที่ 3 พ.ศ.1789 - 1822

อาณาจักรพระนคร (จักรวรรดิข่าน)

เริ่มต้นตั้งแต่ พระเจ้าอินทรวรมันที่ 2 พ.ศ. 1762 - พระเจ้าชัยวรมันที่ 8 พ.ศ. 1786 - 1838

อาณาจักรจามปา

เริ่มต้นตั้งแต่ พระเจ้าชัยปรมศวร วรมันที่ 2 พ.ศ. 1763 - พระเจ้าชัยอินทรวรมันที่ 5 พ.ศ. 1800 - 1828

อาณาจักรพุกาม (ศรีเกษตร)

เริ่มตั้งแต่ ผู้สำเร็จราชการ นรสิงหะอุสะนา พ.ศ. 1778 - พระเจ้านรสีหบดี พ.ศ. 1256 - 1287

จักรวรรดิมองโกล (ราชวงศ์หยวน)

เริ่มต้นตั้งแต่ พระเจ้าหยวนไท่จง (วอเคอไต ช่าน) พ.ศ. 1772 - พระเจ้าหยวนซือจู (กูปไลช่าน)

พ.ศ. 1803 - 1837

อาณาจักรช่งใต้ (ราชวงศ์ช่ง)

พระเจ้าช่งหลี่จง (จ้าว กุ้ยเฉิง) พ.ศ. 1767 - พ.ศ. 1807

อาณาจักรไคเวียต (ราชวงศ์เจิ้น)

เริ่มต้นตั้งแต่ พระเจ้าเจิ้นท่ายตง พ.ศ. 1769 - พระเจ้าเจิ้นทัญตง พ.ศ. 1801 - 1830

อาณาจักรหิรัญนครเงินยางเชียงลาว (ราชวงศ์ลาว)

น่าจะเริ่มต้นตั้งแต่ สมัยพญาลาวมิ่ง - พญาลาวเมง ก่อนที่พญามังรายจะสถาปนาอาณาจักรล้านนา พ.ศ. 1839

อาณาจักรสิงห์ส่าหรี (ราชวงศ์ราชาสะ)

พระเจ้าอนุสะปติ พ.ศ. 1770 - พระเจ้าวิชฌนุวรรณะ พ.ศ. 1791 - 1811 อาณาจักรเพชรบุรี (อโยธยา) พระพนมทะเลศรีมเหศวรราชธิดา (ตำนานเมืองนครศรีธรรมราช เรียกท้าวอยู่ทอง พระพนมทะเลศรี มีพระราชโอรส 3 พระองค์คือ พระพนมไชยศิริ ครองเมืองเพชรบุรี พระพนมวัง ครองเมืองนครดอนพระ และ พระโอรสอีกพระองค์หนึ่ง ถูกส่งไปปกครองเมืองตะนาวศรี)

อาณาจักรสุโขทัย (ราชวงศ์พระร่วง)

เริ่มต้นตั้งแต่ พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ (โรจนราช) พ.ศ. 1780 - พ่อขุนบานเมือง (ปาลราช) พ.ศ. 1801 - 1822

ลักษณะภูมิรัฐศาสตร์เมือง 12 นักษัตร ในปัจจุบัน

ลักษณะภูมิรัฐศาสตร์ในเมือง 12 นักษัตร ในปัจจุบัน จากปรากฏการณ์ที่ยังคงปรากฏให้เห็นร่องรอยของเมือง 12 นักษัตรในปัจจุบันที่เป็นร่องรอยและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ให้เห็นถึงลักษณะทางภูมิรัฐศาสตร์แม่นยำยุคของพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชผ่านมาแล้วถึงเจ็ดร้อยกว่าปี (ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช เริ่มราชวงศ์ เมื่อประมาณ ปีพ.ศ.1773) แต่ความทรงจำและลักษณะแห่งความเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละเมืองยังคงตราตรึงในชีวิตจิตใจของคนจังหวัดนครศรีธรรมราชสืบต่อ ๆ กันมายาวนาน ต่อไปนี้จะเป็นการนำเสนอลักษณะภูมิรัฐศาสตร์ในเมือง 12 นักษัตร ในปัจจุบัน ดังจะได้นำเสนอข้อมูลสถานการณ์วิเคราะห์เพื่อเป็นพื้นฐานประกอบการศึกษาเพิ่มเติมต่อไป

1) เมืองสาบบุรี ใช้ตราหนู (ชวด) ปัจจุบันคือจังหวัดปัตตานี

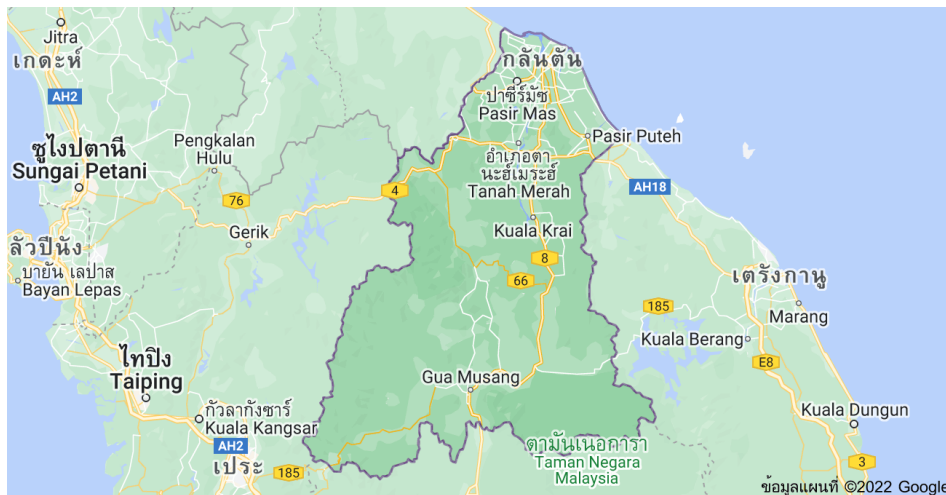
ที่มา: <https://www.google.com/search> (Google Map)

2) เมืองปัตตานี ใช้ตราวัว (ฉลู) ปัจจุบันคือจังหวัดปัตตานี

ที่มา: <https://www.google.com/search> (Google Map)

3) เมืองกลันตัน ใช้ตราเสือ (ขาล) ปัจจุบันเป็นรัฐหนึ่งในประเทศมาเลเซีย

ที่มา: <https://www.google.com/search> (Google Map)

4) เมืองปาหัง ใช้ตรากระต่าย (เกาะ) ปัจจุบันเป็นรัฐหนึ่งในประเทศมาเลเซีย

ที่มา: <https://www.google.com/search> (Google Map)

5) เมืองไทรบุรี ใช้ตรางูใหญ่ (มะโรง) ปัจจุบันเป็นรัฐหนึ่งในประเทศมาเลเซีย อรัฐเคดะห์

ที่มา: <https://www.google.com/search> (Google Map)

6) เมืองพัทลุง ใช้ตรางูเล็ก (มะเส็ง) ปัจจุบันเป็นจังหวัดพัทลุง

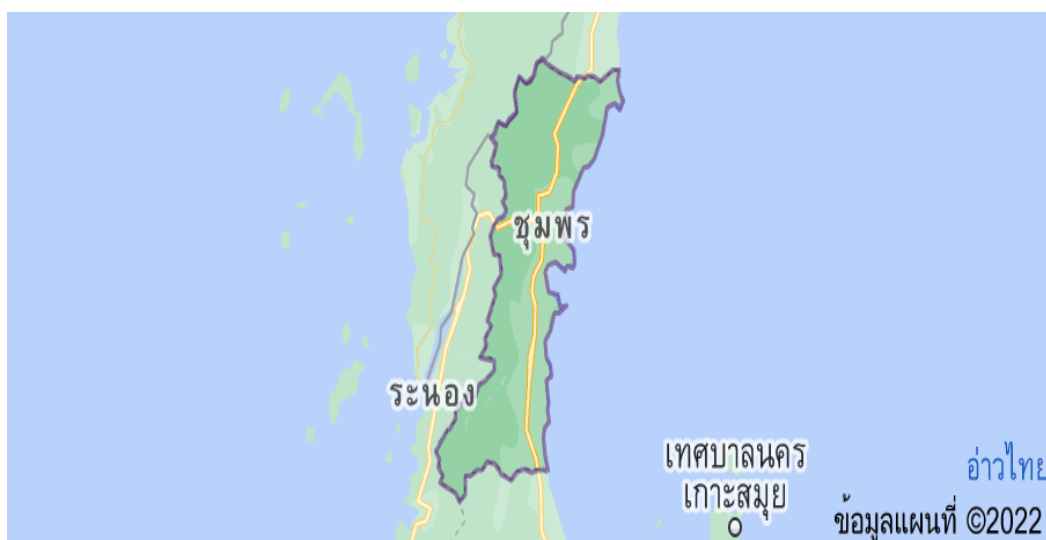
ที่มา: <https://www.google.com/search> (Google Map)

7) เมืองตรัง ใช้ตราม้า (มะเมีย) ปัจจุบันยังคงเป็นจังหวัดตรัง

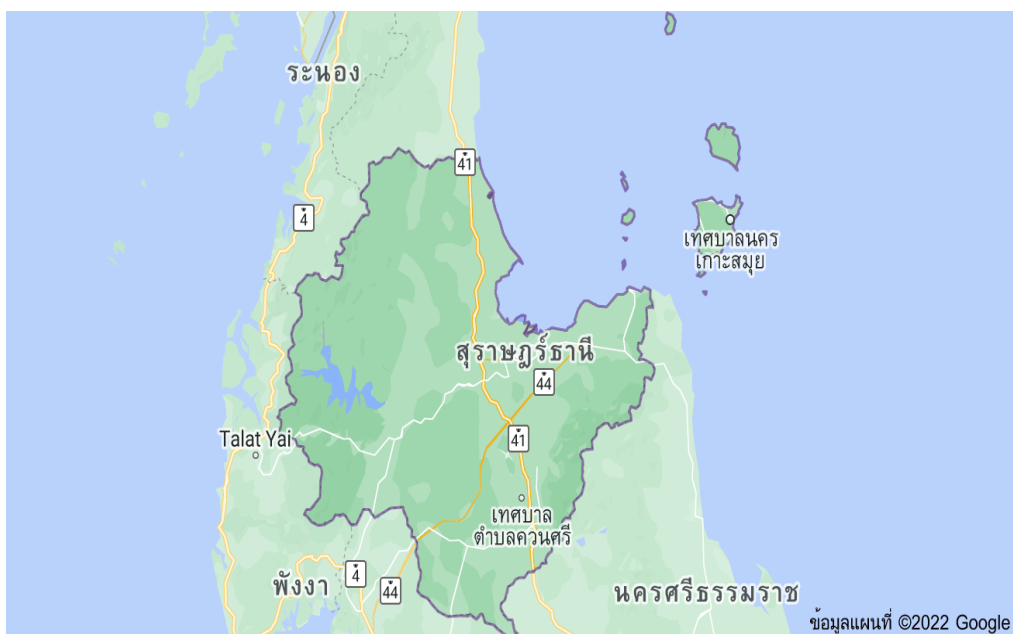
ที่มา: <https://www.google.com/search> (Google Map)

8) เมืองชุมพร ใช้ตราแพะ (มะแม) ปัจจุบันยังคงเป็นจังหวัดชุมพร

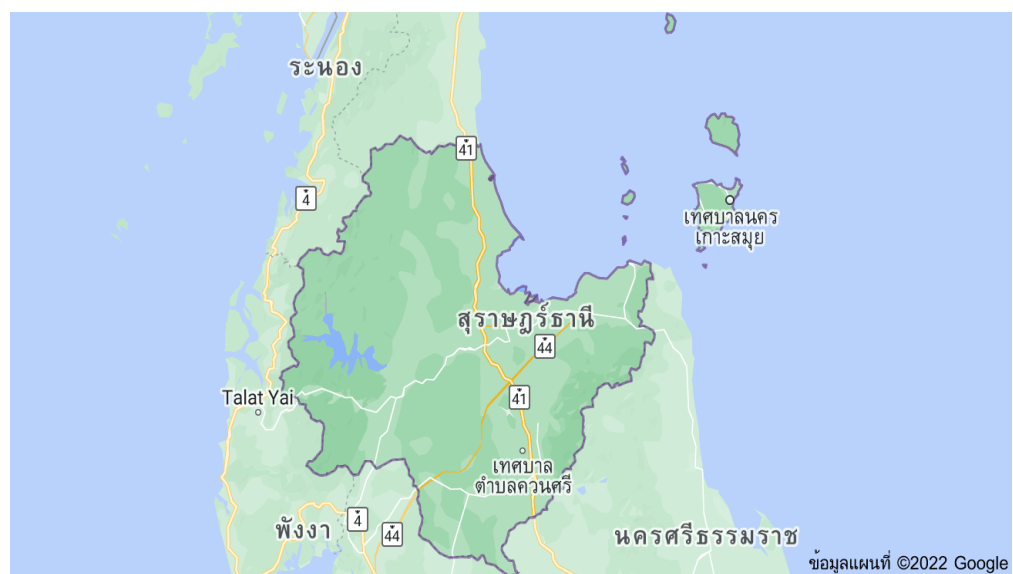
ที่มา: <https://www.google.com/search> (Google Map)

9) เมืองบันทายสมอ ใช้ตราลิง (วอก) ปัจจุบันอยู่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ที่มา: <https://www.google.com/search> (Google Map)

10) เมืองสะอูเลา ใช้ตราไก่ (ระกา) ปัจจุบันอยู่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ที่มา: <https://www.google.com/search> (Google Map)

11) เมืองตะกั่วป่า ใช้ตราสุนัข (จอ)

ที่มา: <https://www.google.com/search> (Google Map)

12) เมืองกระบี่ ใช้ตราหมู (กุน)

ที่มา: <https://www.google.com/search> (Google Map)

ที่มาและนัยยะทางความหมายของสัญลักษณ์ประจำเมือง 12 นักชัตร

ที่มาและนัยยะทางความหมายของสัญลักษณ์ประจำเมือง 12 นักชัตร เป็นที่ทราบกันทั่วไปว่า นครศรีธรรมราชในอดีตเคยปกครอง 12 นักชัตรเป็นเมืองขึ้น ซึ่งแต่ละเมืองต้องส่งเครื่องราชบรรณาการเพื่อแสดงถึงความเป็นเมืองได้ปกครอง แต่ที่มาและนัยทางความหมายของแต่ละเมืองนั้น เริ่มจากที่มาของผู้สถาปนาเมือง 12 นักชัตรก่อนนั้นคือ พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช ซึ่งเป็นผู้ปกครองเมือง 12 นักชัตร ในสมัยนั้น (<https://www.nakhononline.com/1812/>) ดังข้อความที่ว่า.....

“นครศรีธรรมราช” มาจากพระนามของกษัตริย์ผู้ครองนครในอดีต ทรงมีพระนามว่า “พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช” (ราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช) มีความหมายว่า “นครอันเป็นสง่าแห่งพระราชาผู้ทรงธรรม” หรือ “เมืองแห่งพุทธธรรมของพระราชาผู้ยิ่งใหญ่”

ทราบกันดีว่าดวงตราประจำจังหวัดนครศรีธรรมราชคือรูปพระบรมธาตุมีรัศมีล้อมรอบด้วย 12 นักชัตรโดยในสมัยพระเจ้าจันทรภาณุ (King Chandra Banu) หรือ พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชที่ 2 ของราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราช ทรงมีพระปรีชาสามารถขยายอาณาเขตได้ครอบคลุมเมืองบริวารทั้งหลาย เมืองบริวารทั้งหมดต้องส่งเครื่องราชบรรณาการแก่เจ้าผู้ครองเมืองนครศรีธรรมราช บรรดาเมืองบริวารทั้ง 12 เมืองได้แก่ ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด : พระบรมธาตุมีรัศมีล้อมรอบด้วย 12 นักชัตรโดย ในสมัยรัชกาลพระเจ้าจันทรภาณุศรีธรรมราชแห่งกรุงตามพรลิงก์ ทรงมีพระปรีชาสามารถขยายอาณาเขตได้ครอบคลุมเมืองบริวารทั้งหลาย เมืองบริวารทั้งหมดต้องส่งเครื่องราชบรรณาการแก่พระเจ้าผู้ครองเมืองนครศรีธรรมราช(ตามพรลิงก์) บรรดาเมืองบริวารทั้ง 12 เมืองได้แก่

1. เมืองสายบุรี ใช้ตราหนู เมืองสายบุรีเป็นเมืองเก่าบนฝั่งแม่น้ำสายบุรี ประกอบด้วยชุมชนเกษตรกรรมบนพื้นที่ราบริมทะเลหลายแห่ง จัดเป็นหัวเมืองที่ 1 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักชัตร ถือตราหนู (ขวด) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันมีฐานะเป็นอำเภอในจังหวัดปัตตานี

2. เมืองปัตตานี ใช้ตราวัว เมืองตานีเคยเป็นเมืองสำคัญในภาคใต้ฝั่งตะวันออกซึ่งรู้จักในหมู่พ่อค้าต่างชาติช่วงพุทธศตวรรษที่ 10-18 ในชื่อ “ลังกาสุกะ” จัดเป็นหัวเมืองที่ 2 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักชัตร ถือตราวัว (ฉลู) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันคือจังหวัดปัตตานี

3. เมืองกลันตัน ใช้ตราเสือ เมืองกลันตันเป็นชุมชนเก่าแก่ทางตะวันออกของคาบสมุทรมลายู แต่เดิมประชาชนนับถือศาสนาพุทธและฮินดู ในราวพุทธศตวรรษที่ 21 จึงเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลาม จัดเป็นหัวเมืองที่ 3 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักชัตร ถือตราเสือ (ขาล) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันมีฐานะเป็นรัฐหนึ่งของประเทศมาเลเซีย

4. เมืองปะหัง ใช้ตรากระทาย เมืองปะหังเป็นชุมชนทางตอนล่างของแหลมมลายู ติดกับไทรบุรีหรือเกดะห์ จัดเป็นหัวเมืองที่ 4 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักชัตร ถือตรากระทาย (เถาะ) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันมีฐานะเป็นรัฐหนึ่งในประเทศมาเลเซีย

5. เมืองไทรบุรี ใช้ตราใหญ่ เมืองไทรบุรีเป็นชุมชนเก่าทางฝั่งตะวันตกของแหลมมลายู พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบและบึงตม เดิมประชาชนนับถือพุทธศาสนา ล่วงถึงพุทธศตวรรษที่ 20 จึงเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลาม จัดเป็นหัวเมืองที่ 5 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราใหญ่ (มะโรง) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันมีฐานะเป็นรัฐหนึ่งในประเทศมาเลเซีย ชื่อว่า “เกดะห์”

6. เมืองพัทลุง ใช้ตราเล็ก เมืองพัทลุงเป็นชุมชนเก่าแก่แต่ครั้งพุทธศตวรรษที่ 11-13 ได้รับอิทธิพลทางพุทธศาสนาจากนครศรีธรรมราชอย่างต่อเนื่องทุกยุคสมัย จัดเป็นหัวเมืองที่ 6 ในทำเนียบสิบสองนักษัตร ถือตราเล็ก (มะเส็ง) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันคือจังหวัดพัทลุง

7. เมืองตรัง ใช้ตราม้า เมืองตรังเป็นเมืองท่าชายฝั่งทะเลตะวันตก ตัวเมืองเดิมตั้งอยู่ที่ควนธานี ต่อมาได้ย้ายไปที่กันตังและทับเที่ยงตามลำดับ จัดเป็นหัวเมืองที่ 7 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราม้า (มะเมีย) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันคือจังหวัดตรัง

8. เมืองชุมพร ใช้ตราแพะ เมืองชุมพรเป็นชุมชนเกษตรและท่าเรือบนคาบสมุทรขนาดเล็ก มีประชากรไม่มากนักเนื่องจากดินฟ้าอากาศไม่อำนวยให้ทำมาหากิน จัดเป็นหัวเมืองที่ 8 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราแพะ (มะแม) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันคือจังหวัดชุมพร

9. เมืองบันทายสมอ ใช้ตราลิง เมืองบันทายสมอสันนิษฐานว่าเป็นเมืองไชยา ซึ่งเป็นชุมชนใหญ่มาแต่พุทธศตวรรษที่ 10 เป็นอย่างน้อย มีร่องรอยความเจริญทางเศรษฐกิจและศาสนาพุทธนิกายหินยานและมหายาน รวมทั้งศาสนาฮินดูนิกายไวษณพและนิกายไศวะจำนวนมาก จัดเป็นหัวเมืองที่ 9 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราลิง (วอก) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

10. เมืองสะอูเลา ใช้ตราไก่ เมืองสะอูเลาสันนิษฐานว่าเป็นเมืองท่าทองอุแทหรือกาญจนดิษฐ์ ซึ่งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าทอง และลุ่มคลองกะแดะ เคยมีฐานะเป็นเมืองลูกหลวงชั้นเอกและเป็นแหล่งเพาะปลูกสำคัญของนครศรีธรรมราช จัดเป็นหัวเมืองที่ 10 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราไก่ (ระกา) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันคืออำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

11. เมืองตะกั่วป่า ใช้ตราสุนัข เมืองตะกั่วป่าเคยเป็นเมืองท่าสำคัญทางฝั่งทะเลตะวันตก เป็นแหล่งผลิตดีบุกและเครื่องเทศมาแต่โบราณ จัดเป็นหัวเมืองที่ 11 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราสุนัข (จอ) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันคืออำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

12. เมืองกระบี่ ใช้ตราหมู เมืองกระบี่เป็นชุมชนเล็ก ๆ บนฝั่งแม่น้ำกระบี่ ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นป่า และภูเขาสลับซับซ้อน จัดเป็นหัวเมืองที่ 12 ในทำเนียบเมืองสิบสองนักษัตร ถือตราสุกร (ขุน) เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันมีฐานะเป็นอำเภอในจังหวัดกระบี่

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล, ผศ.ดร.

การศึกษา	ปร.ด. สาขาวิชาปรัชญาและพระพุทธศาสนา พธ.ด. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. ผศ.ดร.ดิเรก นุ่นกล้า

การศึกษา	Ph.D.(Sociology)
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครศรีธรรมราช

3. ผศ.ดร.สุรินทร์ ทองทด

การศึกษา	Ph.D. (Social Science)
ตำแหน่งปัจจุบัน	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ภาคผนวก ค

- - หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
- หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ อว ๗๔๑๖(๒)/ว.๐๓๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช

หมู่ ๕ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม

จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙

www.ssc.mbu.ac.th

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามเครื่องมือการวิจัย

เรียน พระครูโมลีพัฒนากุล, ผศ.ดร.

ด้วย รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว หัวหน้าโครงการวิจัย ดำเนินโครงการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมมาโสกราชกับการรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมี พระครูศรีธรรมมาภิรัต, ผศ.ดร. เป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัย

ในการนี้จึงขอเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของเครื่องมือที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็นจริงประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้วิจัย ต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูศรีธรรมมาภิรัต, ผศ.ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโสกราช

-ทภม

- นสอ.มด.น.

๑๖ ก.พ. ๖๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมราช

หมู่ ๕ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙
www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว.๐๓๗

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุญาตเป็นผู้อยู่ควบคุมตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย
เจริญพร ผศ.ดร.สุรินทร์ ทองทด

ด้วย รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว หัวหน้าโครงการวิจัย ดำเนินโครงการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมราชกับการรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมี พระครูสิริธรรมาภิรต, ผศ.ดร. เป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัย

ในการนี้จึงขอเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของเครื่องมือที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็นจริงประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้วิจัย ต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูสิริธรรมาภิรต, ผศ.ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมราช

-ทรว

- อ.ส.อ. / ท.น.

ก.ว

๑๑ ก.พ.๖๖

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว.๐๓๗

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามเครื่องมือการวิจัย
เจริญพร ผศ.ดร.ดิเรก นุ่นกล้า

ด้วย รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว หัวหน้าโครงการวิจัย ดำเนินโครงการวิจัย เพื่อพัฒนาการ
เรียนการสอน เรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมาสโครราชกับการรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหาร
จัดการบ้านเมืองที่ดี” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมี พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร. เป็นที่ปรึกษา
โครงการวิจัย

ในการนี้จึงขอเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้าง
ของเครื่องมือที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และ
เป็นจริงประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้วิจัย ต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสโครราช

- ทพ
- โฉมสีทอง
๑
๑๖ ก.ค. ๕๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๕๑๖/ว ๐๐๕๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

ด้วย รศ.ดร.กัณตภณ หนูทองแก้ว อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช กำลังดำเนินการทำวิจัยเรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมาสโกราชกับรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (Srithammasokaraja and Administrative Model of Twelve Zodiac Signs for Good Governance)” ภายใต้การสนับสนุนทุนวิจัยโดย สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จึงใคร่ขออนุญาตจากท่านโปรดอนุญาตให้ รศ.ดร.กัณตภณ หนูทองแก้ว ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำงานวิจัยต่อไป สำหรับ วันเวลา นั้น ผู้วิจัย จะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์และขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ฉันได้ขออนุญาต
(พระครูอรุณสุตาลังการ)

ขอเจริญพร

(พระครูสิริธรรมาภิต, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช

ติดต่อ

โทร. ๐๘๙-๔๘๖๗๗๒๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๔๐-๕๑๒๔-๕ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖/ว๐๐๕๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระครูเหมเจติยาภิบาล ดร.

ด้วย รศ.ดร.กัณตภณ หนูทองแก้ว อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช กำลังดำเนินการทำวิจัยเรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (Srithammasokaraja and Administrative Model of Twelve Zodiac Signs for Good Governance)” ภายใต้การสนับสนุนวิจัยโดย สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ รศ.ดร.กัณตภณ หนูทองแก้ว ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำงานวิจัยต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น ผู้วิจัย จะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์และขออนุมัติมาขอคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูศรีธรรมมาภิรัต, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

ติดต่อ

โทร. ๐๘๙-๔๘๖๗๗๒๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศโคราช โทร. ๐-๘๖๒๘-๐๖๖๔-๔

ที่ อว ๗๙๑๖/ว๐๐๖๖

วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุมัติขอเอกสารเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระมหาประทีป เขมจารี

ด้วย รศ.ดร.กัณตภณ หนูทองแก้ว อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศโคราช กำลังดำเนินการทำวิจัยเรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมมาศโคราชกับรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (Srithammasokaraja and Administrative Model of Twelve Zodiac Signs for Good Governance)” ภายใต้การสนับสนุนทุนวิจัยโดย สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ รศ.ดร.กัณตภณ หนูทองแก้ว ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำงานวิจัยต่อไป สำหรับ วันเวลานั้น ผู้วิจัย จะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์และขออนุมัติขอเอกสารมา ณ โอกาสนี้

(พระครูศรีธรรมมาภีรต์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศโคราช

ติดต่อ

โทร. ๐๘๙-๔๘๖๗๗๒๖

ยินดียินดี

ส.ส.
(พระมหาประทีป เขมจารี)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสโครราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๔๑๒๘-๔ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๔๑๖/ว ๐๐๕๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร ผศ.ดร.ดิเรก นุ่นกล้า

ด้วย รศ.ดร.กัณตภณ หนูทองแก้ว อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโครราช กำลังดำเนินการทำวิจัยเรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมาสโครราชกับรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (Srithammasokaraja and Administrative Model of Twelve Zodiac Signs for Good Governance)” ภายใต้การสนับสนุนทุนวิจัยโดย สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ รศ.ดร.กัณตภณ หนูทองแก้ว ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำงานวิจัยต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น ผู้วิจัย จะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์และขออนุมัติมาขอคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

ยชดิเรกนุ่นกล้า

D.

(๑๗๔.ดิเรกนุ่นกล้า)

(พระครูสิริธรรมาภีรัต, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโครราช

ติดต่อ

โทร. ๐๘๙-๔๘๖๗๗๒๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๔๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

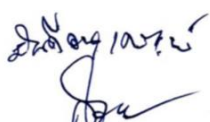
ที่ อว ๗๔๑๖/ว๐๐๕๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร รศ.ดร.เสีพงศ์ ธรรมชาติ

ด้วย รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช กำลังดำเนินการทำวิจัยเรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมาสโกราชกับรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (Srithammasokaraja and Administrative Model of Twelve Zodiac Signs for Good Governance)” ภายใต้การสนับสนุนทุนวิจัยโดย สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำงานวิจัยต่อไป สำหรับ วันเวลานั้น ผู้วิจัย จะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์และขออนุมัติขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

(รศ. ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว)

ขอเจริญพร

(พระครูศรีธรรมาสโกราช, ผศ.ดร.)
รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช

ติดต่อ

โทร. ๐๘๙-๔๘๖๗๗๒๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๕๑๒๘-๕ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๕๑๖/ว ๐๐๔๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบเพื่อการศึกษา
เรียน พระครูโสมิตตวัฒนานุกุล, ผศ.ดร.

ด้วย รศ.ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช กำลังดำเนินการทำวิจัยเรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมาสไครราชกับรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” (Srithammasokaraja and Administrative Model of Twelve Zodiac Signs for Good Governance) ภายใต้การสนับสนุนทุนวิจัยโดยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ รศ.ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (เสวนากลุ่ม หรือ สัมภาษณ์กลุ่ม) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิจัยต่อไป สำหรับวัน เวลา นั้น ผู้วิจัยจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์และขออนุมัติขอความเห็นชอบ มา ณ โอกาสนี้

-ท.ณ
-งานสังคมสงเคราะห์
พระครูโสมิตตวัฒนานุกุล

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรัตน์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

ติดต่อกับ

โทร ๐๘๙-๔๘๖๗๗๒๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๔๐-๔๑๒๘-๔ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๕๑๖/ว ๐๐๔๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบเพื่อการศึกษา
เรียน พระครูโสภณวัชรบัณฑิต, ผศ.

ด้วย รศ.ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช กำลังดำเนินการทำวิจัยเรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมาสไครราชกับรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” (Srithammasokaraja and Administrative Model of Twelve Zodiac Signs for Good Governance) ภายใต้การสนับสนุนทุนวิจัยโดยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ รศ.ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (เสวนากลุ่ม หรือ สัมภาษณ์กลุ่ม) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิจัยต่อไป สำหรับวัน เวลา นั้น ผู้วิจัยจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์และขออนุมัติขอความเห็นชอบ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

อ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว
พระครูโสภณวัชรบัณฑิต, ผศ.
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี

(พระครูสิริธรรมาภิรติ, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

ติดต่อ

โทร ๐๘๙-๔๘๖๗๗๒๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๕๑๒๘-๕ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๕๑๖/ว ๐๐๔๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระครูวิจิตรสีลาจารย์, ดร

ด้วย รศ.ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช กำลังดำเนินการทำวิจัยเรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมาสไครราชกับรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” (Srithammasokaraja and Administrative Model of Twelve Zodiac Signs for Good Governance) ภายใต้การสนับสนุนทุนวิจัยโดยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ รศ.ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (เสวนากลุ่ม หรือ สัมภาษณ์กลุ่ม) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิจัยต่อไป สำหรับวัน เวลา นั้น ผู้วิจัยจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์และขออนุมัติขอความเห็นชอบ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสิริธรรมาภิรติ, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

ติดต่อ

โทร ๐๘๙-๔๘๖๗๗๒๖

ขอแสดงความอนุเคราะห์
พระครูวิจิตรสีลาจารย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสัย
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอยะหริ่ง
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๔๐-๔๑๒๘-๔ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๕๑๖/ว ๐๐๔๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุมัติขอทราบข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร รศ.ดร.ไชยวัฒน์ ผ่องแผ้ว

ด้วย รศ.ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสัย กำลังดำเนินการทำวิจัยเรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมาสัยกับรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” (Srithammasokaraja and Administrative Model of Twelve Zodiac Signs for Good Governance) ภายใต้การสนับสนุนทุนวิจัยโดยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จึงใคร่ขออนุมัติจากท่านโปรดอนุญาตให้ รศ.ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (เสวนากลุ่ม หรือ สัมภาษณ์กลุ่ม) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิจัยต่อไป สำหรับวัน เวลา นั้น ผู้วิจัยจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์และขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

ขอรับทราบ
รศ.ดร.ไชยวัฒน์

(พระครูสิริธรรมาภิรติ, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสัย

ติดต่อ

โทร ๐๘๙-๔๘๖๗๗๒๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสัย
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๕๑๒๘-๕ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๕๑๖/ว ๐๐๔๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบเพื่อการจัดทำ
เจริญพร ผศ.ดร. สุรินทร์ ทองทด

ด้วย รศ.ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสัย กำลังดำเนินการทำวิจัยเรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมาสัยกับรูปแบบการปกครอง
สิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” (Srithammasokaraja and Administrative Model of
Twelve Zodiac Signs for Good Governance) ภายใต้การสนับสนุนทุนวิจัยโดยสถาบันวิจัยญาณสังวร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จึงใคร่ขออนุมัติจากท่านโปรดอนุญาตให้ รศ.ดร. กันตภณ
หนูทองแก้ว ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (เสวนากลุ่ม หรือ สัมภาษณ์กลุ่ม) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิจัย
ต่อไป สำหรับวัน เวลา นั้น ผู้วิจัยจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์และขออนุมัติขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(นายสุรินทร์ ทองทด)

(พระครูศรีธรรมาสัย, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสัย

ติดต่อ

โทร ๐๘๙-๔๘๖๗๗๒๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๔๐-๔๑๒๘-๔ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๕๑๖/ว ๐๐๔๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบเพื่อการศึกษา
เจริญพร ผศ.ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี

ด้วย รศ.ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช กำลังดำเนินการทำวิจัยเรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมาสไครราชกับรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” (Srithammasokaraja and Administrative Model of Twelve Zodiac Signs for Good Governance) ภายใต้การสนับสนุนทุนวิจัยโดยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จึงใคร่ขออนุมัติจากท่านโปรดอนุญาตให้ รศ.ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (เสวนากลุ่ม หรือ สัมภาษณ์กลุ่ม) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิจัยต่อไป สำหรับวัน เวลา นั้น ผู้วิจัยจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์และขออนุมัติขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

สิริโชค ปาณะศรี
(ผศ.ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี)

(พระครูสิริธรรมาภิตี, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

ติดต่อ

โทร ๐๘๙-๔๘๖๗๗๒๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๕๑๒๘-๕ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๕๑๖/ว ๐๐๔๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบเพื่อการวิจัย
เจริญพร ผศ.ดร. ไพรัตน์ ฉิมหาด

ด้วย รศ.ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช กำลังดำเนินการทำวิจัยเรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมาสไครราชกับรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” (Srithammasokaraja and Administrative Model of Twelve Zodiac Signs for Good Governance) ภายใต้การสนับสนุนทุนวิจัยโดยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จึงใคร่ขออนุมัติจากท่านโปรดอนุญาตให้ รศ.ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (เสวนากลุ่ม หรือ สัมภาษณ์กลุ่ม) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิจัยต่อไป สำหรับวัน เวลา นั้น ผู้วิจัยจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์และขออนุมัติขอความเห็นชอบ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสิริธรรมาภิรติ, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

ติดต่อ

โทร ๐๘๙-๔๘๖๗๗๒๖

ยินดีในการอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัย

(ผศ.ดร. ไพรัตน์ ฉิมหาด)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๕๑๒๘-๕ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๕๑๖/ว ๐๐๔๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร ผศ.ดร. ปัญญูติ แพรกปาน

ด้วย รศ.ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช กำลังดำเนินการทำวิจัยเรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมาสไครราชกับรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” (Srithammasokaraja and Administrative Model of Twelve Zodiac Signs for Good Governance) ภายใต้การสนับสนุนทุนวิจัยโดยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ รศ.ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (เสวนากลุ่ม หรือ สัมภาษณ์กลุ่ม) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิจัยต่อไป สำหรับวัน เวลา นั้น ผู้วิจัยจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์และขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสิริธรรมาภิริติ, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

ติดต่อกับ

โทร ๐๘๙-๔๘๖๗๗๒๖

(ผศ.ดร.จัญญูติ แพรกปาน)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๔๐-๔๑๒๘-๔ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๕๑๖/ว ๐๐๔๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบเพื่อการจัดทำ
เจริญพร ดร. สุพัฒน์พงศ์ แยมอิม

ด้วย รศ.ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช กำลังดำเนินการทำวิจัยเรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมาสไครราชกับรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” (Srithammasokaraja and Administrative Model of Twelve Zodiac Signs for Good Governance) ภายใต้การสนับสนุนทุนวิจัยโดยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ รศ.ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (เสวนากลุ่ม หรือ สัมภาษณ์กลุ่ม) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิจัยต่อไป สำหรับวัน เวลา นั้น ผู้วิจัยจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์และขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

ฉันได้ทราบดีว่าท่านได้
รับทราบแล้ว
ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

(พระครูศรีธรรมาสไครราช, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

ติดต่อ

โทร ๐๘๙-๔๘๖๗๗๒๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๕๑๒๘-๕ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๕๑๖/ว ๐๐๔๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุมัติขอทราบข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายวันพระ สืบสกุลจินดา

ด้วย รศ.ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช กำลังดำเนินการทำวิจัยเรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” (Srithammasokaraja and Administrative Model of Twelve Zodiac Signs for Good Governance) ภายใต้การสนับสนุนทุนวิจัยโดยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จึงใคร่ขออนุมัติจากท่านโปรดอนุญาตให้ รศ.ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (เสวนากลุ่ม หรือ สัมภาษณ์กลุ่ม) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิจัยต่อไป สำหรับวัน เวลา นั้น ผู้วิจัยจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์และขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

วันพระ สืบสกุลจินดา
อ.วันพระ สืบสกุลจินดา

(พระครูสิริธรรมาภิจิตติ, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

ติดต่อกับ

โทร ๐๘๙-๔๘๖๗๗๒๖

ภาคผนวก ง

- แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเก็บข้อมูลการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี”

ชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์สำหรับงานวิจัยฉบับนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลสำหรับงานวิจัย เรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราชและรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับพระเจ้าศรีธรรมโศกราชกับรูปแบบการปกครองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

2. โปรดตอบคำถามตามสภาพที่เป็นจริง คำตอบของท่านมีคุณค่ายิ่งต่อการวิจัย เพราะจะทำให้ทราบข้อเท็จจริงอันจะนำไปสู่ รูปแบบการปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีตามรูปแบบการนำเสนอองค์ความรู้ใหม่เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน ข้อมูลที่ท่านตอบจะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด หากท่านรู้สึกไม่สบายใจสามารถไม่ตอบคำถามได้ ผู้วิจัยขอรับรองว่าข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ครั้งนี้จะเป็นข้อมูลในภาพรวมเท่านั้นและจะดำเนินการให้สอดคล้องภายใต้เงื่อนไขจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ทุกประการ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำหรับความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ของท่านไว้ ณ โอกาสนี้

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ : ฉายา/.....
 นามสกุล..... ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่..... หมู่ที่.....
 บ้าน/วัด..... ตำบล..... อำเภอ.....
 จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....
 วันและเวลาที่ให้สัมภาษณ์ วัน..... ที่..... เดือน..... พ.ศ.....
 เวลา..... น.

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชและรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

1. ท่านมีแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีอย่างไร.....

2. ท่านมีความคิดเห็นว่าเป็นรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นอย่างไร.....

3. ท่านมีความคิดเห็นว่าเป็นท่านจะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาบูรณาการใช้ในการปกครองเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีได้อย่างไร.....

4. ท่านมีความคิดเห็นว่าเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีผลกระทบต่อการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีอย่างไรบ้าง.....

5. ตามทัศนะของท่าน ท่านคิดว่าแนวทางสำหรับการบูรณาการหลักการปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นอย่างไร.....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชกับรูปแบบการปกครองสิบสอง
นักษัตรเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาให้คำสัมภาษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว

อาจารย์ประจำ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

ผู้สัมภาษณ์

คำอธิบายเพิ่มเติมของคำนิยามศัพท์ในแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย

รูปแบบการปกครอง หมายถึง ลักษณะของแนวทางการปกครองที่นำไปใช้ในการบริหารจัดการบ้านเมืองให้เกิดการพัฒนาที่นำสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และเป็นแบบแผนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่ก่อให้เกิดข้อตกลงใจ รวมทั้งมีอำนาจบังคับให้บุคคลที่อยู่ในสังคมให้ต้องปฏิบัติ

การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการหรือแนวทางที่นำมาใช้เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย จากหลากหลายองค์ประกอบร่วม อาทิเช่น การทำงานร่วมกัน โดยใช้บุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ หรือเป็นกระบวนการวางแผนออกแบบให้เกิดการปรับเปลี่ยนที่ดีขึ้นและรักษาสภาพแวดล้อมที่มีคุณภาพให้คงอยู่และมีกาพัฒนาต่อยอดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมืองสิบสองนักษัตร หมายถึง การปกครองในสมัยพระเจ้าศรีธรรมโศกราช ซึ่งมีการตั้งชื่อเมืองต่าง ๆ ทางภาคใต้ของไทย จำนวน 12 เมือง ตามสัญลักษณ์ตามนักษัตร ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1) เมืองสายบุรี ใช้ตราหนู (ชวด) 2) เมืองปัตตานี ใช้ตราวัว (ฉลู) 3) เมืองกลันตัน ใช้ตราเสือ (ขาล) 4) เมืองปาหัง ใช้ตรากระต่าย (เถาะ) 5) เมืองไทรบุรี ใช้ตรางูใหญ่ (มะโรง) 6) เมืองพัทลุง ใช้ตรางูเล็ก (มะเส็ง) 7) เมืองตรัง ใช้ตราม้า (มะเมีย) 8) เมืองชุมพร ใช้ตราแพะ (มะแม) 9) เมืองบันทายสมอ ใช้ตราลิง (วอก) 10) เมืองสะอูเลา ใช้ตราไก่ (ระกา) 11) เมืองตะกั่วป่า ใช้ตราสุนัข (จอ) และ 12) เมืองกระบุรี ใช้ตราหมู (กุน)

ภาคผนวก จ

- ภาพถ่ายการลงเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในงานวิจัย
- เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน

ภาพถ่ายการสัมภาษณ์เชิง ลึก (In-depth Interview)

สัมภาษณ์ พระครูอรุณสุตาลังการ รศ.ดร. เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2566

สัมภาษณ์ พระครูเหมเจติยาภิบาล ดร. เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2566

ภาพถ่ายการสัมภาษณ์เชิง ลึก (In-depth Interview)

สัมภาษณ์ พระมหาประทีน เขมจารี เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2566

สัมภาษณ์ รศ.ดร.สีบพงษ์ ธรรมชาติ เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2566

ภาพถ่ายการสัมภาษณ์เชิง ลึก (In-depth Interview)

สัมภาษณ์ ผศ.ดร.ดิเรก นุ่นกล้า เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2566

ที่ จว. ๒๗๗/๒๕๖๖

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง : พระเจ้าศรีธรรมราชาโคกราชกับรูปแบบการปกครองของเมืองสิบสองนักษัตรเพื่อการบริหาร
จัดการบ้านเมืองที่ดี

TITLE : SRITHAMMASOKARAJA KING AND ADMINISTRATIVE MODEL OF TWELVE ZODIAC
SIGNS FOR GOOD GOVERNANCE

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

กันตภณ หนูทองแก้ว

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน

คณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ในการประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๖๖ วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๖ มติที่ ๓๙๓/๒๕๖๖ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า
โครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการทำวิจัยในคน โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีใน
ความเป็นมนุษย์ ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัยกลุ่มตัวอย่างและผู้เข้าร่วม
ในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรองผล
การพิจารณาการทำวิจัยในคนฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๗

ออกให้ ณ วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๖

ลงนาม

(พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ- สกุล : รศ.ดร.กัณตภณ หนูทองแก้ว

ตำแหน่ง : อาจารย์ประจำ

ประวัติการศึกษา

: ปวค.มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

: พธ.บ. (สังคมวิทยา) เกียรตินิยม

: M.A.Political Science: Tilak University, India

: M.A. Linguistics (Hon.): Deccan college, India

: M.A Sociology (Hon.): University of Pune, India

: Ph.D. Sociology: University of Pune, India

: Ph.D. Political Science: Magadh University,

ประวัติการทำงาน

: ประธานหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์

สังกัด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผลงานทางวิชาการ

- การเมืองและนโยบายสิ่งแวดล้อม
- พุทธวิทยาการศึกษา
- ทฤษฎีการเมืองว่าด้วยเสรีประชาธิปไตย
- มองโลกในแง่ดี หนทางสู่ความสุขและชีวิตประสบความสำเร็จ (แปล)
- สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเบื้องต้น
- ภาษาอังกฤษพื้นฐาน 2
- Comprehensive Reading
- พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้ง ฯลฯ

ผลงานทางวิชาการ (ต่อ)

- Public Administration ภาคภาษาอังกฤษ
- ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร
- ภาษาอังกฤษสำหรับบัณฑิตศึกษา
- ภาษาอังกฤษพื้นฐานเชิงวิชาการ
- คิดบวก ผวนวรรณกรรม สำนวนเด่น
- Leadership (ภาคภาษาอังกฤษ)

ผลงานการวิจัย

- **กัณตถณ หนูทองแก้ว** งานวิจัยเรื่อง การนำหลักพระธรรมไปใช้ในการเรียนของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช ได้รับทุนจากสมาคมนักวิจัย ในความอุปถัมภ์ของสภาวิจัยแห่งชาติ 2549

- **กัณตถณ หนูทองแก้ว** งานวิจัยเรื่อง การปฏิบัติตนตามหลักบุญกิริยาวัตถุมาใช้ในการใช้ชีวิตประชาชน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ.2556 วารสารสังคมศาสตร์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 7 กันยายน 2557 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ 2557

- **กัณตถณ หนูทองแก้ว** งานวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุในโครงการประชารัฐ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนศรีธรรมโศก จังหวัดนครศรีธรรมราช

- **กัณตถณ หนูทองแก้ว** งานวิจัยเรื่อง ผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวไทยพุทธจากสถานการณ์ความรุนแรงในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ proceeding report, national research symposium Mahamakut Buddhist university 2017

- **กัณตถณ หนูทองแก้ว** งานวิจัยเรื่อง การนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนศรีธรรมโศกราช ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

- **กัณตถณ หนูทองแก้ว** งานวิจัยเรื่อง การใช้หลักพรหมวิหาร4 ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปากพนังฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช บทความวิทยานิพนธ์ การประชุมวิชาการระดับบัณฑิตศึกษา ระดับชาติ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2559

ผลงานการวิจัย (ต่อ)

- **Kantaphon Nuthongkaew**, Public policy innovations in the urban of Thailand: Citizens' participation in the urban Management The 9th NRCT – ICSSR Joint Seminar, on social science challenges for Thailand and India, Thailand and research Expo 2015.

- **Kantaphon Nuthongkaew**, Twelve Zodiacs the model city for good governance; The 17th national and the 1st international symposium on “social disruption in the 21st century: right direction based on Buddhist approach” international articles GMNIS 2019

- **Kantaphon Nuthongkaew**, Thailand and its political event perspectives. Mahamakut Buddhist university K.polkanpim Nakhon Si Thammarat 2015 ISBN 978-616-394-610-2

- **Kantaphon Nuthongkaew**, Introduction to Public Administration special reference in India, K.Polkanpim Nakhon Si Thammarat 2015 ISBN: 9786163824929

- **Kantaphon Nuthongkaew**, Buddhism and Education with a Focus on Teaching and Language (Sanskrit and Pali) (Seminar Proposal) The 8th NRCT – ICSSR Joint Seminar, Thailand and India 2014

สถานที่ทำงานปัจจุบัน : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช